

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ:
กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อู่ตราชธานีกรุงธนบุรี

ปริญญานิพนธ์
ของ
วิภาวี พลรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการ
การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2551

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ:
กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติราชนานิกรงธนบุรี

ปริญญานิพนธ์
ของ
วิภาวี พลรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการ
การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2551
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ:
กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติราชนานิกรงธนบุรี

บทคัดย่อ
ของ
วิภาวี พลรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2551

วิภาวี พลรัตน์. (2551). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ: กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชธานีกรุงธนบุรี. ปรินญาณพนธ์ วท.ม.(การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวิตรี พิสนพวงค์.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชธานีกรุงธนบุรี” 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมต่อการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ 3) เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีที่เหมาะสมต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชธานีกรุงธนบุรี” และ 4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ และประชาชนท้องถิ่น เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว 36 แห่ง นักท่องเที่ยว 27 คน ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว 57 แห่ง มัคคุเทศก์ 100 คน และประชาชนท้องถิ่น 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ค่าฐานนิยม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 14 ในการประมวลผล ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ โดยการล่องเรือผ่านคลองบางกอกใหญ่ คลองบางเชือกหนัง คลองบางน้อย คลองบางพรหม คลองบางระมาด คลองชักพระ คลองบางกอกน้อย และแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างคลองบางกอกน้อยถึงคลองบางกอกใหญ่ ใช้ระยะเวลาการเดินทางตั้งแต่ 09.00 - 16.00 น. โดยเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์ การเลือกใช้มัคคุเทศก์ที่มีประสบการณ์ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น นอกจากนั้น ยังมีมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน เช่น การใช้เรือหางยาวที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย การป้องกันน้ำเน่าเสียและการทิ้งขยะมูลฝอยในลำน้ำเตรียมถังขยะสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน

นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความพึงพอใจมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม ส่วนเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองมีความเข้าใจมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุม และนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความเห็นว่า พื้นที่ฝั่งธนบุรีมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากฝั่งธนบุรีมีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน และยังคงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม วัดโมลีโลกยาราม มัสยิดต้นสน วัดกัลยาณมิตร ศาลเจ้าเกียนอันเกง วัดอินทาราม ตลาดน้ำคลองลัดมะยม สวนกล้วยไม้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี วัดระฆังโฆสิตาราม วังหลังและกำแพงวังหลัง

ประชาชนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก รวมทั้งคิดว่าพื้นที่ของตนเหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยควรจัดรูปแบบการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนท้องถิ่นและบุคคลภายนอก

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวมีความคิดเห็นต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และไม่มี การดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ยังคงคิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มัคคุเทศก์มีความคิดเห็นต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รวมทั้งยังมีความคิดเห็นว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Water Ecotourism Design Development:
A Case Study of Retracing the Historical Route within an Area of the Old Capital City -
Thonburi

AN ABSTRACT
BY
WIPAWEE POLLARATANA

Presented in Partial Fulfillment of the requirements
For the Master of Science in Ecotourism Planning and Management
At Srinakharinwirot University
May 2008

Wipawee Pollaratana. (2008). *Water Ecotourism Design Development: A Case Study of Retracing the Historical Route within an Area of the Old Capital City - Thonburi*. Master thesis, M.Sc. (Ecotourism Planning and Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Acting Sub Lt. Dr.Manat Boonprakob, Assist. Prof. Sawittee Pitsanupong.

This study aimed to 1) develop river ecotourism program “Retracing the Historical Route within an Area of the Old Capital City - Thonburi” 2) compare tourism satisfaction of controlled tourists for general river tourism to experimental tourists for ecotourism river tourism 3) survey tourism resources in Thonburi province which suitable for river ecotourism program “Retracing the Historical Route within an Area of the Old Capital City - Thonburi” and 4) study opinions of tourists, tour operators, tour guides and local people in tourism in Thonburi province, knowledge and understanding in ecotourism. Attendants were classified into 5 groups including 36 tourism resources, 27 tourists, 57 tour operators, 100 tourists and 100 local people. The research tools were tourism resources survey form and questionnaires. Statistic used in this research was mean, mode, and standard deviation.

River ecotourism program, passed Bangkok Yai Canal, Bang Cheuk Nang Canal, Bangnoi Canal, Bangprom Canal, Bangramad Canal, Chakphra Canal, Bangkok Noi Canal and Chao Phraya River, starts from 09.00 am to 4.00 pm. Ecotourism and historical destinations in the program were selected by experienced tour guides which motivated the tourists to act properly in the destinations and local communities. Local community was attracted to involve in river ecotourism program development. In addition, environmental policies were proposed to reduce environmental impact in the destinations and communities.

Experimental tourists for ecotourism river tourism had more satisfaction than controlled tourists for general river tourism. Controlled tourists for general river tourism had more ecotourism knowledge and understanding than experimental tourists for ecotourism river tourism. Both groups suggested that Thonburi province was suitable for ecotourism development due to long history of Thonburi province and pristine natural and historical destinations.

Tourism resources used in this river ecotourism program included Wat Arun Ratchawararam, Wat Moleelokayaram, Ton Son Mosque, Wat Kanlayanamit, Gian Un Gaeng

Shrine, Wat Intharam, Klong Ludmayom Floating Canal, Orchid Garden, National Museum of Royal Barges, Wat Rakangkositaram, Wang lang and Wang lang City Wall.

Local people had knowledge and understanding in ecotourism in high level. They had opinion that local community had participation in ecotourism development in high level. They also suggested that the area was suitable for ecotourism development based on participation of local people and outsiders.

Tour operators had opinion in the readiness of tourism factors in moderate level. They suggested that there was no clear ecotourism policy but they still thought that Thonburi province was suitable for ecotourism development.

Tour guides had opinion in the readiness of tourism factors in moderate level. They had knowledge and understanding in ecotourism in high level and thought that Thonburi province was suitable for ecotourism development.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ:
กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี.

ของ
วิภาวี พลรัตน์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

..... ประธาน

(ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวิตี พิสนุพงศ์)

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง)

..... กรรมการ

(ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวิตี พิสนุพงศ์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรองแก้ว พุพิทยาสถาพร)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวิตรี พิสูจน์พงศ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์พลับพลึง คงชนะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์กรองแก้ว พุทธิยาสถาพร กรรมการควบคุมการสอบ อาจารย์ทั้งห้าท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอน อีกทั้งทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยในพื้นที่ห้องเที่ยวและรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัยที่จะช่วยให้การทำงานในด้านการพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณค่ามากขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้นำเอากระบวนการเรียนรู้ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ให้กลายเป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด และจะนำความรู้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นอีกด้วย

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พ่อ แม่ พี่ น้อง และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้ทั้งกำลังใจและกำลังใจที่ดีตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

วิภาวี พลรัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ข้อจำกัดของการวิจัย	6
สรุปแนวคิดในการวิจัย	7
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
สภาพทั่วไปของพื้นที่ฝั่งธนบุรีและพื้นที่กรณีศึกษา	9
แนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยว	22
แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	29
แนวความคิดการท่องเที่ยวทางน้ำ	42
นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
3 วิธีดำเนินการวิจัย	66
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	66
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	66
การพัฒนาและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล	80
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	81
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	82
รูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ	82
การเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม ของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ของนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลอง	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	96
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีและความรู้ความเข้าใจ ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และ มัคคุเทศก์.....	114
กลุ่มประชาชนท้องถิ่น.....	111
กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	124
กลุ่มมัคคุเทศก์.....	135
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	143
สรุปผลการศึกษา.....	144
การอภิปรายผล.....	148
ข้อเสนอแนะ.....	157
บรรณานุกรม	159
ภาคผนวก	166
ภาคผนวก ก การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง.....	167
ภาคผนวก ข แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว.....	171
ภาคผนวก ค แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	175
ภาคผนวก ง แบบสอบถามประชาชนท้องถิ่น.....	176
ภาคผนวก จ แบบสอบถามผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	181
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามมัคคุเทศก์.....	186
ภาคผนวก ช ภาพประกอบแบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	190
ภาคผนวก ซ ตัวอย่างแผ่นพับนำเที่ยว.....	240
ประวัติย่อผู้วิจัย	241

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงเขตการปกครองของกรุงเทพมหานครในฝั่งธนบุรี ณ เดือนมีนาคม 2551.....	15
2 แสดงเขตการปกครองของเขตบางกอกน้อย ณ เดือนมีนาคม 2551.....	17
3 แสดงเขตการปกครองของเขตบางกอกใหญ่ ณ เดือนมีนาคม 2551.....	19
4 แสดงเขตการปกครองของเขตตลิ่งชัน ณ เดือนมีนาคม 2551.....	20
5 แสดงเขตการปกครองของเขตธนบุรี ณ เดือนมีนาคม 2551.....	21
6 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวน้ำ.....	69
7 แสดงจำนวนของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำแนกตามสถานภาพทั่วไปในด้านเพศ.....	87
8 แสดงจำนวนของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำแนกตามสถานภาพทั่วไปในด้านอายุ.....	87
9 แสดงจำนวนของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำแนกตามสถานภาพทั่วไปในด้านระดับการศึกษาสูงสุด.....	88
10 แสดงจำนวนของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองจำแนกตามด้านอาชีพหลัก.....	88
11 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมต่อการท่องเที่ยวทางน้ำ รูปแบบเดิมและกลุ่มทดลองต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ.....	89
12 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	91
13 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองต่อความเหมาะสม ของการพัฒนาพื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	94
14 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ต่อภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี.....	95
15 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวน้ำเขตบางกอกน้อย.....	96
16 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวน้ำเขตบางกอกใหญ่.....	102
17 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวน้ำเขตตลิ่งชัน.....	106
18 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวน้ำเขตธนบุรี.....	110
19 แสดงคำร้อยละของสถานภาพทางเพศของประชาชนท้องถิ่น.....	114
20 แสดงคำร้อยละด้านอายุของประชาชนท้องถิ่น.....	114
21 แสดงคำร้อยละระดับการศึกษาสูงสุดของประชาชนท้องถิ่น.....	115

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
22 แสดงคำร้อยละอาชีพหลักของประชาชนท้องถิ่น.....	115
23 แสดงคำร้อยละอาชีพเสริมของประชาชนท้องถิ่น.....	116
24 แสดงคำร้อยละรายได้ต่อเดือนของประชาชนท้องถิ่น.....	117
25 แสดงคำร้อยละระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ฝั่งธนบุรีของประชาชนท้องถิ่น.....	117
26 แสดงคำร้อยละการเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมในชุมชนของประชาชนท้องถิ่น.....	118
27 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ความเข้าใจ ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่นโดยแสดงเป็นภาพรวม.....	118
28 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่นโดยแสดงเป็นภาพรวม.....	120
29 แสดงคำร้อยละของความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	121
30 แสดงคำร้อยละของความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน.....	122
31 แสดงคำร้อยละของความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของประชาชนท้องถิ่น.....	122
32 แสดงคำร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อภาพรวม ของปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี.....	123
33 แสดงคำร้อยละของสภาพทางเพศของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	124
34 แสดงคำร้อยละด้านอายุของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	125
35 แสดงคำร้อยละระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	125
36 แสดงคำร้อยละตำแหน่งปัจจุบันของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	126
37 แสดงคำร้อยละระยะเวลาการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน ของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	126
38 แสดงคำร้อยละด้านระยะเวลาของการประกอบธุรกิจ ขององค์กรของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	127
39 แสดงคำร้อยละของรูปแบบการนำเที่ยวของผู้ประกอบการ.....	127
40 แสดงคำร้อยละของจำนวนพนักงานในองค์กรของผู้ประกอบการ.....	128
41 แสดงคำร้อยละประเภทธุรกิจเสริมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	128
42 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการ ธุรกิจนำเที่ยวต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี.....	129

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
43 แสดงคำร้อยละของความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว.....	131
44 แสดงคำร้อยละของความคิดเห็นของผู้ประกอบการเรื่องความเหมาะสม ต่อการพัฒนาพื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	133
45 แสดงคำร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการเรื่องภาพรวมของปัญหา ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี.....	133
46 แสดงคำร้อยละของสภาพทางเพศของมัคคุเทศก์.....	135
47 แสดงคำร้อยละด้านอายุของมัคคุเทศก์.....	135
48 แสดงคำร้อยละระดับการศึกษาสูงสุดของมัคคุเทศก์.....	136
49 แสดงคำร้อยละรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของมัคคุเทศก์.....	136
50 แสดงคำร้อยละของประเภทของบัตรมัคคุเทศก์.....	137
51 แสดงคำร้อยละเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานเป็นมัคคุเทศก์.....	137
52 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ ต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี.....	138
53 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	139
54 แสดงคำร้อยละของความคิดเห็นของมัคคุเทศก์เรื่องความเหมาะสม ต่อการพัฒนาพื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	141
55 แสดงคำร้อยละความคิดเห็นของมัคคุเทศก์เรื่องภาพรวมของปัญหา ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี.....	141

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	สรุปแนวคิดในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ กรณีศึกษา “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อู่ตะเภาฐานนี้กรุงเทพมหานคร”.....	8
2	แผนที่แสดงคลองที่ขุดลัดเส้นทางเดิมของแม่น้ำเจ้าพระยา.....	11
3	แผนที่แสดงเมืองธนบุรีสมัยพระเจ้าตากสิน.....	13
4	แสดงเขตการปกครองของกรุงเทพมหานครฝั่งธนบุรี.....	16
5	กระแสดความต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism).....	31
6	รูปแบบการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย.....	32
7	แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ.....	86
8	ป้ายสื่อความหมายและบรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยาของวัดระฆังโฆสิตาราม.....	190
9	บรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยาและเขตอภัยทานของวัดระฆังโฆสิตาราม.....	190
10	บรรยากาศสถานที่ขายสัตว์น้ำเพื่อทำทานสำหรับปล่อยลงแม่น้ำของวัดระฆังโฆสิตาราม.....	190
11	ถังรองรับขยะและป้ายบอกทางไปห้องน้ำภายในวัดระฆังโฆสิตาราม.....	191
12	เส้นทางเดินบริเวณรอบวัดระฆังโฆสิตาราม.....	191
13	หอระฆังจัตุรมุขพร้อมระฆัง 5 ลูก และพระปางค์ภายในวัดระฆังโฆสิตาราม.....	191
14	พระอุโบสถภายในพระประธานยืนรับฟ้าภายในพระอุโบสถวัดระฆังโฆสิตาราม.....	192
15	หอพระไตรปฏิมาหรือตำหนักจันทร์ภายในวัดระฆังโฆสิตาราม.....	192
16	ป้ายสื่อความหมายวัดอินทารามวรวิหารของกรุงเทพมหานคร.....	192
17	ท่าเรือและทางเข้าวัดอินทารามวรวิหาร.....	193
18	ถนนทางเข้าวัดอินทารามวรวิหาร.....	193
19	แสดงประตูทางเข้าวัดอินทารามวรวิหารในด้านต่าง ๆ	193
20	บรรยากาศของวัดอินทารามวรวิหารในวันปกติและช่วงวันจัดงานประจำปี.....	194
21	ที่รองรับขยะและห้องน้ำภายในวัดอินทารามวรวิหาร.....	194
22	พระอุโบสถและหลวงพ่อโบสถ์น้อยวัดอินทารามวรวิหาร.....	194
23	ป้ายสื่อความหมาย ป้ายชื่อ และท่าเรือวัดสุวรรณารามริมคลองบางกอกน้อย.....	195
24	พระอุโบสถ พระประธานในพระอุโบสถ และพระวิหาร วัดสุวรรณาราม.....	195
25	ภาพเขียนฝาผนังที่มีชื่อเสียงของวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร.....	195
26	ป้ายสื่อความหมายและถนนทางเข้าวัดศรีสุธาราม.....	196
27	บรรยากาศภายในวัดศรีสุธาราม.....	196

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
28 ห้องน้ำและถังรองรับขยะของวัดศรีสุตาราม.....	196
29 รูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์โตริมฝั่งคลองบางกอกน้อยของวัดศรีสุตาราม.....	196
30 ถนนทางเข้าวัดครุฑผ่านซอยวัดชีโนรสาราม.....	197
31 ทำน้ำวัดครุฑบริเวณคลองมอญและทางเดินเข้าสู่ชุมชนวัดครุฑ.....	197
32 พระพุทธรูปด้านหน้าทางเข้าวัดและที่ตั้งของอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยหน่วยวัดครุฑ.....	197
33 พระอุโบสถภายในวัดครุฑ.....	198
34 ป้ายสื่อความหมายและป้ายชื่อวัดสุวรรณคีรี.....	198
35 ทำเรือและพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรตั้งอยู่บริเวณทางแยกของคลอง 3 สาย หน้าวัดสุวรรณคีรี.....	198
36 พระอุโบสถและบรรยากาศภายในวัดสุวรรณคีรี.....	199
37 ป้ายสื่อความหมายชุมชนบ้านบุของกรุงเทพมหานคร.....	199
38 ทางเดินจากสำนักงานเขตบางกอกน้อยสู่ชุมชนชั้นลงหินบ้านบุ.....	199
39 ทางเดินจากสถานีโรงรถจักรของการรถไฟแห่งประเทศไทยสู่ชุมชนบ้านบุ.....	200
40 ผลิตภัณฑ์อลูมิเนียมที่ถูกนำมาทดแทนผลิตภัณฑ์ชั้นลงหินในปัจจุบัน.....	200
41 ขั้นตอนการผลิตชั้นลงหิน.....	200
42 บรรยากาศภายในบ้านชั้นลงหินบ้านบุ.....	201
43 ผลิตภัณฑ์ชั้นลงหิน.....	201
44 ทำเรือสถานีรถไฟธนบุรี.....	201
45 บริเวณสถานีรถไฟบางกอกน้อยก่อนถูกรื้อถอน เพื่อก่อสร้างศูนย์การแพทย์ของโรงพยาบาลศิริราช.....	202
46 สถานีรถไฟบางกอกน้อยขณะกำลังถูกรื้อถอน เพื่อทำการก่อสร้างศูนย์การแพทย์ของโรงพยาบาลศิริราช.....	202
47 ซอยบ้านช่างหล่อในปัจจุบันที่ไม่มีโรงหล่อเหลืออีกแล้ว.....	202
48 โรงหล่อที่ตั้งอยู่ในซอยฝั่งตรงข้ามซอยบ้านช่างหล่อที่ยังหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง.....	203
49 รูปหล่อที่อยู่ในกระบวนการผลิต.....	203
50 รูปหล่อที่ใกล้เสร็จสมบูรณ์แล้ว.....	203
51 ด้านหน้าและทำเรือของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธีริมฝั่งคลองบางกอกน้อย.....	204
52 เรือพระที่นั่งภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี.....	204

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
53 เรือนันทนาคราชภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี.....	204
54 เรือพระที่นั่งภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี.....	205
55 เรือครุฑเหินเห็จและเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี.....	205
56 เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี.....	205
57 เรือกระบี่ปราบเมืองมารภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี.....	206
58 เรือกระบี่ปราบเมืองมารภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี.....	206
59 มุมให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชพิธีกระบวนพยุหยาตราชลมารคผ่านสื่อวีดิทัศน์ โดยบรรยายเป็นภาษาไทยและมีคำบรรยายได้ภาพเป็นภาษาอังกฤษ.....	206
60 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี ได้แก่ มุขชายลินค้ำและนั่งพักผ่อน ห้องน้ำ และโทรศัพท์ ตามลำดับ.....	207
61 ทางเดินเข้าสู่ชุมชนที่นอนบางกอกน้อย.....	207
62 ห้องบรรจุหุ่นและหุ่นสำหรับใส่ที่นอน.....	207
63 ที่นอนบางกอกน้อยของแท้.....	208
64 วังหลังเมื่อมองจากฝั่งท่าพระจันทร์.....	208
65 บริเวณตรอกวังหลัง.....	208
66 แผนที่วังหลังและกำแพงวังหลังของกรุงเทพมหานคร.....	209
67 บริเวณกำแพงวังหลัง.....	209
68 ป้ายสื่อความหมายวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร.....	209
69 ท่าเรือท่องเที่ยว ท่าเรือข้ามฟาก และพระปรางค์วัดอรุณราชวราราม บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา.....	210
70 บรรยากาศภายในวัดอรุณราชวราราม.....	210
71 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัดอรุณราชวราราม - ที่จอดรถ ห้องน้ำ และที่รองรับขยะ.....	210
72 แผนที่ท่องเที่ยวทางน้ำและสถานีตำรวจท่องเที่ยวประจำวัดอรุณราชวราราม.....	211
73 บรรยากาศร้านค้าภายในวัดอรุณราชวราราม.....	211
74 พระปรางค์ มณฑป และพระพุทธรูปจำลองของวัดอรุณราชวราราม.....	211
75 พระอุโบสถ ซุ้มประตูยอดมงกุฎ และพระอรุณหรือพระแจ้งภายในวัดอรุณราชวราราม.....	212

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
76 พระระเบียงหรือพระวิหารคด และรูปปั้นยักษ์หัสตตะกายในวัดอรุณราชวราราม.....	212
77 ป้ายสื่อความหมายวัดโมลีโลกยารามราชวรวิหารของกรุงเทพมหานคร.....	212
78 ถนนทางเข้าสู่วัดโมลีโลกยาราม.....	213
79 ทำเรื่อมัสยิดต้นสนและวัดโมลีโลกยารามบริเวณริมคลองบางกอกใหญ่.....	213
80 พระวิหาร และพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีภายในวัดโมลีโลกยาราม.....	213
81 ป้ายสื่อความหมายวัดเครือวัลย์วรวิหารของกรุงเทพมหานคร.....	214
82 ทำเรื่อและทางเข้าวัดจากทำเรื่อของวัดเครือวัลย์วรวิหาร.....	214
83 พระอุโบสถภายในวัดเครือวัลย์.....	214
84 พระวิหารและพระเจดีย์ 3 องค์ภายในวัดเครือวัลย์.....	215
85 ป้ายสื่อความหมายของกรุงเทพมหานครและป้ายชื่อวัดหงส์รัตนาราม บริเวณริมคลองบางกอกใหญ่.....	215
86 ทำเรื่อและพระอุโบสถวัดหงส์รัตนารามเมื่อมองจากทำเรื่อ.....	215
87 ทางเข้า ศาลเดิม และศาลใหม่ของศาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหา บริเวณวัดหงส์รัตนาราม.....	216
88 บรรยายกาศภายในวัดหงส์รัตนาราม.....	216
89 ป้ายสื่อความหมายและทำเรื่อ วัดสังข์กระจาย.....	216
90 ถนนทางเข้าและบรรยายกาศภายในวัดสังข์กระจาย.....	217
91 หลวงพ่อพระกัจจายน์และห่อพระไตรปิฎก.....	217
92 ทำเรื่อ พระอุโบสถ และรูปหล่อหลวงปู่โต๊ะภายในวัดประดู่ฉิมพลี บริเวณริมคลองบางกอกใหญ่.....	217
93 พระเจดีย์ทรงรามัญ.....	218
94 ทำเรื่อและป้อมวิชัยประสิทธิ์ภายในของกองทัพเรือบริเวณปากคลองบางกอกใหญ่.....	218
95 รูปหล่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีหน้าพิพิธภัณฑ์พระราชวังเดิมภายในกองทัพเรือ.....	218
96 ป้ายสื่อความหมายและทำเรื่อมัสยิดต้นสนริมคลองบางกอกใหญ่.....	219
97 ถนนทางเข้ามัสยิดต้นสน.....	219
98 มัสยิดต้นสนจากมุมต่าง ๆ	219
99 ประตูถนนทางเข้า พระอุโบสถ และหอไตรกลางน้ำ วัดรัชฎาธิษฐานราชวรวิหาร.....	220
100 บรรยายกาศภายในวัดรัชฎาธิษฐานราชวรวิหาร.....	220

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
101 ประตูทางเข้าและพระอุโบสถ วัดกาญจนสิงหาสน์.....	221
102 บานประตูพระอุโบสถ ใบเสมา และพระปรารักษ์ที่ตั้งอยู่ภายใน กำแพงแก้วพระอุโบสถ วัดกาญจนสิงหาสน์.....	221
103 โรงเรียนพระปริยัติธรรม และทำน้าวัดกาญจนสิงหาสน์ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองมอญ.....	221
104 สะพานทางเชื่อมระหว่างวัดปากน้ำฝ่งเหนือ-วัดปากน้ำฝ่งใต้ และประตูทางถนนเข้าวัดปากน้ำฝ่งใต้.....	222
105 ศาสนสถานสำคัญภายในวัดปากน้ำฝ่งใต้.....	222
106 วัดปากน้ำฝ่งใต้บริเวณริมคลองมอญ.....	222
107 วัดเกาะที่ล้อมรอบไปด้วยคลองมอญ คลองบางเชือกหนัง และคลองบางน้อย.....	223
108 ป้ายชื่อวัดและบรรยากาศภายในวัดเกาะ.....	223
109 วิหารหลวงพ่อดำและเจดีย์ภายในวัดเกาะ.....	223
110 พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดสะพาน.....	224
111 บรรยากาศภายในตลาดน้ำวัดสะพาน.....	224
112 ตลาดน้ำตลิ่งชัน.....	224
113 บรรยากาศภายในตลาดน้ำตลิ่งชัน.....	225
114 ทางเข้าตลาดน้ำคลองลัดมะยม และบ้านหัตถกรรมเรือจำลอง.....	225
115 บรรยากาศภายในตลาดน้ำคลองลัดมะยม.....	225
116 สินค้าพื้นบ้านที่ชาวบ้านนำมาจำหน่ายด้วยตนเอง.....	226
117 สินค้าพื้นบ้านที่ชาวบ้านนำมาจำหน่ายด้วยตนเอง.....	226
118 ป้ายสื่อความหมายวัดกัลยาณมิตรวรวิหารของกรุงเทพมหานคร.....	226
119 ท่าเรือและถนนทางเข้าวัดกัลยาณมิตรวรวิหารริมคลองบางกอกใหญ่.....	227
120 พระอุโบสถวัดกัลยาณมิตร ก่อสร้างเลียนแบบศิลปะจีน.....	227
121 พระวิหารหลวง และหลวงพ่อดำ หรือ ซำปอกง หรือ พระพุทธไตรรัตนนายก พระประธานภายในวิหารหลวงวัดกัลยาณมิตร.....	227
122 ศิลปะจีนบริเวณทางเข้าพระวิหารหลวง วัดกัลยาณมิตร.....	228
123 เจดีย์เหลี่ยมย่อมุม 12 ตั้งบนฐาน 8 เหลี่ยม เป็นที่บรรจุอัฐิของ เจ้าพระยาจักรีบรมินทร์ (โต) ผู้สร้างวัดกัลยาณมิตร.....	228
124 “ถะ” หรือเจดีย์หินทำจากเมืองจีนมีความสวยงามมาก.....	228

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
125 ทำเรือและที่ให้อาหารนกของวัดกัลยาณมิตรริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา.....	229
126 ป้ายสื่อความหมายวัดอินทารามและประตูทางเข้าวัดอินทาราม.....	229
127 ทำเรือวัดอินทาราม.....	229
128 ป้ายสื่อความหมายศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินภายในวัดอินทาราม พระเจดีย์กุฎาติ เจดีย์องค์ขาวบรรจุพระบรมอัฐิสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี องค์ซ้ายบรรจุพระบรมอัฐิ พระอัครมเหสี บริเวณหน้าพระอุโบสถหลังเก่าวัดอินทาราม.....	230
129 พระรูปทรงม้าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีหน้าพระวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสิน พระพุทธรูปและพระแท่นบรรทมภายในพระวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดอินทาราม.....	230
130 พระมาลา พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และพระขรรค์ที่ประดิษฐานอยู่ใน พระแท่นบรรทมภายในพระวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดอินทาราม.....	230
131 พระบรมรูปจำลองสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงวิปัสสนากรรมฐาน ในพระวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสิน วัดอินทาราม.....	231
132 พระอุโบสถภายในวัดอินทาราม.....	231
133 พระวิหารใหญ่ก่อทึบมีหน้าต่างโดยรอบ เป็นศิลปะสมัยธนบุรี สังเกตได้จากหน้าต่างมีการเจาะเป็นหน้าต่าง.....	231
134 เจดีย์เหลี่ยมย่อมุม 20 ขนาดใหญ่ สามองค์เรียงกันสวยงามมาก เป็นศิลปะ สมัยรัชกาลที่ 3 และปรากฏสูง ตั้งบนฐานสูงมีฟาโลรอบในวัดอินทาราม.....	232
135 ทำน้ำวัดราชคฤห์บริเวณริมคลองบางกอกใหญ่.....	232
136 พระวิหารใหญ่ และภูเขาจำลองเป็นที่ตั้งของพระมณฑป ประดิษฐานพระพุทธรูปจำลอง วัดราชคฤห์.....	232
137 ป้ายสื่อความหมายวัดปากน้ำและคลองภาษีเจริญ.....	233
138 ทำเรือวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ.....	233
139 ถนนทางเข้าสู่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ.....	233
140 ที่ประดิษฐานศพหลวงพ่อสด วัดปากน้ำ.....	234
141 พระอุโบสถและพระปรางค์ที่กำลังมีการก่อสร้างต่อเติม วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ.....	234
142 ที่จอดรถและห้องน้ำภายในวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ.....	234
143 ป้ายสื่อความหมายวัดเวฬุราชิน.....	235

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
144 ทำเรือและพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรบริเวณริมคลองบางกอกใหญ่ วัดเวฬุราชิน.....	235
145 บรรยากาศภายในวัดเวฬุราชิน.....	235
146 พระอุโบสถ และเจดีย์สมัยรัชกาลที่ 4 วัดเวฬุราชิน.....	236
147 ศาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี วัดเวฬุราชิน.....	236
148 ป้ายสื่อความหมายวัดอัปสรสวรรค์วรวิหาร.....	236
149 ทำน้ำ และหอไตร วัดอัปสรสวรรค์.....	237
150 พระอุโบสถ พระประธาน 28 องค์ภายในพระอุโบสถ และปราสาทสมัยรัชกาลที่ 3 วัดอัปสรสวรรค์.....	237
151 ป้ายสื่อความหมายศาลเจ้ากวนอันแก่ง (ศาลเจ้าแม่กวนอิม).....	237
152 ทำเรือข้ามฟากบริเวณศาลเจ้าแม่กวนอิม.....	238
153 ทางเดินจากวัดกัลยาณมิตรไปยังศาลเจ้าแม่กวนอิม.....	238
154 บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าแม่กวนอิม.....	238
155 ไม้แกะสลักด้านหน้าศาลเจ้าแม่กวนอิม.....	239
156 ประติมากรรมทางเข้าศาลเจ้าแม่กวนอิม.....	239

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

กรุงเทพมหานครนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปี 2549 พบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวทั้งสิ้น 36.17 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 3.83 ซึ่งเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นที่ชะลอตัวลงจากปีก่อน โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีอัตราการเติบโตที่ลดลงร้อยละ 4.86 เหลือเพียงอัตราการเติบโตร้อยละ 0.84 อันเนื่องมาจากการเกิดรัฐประหารในเดือนกันยายน ทำให้บางประเทศมีการประกาศเตือนพลเมืองของตนเองว่าให้หลีกเลี่ยงการเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร เนื่องจากถูกมองว่าเป็นพื้นที่ไม่ปลอดภัย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นในลักษณะชะลอตัวดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม จากการจัดงานเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในช่วงต้นปี ทำให้อัตราการขยายตัวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.45 จึงส่งผลให้อัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในภาพรวมยังคงเพิ่มขึ้น รวมทั้งรายได้ที่เกิดขึ้นก็ยังคงมีจำนวนมากเช่นกัน

จากการศึกษาแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2548-2552) (กรุงเทพมหานคร. 2548: 2-25) พบว่า เป็นการจัดทำแผนภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีความหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถานและศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการที่ได้จัดทำขึ้นเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน และยกตัวอย่างการนำไปปฏิบัติกับบางพื้นที่เพื่อประกอบความเข้าใจ แต่ยังไม่ได้นำไปปฏิบัติได้ทันที ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบรายละเอียดโครงการต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการนำแผนงานและโครงการต่าง ๆ มาทดลองใช้ปฏิบัติในพื้นที่ตัวอย่าง เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น อันจะเป็นแนวทางสำหรับการจัดทำแผนงานและโครงการในพื้นที่อื่น ๆ ของกรุงเทพมหานครต่อไป

งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกนำโครงการจากยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครมาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในกรณีศึกษา “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี” โดยอ้างอิงข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2549) เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้าชม 3 ลำดับแรก ได้แก่ วัดพระแก้ว / วัดโพธิ์ คิดเป็นร้อยละ 55.40 สวนลุมพินี / สวนหลวง ร.9 คิดเป็นร้อยละ 44.53 และแม่น้ำเจ้าพระยา / ล่องแม่น้ำเจ้าพระยา คิดเป็นร้อยละ 38.79 ซึ่งจะพบว่าการท่องเที่ยวทางน้ำได้รับความนิยมในอันดับต้น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร

ทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งต้องการพบเห็นและสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมของชาวบ้านแถบริมแม่น้ำ และจากข้อมูลอีกส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับการทำกิจกรรมระหว่างท่องเที่ยวอยู่ในกรุงเทพมหานครของนักท่องเที่ยว ปรากฏว่า ไม่มีนักท่องเที่ยวคนใดได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเลย จึงเป็นที่น่าสนใจว่าควรส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกรุงเทพมหานคร ประกอบกับแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำบางแห่งเริ่มประสบปัญหาความเสื่อมโทรมจากการขาดการจัดการที่ดี หากเป็นเช่นนี้ต่อไปทรัพยากรการท่องเที่ยวก็就会被ทำลายหมดลง และเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจตามมา ซึ่งหากปล่อยให้การท่องเที่ยวทางน้ำเจริญเติบโตอย่างขาดการวางแผนที่เป็นระบบ ก็จะเป็นผลเสียต่อการท่องเที่ยวประเภทนี้ต่อไปในอนาคต ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำอย่างยั่งยืน เพื่อรักษาและคงไว้ซึ่งทรัพยากรของชาติให้คงอยู่ต่อไป

สำหรับพื้นที่ในการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ฝั่งธนบุรีบริเวณชุมชนเขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรีบางส่วน เนื่องจากธนบุรีเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เคยได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “เมืองธนบุรีศรีมหาสมุทร” เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล ป้องกันข้าศึกศัตรูที่เข้ามาทางด้านใต้ของกรุงศรีอยุธยา และตรวจตราจับกุมภาษีสินค้าที่ผ่านเข้าออก และหลังจากนั้นก็มีความสำคัญขึ้นอีกครั้ง เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีหรือพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเลือกธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่แทนกรุงศรีอยุธยา ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะนำเสนอการวางแผนการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี เพื่อเป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงประวัติศาสตร์ของประเทศไทย จากเมืองหลวงปัจจุบันในฝั่งรัตนโกสินทร์ แล้วเดินทางย้อนเวลากลับสู่กรุงธนบุรีราชธานีที่ยังคงมีลมหายใจแห่งอดีต เพื่อให้ชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญของกรุงธนบุรีว่า แม้จะเป็นเพียงเมืองหลวงในระยะเวลาสั้น ๆ เพียง 15 ปี แต่เป็นช่วงรอยต่อที่สำคัญอย่างยิ่งก่อนการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีในปัจจุบัน ซึ่งพื้นที่ฝั่งธนบุรีเองก็มีสิ่งที่น่าสนใจต่าง ๆ มากมายทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมา โบราณสถาน วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยผู้วิจัยต้องการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจภายในพื้นที่ฝั่งธนบุรีเอง และเพื่อเชื่อมโยงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีชื่อเสียงอยู่แล้วในฝั่งรัตนโกสินทร์ด้วย โดยการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวในครั้งนี้จะดำเนินอยู่บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ซึ่งจะทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนในพื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรีเพิ่มขึ้น และยังคงส่งผลดีในภาพรวมต่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในระดับพื้นที่ จังหวัด และประเทศที่จะสามารถเพิ่มจำนวนวันท่องเที่ยวและค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อวันต่อคนได้ในที่สุดนั่นเอง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนารูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี”

- 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ
- 3) เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีที่เหมาะสมต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อิตราชาธานีกรุงธนบุรี”
- 4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์ และประชาชนท้องถิ่น เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ โดยการออกแบบใช้ในพื้นที่ตัวอย่าง ได้แก่ พื้นที่ฝั่งธนบุรีในเขตบางกอกน้อยและบางกอกใหญ่ซึ่งเคยเป็นพื้นที่ในเขตกำแพงเมืองเก่าฝั่งตะวันตกสมัยราชธานีกรุงธนบุรี และพื้นที่ในเขตตลิ่งชันและธนบุรีบางส่วนที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน เพื่อเป็นกรณีศึกษาให้กับพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะสอดคล้องและใกล้เคียงกัน โดยเป็นการศึกษาภายใต้หัวข้อ การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ : กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อิตราชาธานีกรุงธนบุรี ตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องใช้การประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี อันจะส่งผลให้การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวครั้งนี้มีความเป็นไปได้จริงและสมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ หากงานวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจะได้นำผลการวิจัยไปเผยแพร่และนำเสนอต่อหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาล เอกชน ประชาชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี โดยเฉพาะพื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี เพื่อนำไปใช้เป็นทางเลือกสำหรับรายการนำเที่ยว (Itinerary) ที่ต้องการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ รวมทั้งยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทรัพยากรต่าง ๆ ภายในพื้นที่ และเพื่อขยายผลในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในระดับประเทศให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

- 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว จำนวนทั้งหมด 118 แห่ง แบ่งเป็น ทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตบางกอกน้อย 36 แห่ง (สำนักงานเขตบางกอกน้อย. 2550: ออนไลน์) เขตบางกอกใหญ่ 18 แห่ง (สำนักงานเขต

บางกอกใหญ่. 2550: ออนไลน์) เขตตลิ่งชัน 34 แห่ง (สำนักงานเขตตลิ่งชัน. 2550: ออนไลน์) และเขตธนบุรี 30 แห่ง (สำนักงานเขตธนบุรี. 2550: ออนไลน์)

2) นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร ปี 2549 รวมทั้งหมด 36,172,138 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 23,800,757 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 12,371,381 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550: ออนไลน์)

3) ประชาชนท้องถิ่น ได้แก่ ประชาชนในเขตบางกอกน้อยมีจำนวน 129,686 คน เขตบางกอกใหญ่ จำนวน 81,743 คน เขตตลิ่งชันจำนวน 108,567 คน และเขตธนบุรีจำนวน 133,536 คน รวมทั้งหมด 453,532 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2550: ออนไลน์)

4) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นกลุ่มที่มีใบอนุญาตประเภทต่างประเทศ - ในประเทศ ที่ตั้งอยู่ในเขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน ธนบุรี และพระนคร จำนวนทั้งหมด 131 แห่ง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550: ออนไลน์)

5) มัคคุเทศก์ ได้แก่ มัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาตประเภททั่วไปต่างประเทศ (บัตรสีบรอนซ์เงิน) และในประเทศ (บัตรสีบรอนซ์ทอง) เฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 16,436 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550: ออนไลน์)

1.4.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 36 แห่ง แบ่งเป็น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย 13 ตัวอย่าง เขตบางกอกใหญ่ 8 ตัวอย่าง เขตตลิ่งชัน 8 ตัวอย่าง และเขตธนบุรี 7 ตัวอย่าง

2) นักท่องเที่ยว โดยแบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 4 กลุ่มที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวนทั้งหมด 27 ตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ 1 สำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม (กลุ่มควบคุม X) จำนวน 10 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ 2 สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ครั้งที่ 1 (กลุ่มทดลอง X1) จำนวน 2 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ 3 สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ครั้งที่ 2 (กลุ่มทดลอง X2) จำนวน 5 ตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างที่ 4 สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ครั้งที่ 3 (กลุ่มทดลอง X3) จำนวน 10 ตัวอย่าง

3) ประชาชน ในเขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี จำนวนทั้งหมด 100 ตัวอย่าง

4) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 57 ตัวอย่าง

5) มัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาตประเภททั่วไปต่างประเทศ (บัตรสีบรอนซ์เงิน) และในประเทศ (บัตรสีบรอนซ์ทอง) เฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 99 ตัวอย่าง

1.4.3 การคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่าง

จากการศึกษาแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2548-2552) ได้กล่าวถึงการจัดแบ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครเพื่อการบริหารจัดการเมืองที่เป็นระบบ ตามนโยบายการพัฒนาเมืองตามพื้นที่ และแบ่งกลุ่มเพื่อการพัฒนาตามศักยภาพหรือลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็น 12 กลุ่มเขต (กองการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร. 2548: 3-8) ซึ่งพื้นที่ที่มีความสำคัญแห่งหนึ่ง คือ พื้นที่ กท 5 หรือเขตอนุรักษณ์เมืองเก่ากรุงธนบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 เขต ได้แก่ ธนบุรี บางกอกใหญ่ คลองสาน บางกอกน้อย และบางพลัด

สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ตัวอย่างใน 3 เขต จากพื้นที่ กท 5 คือ พื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ และธนบุรี โดยเพิ่มเติมพื้นที่บางส่วนของเขตตลิ่งชันเพื่อความสะดวกของงานวิจัย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงด้วยการสัญจรทางน้ำ ได้แก่ ตั้งแต่ปากคลองบางกอกใหญ่ คลองมอญ คลองบางเชือกหนัง คลองบางน้อย คลองบางพรหม คลองบางระมาด คลองชักพระ คลองบางกอกน้อย และริมแม่น้ำเจ้าพระยาจากปากคลองบางกอกใหญ่ถึงปากคลองบางกอกน้อย อันเนื่องมาจากผู้วิจัยสนใจศึกษาการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเขตพื้นที่ดังกล่าว และเมื่อได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการนำเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะพบว่า การนำเที่ยวในเขตพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นยังมีน้อยและกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวยังมีศักยภาพมากพอต่อการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ เนื่องจากธนบุรีเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งยังเป็นอดีตราชธานีที่เป็นรอยต่อสำคัญทางประวัติศาสตร์ระหว่างกรุงศรีอยุธยาที่เจริญรุ่งเรืองในอดีตและกรุงรัตนโกสินทร์เมืองหลวงที่สวยงามและตั้งตระหง่านอยู่อีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยวภายในกรุงเทพมหานคร อันจะทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการเพิ่มรายได้และจำนวนวันท่องเที่ยวของกรุงเทพ ฯ ได้อีกทางหนึ่งด้วย

1.4.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการออกแบบและดำเนินการ 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นตอนออกแบบ และ 3) ขั้นวิจัยและพัฒนา 3 ครั้ง พร้อมการแก้ไขปรับปรุงทุกครั้ง

2) การท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม หมายถึง การท่องเที่ยวโดยเรือหางยาวหรือเรือยนต์ล่องผ่านแม่น้ำเจ้าพระยา วนเข้าสู่คลองบางกอกน้อย คลองชักพระ และคลองบางกอกใหญ่ อาจจะได้แวะชมสถานที่ท่องเที่ยวเพียงไม่กี่แห่งหรืออาจไม่ได้แวะชมเลย และอาจจะมีหรือไม่มีมัคคุเทศก์ประจำเรือก็ได้

3) การท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบใหม่ หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยการบริการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยเรือ ซึ่งวิ่งไปตามลำน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาอ้อมเข้าสู่คลองบางกอกใหญ่ เข้าสู่คลองมอญ คลองบางเชือกหนัง คลองบางน้อย คลองบางพรหม คลองบางระมาด คลองชักพระ คลองบางกอกน้อย และ

มาสิ้นสุดที่แม่น้ำเจ้าพระยาอีกครั้ง โดยมีการวางแผนและการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวตามแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว หมายถึง ผู้ทำธุรกิจในการให้บริการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่พัก อาหาร ทักษนาจร และมัคคุเทศก์แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี

5) มัคคุเทศก์ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่นำนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆในพื้นที่ฝั่งธนบุรีที่ตั้งอยู่บริเวณริมลำน้ำของพื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี พร้อมทั้งให้ความรู้ คำอธิบายชี้แจงเรื่องราวความเป็นมาและความสำคัญต่างๆเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ โดยเป็นมัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาตประเภททั่วไปต่างประเทศ (บัตรสีบรอนซ์เงิน) หรือในประเทศ (บัตรสีบรอนซ์ทอง) เฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร

6) นักท่องเที่ยว (Tourist) หมายถึง ผู้เยี่ยมชม (Visitor) ชาวไทยที่เดินทางไปยังพื้นที่ฝั่งธนบุรีตามลำน้ำในเขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี เพื่อพักผ่อนและศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น

7) การย้อนรอย (Retracing) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ที่น่าสนใจและมีความสำคัญในฝั่งธนบุรีซึ่งเคยเป็นอดีตราชธานีกรุงธนบุรี โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่บริเวณริมลำน้ำของพื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี เพื่อทำความเข้าใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลอดจนเรียนรู้วิถีชีวิตของคนธนบุรีที่ผูกพันกับสายน้ำ และรู้จักกลุ่มชนต่างๆที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นซึ่งอาศัยอยู่ในธนบุรีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

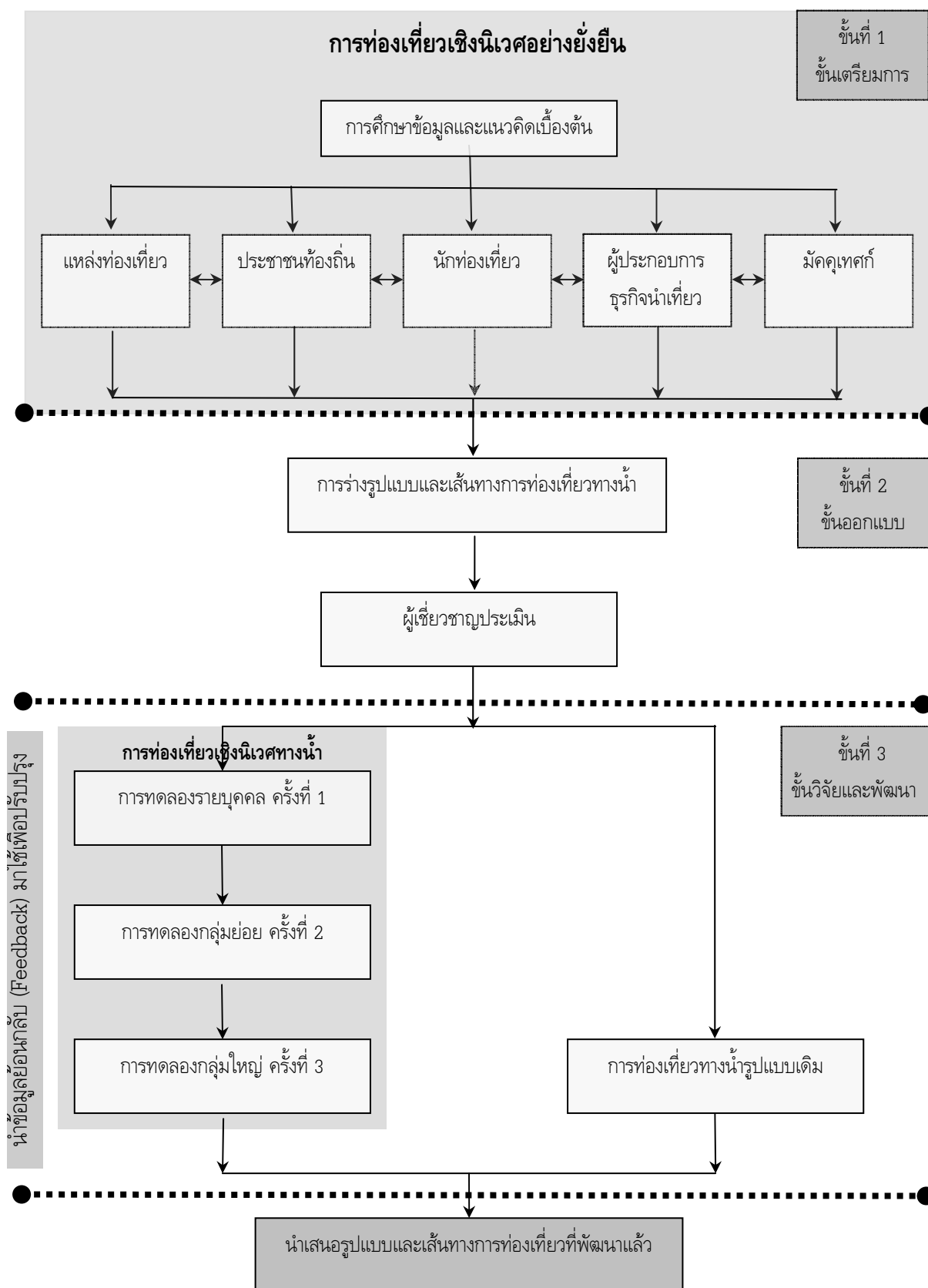
8) เส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี (The Historical Route within an Area of the Old Capital City - Thonburi) หมายถึง เส้นทางลำน้ำตั้งแต่ปากคลองบางกอกใหญ่ วนเข้าสู่คลองมอญ คลองบางเชือกหนัง คลองบางน้อย คลองบางพรหม คลองบางระมาด คลองชักพระ แล้ววนเข้าสู่คลองบางกอกน้อย และสิ้นสุดที่แม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างคลองบางกอกน้อยและคลองบางกอกใหญ่

1.5 ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากผู้วิจัยมีระยะเวลาในการศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามอย่างจำกัด รวมถึงงบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินงานวิจัยที่ค่อนข้างสูง ทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและพื้นที่เพียงบางส่วนของฝั่งธนบุรีที่มีความสำคัญและมีความเป็นไปได้สำหรับการศึกษาก่อน นั่นคือ พื้นที่บางส่วนของเขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี

1.6 สรุปแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำนั้นเป็นการประสานบทบาทและหน้าที่ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ ซึ่งการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการออกแบบและดำเนินการใน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นตอนการศึกษาข้อมูลและแนวคิดเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว การศึกษาความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ และประชาชนท้องถิ่น 2) ขั้นตอนออกแบบ เป็นขั้นตอนในการร่างรูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ จากนั้นจึงนำมาให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ วิเคราะห์และประเมินผลของรูปแบบการท่องเที่ยวที่จัดทำขึ้น และ 3) ขั้นวิจัยและพัฒนา เป็นขั้นตอนของการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำรูปแบบใหม่ 3 ขั้นตอนจากนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลอง ได้แก่ การทดลองรายบุคคล การทดลองกลุ่มย่อย และการทดลองกลุ่มใหญ่ ซึ่งในการทดลองแต่ละครั้งนั้นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำด้วยทุกครั้ง จากนั้นจึงนำนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองจากการทดลองกลุ่มใหญ่ไปเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม เพื่อนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่ม ซึ่งหากนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยก็จะสามารถนำเสนอรูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำของพื้นที่ฝั่งธนบุรีในพื้นที่วิจัยที่พัฒนาและปรับปรุงแล้ว อันจะส่งผลดีต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ที่ทำการวิจัย และจะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป โดยมีแนวคิดการวิจัยดังกล่าว ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 สรุปแนวคิดในการวิจัยเพื่อการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ กรณีศึกษา “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี”

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ฝั่งธนบุรีและพื้นที่กรณีศึกษา
- 2.2 แนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 2.3 แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.4 แนวความคิดการท่องเที่ยวทางน้ำ
- 2.5 นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ฝั่งธนบุรีและพื้นที่กรณีศึกษา

2.1.1 พื้นที่ฝั่งธนบุรี

1) ความเป็นมา

(1) เมืองท่าหน้าด่านในสมัยอยุธยา

ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (พ.ศ. 1967 - 1991) เมืองธนบุรีถูกระบุว่ามีฐานะเป็นด่านขนอนของกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่ต้นกรุงศรีอยุธยา สาเหตุที่ทำให้ธนบุรีเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญนั้นมีหลายเหตุผล กล่าวคือ ธนบุรีเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในชัยภูมิที่เหมาะสม ตั้งอยู่บนเส้นทางน้ำระหว่างปากแม่น้ำเจ้าพระยาและกรุงศรีอยุธยา ซึ่งทำให้เป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญในการติดต่อสื่อสารได้โดยสะดวกทั้งจากภายในและภายนอกราชอาณาจักร หลังจากนั้นเมืองธนบุรีได้ถูกยกความสำคัญยิ่งขึ้นอีก เมื่อสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พ.ศ. 2091 - 2111) ทรงยกฐานะเมืองธนบุรีจากด่านขนอนเป็น “เมืองทมนบุรีศรีมหาสมุทร” ทำหน้าที่เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล ป้องกันข้าศึกศัตรูที่จะเข้ามาทางใต้ของกรุงศรีอยุธยา และตรวจตราจับเก็บภาษีสินค้าที่ผ่านเข้าออกอยุธยาทางทะเล

เนื่องจากธนบุรีเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือสินค้าเข้าออกระหว่างกรุงศรีอยุธยากับปากแม่น้ำมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น และได้มีการขุดคลองลัดเส้นทางลำน้ำเจ้าพระยามาโดยตลอด ด้วยเหตุผลหลักคือ เพื่อพัฒนาเส้นทางคมนาคมสำหรับการเดินทางเข้าออกกรุงศรีอยุธยาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะในปลายสมัยอยุธยาการค้ากับต่างประเทศเจริญก้าวหน้ามาก ทำให้มีต่างชาตินำเรือเข้ามาติดต่อค้าขายในกรุงศรีอยุธยาเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเส้นทางน้ำให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการขุดคลองลัดในรัชสมัยสมเด็จพระชัยราชาธิราช (พ.ศ. 2077 - 2089) นั่นคือ การขุดคลองลัดที่บางกอกหรือธนบุรี ตั้งแต่ปาก

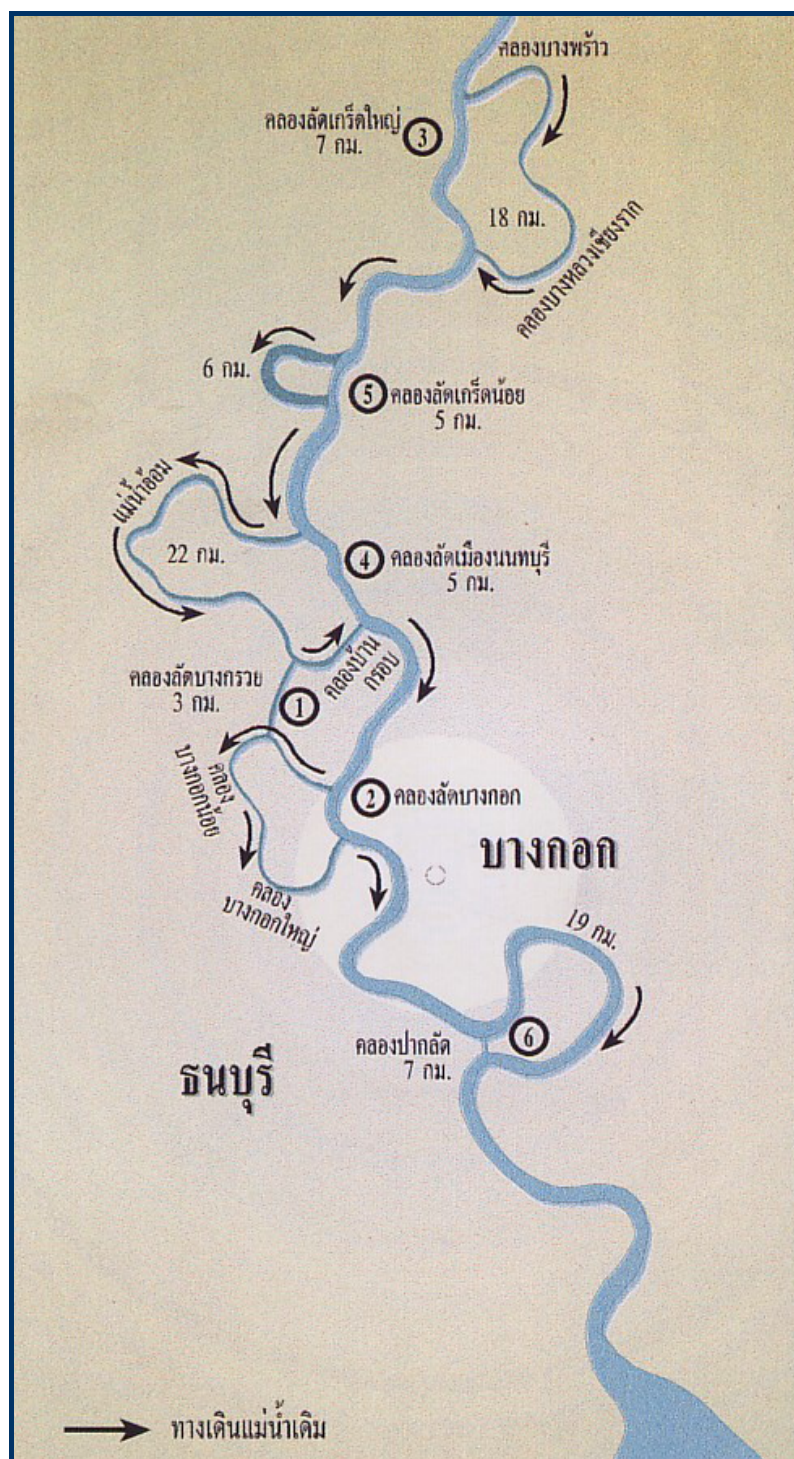
คลองบางกอกน้อยไปจนจรดปากคลองบางกอกใหญ่ เนื่องจากแต่เดิมนั้นคลองบางกอกน้อยและบางกอกใหญ่เป็นแม่น้ำที่ไหลอ้อม ทำให้การคมนาคมทางน้ำต้องใช้เวลาาน เมื่อขุดคลองลัดแล้ว ลำน้ำเจ้าพระยาก็สามารถไหลผ่านคลองลัดเป็นเส้นตรง ครั้นเวลาผ่านไปคลองลัดก็ขยายกว้างจนกลายเป็นลำน้ำสายใหม่ และลำน้ำเดิมช่วงที่ไหลคดโค้งกลับตื้นเขินด้วยเหตุที่เป็นทางอ้อมของแม่น้ำ ที่ตั้งของเมืองธนบุรีที่มีลำน้ำใหม่ไหลผ่านนั้นจึงมีลักษณะแตกต่างทำให้เกิดชุมชนเมืองขึ้นทั้งสองฝั่งแม่น้ำ

เมืองธนบุรีมีบทบาทสำคัญขึ้นอีกครั้งในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 - 2231) เนื่องจากพระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้ฝรั่งเศสเข้ามาสร้างป้อมปราการที่ปากคลองบางกอกใหญ่ คือป้อมวิชัยประสิทธิ์ และสร้างป้อมใหญ่อีกหนึ่งป้อมทางฝั่งตะวันออก คือที่ตั้งของโรงเรียนราชินีในปัจจุบัน เนื่องจากฝรั่งเศสต้องการเผื่ออิทธิพลและควบคุมเส้นทางการเดินเรือของไทย จึงได้ส่งกองทหารเข้ามาประจำการที่ป้อมทั้งสองแห่ง สมเด็จพระเพทราชา (พ.ศ. 2231 - 2246) ซึ่งครองสมบัติสืบต่อจากสมเด็จพระนารายณ์จึงโปรดเกล้าฯ ให้รื้อทำลายป้อมใหญ่ฝั่งตะวันออก คงเหลือแต่ป้อมฝั่งตะวันตกเพียงป้อมเดียว

(2) ราชธานีกรุงธนบุรี

หลังจากที่ไทยรบกับพม่าจนเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (พ.ศ. 2310 - 2325) ทรงนำทัพเข้ากอบกู้กรุงศรีอยุธยาจากพม่าได้สำเร็จ แต่เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาถูกเผาทำลายเสียหายเกินกว่าที่จะบูรณะให้คืนสภาพได้ดังเดิม พระเจ้าตากสินจึงโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมและกวาดต้อนผู้คน สมณะชีพรามณ์ และพระบรมราชวงศ์ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ที่กรุงศรีอยุธยา รวมทั้งชาวจีน ชาวอินเดียที่ทำการค้าขายกับไทย ชาวมอญ ชาวลาว และไพร่พลที่เป็นเชลยศึกลงมาอยู่ที่กรุงธนบุรี โดยทรงเลือกเมืองธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่ด้วยเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ เมืองธนบุรีเป็นเมืองขนาดย่อมเหมาะกับการตั้งเมืองที่มีผู้น้อย หากไม่สามารถต้านทานข้าศึกได้ ก็อาจถอยทัพไปตั้งมั่นที่เมืองจันทบุรี และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ เมืองธนบุรีมีป้อมปราการที่แน่นหนาตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำ ทำให้สามารถควบคุมเส้นทางการเดินเรือ มีให้หัวเมืองทางเหนือซื้อหาอาวุธจากชาวต่างชาติได้ อีกทั้งเมืองธนบุรียังมีความอุดมสมบูรณ์เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผักผลไม้ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ในช่วงต้นของการฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจของกรุงธนบุรี เป็นช่วงที่ประชาชนอดอยากเพราะผลจากสงคราม สมเด็จพระเจ้าตากสินได้ใช้นโยบายการชักชวนพ่อค้าโดยเฉพาะชาวจีนให้เข้ามาค้าขายภายในเมือง นอกจากนี้ การที่กรุงธนบุรีตั้งอยู่ใกล้ปากแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นทำเลที่เหมาะสมทางการค้า ทำให้การติดต่อค้าขายทางเรือสามารถทำได้ง่ายและเหมาะสม โดยทางไทยได้ทำการติดต่อกับหลายประเทศด้วยกัน ทั้งจีน ชาว มลายู อังกฤษ และฮอลันดา เป็นต้น

ภาพประกอบ 2 แผนที่แสดงคลองที่ขุดลัดเส้นทางเดิมของแม่น้ำเจ้าพระยา

ที่มา: มุณิธอนุรักษโบราณสถานในพระราชวังเดิม. (2543). สารานุกรมกรุงธนบุรี: หน้า 10.

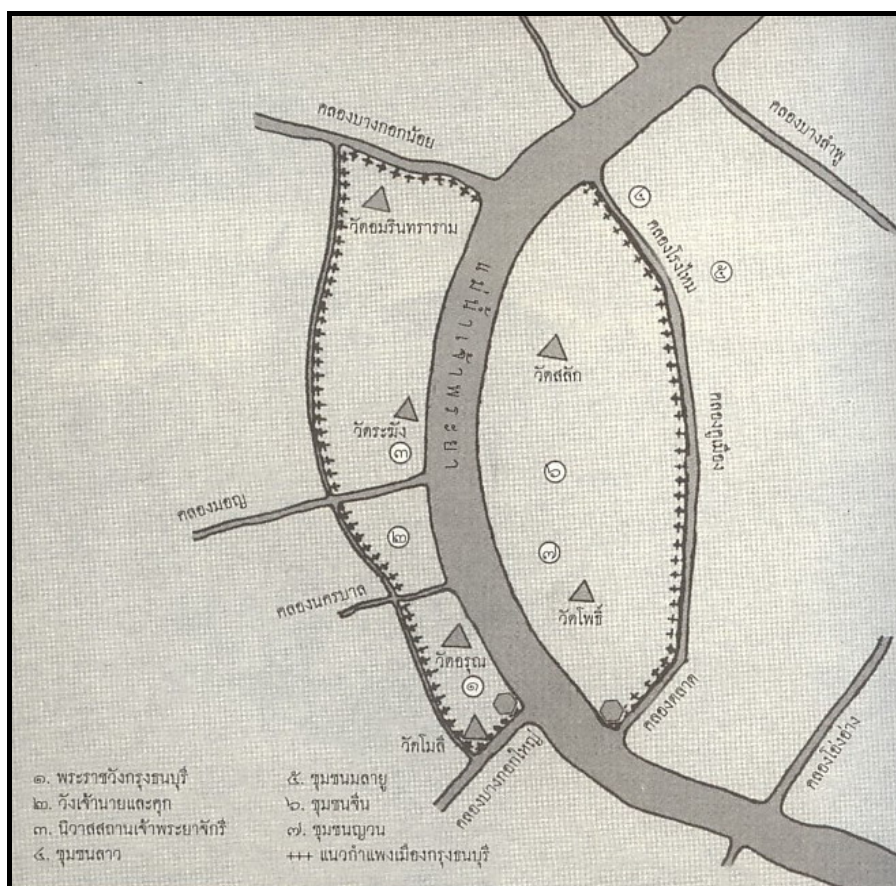
นอกจากนั้น สมเด็จพระเจ้าตากสินได้พัฒนาประเทศเข้าสู่แนวทางใหม่ โดยการตัดถนนในยามที่ว่างจากศึกสงคราม เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ซึ่งนับได้ว่าเป็นนโยบายใหม่ที่มีแนวคิดกว้างไกล เพราะยังไม่เคยมีหลักฐานการสร้างถนนมาก่อนในสมัยอยุธยา ส่วนการขยายเมืองในสมัยกรุงธนบุรีนั้น ได้มีการขุดคลองเป็นคูเมืองตรงด้านหลังกำแพงเมืองเดิม จากคลองบางกอกใหญ่ตัดไปออกคลองบางกอกน้อย (ปัจจุบันคือคลองบ้านหม้อ บ้านขมิ้น ส่วนแนวคลองช่วงท้ายสุดถูกถมไปตั้งแต่คราวสร้างสถานีรถไฟธนบุรี) ส่วนฝั่งตะวันออกก็ขุดคูเมืองจากแม่น้ำเจ้าพระยาด้านหลังป้อมวิสาขามุขไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาตรงศาลเทพารักษ์หัวไซด (ปัจจุบันคือคลองคูเมืองเดิม) การตัดถนนและขุดคลองดังกล่าวนี้ แสดงถึงการคมนาคมในกรุงธนบุรีว่า ได้มีการพัฒนาไปอย่างก้าวหน้า เพื่อความสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำสำหรับรองรับความเจริญทางการค้าที่กำลังจะขยายเข้ามา

หลังขยายเมือง พระเจ้าตากสินโปรดให้กันเอาพื้นที่ในกำแพงเมืองเดิมสร้างเป็นพระราชวังที่ประทับ ยกวัดแจ้งและวัดท้ายตลาดให้เป็นวัดภายในพระราชวังที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา บูรณะวัดวาอารามที่ชำรุดทรุดโทรมทั่วพระนครและตามหัวเมืองต่าง ๆ ปรับที่สวนนอกกำแพงเมืองฝั่งตะวันตก และที่ลุ่มน้ำขังที่เรียกว่าทะเลตมนอกกำแพงเมืองฝั่งตะวันออกทำเป็นผืนนากว้างใหญ่ พร้อมทั้งเกณฑ์ไพร่พลมาทำนาเพื่อแก้ปัญหาข้าวขาดแคลนจากภาวะสงคราม และฝนแล้งอย่างหนักในช่วงต้นรัชกาล

(3) ธนบุรีในสมัยรัตนโกสินทร์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกแห่งราชวงศ์จักรี ทรงย้ายราชธานีจากฝั่งธนบุรีมาอยู่ฝั่งพระนคร ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา คือ กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ทรงโปรดเกล้าฯ ให้รื้อกำแพงเมืองธนบุรีฝั่งตะวันออก แล้วสร้างกำแพงเมืองใหม่ที่แนวคลองรอบกรุง เหตุที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเลือกกรุงเทพฯ ฝั่งพระนครเป็นราชธานี เนื่องจากเมืองธนบุรีมีลักษณะเป็นเมืองเอกแตกเหมือนเมืองพิษณุโลก หากข้าศึกยกเรือเข้ามาจู่โจมก็ยากจะเอาชนะศึกได้

เมื่อสงครามกับพม่าสิ้นสุดลงในตอนต้นรัตนโกสินทร์ ธนบุรีก็มีความสงบสุขอีกครั้ง มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งปลูกไม้ผลนานาชนิด และยังเป็นถิ่นฐานบ้านเรือนของบรรดาเจ้านายและขุนนางทั้งหลาย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการขุดลอกคลองสายเก่าในฝั่งธนบุรี ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองภาษีเจริญและคลองมหาสวัสดิ์ เพื่อลำเลียงขนส่งสินค้า และขยายพื้นที่การเกษตร ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงคลองสายเก่าและขุดคลองสายใหม่เพื่อการคมนาคมทางน้ำ ได้แก่ คลองทวีวัฒนา คลองนราภิรมย์ สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งแรก คือ สะพานพระรามหก และสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งที่ 2 เนื่องในโอกาสครบรอบ 150 ปี ของกรุงเทพมหานคร คือ สะพานพระพุทธยอดฟ้า

ภาพประกอบ 3 แผนที่แสดงเมืองธนบุรีสมัยพระเจ้าตากสิน

ที่มา: นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2548). การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี: หน้า 548.

(4) ธนบุรีในปัจจุบัน

ธนบุรีในวันนี้คือแผ่นดินฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา การขยายความเจริญภาคเมืองอุตสาหกรรมจากฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ทำให้มีการถมคูคลองเพื่อสร้างชุมชนเมืองแบบใหม่ คูคลองหลายแห่งถูกแปรสภาพเป็นคลองระบายน้ำทั้งจากบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ความต้องการภาคแรงงานของอุตสาหกรรม และการโยกย้ายถิ่นฐานจากภาคชนบทสู่เมือง ได้เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมชุมชนแบบเดิม ทำให้ธนบุรีในปัจจุบันคือย่านธุรกิจการค้า ที่อยู่อาศัย เส้นทางคมนาคม และสถานที่สำคัญต่าง ๆ

2) ที่ตั้ง

ธนบุรี คือ พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยู่ในเขตปกครองของกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13.50-13.80 องศาเหนือ กับเส้นแวงที่ 100.20-100.50 องศาตะวันออก

3) อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนนทบุรี แนวเขตเริ่มจากเชิงสะพานพระราม 6 ฝั่งตะวันออกแม่น้ำเจ้าพระยาต่อไปทางฝั่งตะวันตกตามทางรถไฟสายใต้ เป็นแนวลงมาตามทางรถไฟสายใต้จนถึงคลองบางกอกน้อย ฝั่งตะวันออก แล้วเลี้ยวขึ้นไปทางเหนือถึงปากคลองมหาสวัสดิ์ตรงวัดชัยพฤกษ์มาลา เลี้ยวไปทางทิศตะวันตก เลียบฝั่งเหนือคลองมหาสวัสดิ์ไปจรดสี่แยกคลองนราภิรมย์ฝั่งตะวันออก

ทิศใต้ จรดอ่าวไทย เริ่มจากปากคลองขุนราชพินิจใจฝั่งตะวันออก เลียบไปตามชายฝั่งทะเลอ่าวไทย จรดฝั่งตะวันตกคลองบางเสาธง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกและจังหวัดสมุทรปราการ เริ่มจากสะพานพระราม 6 ฝั่งตะวันออก เลียบไปตามลำน้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกจนถึงคลองบางมะนาวฝั่งเหนือ ตัดตรงข้ามลำแม่น้ำเจ้าพระยามาทางฝั่งตะวันตกในแนวกึ่งกลางคลองบางฟุ้ง ผ่านถนนสุขสวัสดิ์ไปทางทิศใต้ในแนวคลองรางใหญ่ เลี้ยวไปตามคลองบางจาก คลองกระออม ไปจนจรดคลองบางมดตัดกับคลองห้วยกระปิลงไปทางทิศใต้ตามแนวคลองขุนราชพินิจใจ จนสุดแนวเขตกรุงเทพมหานครบริเวณอ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสมุทรสาคร จากสี่แยกคลองนราภิรมย์ฝั่งตะวันออกวางลงใต้ตัดคลองบางไผ่ เลียบคลองศรีสำราญฝั่งตะวันออก ตัดกับถนนเพชรเกษมและคลองภาษีเจริญ ไปตามคลองตามกล่อม เลี้ยวเข้าคลองหนามแดงและหักลงทางทิศใต้ เลียบฝั่งตะวันตกของคลองแสมดำนมาทางทิศใต้ แล้วเลียบตามฝั่งตะวันตกของคลองบางเสาธงไปจรดฝั่งทะเลอ่าวไทย

4) การปกครอง

สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเห็นว่าพื้นที่มณฑลกรุงเทพพระมหานครที่จัดตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นกว้างใหญ่เกินไป จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกมณฑลกรุงเทพพระมหานคร และให้แบ่งเขตกรุงเทพพระมหานครออกเป็นจังหวัดดังนี้คือ กรุงเทพ ฯ ฝั่งตะวันออกลำน้ำเจ้าพระยาเป็นจังหวัดพระนคร กรุงเทพ ฯ ฝั่งตะวันตกลำน้ำเจ้าพระยาเป็นจังหวัดธนบุรี แบ่งรอบนอกเป็นจังหวัดนนทบุรี จังหวัดมีนบุรี จังหวัดพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เหตุนี้กรุงเทพพระมหานครจึงแยกออกเป็นจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี

ต่อมาหลังจากการปฏิวัติในปี 2514 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติให้รวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเข้าด้วยกันเรียกว่า “นครหลวงกรุงเทพธนบุรี” มีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่ง จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงในปี 2516 มีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารกรุงเทพมหานครตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็นเขตและแขวง มีผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการมาจากการเลือกตั้ง ทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหาร ซึ่งรูปแบบดังกล่าวยังคงใช้สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันนี้ธนบุรีประกอบไปด้วยเขตต่าง ๆ 15 เขต ดังนี้

ตาราง 1 แสดงเขตการปกครองของกรุงเทพมหานครในฝั่งธนบุรี ณ เดือนมีนาคม 2551

เขต	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	จำนวนบ้าน (หลัง)	จำนวนประชากร (คน)
คลองสาน	6.870	28,664	84,382
จอมทอง	26.254	57,373	167,791
ตลิ่งชัน	32.855	35,071	108,569
ทุ่งครุ	26.840	41,694	111,938
ทวีวัฒนา	50.219	28,468	70,651
ธนบุรี	8.566	43,761	131,531
บางกอกน้อย	11.944	44,351	129,687
บางกอกใหญ่	6.180	25,703	79,312
บางขุนเทียน	123.260	56,470	143,301
บางบอน	34.621	46,139	101,784
บางพลัด	11.360	37,318	104,937
บางแค	46.550	73,243	192,790
ภาษีเจริญ	17.180	45,575	134,272
ราษฎร์บูรณะ	15.700	32,546	92,715
หนองแขม	35.825	49,050	136,445
รวมทั้งหมด	454.224	645,426	1,790,105

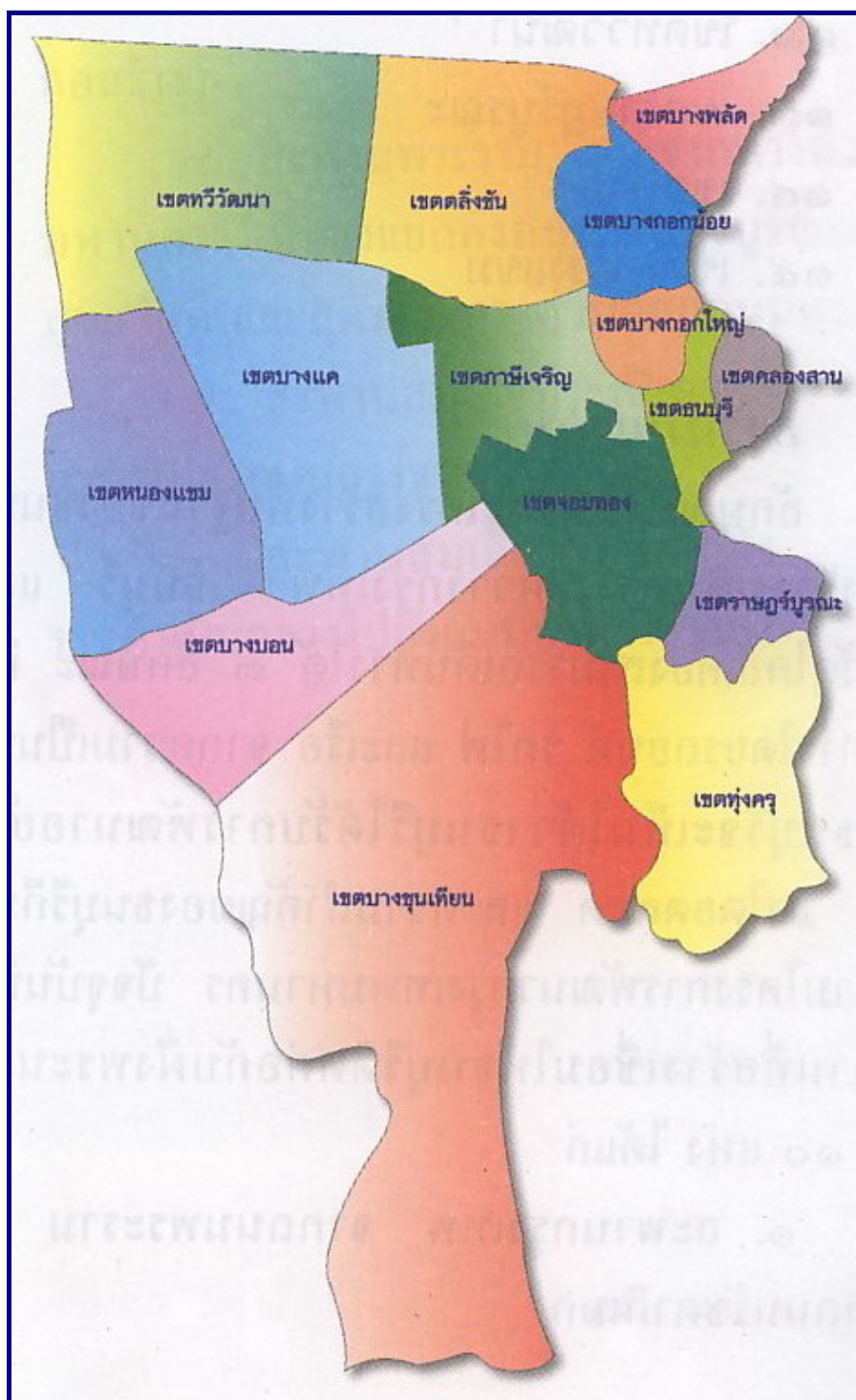
ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2551, มีนาคม): (ออนไลน์).

2.1.2 พื้นที่กรณีศึกษา

1) เขตบางกอกน้อย

ประวัติความเป็นมา

เขตบางกอกน้อยเดิมมีชื่อว่า อำเภออมรินทร์ จากนั้นในปี พ.ศ.2459 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอบางกอกน้อย เพื่อให้เหมาะสมกับนามตำบลอันมีหลักฐานมาแต่โบราณ ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2515 มีประกาศคณะปฏิวัติ ยกเลิกหน่วยการปกครองจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล ในเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี โดยรวมเป็นเขตการปกครองเดียว คือ กรุงเทพมหานคร และได้เปลี่ยนคำว่า อำเภอเป็นเขต และตำบลเป็นแขวง ดังนั้นอำเภอบางกอกน้อยจึงได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น เขตบางกอกน้อย

ภาพประกอบ 4 แสดงเขตการปกครองของกรุงเทพมหานครฝั่งธนบุรี

ที่มา: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *ธนบุรีศรีมหาสมุทร*: หน้า 15.

อาณาเขต

เขตบางกอกน้อย มีพื้นที่ทั้งหมด 11.944 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขตบางพลัด
ทิศตะวันออก	ติดแม่น้ำเจ้าพระยา และเขตพระนคร
ทิศใต้	ติดคลองมอญ และเขตบางกอกใหญ่
ทิศตะวันตก	ติดคลองชักพระ คลองบางกอกน้อย และเขตตลิ่งชัน

การปกครอง

จากข้อมูลในเดือนมีนาคม 2551 แสดงจำนวนประชากรในเขตบางกอกน้อยรวมทั้งหมด 133,055 คน จำนวนบ้าน 43,524 หลัง โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 แขวง ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงเขตการปกครองของเขตบางกอกน้อย ณ เดือนมีนาคม 2551

แขวง	จำนวนบ้าน (หลัง)	จำนวนประชากร (คน)
อรุณอมรินทร์	11,945	22,494
บางขุนนนท์	3,801	10,339
บางขุนศรี	12,955	37,999
บ้านช่างหล่อ	11,348	39,179
ศิริราช	4,303	19,675
รวมทั้งหมด	44,352	129,686

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2551, มีนาคม): (ออนไลน์).

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

วัด จำนวน 21 แห่ง ได้แก่ วัดโพธิ์เรียง วัดครุฑ วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร วัดอมรินทราราม วัดวิเศษการ วัดสุวรรณาราม วัดมะลิ วัดป่าเชิงเลน วัดรวกสุทธาราม วัดเจ้าอาม วัดไชยทิศ วัดภาวนาภิรตาราม วัดศรีสุทธาราม วัดบางขุนนนท์ วัดชินวราราม วัดพระยาทำ วัดดงมูลเหล็ก วัดยางสุทธาราม วัดละครท่า วัดสีหไกรสร และวัดอมรทวยการาม

อื่น ๆ จำนวน 15 แห่ง ได้แก่ ชนลงหินบ้านบุ ที่นอนบางกอกน้อย เรือกสวนไร่นา นิवासสถานเดิมของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กำแพงวังหลัง ศาลหลวงพ่อบุ ศาลาแดงบ้านช่างหล่อ สถานีรถไฟธนบุรี วังหลัง คลองบางกอกน้อย โรงพยาบาลศิริราช ตรอกข้าวเม่า ศาลาต้นจันทร์ สุนทรภู่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

2) เขตบางกอกใหญ่

ประวัติความเป็นมา

เขตบางกอกใหญ่นั้นมีที่มาจากชื่อลำคลองสายสำคัญที่ไหลผ่านพื้นที่แถบนี้มาตั้งแต่อดีต นั่นคือ “คลองบางกอกใหญ่” หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “คลองบางหลวง” คลองบางกอกใหญ่เป็นชื่อเรียกช่วงน้ำส่วนหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยาสายเดิมที่แคบลงเนื่องจากการขุดคลองลัดบางกอกในรัชสมัยพระไชยราชาธิราชของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเหตุให้สายน้ำเปลี่ยนทางเดิน คลองขุดลัดกลับกลายเป็นลำน้ำใหญ่ของแม่น้ำเจ้าพระยา ในขณะที่สายน้ำเดิมค่อย ๆ ตื้นเขิน และกลายสภาพเป็นคลองในเวลาต่อมา

ที่มาของชื่อ “คลองบางกอกใหญ่” นั้นมีผู้ให้ความคิดเห็นไว้หลายประการ ยกตัวอย่างเช่น เป็นการเรียกชื่อเพื่อให้สอดคล้องกับชื่อ “คลองบางกอกน้อย” ซึ่งเป็นลำน้ำสายเดียวกันแต่อยู่ทางตอนบนของพื้นที่ ซึ่งไหลอ้อมพื้นที่เมืองบางกอกในสมัยอดีต ส่วนชื่อ “คลองบางหลวง” เพิ่งมาเรียกใช้กันในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เนื่องจากเคยเป็นที่ตั้งของวังหลวง บ้านเรือนเจ้านายและขุนนางในสมัยนั้น ซึ่งการสัญจรผ่านเส้นทางบริเวณนี้มีความสำคัญจึงเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า “บางหลวง” ทำให้คลองสายนี้จึงถูกเรียกว่า “คลองบางหลวง” ไปด้วย

นอกจากนี้บางท่านกล่าวว่าชื่อ “ตำบลบางหลวง” น่าจะเป็นชื่อเก่าของพื้นที่เขตบางกอกใหญ่ในปัจจุบัน ส่วนพื้นที่ “ตำบลบางกอก” ในอดีตคงจะเป็นเฉพาะพื้นที่ของบางกอกน้อยในทุกวันนี้ เนื่องมาจากว่า การขุดคลองลัดบางกอกในสมัยพระไชยราชาธิราชนั้น เป็นการขุดขุดคลองลัดที่มีอยู่เดิมให้กว้างขึ้น โดยเริ่มขุดจากคลองบางกอกตอนบนไปบรรจบกับคลองบางหลวงที่ราษฎรขุดขึ้นมาจากตอนล่าง ต่อมาเมื่อคลองลัดดังกล่าวถูกน้ำกัดกว้างจนแม่น้ำเจ้าพระยาปัจจุบันแล้ว บริเวณที่เคยเป็นบางหลวงจึงถูกเรียกรวมเป็นบางกอกด้วย แต่เพื่อป้องกันความสับสนจึงแบ่งเรียกพื้นที่ คือ บางกอกตอนบนเป็น “บางกอกน้อย” และบางกอกตอนล่างเป็น “บางกอกใหญ่” ซึ่งส่งผลให้คลองที่ไหลผ่านพื้นที่ทั้งสองถูกเปลี่ยนชื่อตามไปด้วย

อย่างไรก็ตาม คลองบางหลวงหรือคลองบางกอกใหญ่ ในอดีตนั้นเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ในด้านของพืชสวน ทุ่งมหา พลุ มะพร้าว รวมถึงพืชผักผลไม้นานาชนิด ซึ่งจะเห็นได้จากชื่อของพื้นที่บริเวณนี้ที่แสดงถึงการที่เคยเป็นศูนย์กลางทางการเกษตรและย่านชุมชนมาก่อน เช่น ตลาดพลู ท่าพระ เป็นต้น

ในแง่ของความสำคัญทางประวัติศาสตร์นั้น ลำน้ำสายนี้เคยใช้เป็นเส้นทางเดินทัพ ตลอดจนใช้เป็นเส้นทางสัญจรลำเลียงเสบียงอาหาร กำลังพล และหลบหนีภัยพิบัติต่างๆมานับครั้งไม่ถ้วน ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า คลองบางกอกใหญ่ มีความสำคัญอย่างยิ่งทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่มีความเกี่ยวพันกับแม่น้ำเจ้าพระยามาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันนั่นเอง

ลักษณะภูมิประเทศและอาณาเขต

เขตบางกอกใหญ่ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีลักษณะเป็นเกาะคือ มีคลองและแม่น้ำล้อมรอบ มีพื้นที่ทั้งหมด 6.18 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดคลองมอญ และเขตบางกอกน้อย
ทิศตะวันออก	ติดแม่น้ำเจ้าพระยา และเขตพระนคร
ทิศใต้	ติดคลองบางกอกใหญ่ เขตธนบุรี และเขตภาษีเจริญ

ทิศตะวันตก ติดคลองบางกอกใหญ่ เขตภาษีเจริญ และเขตบางกอกน้อย

การปกครอง

ตาราง 3 แสดงเขตการปกครองของเขตบางกอกใหญ่ ณ เดือนมีนาคม 2551

แขวง	จำนวนบ้าน (หลัง)	จำนวนประชากร (คน)
วัดอรุณ	3,920	16,336
วัดท่าพระ	21,785	62,978
รวมทั้งหมด	25,705	79,314

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2551, มีนาคม): (ออนไลน์).

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

วัด จำนวน 14 แห่ง ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม วัดหงส์รัตนาราม วัดโมลีโลกยาราม วัดเครือวัลย์วรวิหาร วัดนาคนกลาง วัดใหม่พิเรนทร์ วัดราชสิทธิาราม วัดสังข์กระจาย วัดท่าพระ วัดติตวัด วัดเจ้ามูล วัดประดู่หมื่นพลี วัดประดู่ในทรงธรรม และวัดใหม่วิเชียร

มัสยิด จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ มัสยิดต้นสน มัสยิดดิลฟีลลาร์ และมัสยิดผดุงธรรมอิสลาม
อื่น ๆ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ พระราชวังเดิม

3) เขตตลิ่งชัน

ประวัติความเป็นมา

เดิมเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดธนบุรี เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองในเขตนครหลวง โดยการรวมเอาจังหวัดพระนครกับจังหวัดธนบุรี ซึ่งเป็นส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาคเป็น “จังหวัดนครหลวงกรุงเทพธนบุรี” และรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี ซึ่งเป็นส่วนราชการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็น “องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี” นอกจากนั้นยังรวมเอาเทศบาลนครกรุงเทพกับเทศบาลนครธนบุรีซึ่งเป็นราชการส่วนท้องถิ่นเป็นเทศบาลนครหลวง ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 ได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครใหม่ กำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวงเพียงองค์กรเดียว อำเภอตลิ่งชันซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งของกรุงเทพมหานคร และต่อมาได้เปลี่ยนแปลงเป็นเขตจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะภูมิประเทศและอาณาเขต

เขตตลิ่งชันมีเนื้อที่ประมาณ 32.855 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดกับคลองมหาสวัสดิ์
ทิศใต้	ติดกับคลองบางเชือกหนัง
ทิศตะวันออก	ติดกับคลองชักพระ และคลองบางกอกน้อย
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขตทวีวัฒนา

เนื่องจากเป็นเขตที่ถูกล้อมรอบด้วยคลองใหญ่ 3 ด้านแล้ว ภายในพื้นที่ยังประกอบด้วยคลองเล็กคลองน้อยอีกหลายคลอง ทั้งที่เป็นคูคลองโดยธรรมชาติและที่ขุดขึ้นมาเพื่อการชลประทาน การเกษตรกรรม และการคมนาคม ซึ่งทำให้เป็นเขตที่มีโครงข่ายเส้นทางคมนาคมทางน้ำหนาแน่นตั้งแต่อดีต การคมนาคมส่วนใหญ่จึงใช้เรือเป็นพาหนะหลัก รวมทั้งบ้านเรือนของประชาชนและวัดต่าง ๆ ก็อยู่ริมน้ำ เพราะสะดวกต่อการเดินทางและเอื้ออำนวยต่อพื้นที่ทางการเกษตรด้วย ดังนั้นริมคลองต่าง ๆ จึงประกอบไปด้วยสวนผักผลไม้ สวนไม้ยืนต้น และสวนกล้วยไม้จำนวนมาก

การปกครอง

ตาราง 4 แสดงเขตการปกครองของเขตตลิ่งชัน ณ เดือนมีนาคม 2551

แขวง	จำนวนบ้าน (หลัง)	จำนวนประชากร (คน)
คลองชักพระ	4,181	11,510
ตลิ่งชัน	9,526	28,723
นิมพลี	8,046	25,331
บางระมาด	5,989	17,909
บางพรหม	4,084	14,394
บางเชือกหนัง	3,243	10,700
รวมทั้งหมด	35,069	108,567

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2551, มีนาคม): (ออนไลน์).

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

วัด จำนวนทั้งสิ้น 29 แห่ง ได้แก่ วัดชัยพฤกษมาลา วัดน้อยใน วัดไก่อตื้อ วัดนครป่าหมาก วัดตลิ่งชัน วัดพุทธจักรมงคลชยาราม วัดช่างเหล็ก วัดเรไร วัดมณฑป วัดสมรโกฏิ วัดทอง (นิมพลี) วัดกระจิง วัดจำปา วัดมะกอก วัดโพธิ์ วัดอินทราวาส (ประตู) วัดกาญจนสิงหาสน์ วัดรัชฎาธิษฐาน วัดประสาธน์ วัดแก้ว วัดศิริวัฒนาราม วัดใหม่เทพพล วัดเพลงกลางสวน วัดพิบูล วัดสะพาน วัดกระโจมทอง วัดทอง (บางเชือกหนัง) วัดเกาะวัดปากน้ำฝั่งเหนือ

ตลาดน้ำ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลาดน้ำคลองลัดมะยม และตลาดน้ำวัดสะพาน แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ บ้านจักรยาน สวนผัก / ผลไม้ / ดอกไม้

4) เขตธนบุรี

ประวัติความเป็นมา

เดิมชื่อว่า “อำเภอราชคฤห์” เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของวัดราชคฤห์ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอบางยี่เรือ” เพราะอยู่ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ประเทศไทยมีการติดต่อกับค้าขายกับประเทศจีน ซึ่งใช้เรือลำเภาลำเลียงรับส่งสินค้าในบริเวณใกล้เคียงกับวัดราชคฤห์ และมีพระญาติของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีสองพระองค์นำเรือสำเภามาจอดอยู่ประจำ คำว่า “ยี่” แปลว่า สอง และในสมัยโบราณมักนิยมเรียกแต่ละท้องถิ่นว่า “บาง” จึงเรียกบริเวณนี้ว่า “บางยี่เรือ” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่ออำเภอบางยี่เรือเป็น “อำเภอธนบุรี” เนื่องจากจังหวัดธนบุรีเคยมีฐานะเป็นราชธานีมาก่อน และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีด้วย

ลักษณะภูมิประเทศและอาณาเขต

เขตธนบุรีตั้งอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยามีเนื้อที่ 8,566 ตารางกิโลเมตร สภาพทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านทั่วถึงกันตลอดท้องที่

ทิศเหนือ	ติดเขตบางกอกใหญ่และเขตพระนคร
ทิศตะวันออก	ติดเขตคลองสาน
ทิศใต้	ติดเขตราษฎร์บูรณะ และเขตบางคอแหลม
ทิศตะวันตก	ติดเขตจอมทองและเขตภาษีเจริญ

การปกครอง

ตาราง 5 แสดงเขตการปกครองของเขตธนบุรี ณ เดือนมีนาคม 2551

แขวง	จำนวนบ้าน (หลัง)	จำนวนประชากร (คน)
วัดกัลยาณ์	2,715	11,670
หิรัญบุรี	3,794	14,594
บางยี่เรือ	7,542	26,599
บุคคโล	7,302	19,867
ตลาดพลู	7,116	19,875
ดาวคะนอง	8,005	20,122
ลำเเห่	7,287	18,809
รวมทั้งหมด	43,761	133,536

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2551, มีนาคม): (ออนไลน์).

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

วัด จำนวน 25 แห่ง ได้แก่ วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร วัดบุปผารามวรวิหาร วัดประดิษฐาราม วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม วัดใหญ่ศรีสุพรรณ วัดหิรัญรูจีวรวิหาร วัดเวฬุราชิน วัดอินทารามวรวิหาร วัดราชคฤห์ วัดจันทารามวรวิหาร วัดโพธิ์นิมิตรสถิตมหาสีมาราม วัดกันตทาราราม วัดบางสะแกนอก วัดกระบี่พินิจ วัดบางสะแกใน วัดใหม่ยายนุ้ย วัดราชวรินทร์ วัดสุทธาวาส วัดสันติธรรมาราม วัดบางน้ำชัน วัดบุคคโล วัดกลางดาวคะนอง และวัดดาวคะนอง

คริสตจักร จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วัดซางตาครู้ส (โบสถ์คริสต์กัวจี้น) และคริสตจักรที่ 1 สำหรับ

มัสยิด จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ มัสยิดกัวจี้น (บางหลวง) มัสยิดนูรุลมุบิล (ย่านสมเด็จ) และมัสยิดสวนพลู

2.2 แนวความคิดการพัฒนากการท่องเที่ยว

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

จากการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2506 ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวไว้ว่าหมายถึงการเดินทาง (Travel) ที่มีเงื่อนไข 3 ประการ คือ

1) การเดินทาง (Travel) หมายถึง การออกจากสถานที่แห่งหนึ่งไปสู่สถานที่อีกแห่งหนึ่งโดยไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้าง ต้องมีการวางแผนการเดินทาง รวมทั้งมีการใช้ยานพาหนะเพื่อเดินทาง และไม่จำกัดว่าจะเป็นระยะทางใกล้หรือไกลก็ได้

2) จุดหมายปลายทาง (Destination) หมายถึง สถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปเยือนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเป็นการชั่วคราว และต้องเดินทางกลับสู่ที่อยู่หรือภูมิลำเนาเดิม โดยสถานที่แห่งนั้นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับสนองความต้องการและความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

3) ความมุ่งหมาย (Purpose) หมายถึง วัตถุประสงค์ในการเดินทางที่มีใช้เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ ซึ่งผู้เดินทางอาจมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้ เช่น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การศึกษา ศาสนา กีฬา เยี่ยมญาติ ติดต่อบุรุษกิจ การประชุมสัมมนา เป็นต้น

2.2.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวทั่วไปมีองค์ประกอบหลักสำคัญ 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) ดังนี้

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญ จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply) ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้หลายแบบ

2) บริการการท่องเที่ยว เป็นอุปทานประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดประสงค์หลักของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในบางโอกาสก็อาจเป็นตัวดึงดูดใจได้เหมือนกัน บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรมและบริการอื่น ๆ ทั้งนี้รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่น ๆ ด้วย

3) ตลาดการท่องเที่ยว เป็นอุปสงค์ทางการท่องเที่ยว (Tourism Demand) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งในกระบวนการยังประกอบไปด้วยการส่งเสริมและพัฒนากาย และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

2.2.3 ประเภทของการท่องเที่ยว

1) การแบ่งการท่องเที่ยวตามลักษณะของทรัพยากร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542: 2-14) ได้แบ่งการท่องเที่ยวตามลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

(1) การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Natural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนาน การชื่นชมและศึกษาธรรมชาติ

(2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม โดยมุ่งเน้นในการให้ความรู้และความภาคภูมิใจ

(3) การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง (Sport and Entertainment Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการและความพึงพอใจในการพักผ่อน สนุกสนาน รื่นเริง ออกกำลังกาย โดยมุ่งเน้นในการได้รับบริการที่เหมาะสม

(4) การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจและประชุมสัมมนา (Business and Convention Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นผลพลอยได้มาจากการเดินทางไปติดต่อธุรกิจหรือประชุมสัมมนา โดยอาจจะมิหรือไม่มี การศึกษาดูงานและการทัศนศึกษารวมอยู่ด้วยก็ได้ หรืออาจรวมถึงการศึกษาดูงานด้วยตนเองในเวลารว่างหลังจาก การติดต่อธุรกิจหรือประชุมสัมมนาแล้วก็ได้

2) การแบ่งการท่องเที่ยวตามระดับของกิจกรรม

นอกจากนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542: 2-14) ยังแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามระดับกิจกรรมได้อีก 4 รูปแบบ ดังภาพประกอบ ได้แก่

(1) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงไว้นานที่สุด ซึ่งครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

(2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ เป็นส่วนหนึ่งหรือบางส่วนของ การท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ

(3) การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ประชุม สัมมนา (Recreation and Convention Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อติดต่อดูธุรกิจ ประชุม หรือสัมมนา โดยมีระยะเวลา 2-3 วันเพื่อการท่องเที่ยว

(4) การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม (Immorality Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีทั้งแบบแอบแฝงและแบบถูกกฎหมาย

2.2.4 การพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism Development) คือ การดำเนินงานที่จะทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจ และพัฒนาให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แบ่งได้เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้กล่าวถึงบทบาทขององค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติของแต่ละประเทศในการทำหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สรุปได้ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548: 24-25)

1) รัฐบาลของแต่ละประเทศควรมีหน้าที่ชักจูงหรือกระตุ้นกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศ

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีการประสานงานภายใต้องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติองค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติควรสนับสนุนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับชาตินานาชาติ

3) องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติควรสนับสนุนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับชาตินานาชาติ

นอกจากนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลกยังได้สรุปหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ 9 ประการ ดังนี้

1) การวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจ พัฒนา ประชาสัมพันธ์ และพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

2) การส่งเสริมด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและการส่งเสริมตลาดทางการท่องเที่ยว เรื่องแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

3) การออกกฎระเบียบข้อบังคับในการควบคุมมาตรฐานเรื่องที่พัก อาหาร การคมนาคมขนส่ง เพื่อสร้างความพึงพอใจและความเจริญเติบโตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4) การควบคุมธุรกิจนำเที่ยว เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมทั้งในด้านคุณภาพและมาตรฐาน

5) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว โดยต้องเข้ามาควบคุมเพื่อประสานงานระหว่างรัฐและเอกชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6) ออกกฎหมายและปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย พร้อมประสานงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลดีต่อนักท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

7) รัฐบาลควรให้ความร่วมมือประสานงานในการช่วยกันแก้ปัญหาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ รวมทั้งสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวต่างชาติและประชาชนท้องถิ่น

8) สสำรวจ ศึกษา และวิจัยพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยว โดยให้การสนับสนุนและการพัฒนาอย่างเต็มที่

9) นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม

การพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้หลายประการ เช่น ช่วยแก้ไขปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นฐานทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในทุกกระบวน และเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และโบราณสถาน โบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านสังคมต่อไป

องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติในประเทศไทยนั้นประกอบด้วย 2 หน่วยงานหลัก คือ 1) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นหน่วยงานราชการที่มีความรับผิดชอบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยว และ 2) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นรัฐวิสาหกิจ มีหน้าที่ในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว โดยทั้งสองหน่วยงานมีหน้าที่จะต้องประสานงานกันเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ดังนี้

1) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งครอบคลุมทั้งทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งการเข้าถึง และการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

2) การควบคุมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อควบคุม ดูแล และจัดระเบียบในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการท่องเที่ยว โดยสามารถออกกฎหมายที่จะช่วยให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวดำเนินการไปตามแนวทางที่กำหนดไว้

3) การพัฒนาตลาดท่องเที่ยว มีวิธีดำเนินงานแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

(1) แบบพาสซีฟ (Passive) เป็นการส่งเสริมให้เกิดความต้องการ (Need) ท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหรืออุปสงค์ (Demand) ทางการท่องเที่ยวก่อน แล้วจึงพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว การเข้าถึง และสิ่ง

อำนาจความสะดวกทางการท่องเที่ยวหรืออุปทาน (Supply) ทางการท่องเที่ยวตามมา การดำเนินงานในลักษณะนี้มีความเสี่ยงน้อย

(2) แบบแอ็กเกรสซีฟ (Aggressive) เป็นการพัฒนาหรือสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวหรืออุปทาน (Supply) ทางการท่องเที่ยวก่อน แล้วจึงส่งเสริมการตลาดกับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวหรืออุปสงค์ (Demand) ทางการท่องเที่ยวตามมา ซึ่งการดำเนินงานลักษณะนี้มีความเสี่ยงมากกว่าแบบพาสซีฟ

4) การจัดการการเงินของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น หน่วยงานของภาครัฐทั้งสององค์กรจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านการเงินอย่างเหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการลงทุนและพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว การพัฒนาบริการท่องเที่ยว และการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว

นอกจากนั้น องค์กรภาคเอกชนก็มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเช่นกัน ดังนั้นบทบาทขององค์กรเอกชนต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่สำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

1) การพัฒนาบริการของธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆทางการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างมาก

2) การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การฝึกอบรมพนักงานหรือการส่งพนักงานไปอบรมวิชาการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ นับเป็นการช่วยพัฒนามาตรฐานแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงการจัดหลักสูตรวิชาการจัดการด้านการท่องเที่ยวของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยรองรับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นในทุกปีด้วยเช่นกัน

3) การคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ความปลอดภัยนับเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญมากอย่างหนึ่งต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ถ้าหากแหล่งท่องเที่ยวใดไม่มีความปลอดภัยก็จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงจำเป็นที่ต้องมีการคุ้มครองและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เพื่อทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมั่นใจและอุ่นใจในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

4) การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นบทบาทที่สำคัญมากที่สุดอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ดังนั้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่ไว้นานเท่านั้น จึงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชนทุกคน

2.2.5 การพัฒนาเชิงอนุรักษ์

กรอบแนวคิดในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์สามารถทำได้ ดังนี้

- 1) ทำการศึกษาแล้วกำหนดกรอบการพัฒนาสูงสุดในเขตอนุรักษ์ พร้อมทั้งชี้แนะการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจไปยังบริเวณที่เหมาะสม
- 2) พัฒนาสาธารณูปโภค เช่น ถนน ทางเดิน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ เท่าที่จำเป็นโดยไม่ให้เกินกว่าที่กำหนดไว้ในกรอบการพัฒนา
- 3) ควบคุมการพัฒนาในบริเวณต่าง ๆ ตามกรอบพัฒนาที่กำหนดไว้ ตลอดจนบริเวณที่เชื่อมต่อการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ ต้องควบคุมให้เกิดความกลมกลืนและการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาต้องเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป
- 4) ส่งเสริมให้เขตอนุรักษ์มีความสวยงามและมีบรรยากาศที่เหมาะสมสอดคล้องกลมกลืนกับพื้นที่

2.2.6 การพัฒนาอย่างยั่งยืน

1) การพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทโลก

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ (World Commission on Environment and Development) ได้เผยแพร่เอกสารชื่อ Our Common Future เพื่อเรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย และเปลี่ยนแปลงวิถีการพัฒนาใหม่ที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเอกสารฉบับนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) หรือการประชุม The Earth Summit ที่จัดขึ้น ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 ซึ่งทำให้เกิดผลสรุปร่วมกันในการกำหนด “แผนปฏิบัติการ 21” เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Agenda 21 ซึ่งถือเป็นแผนปฏิบัติการของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการดังกล่าวได้ให้ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ว่า คือ การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชากรในปัจจุบันนี้ได้ โดยไม่ขัดขวางหรือส่งผลกระทบต่อความต้องการของประชากรในอนาคต นอกจากนั้น แผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ 4 มิติ ดังนี้ (กระทรวงการต่างประเทศ. 2537)

- (1) มิติด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Dimension) การพัฒนาเศรษฐกิจที่ต้องผสมผสานและควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านสังคม ซึ่งจะต้องกระทำไปพร้อม ๆ กับการดูแลและใส่ใจสิ่งแวดล้อม
- (2) มิติด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร (Conservation and Management of Resources Dimension) การจัดทำนโยบายและแผนงานเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการบริโภคของประชากรและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมถึงแนวทางแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรต่างๆ

(3) มิติด้านการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มที่สำคัญต่าง ๆ (Strengthening the Role of Major Groups Dimension) เพื่อให้มีโอกาสรับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจพัฒนานโยบาย ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน โดยเฉพาะเรื่องที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่

(4) มิติด้านวิธีการในการดำเนินงาน (Means of Implementation Dimension) ต้องมีการแสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนการดำเนินงานและความต้องการ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ชัดเจน

2) การพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทไทย

ประเทศไทยได้มีผู้ให้ความหมายและอธิบายแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้อย่างหลากหลาย ตัวอย่างแนวคิดที่น่าสนใจ ได้แก่ แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต. 2547) ได้กล่าวถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่าคือ การให้ความเจริญทางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม จึงมีการพัฒนา (Development) ควบคู่กับสิ่งแวดล้อม (Environment) คือให้เศรษฐกิจกับธรรมชาติหรือระบบนิเวศได้ หรือ เศรษฐกิจ (Economy) กับนิเวศวิทยา (Ecology) การพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้มีลักษณะเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดองค์รวม (Holistic) ซึ่งหมายความว่า องค์ประกอบทั้งที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกัน ครบองค์ และมีลักษณะที่เป็นดุลยภาพ (Balance) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์ สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ธรรมชาติ

จากการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 คณะอนุกรรมการกำกับการอนุรักษ์ตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยให้คำนิยามของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทไทยไว้ว่า เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม

กรอบแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยนั้นมีพื้นฐานมาจากแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่

(1) มิติด้านเศรษฐกิจ เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) โดยพัฒนาในลักษณะระบบเศรษฐกิจแบบคู่ขนาน (Dual Track Economy) คือสร้างความแข็งแกร่งทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ภายใต้การรักษาความสมดุลระหว่างการผลิตและการอนุรักษ์ ซึ่งจะเป็นการกระจายความมั่งคั่งสู่สังคมทุกระดับของประเทศ

(2) มิติด้านสังคม เป็นการพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยให้ความสำคัญที่ตัวคนและชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งให้ทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(3) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญในเรื่องของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ และปล่อยมลพิษอยู่ในระดับที่ระบบ

นิเวศสามารถดูดซับและทำลายได้ เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

2.3 แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.3.1 แนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

จากการประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้หมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2542: 2-10)

อีเบอร์ (Eber. 1993) กล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้ คือ 1) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน 2) การลดการบริโภคที่มากเกินไปจนความจำเป็น และการลดของเสีย 3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลาย 4) การบูรณาการการท่องเที่ยวเข้าสู่แผนงานในระดับต่างๆ 5) การสนับสนุนทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น 6) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น 7. การปรึกษาหารือกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการท่องเที่ยวและสาธารณชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 8) การฝึกอบรมบุคลากร 9) การตลาดด้านการท่องเที่ยว และ 10) การวิจัยและติดตามตรวจสอบ นอกจากนั้น ดาวลิง (Dowling. 1995) ยังกล่าวว่า การท่องเที่ยวทั้งหมดทุกประเภทควรจะเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (All tourism should be sustainable tourism.) อันหมายถึง แนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรมีขอบเขตของการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยว

ราไฟพรอน แก้วสุริยะ (2545: 95) กล่าวว่า Sustainable Tourism คือ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งหมายถึง การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

ฉันทน์ วรรณธอม (2547: 42) กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าต้องอยู่บนพื้นฐานดังนี้

- 1) ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว
- 2) ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว
- 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

- 4) ต้องชี้ นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

2.3.2 แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับโลก

จากการประชุม Earth Summit ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2535 มีส่วนผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนต่อกระบวนการเพื่อการประสานการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ จนกระทั่งกระบวนการติดตามและประเมินผลร่วมกัน ซึ่งการประชุมครั้งนั้นได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กระแสความต้องการของตลาดท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้ และกระแสนความต้องการพัฒนาคน โดยมีส่วนร่วมของประชาชน ดังภาพประกอบ 5

จากพลังทั้ง 3 กระแสนี้ จึงทำให้เกิดแนวความคิดพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นับเป็นทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยว (New Tourism or Alternative Tourism) ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการจัดการเฉพาะและมีการกล่าวถึงมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

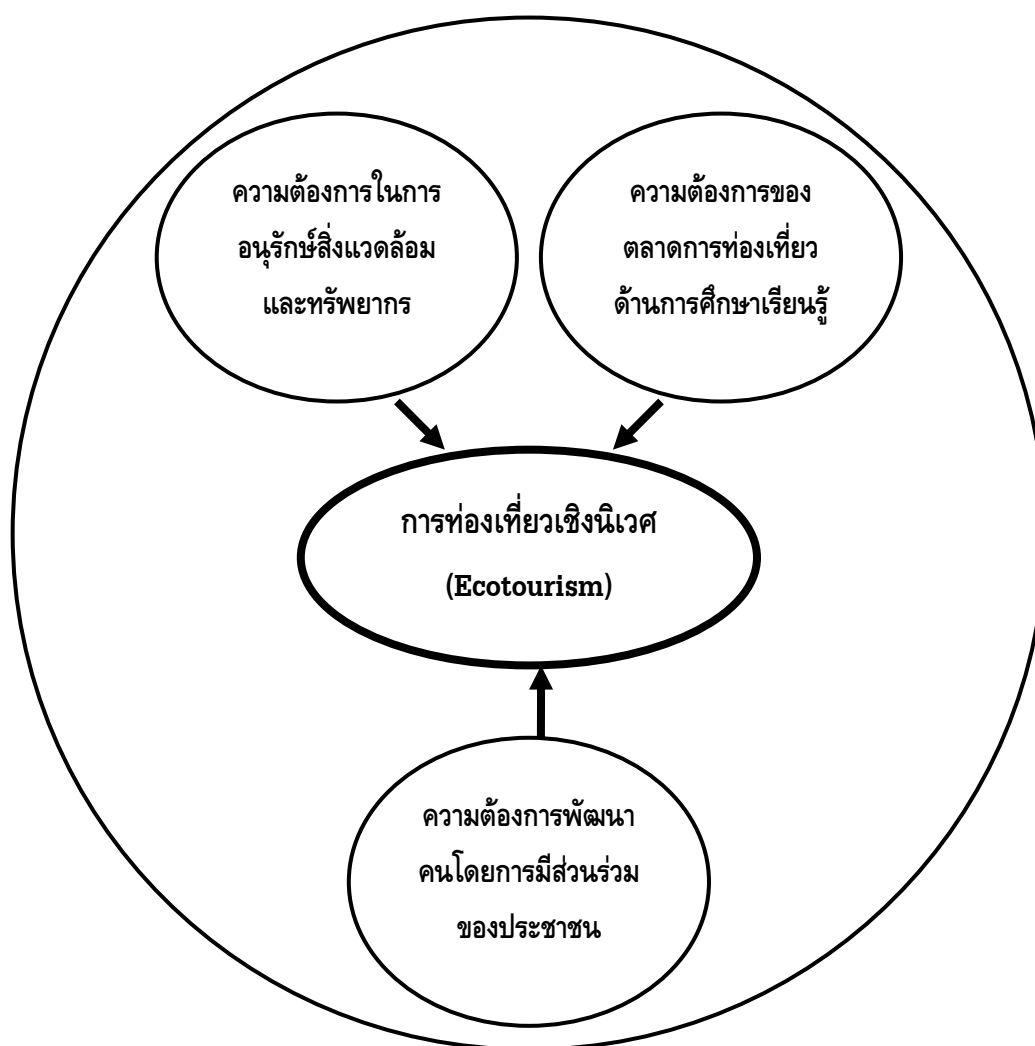
2.3.3 แนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ถูกกล่าวถึงครั้งแรกในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2519 ซึ่งเป็นแผนแรกของประเทศไทย แต่เป็นเพียงการกล่าวถึงอย่างกว้าง ๆ ในส่วนของนักท่องเที่ยวจะเป็นการท่องเที่ยวที่สะท้อนภาพผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สนใจพิเศษ (Special Interest) ซึ่งยังเป็นกลุ่มขนาดเล็กที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้ควบคู่กับความสนุกสนานเพลิดเพลิน แต่สิ่งที่ยังไม่มีบทบาทในขณะนั้น คือ การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ช่วงปี 2530 ซึ่งประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยวไทย นับได้ว่าเป็นการเปิดประเทศสู่สังคมโลก จนกระทั่งปี 2535 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยสูงขึ้น ทำให้รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 1 เมื่อเทียบกับสินค้าออกประเภทอื่น ๆ นอกจากการเกิดผลดีในเชิงเศรษฐกิจแล้ว ในทางตรงข้ามการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งกระจายลงไปในพื้นที่ท่องเที่ยวหลักทั่วประเทศ จากผลกระทบดังกล่าว ทำให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เริ่มผลักดันให้มีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดขึ้นในประเทศไทย

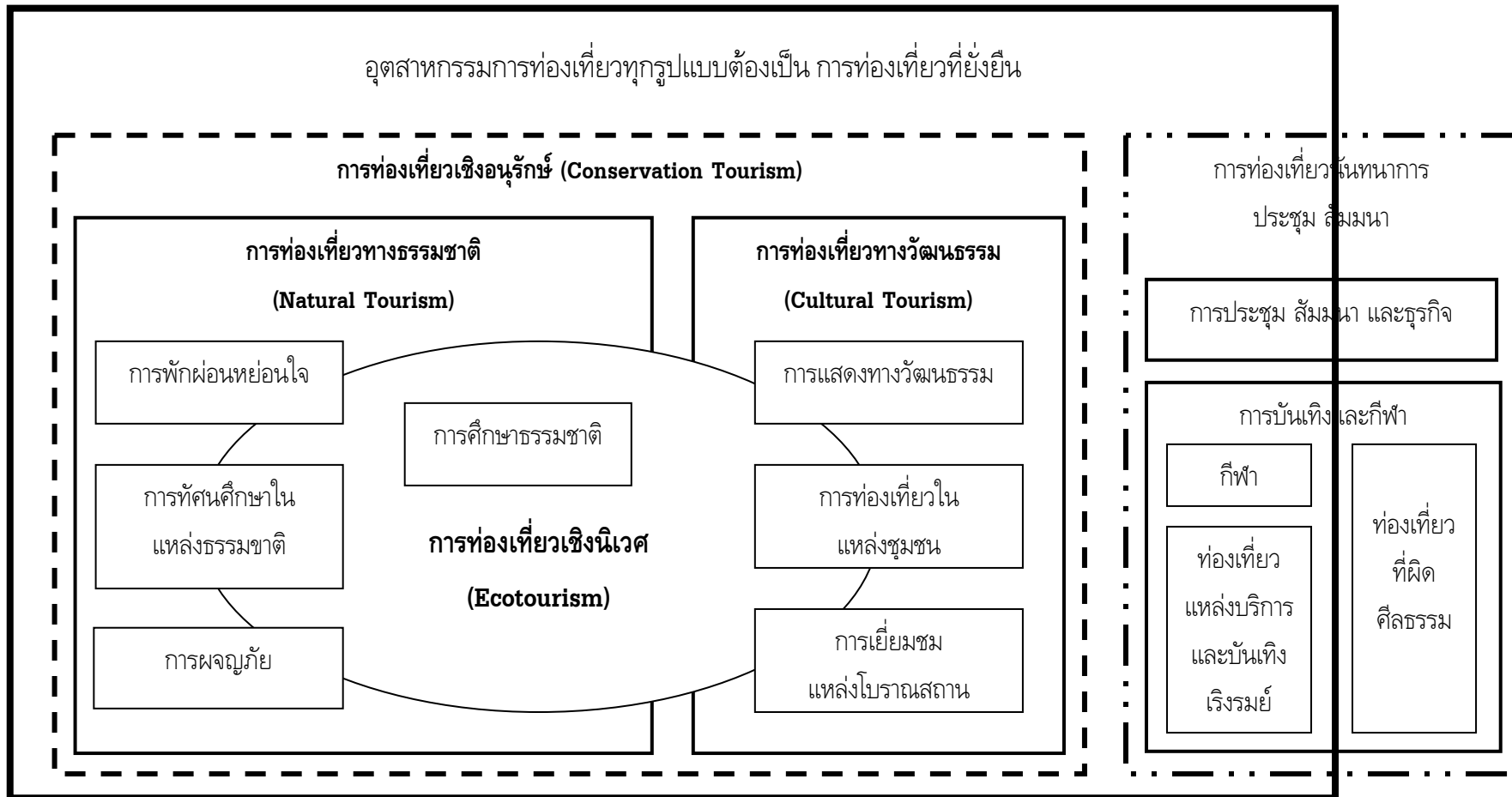
ในปี 2538 - 2539 ททท. ได้ผลักดันให้เกิดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งกล่าวถึงทิศทางในการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง อาทิ การพัฒนาพื้นที่

ท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การจัดบริการนำเที่ยว เป็นต้น และเมื่อปี 2539-2540 ททท. เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับชาติ (National Policy) ขึ้น ซึ่งนโยบายนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถจัดทำให้เสร็จสิ้นในปี 2540 นอกจากนั้น ททท. ยังได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวนมาก เพื่อผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเต็มรูปแบบในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ภาพประกอบ 5 กระแสความต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. หน้า 2-2.

ภาพประกอบ 6 รูปแบบการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. หน้า 2-16.

2.3.4 คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมาก แต่ในช่วงแรกยังไม่มีคำจำกัดความที่สามารถอธิบายขอบเขตและรูปแบบการจัดการที่เป็นสากลและเป็นที่ยอมรับได้ ความหมายของ Ecotourism จึงมีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ ภูมิประเทศ และทิศทางการปฏิบัติของผู้ให้ความหมาย

คำจำกัดความที่น่าสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีมากมาย ยกตัวอย่างเช่น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542: 2-22)

1) วรณพร วณิชชานุกร (ม.ป.ป.: 13) ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ว่าเป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของธุรกิจท่องเที่ยวในระยะยาว จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีผลกระทบในทางลบน้อยที่สุด และท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม นอกจากนั้น ฉันทซ์ วรณณอม (2547: 39) ยังกล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความดั้งเดิม มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเพื่อชื่นชมและได้ความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ความเข้าใจต่อสภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์คุณค่าของสภาพแวดล้อม และชุมชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2) Department of Tourism ของประเทศออสเตรเลีย ได้กล่าวถึงแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลยุทธ์การท่องเที่ยวของรัฐ Queensland ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งมุ่งเน้นสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ตามธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง อันจะช่วยเพิ่มความรู้แก่นักท่องเที่ยว และให้ผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและให้ได้หลักพื้นฐานสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 ประการ คือ

- (1) ความยั่งยืน (Sustainability)
- (2) องค์ประกอบทางธรรมชาติที่สำคัญ (Significant Nature Components) และ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง
- (3) การศึกษาและการสื่อความหมาย (Education and Interpretation)
- (4) การมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น (Local Communities)
- (5) ความพึงพอใจของผู้ใช้หรือผู้มาเยือน (User/Visitor Satisfaction)

3) Ecotourism Society ได้ให้คำจำกัดความของ Ecotourism ว่า คือ การท่องเที่ยวด้วยความรับผิดชอบไปยังแหล่งธรรมชาติ ซึ่งอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและธำรงไว้ซึ่งความกินดีอยู่ดีของผู้คนท้องถิ่น และคือการท่องเที่ยวและเยี่ยมชมอย่างรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม เพื่อที่ชื่นชมและเพลิดเพลินกับธรรมชาติ (วัฒนธรรมใดๆที่เกี่ยวข้อง) ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และได้รับผลกระทบจากผู้มาเยือนในระดับต่ำ เมื่อต่อการมีส่วนร่วม

ร่วมได้ และสร้างประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งกลายเป็นคำจำกัดความของ World Conservation Union

4) การหาศัพท์บัญญัติ (Terminology) ของภาษาไทย แทนคำว่าอีโคทัวร์ริซึม (Ecotourism) ตามที่ราชบัณฑิตยสถานได้พิจารณาบัญญัติอีโคทัวร์ริซึม (Ecotourism) โดยมีหนังสือที่ รก 0004/5991 ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2541 มีความเห็นว่าอีโคทัวร์ริซึม (Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากถูกต้องตามหลักภาษาไทย และสื่อความหมายถึงกระบวนการหรือท่าทีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรียนรู้ทางนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งแตกต่างจาก การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่นิยมใช้กันมาแต่เดิม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของคำแล้ว อาจหมายความว่า การท่องเที่ยวที่มีกระบวนการหรือท่าทีในการอนุรักษ์สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างขององค์ประกอบสำคัญของคำทั้ง 2 ที่แตกต่างกันได้ ดังนี้

อนุรักษ์ (Conserve) มีความหมาย ในการรวมกันป้องกันรักษาไว้ให้คงเดิม โดยจะเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท คือ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่มีทุกรูปแบบอนุรักษ์โดยองค์การที่รับผิดชอบหรือโดยนักท่องเที่ยวด้วยวิธีการที่หลากหลาย

นิเวศวิทยา (Ecology) คือ ระบบที่ซับซ้อนของชุมชนพืช สัตว์ สิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก และสภาพแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต อันมีบทบาทปฏิสัมพันธ์กัน

จากความหมายของคำทั้งสอง จะพบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความหมายกว้างเกินความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แท้จริง เพราะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความหมายครอบคลุมการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆด้วย

เมื่อได้ศัพท์บัญญัติของอีโคทัวร์ริซึม (Ecotourism) ว่าคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แล้ว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ให้คำจำกัดความของอีโคทัวร์ริซึม (Ecotourism) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2.3.5 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2542: 2-46)

1) ลักษณะพื้นฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะครอบคลุมลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลัก (Key Elements) 4 ด้าน ประกอบด้วย

(1) องค์ประกอบด้านพื้นที่

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism)

(2) องค์ประกอบด้านการจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (no or low impact) มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism)

(3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education – based Tourism)

(4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)

2) ลักษณะเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากองค์ประกอบพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ถึงลักษณะเฉพาะขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไปได้ดังนี้

(1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะมีเกณฑ์การคัดเลือกดังต่อไปนี้

(1.1) คักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากสภาพทรัพยากรที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะและคงลักษณะพื้นถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ (Ecosystem) หรือ วัฒนธรรมของพื้นที่ และความดึงดูดใจว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยจะพิจารณาจาก 1) ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว และ 2) องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์

(1.2) คักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบันว่ามีการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สูงขึ้นได้ โดยการพิจารณาศักยภาพด้านการจัดการนั้นประกอบด้วย

- มีการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความตระหนักและจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากรูปแบบการจัดสื่อความหมาย กิจกรรมด้านการศึกษา

- การจัดการป้องกันและรักษาสีงแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมถึงการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากร โดยพิจารณาจากมาตรการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด มีการนำรายได้มาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวมากน้อยแค่ไหน มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวหรือไม่ มีการควบคุมและจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวหรือไม่

- องค์การในการจัดการการท่องเที่ยว เป็นความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนท้องถิ่นหรือไม่ ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยว หรือเสนอแนะ หรือให้ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในชุมชนมากน้อยเพียงใด หรือเพียงได้รับประโยชน์จากการค้าและบริการเพียงเท่านั้น

(1.3) คักยภาพของการจัดการ ประกอบด้วย การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการป้องกันและรักษาสีงแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และองค์การในการจัดการมีความร่วมมือกัน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการดี จะมีศักยภาพสูงในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่

(2) ตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมนอกจากการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังต้องการศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน ซึ่งสามารถพิจารณาลักษณะความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ดังต่อไปนี้

(2.1) ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว จะนิยมไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งเสริมความรู้ การอนุรักษ์ การรักษาสิ่งแวดล้อม และการสร้างความตระหนักในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ต้องใช้ความตั้งใจในการท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่แตกต่างจากความเคยชิน นอกจากนั้น ยังต้องมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เรียนรู้ สัมผัส และดูแลรักษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว

(2.2) การปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว หมายความว่ารวมตั้งแต่การเตรียมตัวก่อนออกเดินทาง การปฏิบัติตัวขณะท่องเที่ยว และการปฏิบัติหลังจากการท่องเที่ยว

- ก่อนเดินทางท่องเที่ยว จะมีการศึกษาหาความรู้และข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวก่อนการเดินทาง รวมทั้งการเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือในการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่เป็นขยะในขณะท่องเที่ยว

- ขณะเดินทางท่องเที่ยว จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว มีความสนใจใฝ่รู้ระหว่างการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญกับข้อมูล กิจกรรม และการสื่อความหมายต่าง ๆ มีความยินดีและเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการช่วยรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรเป็นการจ่ายตรงลงในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น การบริจาค การจ่ายค่าบริการ รวมถึงการสนใจเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

- การปฏิบัติหลังการท่องเที่ยว จะรู้สึกถึงความรักและห่วงหาพันพวยการที่ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น และมีการเรียนรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังช่วยเผยแพร่ข้อมูลที่ได้รับต่อไปยังผู้อื่นอีกด้วย

การเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถกล่าวได้ว่า ไม่ได้ใช้ขนาดกลุ่ม เชื้อชาติ หรือเกณฑ์การใช้จ่าย เป็นตัววัด ซึ่งหมายความว่า นักท่องเที่ยวทุกคนใหญ่ (Mass Tourism) นักท่องเที่ยวที่จ่ายเงินมาก นักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย ก็อาจเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

(3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญกับกิจกรรมการท่องเที่ยวมาก เพราะกิจกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นสื่อกลางที่จะทำให้การท่องเที่ยวบรรลุจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่กับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ ต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ หรืออย่างน้อยที่สุดอาจเกิดผลกระทบแต่ต้องเกิดน้อยที่สุด และเป็นผลกระทบที่สามารถป้องกันและแก้ไขได้

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งออกเป็น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542: 3-9)

- กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ เดินป่า (hiking / trekking / walking) ศึกษาธรรมชาติ (nature educating) ส่องสัตว์ / ดูนก (animal / bird watching) เทียวถ้ำ / น้ำตก (cave / waterfall exploring) พายเรือ / แคนู / คายัค / เรือใบ / กระดานโต้ลม (canoeing / kayak / sail / boating / wind surfing) ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น / น้ำลึก (snorkeling / scuba diving) ตั้งแคมป์ (tent camping) ล่องแพ (rafting) ขี่ม้า / นั่งช้าง (horse/elephant riding)

- กิจกรรมกึ่งนิเวศ ได้แก่ ถ่ายรูป/บันทึกภาพเสียง (photographing) ศึกษาท้องฟ้า (sky interpreting) ขี่จักรยานเสือภูเขา (terrain/mountain biking) ปีน / ไต่เขา (rock/mountain climbing) ตกปลา (fishing)

- กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวชมความงามที่มีลักษณะเฉพาะตัว รวมทั้งการศึกษาเรียนรู้ ประวัติ ความเป็นมา และชื่นชมแหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี และงานศิลปกรรมต่าง ๆ นอกจากนั้นยังรวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการได้ศึกษา เรียนรู้ถึงการผลิตสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกต่าง ๆ ของท้องถิ่น

(4) การบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Services) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในขณะที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ่งบริการที่รองรับก่อนและหลังการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

(4.1) สถานที่พักเชิงนิเวศ (Eco-lodge) อาจพิจารณาจากปัจจัย ดังนี้

- ลักษณะรูปแบบของสถานที่พัก มีการก่อสร้างที่สะท้อนสภาพดั้งเดิมของพื้นที่และความเป็นท้องถิ่น ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม รวมทั้งการเลือกทำเลที่ตั้งของสถานที่พัก ต้องไม่อยู่ในทำเลที่มีผลกระทบและทำลายสภาพธรรมชาติ
- การจัดการด้านรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ อาทิ การประหยัดพลังงานไฟฟ้า-น้ำประปา ระบบการบำบัดน้ำเสีย การจัดการขยะมูลฝอย
- การจัดการกิจกรรมและการบริการที่ให้การศึกษาคือ ให้ความหมายเรื่องระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว การบริการที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่นทั้งในด้านรูปแบบ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการ รวมถึงความสะอาดและถูกสุขลักษณะ
- มีการร่วมลงทุนกับท้องถิ่น และผลตอบแทนที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งในด้านรายได้และการใช้แรงงานท้องถิ่นด้วย

(4.2) บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

บริการนำเที่ยว (Tour Operator) เป็นบริการที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระบบตลาดหรือนักท่องเที่ยวเข้ากับทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการกระจายข้อมูลทั้งการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว และการควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด รวมทั้งยังเป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น โดยมัคคุเทศก์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลและรายละเอียดของทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงควรมีคุณภาพหรือมาตรฐานของการบริการ ดังนี้

- กิจกรรมและการบริการ โดยมีการจัดกิจกรรมและให้การศึกษากับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดีของแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกกำหนดไว้ในรายการนำเที่ยว การมีมัคคุเทศก์เฉพาะตลอดรายการนำเที่ยวที่สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดได้อย่างครอบคลุมและถูกต้อง รวมทั้งมีการให้บริการอำนวยความสะดวกที่สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีการควบคุมพฤติกรรมด้านลบของนักท่องเที่ยวด้วย
- การดำเนินงานของบริษัท มีการเตรียมความพร้อมทุกด้านทั้งข้อมูล เครื่องมือ อุปกรณ์ มีการจัดการ รักษา และป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การเคารพกฎเกณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว และการติดตามประเมินผลการนำเที่ยวและให้ข้อมูลข่าวสารกับนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

- การจัดการ การจัดมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ได้รับการอบรมอย่างดี การจัดให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและเตรียมการในการจัดนำเที่ยว รวมถึงการให้ผลตอบแทนหรือคืนกำไรให้กับท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยว เพื่อช่วยในการส่งเสริม พัฒนา และจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

(4.3) ร้านอาหาร ร้านค้า

ร้านอาหารและร้านค้าของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมือง ต้องเป็นการดำเนินงานโดยประชาชนท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพราะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น เนื่องจากเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชน

(5) การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก

กระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการไปในทิศทางที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญด้านหนึ่ง คือ การศึกษา (Education) โดยเฉพาะการมุ่งเน้นเสริมสร้างจิตสำนึก (Awareness) ความรู้สึกและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมอย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible) ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม โดยมีวิธีการให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึก ยกตัวอย่างเช่น

(5.1) การให้การศึกษาและเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม เป็นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประชาชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการจัดการให้การศึกษา ได้แก่

- นักท่องเที่ยว ต้องได้รับความรู้ความเข้าใจก่อนเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมและรับทราบข้อมูลข่าวสารล่วงหน้า การได้รับความรู้ความเข้าใจขณะเดินทางท่องเที่ยว โดยได้รับจากกิจกรรมและการสื่อความหมายต่าง ๆ และการได้รับความรู้หลังจากการท่องเที่ยว ด้วยการค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ

- ประชาชนท้องถิ่น ต้องได้รับความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรของตนเอง รวมถึงการจัดการ การบริการ และการวางแผนในกระบวนการท่องเที่ยวผ่านการอบรม สัมมนา ดูงาน และร่วมปฏิบัติการ นอกจากนั้น การติดต่อและประสานงานกับภายนอกจะทำให้ประชาชนท้องถิ่นมีความรู้และทัศนคติใหม่ ๆ เพิ่มเติมขึ้น

- ส่วนราชการ ต้องได้รับความรู้ความเข้าใจ ทั้งในรูปแบบและวิธีการทางการศึกษา และการสื่อความหมายต่าง ๆ

- ผู้ประกอบการธุรกิจและภาคีองค์กร ต้องได้รับความรู้ด้านการจัดการที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน รวมทั้งความรู้เพิ่มเติมในทรัพยากรที่นำเที่ยว

- เยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน การปฏิบัติการในพื้นที่ การสื่อข้อมูลข่าวสารกับประชาชนทั่วไป

(5.2) การจัดการสื่อความหมาย (Interpreting) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้พัฒนาจิตสำนึก มีความซาบซึ้ง และเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน นอกจากนั้น ยังสามารถช่วยลดผลกระทบที่มีจากมนุษย์ต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวลงได้ รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมความเข้าใจของประชาชนต่อหน่วยงานและโครงการต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวได้

นอกจากนั้น การจัดทำคู่มือท่องเที่ยว ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการที่จะใช้เป็นสื่อในการให้ความรู้ เสริมสร้างเจตคติ และแนวการปฏิบัติตนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้องและเหมาะสมด้วย

(6) ชุมชนกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในอดีตที่ผ่านมา ชุมชนแทบจะไม่ได้ได้รับประโยชน์ที่แท้จริงจากการท่องเที่ยว เนื่องจากมีผู้โอกาสหรือมีกำลังทรัพย์มากกว่าได้แสวงหาผลประโยชน์จากชุมชนและทรัพยากร โดยละเลยหรือให้ผลประโยชน์แก่ชุมชนเพียงเล็กน้อย และสร้างผลกระทบทางลบไว้อย่างมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรของระบบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเน้นในการให้ความสำคัญแก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถเป็นตัวกลางเชื่อมโยงท้องถิ่นกับหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวต่างๆ ได้

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต้องเริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลของท้องถิ่น การเตรียมการ การวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้ประโยชน์จากการบริการ โดยชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ที่จะต้องไม่เป็นการเบียดบังและทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น บทบาทขององค์กรในชุมชนซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนจึงมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้องค์กรดังกล่าวเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการมีส่วนร่วมนั้นมีมากมาย ดังตัวอย่างเช่น

- ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอันจะเกิดแก่คนส่วนใหญ่ในชุมชน ทำให้มีงาน มีรายได้ และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

- ผลประโยชน์ทางสังคม คือการมีสวัสดิการที่ดี สังคมมีความมั่นคง และสามารถดำรงเอกลักษณ์ทางสังคมของตนไว้ได้

- การเกิดจิตสำนึก ความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจในการอนุรักษ์ และร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชนต่อไป

- ความภูมิใจ ความสุขใจในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ จากความร่วมมือในชุมชน ทำให้เกิดความรักและหวงแหน และพร้อมที่จะอนุรักษ์และพัฒนากระบวนการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไปอย่างสร้างสรรค์

โดยสรุปแล้ว การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจึงต้องเป็นการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) ซึ่งหมายถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และสุดท้ายชุมชนก็จะสามารถเข้าไปควบคุมและดูแลการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

(7) การจัดการสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และบริการที่พัก อาหาร ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่และความเปราะบางหรือความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ซึ่งมาตรการในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของกฎหมาย กฎระเบียบ พระราชบัญญัติ หรือมาตรฐานคุณภาพต่างๆ โดยทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือควบคุมกิจกรรมให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- การกำหนดเขตควบคุมอาคาร เป็นการกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท รวมถึงการกำหนดความสูงและประเภทของอาคารต่างๆที่สามารถก่อสร้างได้บริเวณริมลำน้ำในระยะห่างจากริมน้ำเป็นระยะทางต่างๆกัน

- การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและเขตควบคุมมลพิษ เป็นเขตที่มีการคุ้มครองโดยการควบคุมเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการก่อสร้างหรือการอุตสาหกรรมในการดำเนินโครงการหรือกำหนดการใด ๆ ในพื้นที่ จะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

- เขตผังเมืองรวม เป็นข้อกำหนดการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ เพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและโครงข่ายบริการสาธารณะ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง มีการกำหนดคุณภาพน้ำทะเล โดยใช้ค่าคุณภาพน้ำทะเลต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด เพื่อเป็นการกำหนดการใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับกิจกรรม

- กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน โดยการกำหนดคุณภาพน้ำผิวดิน โดยใช้ค่าดัชนีคุณภาพน้ำต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด ทั้งเพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมตามกิจกรรม

- กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งจากอาคารประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมการปล่อยน้ำเสียจากอาคารประเภทต่าง ๆ ลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งคุณภาพน้ำเสียที่กำหนดจะขึ้นอยู่กับขนาดและประเภทอาคาร

นอกจากนั้น มาตรการในการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการปัจจุบัน ประกอบด้วย การกำหนดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity) การวางแผน การออกกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับ การประเมินผลกระทบเบื้องต้น (Infial Environmental Examination : IEE) และการประเมินผลกระทบระดับโครงการ (Environmental Impact Assessment : EIA) รวมทั้งมาตรการอีกประการหนึ่งที่ยังไม่มีการใช้อย่างจริงจัง คือ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับกลยุทธ์ (Strategic Environmental Assessment : SEA)

สำหรับการลดผลกระทบในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ควรใช้มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลingkunganสิ่งแวดล้อมที่ได้กล่าวไปแล้ว ควบคู่กับวิธีดังต่อไปนี้

- การควบคุมกิจกรรม
- การจำกัดพื้นที่หรือการควบคุมขนาดการพัฒนา
- การจำกัดจำนวน
- ควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- จำกัดเวลาท่องเที่ยว

2.4 แนวความคิดการท่องเที่ยวทางน้ำ

2.4.1 ความเป็นมาการท่องเที่ยวทางน้ำ

1) การท่องเที่ยวทางน้ำในระดับโลก

การเดินทางสัญจรทางน้ำสันนิษฐานว่าคงเริ่มพร้อมขึ้นกับการที่มนุษย์รู้จักการว่ายน้ำ จากหลักฐานในยุคอียิปต์โบราณมีการใช้เรือกรรเชียง การใช้เรือตามแนวชายฝั่งทะเลเพื่อหาปลาในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ส่วนในพงศาวดารจีนยุคแรกได้กล่าวถึง “ฮ่องเต้เอี่ยมสินล่ง” ที่ได้รับสั่งให้ต่อสำเภา (Argosy) เรือเดินทะเลขึ้นเพื่อเป็นพาหนะและที่พักแรม สำหรับเดินทางหาอายุวัฒนะ ต่อมาก็มีพ่อค้าชาวฟินิเซียนได้นำเรือที่มีทั้งใบเรือและฝีพายออกสู่ทะเล เพื่อไปค้าขายทางทะเลยังต่างเมือง จนกระทั่งช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา วิทยาการด้านการเดินเรือมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างมาก ทำให้เกิด “เส้นทางสายแพรไหมทางทะเล” ขึ้นมาทดแทนเส้นทางแพรไหมทางบก ต่อมาในปี พ.ศ. 2035 คริสโตเฟอร์ โคลัมบัสกับคณะได้แล่นเรือข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกจากเกาะฝั่งตะวันตกของทวีปแอฟริกาไปยังเกาะฝั่งตะวันออกของทวีปอเมริกาได้สำเร็จ และในปี พ.ศ. 2040 วาสโกดากามา ชาวโปรตุเกสได้นำเรือออกจากกรุงลิสบอน ประเทศโปรตุเกส แล่นอ้อมข้ามทวีปแอฟริกาตัดข้ามส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดียไปยังเมืองแคลลิกัทซ์ ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของประเทศอินเดีย

สำหรับการบริการขนส่งผู้โดยสารทางเรือเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2315 ในประเทศอังกฤษ โดยท่านดักแห่งบริดจ์วอเตอร์เป็นผู้ริเริ่มกิจการเดินเรือในลำน้ำระหว่างเมืองแมนเชสเตอร์กับสะพานลอนดอน ซึ่งบนเรือมีห้องสำหรับดื่มชา กาแฟเพื่อบริการผู้โดยสาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2358 มีเรือเครื่องจักรไอน้ำบริการขนส่งผู้โดยสาร

ด้วยเรือ จากนั้นการท่องเที่ยวทางเรือได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการใช้เรือใบมาเป็นเรือกลไฟขับเคลื่อนด้วยเครื่องจักรไอน้ำ ในปี พ.ศ. 2362 เรือกลไฟที่เดินทางข้ามมหาสมุทรลำแรกชื่อเรือกลไฟ “ซาวานนาห์” เดินทางระหว่างเอชวานาห์ในรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา กับเมืองลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ ซึ่งการเดินทางครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 29 วัน เรือกลไฟรุ่นนี้เป็นเรือบรรทุกไปรษณีย์ภัณฑ์เป็นหลัก ส่วนผู้โดยสารมีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากอัตราค่าโดยสารค่อนข้างแพงมาก

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดขึ้น การเดินทางด้วยเรือเพื่อการท่องเที่ยวเกือบจะต้องหยุดลงอย่างสิ้นเชิง จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ธุรกิจการบินพาณิชย์เริ่มเจริญก้าวหน้าขึ้น ทำให้การเดินทางด้วยเรือเริ่มหมดความนิยมลง เนื่องจากผู้โดยสารหันไปนิยมการเดินทางด้วยเครื่องบินซึ่งสะดวกรวดเร็วกว่า ทำให้ธุรกิจการเดินทางเรือขนส่งผู้โดยสารเปลี่ยนมาเป็นกิจการเดินเรือสมุทรเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพานักท่องเที่ยวแสวงหาความสำราญในเรือด้วยการใช้เรือสำราญเป็นพาหนะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ การเดินทางท่องเที่ยวด้วยเรือได้รับการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการเดินเรือ การต่อเรือ ปรับปรุงสมรรถนะความเร็ว เพื่อสร้างความสะดวกสบายและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวทางน้ำในประเทศไทย

สำหรับการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำของประเทศไทยนั้นเริ่มต้นด้วยการเดินทางด้วยเรือขนาดเล็กเพื่อนำมาใช้เป็นยานพาหนะในการเดินทาง ทำการประมง และขนส่งสินค้าภายในประเทศเป็นหลัก ดังตัวอย่างเช่น ในสมัยพระนารายณ์ (พ.ศ. 2199 - 2231) การค้าขายกับชาวยุโรปเจริญรุ่งเรืองมาก ทำให้เกิดการเดินทราหว่งประเทศทางทะเลโดยใช้เรือสำเภา (Junk) หรือเรือกำปั่นใบ (Argosy) นอกจากนั้น ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาตอนหนึ่งกล่าวถึง มงซิเออร์ เซเบเรต์ ในคณะทูตฝรั่งเศสที่เดินทางมากรุงศรีอยุธยาพร้อมกับราชทูตลาอูแบร์ ได้เดินทางกลับก่อนทางเรือ โดยใช้เส้นทางคลองด่าน ทำจีน แม่กลอง แล้วขึ้นจากเรือที่เมืองเพชรบุรี เดินทางผ่านปรานบุรี กุยบุรี เมืองแกลง เพื่อไปลงเรือกำปั่นที่เมืองตะนาวศรีกลับปารีส จนกระทั่งในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน (พ.ศ. 2310 - 2325) ได้มีการขุดคลองหลอดขึ้นเป็นคลองประจำเมืองธนบุรี

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การเดินทางท่องเที่ยวสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 4 ได้กล่าวถึงการเดินทางของพระสุนทรโวหารหรือสุนทรภู่กวีเอกของโลกว่า ได้แต่งนิราศไว้หลายเรื่องซึ่งพรรณนาถึงสถานที่ ทิวทัศน์ สภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตตามเส้นทางที่เดินทางผ่าน ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางโดยทางเรือ ช่วงชีวิตของท่านอยู่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 2 ถึงรัชกาลที่ 4 ตามหลักฐานที่ปรากฏในปัจจุบัน การเดินทางของท่านส่วนใหญ่เป็นการเดินทางไปนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสถานที่ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการกล่าวถึงการเดินทางของท่านเพื่อไปเยี่ยมบิดาที่บวชอยู่ที่บ้านกร่ำ เมืองแกลง จังหวัดระยองด้วย

นอกจากการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์อื่น ๆ ด้วย เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นการเดินทางเพื่อการเมืองการสงคราม เนื่องจากในรัชสมัยดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่มีการทำศึกสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน ในช่วงรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 เป็นการเดินทางเพื่อการค้า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า

เจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระยศเป็นพระเจ้าลูกยาเธอในสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงมีพระปรีชาสามารถในเรื่องการค้าเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ได้ทรงแต่งเรือสำเภาไปค้าขายกับประเทศจีน และในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 พระเจ้าน้องยาเธอซึ่งต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงผนวชพระองค์ได้ปฏิบัติตรงควัตรไปตามหัวเมืองต่าง ๆ เป็นเวลานาน และในสมัยนั้นเริ่มมีชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับประเทศไทยมากขึ้นทั้งพ่อค้า บาทหลวง และมิชชันนารี

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ประเทศไทยเริ่มเปิดประตูการค้าอย่างเป็นทางการ เมื่อไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง ยกเลิกการผูกขาดการค้าในระบบพระคลังสินค้ามาเป็นเปิดการค้าเสรี นับได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของการท่องเที่ยวยุคใหม่ ซึ่งแต่เดิมจะมีเรือจากอังกฤษเข้ามาไม่ถึง 4 ลำ แต่หลังจากการทำสนธิสัญญาแล้ว มีเรือสินค้าเดินทางเข้ามากรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นถึง 103 ลำ และพ่อค้าในกรุงเทพฯ ก็แต่งเรือออกไปค้าขายต่างประเทศถึง 37 ลำ เมื่อเกิดความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างมาก ทำให้ประชากรในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย จึงทรงโปรดฯ ให้มีการขยายพระนครออกไปทางทิศตะวันออก โดยปรับปรุงการคมนาคมทางน้ำเพิ่มขึ้น เช่น การขุดคลองผดุงกรุงเกษม

นอกจากนั้น กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ยังทรงเล่าไว้ในหนังสือความทรงจำว่า ก่อนสมัยรัชกาลที่ 4 เรือทะเลของหลวงและเรือค้าขายจะใช้เรือสำเภาจีน ส่วนเรือลาดตระเวนใช้เรือกำปั่น จนมาถึงรัชกาลที่ 3 เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ เมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งเป็นหลวงสิทธินายเวรมหาดเล็ก ได้เรียนต่อเรือกำปั่นจากชาวต่างชาติ จึงได้ต่อเรือกำปั่นใบถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเรือรบหลวงของไทยจึงเปลี่ยนมาใช้เรือกำปั่นใบอย่างต่างชาติ นอกจากนั้น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการสร้างเรือกำปั่นไฟเดินชายฝั่งเป็นเรือพระที่นั่ง 2 ลำ คือ สยามอรสมุพล และอรรคราชวรเดช นอกจากนั้น กรมพระยาดำรงฯ ยังทรงเล่าถึงการเดินทางในกรุงเทพฯ ว่า “การไปมาในกรุงเทพฯ สมัยนั้น ถนนหนทางยังมีน้อย รถก็มีแต่ของหลวง ยังใช้เรือกันเป็นพื้น บ้านคุณตา (พระยาอัมบันตริกามาตย์) แม้อยู่ใกล้ถนนเจริญกรุงที่เชิงสะพานเหล็ก (ดำรงสถิตย์) ก็ยังต้องใช้เรือ เรือที่ใช้กันเป็นพาหนะสมัยนั้น ถ้าเป็นเจ้านายหรือเจ้าพระยา ใช้เรือสำปั้นแก่งคนพายสัก 10 คน ขุนนางชั้นรองลงมาเช่นคุณตา ใช้เรือสำปั้นประทุนคนพาย 6 คน 7 คน....”

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 นับได้ว่าพระองค์ทรงเป็นนักเดินทางท่องเที่ยวที่ยิ่งใหญ่ และการเดินทางของพระองค์ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบ้านเมืองอย่างมากมายมหาศาล ในปี พ.ศ. 2440 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่เสด็จถึงทวีปยุโรป ได้เจริญพระราชไมตรีกับนานาประเทศ โดยมีเรือพระที่นั่งมหาจักรีเป็นราชพาหนะ การเดินทางในครั้งนั้นทำให้พระองค์ได้ทรงนำความรู้และวิทยาการมาปรับใช้ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับบ้านเมืองในทุกด้าน นับตั้งแต่เรื่องประเพณีในราชสำนัก การเลิกระบบทาส การก่อตั้งกิจการสำคัญต่าง ๆ เช่น การแพทย์ โทรเลข ไปรษณีย์ ไฟฟ้า น้ำประปา ตัดถนน สร้างสะพาน โรงเรียน โรงพยาบาล ฯลฯ มีการนำเข้าสินค้าประเภทเครื่องจักรกลเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น รถไฟ รถราง เรือกลไฟ เรือเมล์ กล้องถ่ายรูป เป็นต้น จากนั้นในปี พ.ศ. 2450 เสด็จประพาสยุโรปอีกครั้ง เพื่อท่องเที่ยวตากอากาศและรักษาพระวรกาย นอกจากการเสด็จประพาสยุโรปแล้ว พระองค์ยังได้เสด็จประพาสต้นไปตามหัวเมืองต่าง ๆ หลายหัวเมืองในประเทศ เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎร และสำรวจสภาพทั่วไปของประเทศด้วย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงให้ความสำคัญพระทัยในการท่องเที่ยวอย่างมาก พระองค์ได้เสด็จเยือนหัวหินอยู่เสมอ ส่วนในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 พระองค์ได้เสด็จเยือนจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ และเสด็จเยือนประเทศต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2472 - 2474 ซึ่งในขณะนั้นธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวระหว่างประเทศและรอบโลกกำลังก้าวหน้าอย่างมาก มีนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกสนใจเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จำนวนมาก แต่การเดินทางด้วยเรื่อนั้นจะมาได้เพียงปีละ 4 - 5 ลำ และรับผู้โดยสารได้จำกัดเพียง 250 - 500 คนเท่านั้น นอกจากนั้นยังสามารถเดินทางโดยรถไฟจากประเทศสิงคโปร์ หรือเดินทางโดยเครื่องบินซึ่งจะให้บริการได้เฉพาะเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองชาวยุโรปที่มีเมืองขึ้นอยู่ในภูมิภาคนี้หรือบุคคลสำคัญเท่านั้น

เมื่อถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ช่วงปี พ.ศ. 2479 ถือได้ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมเสนอโครงการบำรุงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศสยามโดยมีวัตถุประสงค์เพื่องานโฆษณาเชิญชวนนักท่องเที่ยว งานรับนักท่องเที่ยว และที่พัก นอกจากนั้น ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482 - 2488) นักท่องเที่ยวชาวอเมริกันเริ่มเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เป็นช่วงที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้ามากที่สุด มีการก่อตั้งหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวระดับประเทศ คือ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศในหลายด้าน โดยเฉพาะการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ รวมถึงการกระจายรายได้และสร้างงานสร้างอาชีพให้กับประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวด้านการลงทุนของกิจการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทางคมนาคมทางน้ำด้วย

2.4.2 รูปแบบของการท่องเที่ยวทางน้ำ

การท่องเที่ยวทางน้ำเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ใช้เส้นทางน้ำเป็นสื่อกลางการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นเพียงเส้นทางคมนาคมหรือเป็นการท่องเที่ยวที่จัดกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วยก็ได้ โดยสามารถให้ความหมายของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำคือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ซึ่งตั้งอยู่ในลำน้ำหรือบนสองฟากฝั่งของลำน้ำ หรือมองเห็นได้จากพาหนะเดินทาง เช่น บ้าน วัด เป็นต้น

รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำ สามารถจำแนกได้ตามเงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวที่กำหนดตามคาบเวลาการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวคาบเวลายาว การท่องเที่ยวคาบเวลาสั้น และการท่องเที่ยวแบบเข้าไปเย็นกลับดังที่ WTO เรียกว่า excursion หรือทัศนจร การพักผ่อนอาจพักผ่อนหรือแพ หรือแวะขึ้นบกระหว่างทาง
- 2) การท่องเที่ยวที่กำหนดตามลักษณะของการเดินทาง ได้แก่ การเดินทางโดยใช้เรือตลอดสาย การเดินทางโดยใช้เรือเฉพาะช่วง และการเดินทางทางน้ำซึ่งต่อเนื่องกับการเดินทางโดยวิธีอื่น ๆ

3) การท่องเที่ยวที่กำหนดตามลักษณะของพาหนะ ได้แก่ การเดินทางโดยเรือหางยาว เรือเร็ว (ด่วน) เรือสำราญ เรือลาก แพลาก เป็นต้น ซึ่งลักษณะพาหนะแต่ละอย่างจะสนองวัตถุประสงค์ และให้บรรยากาศที่แตกต่างกันด้วย

นอกจากนั้น ยังสามารถแบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำแบ่งได้อีก 2 ลักษณะ คือ การสัญจรทางน้ำเพื่อการเดินทางของคนภายในท้องถิ่น และการสัญจรทางน้ำเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การชมเมือง การเดินทางเพื่อไปชมสถานที่

การชมเมืองจากแม่น้ำ ลำคลอง เป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เนื่องจากอากาศเย็นสบาย และยังได้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านด้วย เช่น การซักผ้า การเล่นน้ำของเด็ก การเร่ขายของตามลำน้ำ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เนื่องจากเป็นรูปแบบของวิถีชีวิตที่แตกต่างจากหลายประเทศ นอกจากนี้ ในอดีตการสัญจรทางน้ำก็เป็นเส้นทางสำคัญ จึงทำให้มีสถานที่สำคัญต่าง ๆ ตั้งเรียงรายอยู่ตามเส้นทางน้ำด้วย

2.4.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวทางน้ำ

การท่องเที่ยวทางน้ำมีองค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยวโดยทั่วไปคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังประกอบด้วยลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ การใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางและมีลำน้ำเป็นเส้นทางสัญจร ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามระยะเวลาที่ขึ้นอยู่กับระยะทางของเส้นทาง การท่องเที่ยว นอกจากนี้ ระยะเวลาของการท่องเที่ยวทางน้ำยังขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการเดินทาง เช่น ถ้านักท่องเที่ยวต้องการเพียงเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างฉาบฉวย ระยะเวลาในการเดินทางจะค่อนข้างสั้น แต่ถ้านักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสธรรมชาติสองฝั่งสองฝั่งลำน้ำแบบเต็มตัว รวมถึงการใช้ชีวิตบนเรือ ระยะเวลาในการเดินทางก็จะยาวนานขึ้น

องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวทางน้ำ แบ่งได้เป็น

1) แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่หรือบริเวณที่มีเหตุจูงใจให้นักท่องเที่ยวต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชม สัมผัส หรือประกอบกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ เช่น การชมโบราณสถาน การสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้านริมน้ำ เป็นต้น

2) บรรยากาศและทัศนียภาพ ลำน้ำ เนื่องจากการท่องเที่ยวทางน้ำมีได้หมายถึง การเดินทางจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งเท่านั้น แต่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและรับรู้สีกประทับใจได้จากทัศนียภาพสองฟากฝั่ง อันเป็นการใช้ประโยชน์จากลำน้ำได้ตลอดระยะเวลาการเดินทางทางน้ำ

การท่องเที่ยวทางน้ำควรให้ความสำคัญกับทัศนียภาพริมน้ำตามแม่น้ำลำคลองที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านด้วย เรื่องความสะอาด การควบคุมรูปแบบของอาคาร ป้ายโฆษณา สีทาอาคาร และสิ่งอื่น ๆ ที่มีผลต่อทัศนียภาพโดยรวมของพื้นที่ริมน้ำ การควบคุมกิจกรรมริมน้ำบางอย่างที่ขัดต่อความสะอาดและสุขอนามัย การรักษาคุณภาพของน้ำให้ใสสะอาด ปราศจากกลิ่น

แนวความคิดเรื่องการจัดการและการใช้ประโยชน์น้ำนั้นมียุทธศาสตร์หลาย บางหน่วยงานมีความเห็นว่า กิจกรรมริมน้ำที่เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การซักผ้าริมน้ำ การอาบน้ำและเล่นน้ำริมน้ำ เป็นสิ่งที่น่าอับอาย ไม่ควรกระทำสำหรับเมืองที่มีความเจริญแล้ว แต่ในอีกมุมมองหนึ่งนั้น วิถีชีวิตดังกล่าวนับเป็นความบริสุทธิ์ เนื่องจากความแตกต่างของสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถแสดงออกได้ถึงทัศนคติในการดำเนินชีวิต อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ จึงควรรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป โดยสิ่งที่ควรให้ความสำคัญและระมัดระวัง คือ การรักษาความสะอาดของน้ำไม่ให้เน่าเสียและเกิดกลิ่นเหม็น รวมถึงการรักษาความปลอดภัยจากการสัญจรทางเรือ เป็นต้น

3) การบริการ คือ ลักษณะของยานพาหนะ การอำนวยความสะดวกบนเรือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องโดยมีบุคคลุทธ์ และการสร้างกิจกรรมเพื่อทดแทนความเบื่อหน่ายให้นักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทาง

พาหนะที่ใช้สัญจรทางน้ำในปัจจุบันมีหลายลักษณะ เช่น เรือพาย เรือหางยาว และเรือที่ใช้น้ำมันขนาดใหญ่ ซึ่งเรือแต่ละแบบจะมีข้อดีและข้อเสียต่างกันไป เรือหางยาวจะมีข้อดีคือ เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เนื่องจากไม่สามารถพบเห็นได้ในประเทศอื่น แต่ก็มีข้อเสียในเรื่องของเสียงที่ดังมาก รวมถึงการทำลายตลิ่ง เนื่องจากคลื่นที่เกิดจากความเร็วของเรือด้วย ส่วนเรือที่ใช้้ำมันขนาดใหญ่มีข้อเสียในเรื่องความดังของเสียงที่ทำลายความเงียบสงบของพื้นที่ริมน้ำ และขนาดที่ใหญ่ไม่สามารถล่องเข้าไปในลำคลองขนาดเล็กได้

2.4.4 การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว

1) ลักษณะของเส้นทางท่องเที่ยว

เส้นทาง ได้แก่ ถนน แม่น้ำ คลอง ทางเท้าที่ใช้เป็นทางสัญจรของเมือง ซึ่งเป็นระบบโครงข่ายที่ใช้เชื่อมส่วนต่าง ๆ ของเมืองเข้าไว้ด้วยกัน มีเส้นทางสายหลักและเส้นทางสายรอง โดยเส้นทางดังกล่าวต้องทำขึ้นมาอย่างชัดเจนเพียงพอให้ผู้มาเยี่ยมเยือนหรือผู้อยู่อาศัยในเมือง สามารถเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญของเมืองได้

เส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) เป็นแนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น ซึ่งเส้นทางสำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นการใช้เส้นทางร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของคนท้องถิ่น หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เฉพาะเป็นพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวก็ได้

(1) การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวจะต้องสำรวจ สังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รวมถึงแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งควรเริ่มต้นจากการพิจารณาตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ แล้วจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างไรบ้าง

(2) การจัดเส้นทางในลักษณะวงจรจบ เส้นทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะจัดในลักษณะที่เป็นการสัญจรระบบวงจรจบ เนื่องจากจะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดเส้นทาง โดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจเกิดความรู้สึกเบื่อและเสียเวลา การจัดเส้นทางแบบนี้สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ เริ่มต้นด้วยการเดินเท้าระยะแรก แล้วจึงเปลี่ยนเป็นการสัญจรโดยทางเรือในขากลับ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนจากการเดินทางด้วยเท้าในช่วงแรกได้

(3) การจัดเส้นทางหลายเส้นทาง โดยให้มีระยะเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดด้านเวลา

(4) การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเส้นทางและพื้นที่ต่าง ๆ ที่เดินทางผ่าน

(5) การคำนึงถึงความต่อเนื่องของแหล่งท่องเที่ยวหรือเส้นทางท่องเที่ยวอื่น

2) การสำรวจเส้นทางเพื่อการจัดนำเที่ยว

การสำรวจเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวในขั้นต้นจะต้องสำรวจสภาพภูมิศาสตร์และภูมิประเทศของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง สิ่งสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบ ได้แก่

(1) แหล่งท่องเที่ยว สำรวจเส้นทางและหาข้อมูลการท่องเที่ยวว่าจะต้องแวะที่จุดใดก่อนหลัง

(2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่ละจุดยากง่ายอย่างไร ต้องใช้พาหนะใดในการขนถ่ายนักท่องเที่ยว

(3) ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และที่พัก

(4) ช่วงเวลาการเดินทางที่เหมาะสม

การสำรวจเส้นทางสามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) การสำรวจเส้นทางเดิม ซึ่งจะมีประโยชน์ในด้านการเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ เนื่องจากยิ่งเวลานานมากขึ้น ก็จะมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น การตัดถนน ร้านอาหาร ที่พัก ฯลฯ วิธีการจะเริ่มจากการสำรวจจากเส้นทางเก่า และระหว่างการเดินทางหากพบองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปหรือน่าสนใจ ก็สามารถนำมาเพิ่มเติมลงในรายการนำเที่ยวต่อไปได้ในอนาคต

(2) การสำรวจเส้นทางใหม่ เป็นการสำรวจเส้นทางที่ยังไม่เคยมีใครจัดนำเที่ยวมาก่อน หรืออาจเคยมีบ้างแต่ยังไม่มากนัก ส่วนมากจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เข้าถึงยาก ใช้เวลาเดินทางนาน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคไม่ดีพอ เป็นการสำรวจที่ค่อนข้างยุ่งยาก เนื่องจากต้องบุกเบิกเส้นทาง หาร้านอาหาร ที่พักใหม่ทั้งหมด แต่ต้องศึกษาถึงผลกระทบในด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงยากง่ายอย่างไร ความปลอดภัยมีมากน้อยเพียงใด มีช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวหรือไม่ ฯลฯ นอกจากนี้ การสำรวจเส้นทางใหม่ อาจหมายถึง การสำรวจเส้นทางที่อาจเป็นที่คุ้นเคยอยู่แล้วมาจัดรวมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยในบางครั้งอาจยังมิเรื้อรังความรู้หรือมีมุมมองที่น่าสนใจและทุกคนอาจยังไม่รู้ ซึ่งสามารถนำมาเสนอเพื่อเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ได้

2.4.5 พาหนะสำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำ

พาหนะที่ใช้สัญจรทางน้ำในปัจจุบันมีหลายลักษณะ เช่น เรือพาย เรือหางยาว และเรือที่ใช้น้ำมันขนาดใหญ่ ซึ่งเรือแต่ละแบบจะมีข้อดีและข้อเสียต่างกันไป เรือหางยาวจะมีข้อดีคือ เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เนื่องจากไม่สามารถพบเห็นได้ในประเทศอื่น แต่ก็มีข้อเสียในเรื่องของเสียงที่ดังมาก รวมถึงการทำลายตลิ่ง เนื่องจากคลื่นที่เกิดจากความเร็วของเรือด้วย ส่วนเรือที่ใช้้ำมันขนาดใหญ่มีข้อเสียในเรื่องความดังของเสียงที่ทำลายความเงียบสงบของพื้นที่ริมน้ำ และขนาดที่ใหญ่ไม่สามารถล่องเข้าไปในลำคลองขนาดเล็กได้

ในเขตกรุงเทพมหานครมีเรือเป็นพาหนะหลักที่ใช้เพื่อการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำ 7 ประเภท คือ

1) **เรือโดยสารข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยา** เป็นบริการขนส่งผู้โดยสารที่เดินทางไปมาระหว่างฝั่งพระนครและธนบุรีกับบริเวณที่ต่อเนื่องกับจังหวัดใกล้เคียง (จังหวัดนนทบุรีและสมุทรปราการ) ซึ่งไม่มีจุดเชื่อมต่อหรือสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา เส้นทางเรือโดยสารข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีผู้โดยสารใช้บริการมาก ได้แก่ เส้นทาง พระประแดง-ท่าเรือเกตุรา ท่าดินแดง-ท่าราชวงศ์ ท่าคูเม็ทซ์-ท่าสวนพลู ท่าช้าง-ท่าวังหลัง ท่าพรานนก-ท่าพระจันทร์เหนือ ท่ารถไฟ-ท่าสี่พระยา ฯลฯ จะเห็นว่าเส้นทางเรือโดยสารข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยาและทุกจุดจะเชื่อมต่อเส้นทางขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ซึ่งจะเป็นจุดต้นทางหรือปลายทางของรถเมล์ประจำทาง แม้บางท่าจะมีสะพานเชื่อมทั้ง 2 ฝั่ง แต่ผู้โดยสารก็ยังนิยมใช้บริการของเรือโดยสารข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่เพราะสะดวก รวดเร็วกว่า และนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมทดลองนั่งเพื่อหาประสบการณ์

2) **เรือด่วนเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยา** เป็นกิจการของเอกชนคือ บริษัทเรือด่วนเจ้าพระยา จำกัด มีเส้นทางวิ่งจากนนทบุรีมายังวัดราชสิงขร เดิมเคยวิ่งถึงถนนตก แต่ประสบกับความขาดทุน จึงต้องตัดระยะทางนี้ออก ปัจจุบันมีท่าเรือ 34 ท่า คือ ท่าวัดราชสิงขร-ท่าวัดวรจรรย์-ท่าวัดเศวตฉัตร-ท่าสาทร(ตากสิน)-ท่าโอเรียนเต็ล-ท่าวัดม่วงแค-ท่าสี่พระยา-ท่ากรมเจ้าท่า-ท่าราชวงศ์-ท่าสะพานพุทธ-ท่าราชินี-ท่าเตียน-ท่าช้าง-ท่าวังหลัง(ศิริราช)-ท่ารถไฟ-ท่ารถไฟ-ท่าพระปิ่นเกล้า-ท่าบางลำพู-ท่าพระราม 8-ท่าเทเวศร์-ท่าสะพานกรุงธน-ท่าวัดเทพนารี-ท่าพายัพ-ท่ากรมชลประทาน-ท่าเขียวไช้-ท่าเกียกกาย-ท่าบางโพ-ท่าวัดสร้อยทอง-ท่าพระราม 7-ท่าพิบูลสงคราม 1-ท่าวัดเขมา-ท่าวัดติ๊ก-ท่าวัดเขียน-ท่าพิบูลสงคราม 2-ท่านนทบุรี ซึ่งท่าเรือที่มีผู้โดยสารขึ้นลงมากที่สุดคือ ท่านนทบุรี ท่าวังหลัง และท่าวัดราชสิงขร ฯลฯ ซึ่งเป็นท่าเรือต้นทางและปลายทางของเรือด่วน เนื่องจากให้ความสะดวกรวดเร็วในการเดินทางมากกว่าทางรถยนต์ อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมต่อสำหรับการเดินทางด้วยรถยนต์ด้วย เรือด่วนที่ใช้บริการมีขนาดกว้าง 2.50-3.00 เมตร ความยาว 16.50-23.40 เมตร ระดับกินน้ำลึก 0.80-1.20 เมตร น้ำหนัก 10.50-24.40 ตันกรอส ในแต่ละวันเรือแต่ละลำจะใช้น้ำมันโซล่า ตั้งแต่ 150-170 ลิตร/วัน และใช้น้ำมันเครื่องจำนวน 2 ลิตร/วัน ใช้น้ำมันเครื่องประจำเรือ ลำละ 3 คน ทำหน้าที่นายท้าย 1 คน กลาสีเรือ 1 คน และพนักงานเก็บค่าโดยสาร 1 คน และมีเพียง 1 ลำเท่านั้น ที่มีช่างเครื่องประจำเรือ

3) **เรือหางยาว** ลักษณะของเรือเป็นเรือเพลไปจักรยาว มีจำนวน 24-40 ที่นั่งต่อลำ เส้นทางของเรือหางยาวจะเป็นเส้นทางติดต่อระหว่างพื้นที่ส่วนที่อยู่ลึกเข้าไปทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา

โดยเฉพาะส่วนที่ยังไม่มีระบบถนนที่ดีติดต่อกับท่าเรือริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เส้นทางเรือทางยาวประจำเส้นทางที่มีผู้โดยสารใช้บริการหนาแน่น ได้แก่ ท่าช้าง-บางใหญ่ พระประแดง-สาธุประดิษฐ์ ปากคลองตลาด-บางแวก สะพานพุทธ-บางแวก คุณโกย-ประตูน้ำฉิมพลี เป็นต้น โดยกำหนดจุดต้นทางและปลายทางไว้ลักษณะคล้ายประจำทาง แต่ไม่ได้มีป้ายหยุดที่แน่นอน ผู้โดยสารส่วนใหญ่จะอาศัยทำน้าหน้าบ้านหรือทำสวนรวม เช่น ท่าวัดหรือท่าสาธารณะ เป็นต้น เพื่อคอยขึ้นและลงเรือ นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมเช่าเหมาลำน้ำเพื่อชมเมืองทางน้ำ

4) เรือ Rice Barge หรือเรือกระแชง หรือเรือต่อ ใช้เป็นเรือบรรทุกสินค้า เช่น ข้าว หวาย ไม่มีเครื่องยนต์ในตัว ต้องใช้เรือที่มีเครื่องยนต์ เช่น เรือทางยาว หรือเรือสองตอน เป็นเรือลากจูง ต่อมา เรือกระแชงขนาดกลางถูกนำมาดัดแปลงเพื่อใช้บรรทุกนักท่องเที่ยวแทน คือได้ดัดแปลงภายในของเรือให้โล่งโปร่ง โดยทำให้เป็นที่นั่งยาวขนานไปกับตัวเรือทั้งสองข้าง ตรงกลางตั้งโต๊ะสำหรับวางอาหาร ด้านหัวเรือมีเคาน์เตอร์สำหรับเสิร์ฟเครื่องดื่ม ด้านท้ายเรือมีห้องน้ำไว้อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว มีหลังคาผ้าใบเลื่อนขึ้นลงได้ใช้กันฝนและแดด เรือประเภทนี้มีความกว้างไม่เกิน 6 เมตร เรือนี้ผู้โดยสารได้ไม่เกิน 30 คน ต่อมา มีการนำเรือกระแชงขนาดใหญ่ซึ่งบรรจุนักท่องเที่ยวได้ถึง 70-80 คน มาดัดแปลงเป็นเรือท่องเที่ยว

5) เรือท่องเที่ยวแบน หรือเรือสองตอน หรือเรือเสต็ป เป็นเรือเล็กท่องเที่ยวแบนติดเครื่องยนต์ ตั้งแต่ 2-4 ลูกขึ้นไป และมีหางเสือเหมือนเรือทางยาว จุคนได้ตามขนาดของเรือและเครื่องยนต์ มีหัวแหลม ท้ายตัด วิ่งได้เร็ว อาจมีหรือไม่มีหลังคา มีที่นั่ง 2 ตอน ท่าเรือใช้แห่งเดียวกับเรือทางยาว เรือสองตอนให้บริการเหมือนมอเตอร์ไซค์รับจ้างตามปากซอย ค่าโดยสารเป็นราคาเหมาตามระยะทางขึ้นอยู่กับรถกลางราคากัน เรือสองตอนจะไม่รับผู้โดยสารกลางทางในขณะที่มีผู้โดยสารนั่งอยู่ในเรือ สำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำ เรือประเภทนี้นับว่ามีอันตรายที่สุด เพราะการทรงตัวไม่ดี น้ำหนักเบาเมื่อวิ่งด้วยความเร็วสูง ทำให้การทรงตัวไม่ดี มักจะเกิดอุบัติเหตุเรือคว่ำหรือชนกับเรือลำอื่นบ่อยครั้งกว่าเรือทางยาว

6) เรือแท็กซี่ หรือเรือตุ๊กๆ หรือเมล์ เป็นเรือโดยสารติดเครื่องยนต์ ตั้งแต่ 15 แรงม้า ถึง 120 แรงม้า มีที่นั่งและหลังคา ด้านข้างมีผ้าใบ ถ้าขนาดเครื่องยนต์ 15 แรงม้า จุผู้โดยสารได้ไม่เกิน 10 คน ขนาดเครื่องยนต์ 60 แรงม้า จุผู้โดยสารได้ไม่เกิน 25 คน สามารถติดไมโครโฟน ไม่มีห้องน้ำ ใช้บริการนักท่องเที่ยว ก่อนที่จะมีเรือทางยาวมาวิ่งในลำน้ำ ปัจจุบันยังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เพราะมีความเร็วปานกลาง ปลอดภัยกว่าเรือทางยาว นักท่องเที่ยวสามารถถ่ายรูปทิวทัศน์ข้างทางได้สะดวกกว่าการนั่งเรือทางยาว ท่าเรือแท็กซี่นี้มีบริการเพียงบางแห่งที่เป็นท่าเรือท่องเที่ยวเท่านั้น เช่น ท่าเรือวัดสุวรรณ ท่าเรือโอเรียนเต็ล และท่าช้าง เป็นต้น

7) เรือสำราญและแพสำราญ คือเรือที่ให้บริการนักท่องเที่ยวในรูปแบบของกิจกรรมพิเศษที่นอกเหนือไปจากการขนส่ง เช่น เรืออาหาร เรือโรงแรม เป็นต้น สำหรับเรืออาหารนั้น ปัจจุบันมีจำนวนมากตั้งอยู่เรียงรายตลอดลำน้ำเจ้าพระยา ส่วนใหญ่เป็นเรือติดเครื่องยนต์ ใช้บริการท่องเที่ยวทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน สำหรับการบริการอาหารเย็นบนเรือ จัดในรูปแบบของทัวร์ที่เรียกว่า Dinner Cruise หรือ Candle Light Dinner ส่วนเรือโรงแรมหรือโรงแรมลอยน้ำมีผู้ดำเนินการเพียงรายเดียวคือ บริษัท เอเชีย ไวอาช ให้บริการเรือชื่อ เมขลา โดยจัดโปรแกรมการเดินทางเป็น 2 รายการ คือ ไปเรือกลับรถและไปรถกลับเรือ ส่วนของแพสำราญนั้นมักเป็นแพ

ที่ไม่ติดเครื่องยนต์ ต้องลากด้วยเรือยนต์มีหลังคาคลุม ใช้วิ่งในลำน้ำเจ้าพระยาบริเวณที่อยู่ชานเมืองกรุงเทพฯ การจราจรทางน้ำไม่แน่นหนาเหมือนลำน้ำบริเวณในเมือง เพราะแพสำราญวิ่งได้ช้ากว่าเรือประเภทอื่น

2.4.6 ทักษะภาพพริมน้ำ

การท่องเที่ยวทางน้ำควรให้ความสำคัญกับทักษะภาพพริมน้ำตามแม่น้ำลำคลองที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านด้วย เรื่องความสะดวก การควบคุมรูปแบบของอาคาร ป้ายโฆษณา สีสทอาคาร และสิ่งอื่น ๆ ที่มีผลต่อทักษะภาพโดยรวมของพื้นที่ริมน้ำ การควบคุมกิจกรรมริมน้ำบางอย่างที่ขัดต่อความสะดวกและสุขอนามัย การรักษาคุณภาพของน้ำให้ใสสะอาด ปราศจากกลิ่น

แนวความคิดเรื่องการจัดการและการใช้ประโยชน์น้ำนั้นเมื่ออยู่หลากหลาย บางหน่วยงานมีความเห็นว่าการกิจกรรมริมน้ำที่เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การชักผ้าริมน้ำ การอาบน้ำและเล่นน้ำริมคลอง เป็นสิ่งที่น่าอัปยศ ไม่ควรกระทำสำหรับเมืองที่มีความเจริญแล้ว แต่ในอีกมุมมองหนึ่งนั้น วิถีชีวิตดังกล่าวนับเป็นความบริสุทธิ์ เนื่องจากความแตกต่างของสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถแสดงออกได้ถึงทัศนคติในการดำเนินชีวิต อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ จึงควรรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป โดยสิ่งที่ควรให้ความสำคัญและระมัดระวัง คือ การรักษาความสะดวกของน้ำไม่ให้เน่าเสียและเกิดกลิ่นเหม็น รวมถึงการรักษาความปลอดภัยจากการสัญจรทางเรือ เป็นต้น

2.4.7 การจัดระเบียบการสัญจรในลำน้ำ

เนื่องจากการสัญจรทางน้ำในปัจจุบันนี้มีความหนาแน่นและมีพาหนะหลายประเภท จึงควรจัดให้มีช่องทางเดินเช่นเดียวกับทางถนน ไม่ต้องมีการแบ่งแนวให้เห็น แต่เป็นเพียงการกำหนดให้เรือประเภทใดเดินทางชิดฝั่ง ประเภทใดเดินทางช่วงกลาง และวิธีการเดินทางในส่วนขาไปและขากลับให้วิ่งคนละฝั่งน้ำ เป็นต้น

2.4.8 การทำเขื่อนริมน้ำ

บริเวณริมน้ำที่มีดินอ่อนจะถูกกระแสน้ำกัดเซาะพื้นที่เข้าไปตลอดเวลา ดังนั้นควรทำเขื่อนป้องกันการกัดเซาะริมน้ำ ซึ่งสามารถทำได้หลายแบบทั้งเขื่อนคอนกรีต เขื่อนหิน และเขื่อนไม้ โดยการก่อสร้างต้องให้ความสำคัญในเรื่องความคงทนและแข็งแรง สำหรับแนวเขื่อนก็มีความจำเป็นด้วยเช่นกัน เนื่องจากจะทำให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งควรสร้างไปตามแนวทางน้ำเดิม เช่น โค้งไปตามแนวคูก้นน้ำ เป็นต้น

2.4.9 ท่าเรือ

ท่าเรือหรือจุดขึ้นลงเรือสำหรับเรือสาธารณะและเรือส่วนตัวควรแยกออกจากกัน โดยจัดที่จอดเรือไว้ให้เป็นระเบียบและอย่างเพียงพอ ท่าลงเรือสาธารณะควรมีความโปร่ง สะอาด และกว้างเพียงพอ มีการจัดระเบียบภายในให้พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่จะขึ้นและลงเรือ ท่าเรือบางแห่งที่มีการใช้งานตลอดวัน อาจจำเป็นต้องมีการแยกท่าเรือสำหรับขึ้นและลงเรือออกจากกัน หรืออาจจะใช้ท่าเรือเพียงแห่งเดียว โดยให้นักท่องเที่ยวในเรือขึ้นจากเรือเรียบร้อยแล้ว จึงให้นักท่องเที่ยวที่จะลงเรือเข้ามาที่ท่าเรือได้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย

2.4.10 ความต่อเนื่องของการสัญจรทางเรือกับการสัญจรทางเท้าและถนน

การจัดการบริเวณหน้าท่าเรือสาธารณะ ควรมีการเตรียมลานสำหรับกิจกรรมต่างๆ เช่น การพักรถโดยสาร หรือรถของบริษัทยานุรักษ์ ซึ่งบริเวณดังกล่าวควรมีลักษณะที่สะดวกคล่องตัว ไม่สับสนวุ่นวาย เป็นระเบียบ สะอาด มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เก้าอี้ ห้องน้ำสาธารณะ ตู้โทรศัพท์สาธารณะ แผนที่สำหรับนักท่องเที่ยว ป้ายข้อมูล ป้ายบอกทาง เป็นต้น

2.5 นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวผิงธรบุรี

2.5.1 แผนแม่บทอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ

แผนแม่บทอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2544-2553 เป็นกรอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โดยเสนอแนวนโยบายเชิงรุกในการบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ดังนี้

- 1) พัฒนาประเทศไทยให้คงความเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียอย่างต่อเนื่อง เพื่อก้าวสู่การเป็นมาตรฐานสากล (World Class Destination)
- 2) พัฒนาการท่องเที่ยวของไทยให้เป็นสาขาหลักทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญควบคู่กับสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม
- 3) เร่งรัดให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวออกสู่ภูมิภาคอื่นๆ
- 4) ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ทันสมัย เพื่อให้ผู้ประกอบการไทยมีความพร้อมในการแข่งขันที่จะตามมาจากการเปิดเสรีทางการค้า
- 5) สนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีความพร้อมและเข้มแข็งในการบริหารจัดการในบริการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรง

6) อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยให้คงความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ และสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมไทยที่ชัดเจน

2.5.2 กรอบนโยบายของคณะกรรมการ ททท. พ.ศ. 2550 – 2554

- 1) ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของไทย และเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ
- 2) ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ ทั้งในพื้นที่ใหม่และในตลาดเฉพาะกลุ่ม ภายใต้การสร้างความเข้มแข็งของตราสินค้า (Brand) ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง
- 3) ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย โดยเน้นการประสานงานระหว่างเครือข่ายภาครัฐกับภาคเอกชน กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกรักชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย
- 4) ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กระจายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวรองมากขึ้น เพื่อสร้างสมดุลระหว่างพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดและข้ามภูมิภาค
- 5) ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยการทำการตลาดร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาคและภายนอก อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และช่วยเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของภูมิภาคในตลาดท่องเที่ยวโลก
- 6) มุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการ และเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการขับเคลื่อน (Driving Force) ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติภายใต้หลักธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 7) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเทศไทย และเสริมสร้างศักยภาพในการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อสารสนเทศ
- 8) ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยประสานความร่วมมือและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2.5.3 นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิสัยทัศน์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระยะ 10 ปี คือ การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป โดยมีนโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรืองดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกกระทบ และพื้นที่ยาก

2) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม

3) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

4) การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ

5) ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นความจำเป็นอันดับต้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์การต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม

6) นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

7) สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

8) มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ดักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

9) จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

10) จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับ

2.5.4 แผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไว้ ดังนี้

- 1) ศึกษาและวางแผนด้านอุปสงค์และการตลาดการท่องเที่ยว
- 2) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 3) พัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว เน้นการพัฒนาฟื้นฟูพื้นที่รัตนโกสินทร์ชั้นใน รัตนโกสินทร์ชั้นกลาง รัตนโกสินทร์ชั้นนอก และบริเวณ 50 เขต ชั้นกลางและชั้นนอกกรุงเทพมหานคร

2.5.5 แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์

แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วย 3 แผนหลัก ได้แก่

- 1) แผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ (บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา) เน้นการปรับปรุงภูมิทัศน์ของเมือง โดยแผนงานกลุ่มที่ 1 คือ การอนุรักษ์และปรับปรุงบริเวณป้อมมหากาฬและใกล้เคียง แผนงานกลุ่มที่ 2 คือ การอนุรักษ์และพัฒนาการสัญจรทางบกและทางน้ำ บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกและชั้นใน แผนงานกลุ่มที่ 3 คือ การปรับปรุงบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา และแผนงานกลุ่มที่ 4 คือ การปรับปรุงบริเวณพื้นที่อื่น ๆ
- 2) แผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ (บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา) แผนฉบับนี้เน้นการอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถานต่าง ๆ บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาตรงกันข้ามกับกรุงรัตนโกสินทร์
- 3) แผนแม่บทเพื่อพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบขนส่งมวลชนทางน้ำ ทางเดินเท้า และการใช้ที่ดิน ประกอบด้วย แผนแม่บทสาธารณูปโภค แผนแม่บทสาธารณูปการ และแผนแม่บทสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์เมือง

2.5.6 วาระแห่งกรุงเทพมหานคร

นอกจากแผนพัฒนากรุงเทพมหานครแล้ว กทม. ยังมีแผนพัฒนาระยะยาวที่เรียกว่า “วาระแห่งกรุงเทพมหานคร” (Bangkok Agenda) หรือ “นโยบาย 20 ปีของกรุงเทพมหานคร” พ.ศ. 2545-2564 ที่มีคำมั่นสัญญา 10 ประการ ได้แก่

- 1) การกำหนดยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองน่าอยู่สู่ความยั่งยืน
- 2) การนำเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครสู่ความยั่งยืน
- 3) การใช้วิธีการวางผังเมืองเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต

- 4) ปรับปรุงการจราจรและขนส่งเพื่อรักษาคุณภาพอากาศ
- 5) การพัฒนาพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพมหานคร
- 6) การร่วมมือกันทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองสะอาด
- 7) การมุ่งเน้นธรรมชาติในกรุงเทพมหานครเพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต
- 8) การทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของกรุงเทพมหานครได้ง่ายและสะดวก
- 9) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นเครื่องมือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- 10) การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากรุงเทพมหานคร

จากการศึกษานโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น พบว่าแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยรวมจะมุ่งตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ จำแนกได้เป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่

- 2.6.1 ธนบุรี
- 2.6.2 การพัฒนาการท่องเที่ยว
- 2.6.3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.6.4 การท่องเที่ยวทางน้ำ
- 2.6.5 การจัดเส้นทางท่องเที่ยว

2.6.1 ธนบุรี

สุนทรีย์ อาสะวีย์ (2537) ศึกษาเรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของธนบุรีในฐานะส่วนหนึ่งของดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา ผลการศึกษาพบว่า การเกิดและเติบโตของธนบุรีในช่วงเวลาของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สามารถสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในการปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

ทวีเดช ทองอ่อน (2537) ศึกษาเรื่องการศึกษาคุณค่าสภาพแวดล้อมเมืองและชุมชนกรุงธนบุรีเพื่อการอนุรักษ์ เป็นการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองและชุมชนกรุงธนบุรี เพื่อให้ธนบุรีได้แสดงออกถึงคุณค่าที่โดดเด่น มีเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป

กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ (2545: 190-193) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนฝั่งน้ำสู่เมืองฝั่ง

บก ประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ 1) บทบาทที่เป็นมาของพื้นที่ทั้งจากการเชื่อมโยงในระดับที่แตกต่างกัน 2) นโยบายและค่านิยมในแต่ละช่วงยุค และ 3) ปัจจัยทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติและโดยฝีมือคน ปัจจัยทั้งหมดต่างเกี่ยวเนื่องกันทั้งในช่วงยุคเดียวกันและระหว่างช่วงยุค ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

จุฬามาศ ประมูลมาก (2545: 10-11) ศึกษาเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองท้องถิ่นธนบุรี พ.ศ.2458 - 2543 เป็นการศึกษาช่วงเวลาที่มียุทธการสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อธนบุรีทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยศึกษาในเรื่องการเคลื่อนไหวของท้องถิ่นธนบุรี 3 เหตุการณ์ ได้แก่ การเคลื่อนไหวเพื่อจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (พ.ศ.2477 - 2497) การเคลื่อนไหวเพื่อแยกธนบุรีออกจากกรุงเทพมหานคร (พ.ศ.2526 และ 2536) และการเคลื่อนไหวเพื่ออนุรักษ์เอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งการเคลื่อนไหวทั้งสามเหตุการณ์สะท้อนให้เห็นสภาพอันแท้จริงของเมืองและผู้คนที่ย้ายอยู่ในพื้นที่ฝั่งธนบุรีในช่วงเวลาดังกล่าวที่สามารถเรียกได้ว่า “ประวัติศาสตร์ธนบุรีสมัยใหม่” ที่มีการเปลี่ยนแปลงและเรียกร้องเพื่อสิทธิในด้านต่างๆ สุดท้ายแม้ว่าบทสรุปจะมีทั้งประสบความสำเร็จและล้มเหลว แต่ผลลัพธ์ที่สำคัญคือการสร้างจิตสำนึกของคนและชุมชนในท้องถิ่นธนบุรีเพิ่มมากขึ้น

เรืองศิลป์ หนูแก้ว (2546: 118-119) ศึกษาเรื่องความเป็นสังคมนานาชาติของกรุงธนบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2310-2325 ผลการศึกษาพบว่า กรุงธนบุรีเป็นเมืองที่มีชาวต่างชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ จีน มุสลิม มอญ ลาว เวียดนาม กัมพูชา และยุโรป ซึ่งมีส่วนทำให้เศรษฐกิจของกรุงธนบุรีฟื้นตัวจากภาวะสงคราม เพราะทำให้กรุงธนบุรีมีแรงงานและการเก็บภาษีจากการค้าขาย นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้กล่าวถึงสังคมของธนบุรีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ครั้งสมัยอยุธยา จากการเป็นเมืองท่าหน้าด่าน ซึ่งมีชุมชนชาวต่างชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อน แล้วพัฒนามาเป็นเมืองหลวงของไทยในปี พ.ศ. 2310 ทำให้กรุงธนบุรีเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นเมืองท่านานาชาติ และเป็นศูนย์รวมการบริหารราชการแผ่นดิน กรุงธนบุรีจึงมีปรากฏการณ์ความเป็นสังคมนานาชาติเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา

เนื่องจากธนบุรีเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์และความสำคัญเกี่ยวเนื่องยาวนานคู่กับประวัติศาสตร์ชาติไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เรื่องราวของธนบุรีจึงได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางในหลายแง่มุม ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาเรื่องการพัฒนาการของเมืองธนบุรีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาถึงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และบทความต่างๆที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของธนบุรี แต่งานวิจัยทางด้านการท่องเที่ยวกลับยังไม่ค่อยมีผู้ใดให้ความสนใจมากนัก จะมีก็เพียงแต่หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวตัวอย่างเช่น หนังสือ “ธนบุรี” ของสุตารา สุจฉายา หรือบทความที่เขียนถึงการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวภายในธนบุรีเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึงบทบาทของธนบุรีในฐานะของการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ เพื่อประเมินศักยภาพและหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2.6.2 การพัฒนาการท่องเที่ยว

รัฐติยา หิรัญยหาต (2544: 80-90) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาเรื่องบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า บ้านหนองขาวมีศักยภาพในด้านคุณค่าทางการศึกษา ความปลอดภัย สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับสูง แต่ศักยภาพด้านความพร้อมของบุคลากรและสาธารณูปโภคขั้นสูงต้องมีการปรับปรุง สำหรับแนวทางการพัฒนาที่นำเสนอคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยให้ชุมชนบริหารจัดการเองและองค์กรภายนอกสนับสนุนให้คำปรึกษา

ดวงใจ หล่อธนวนิชย์ และโยชิโร อิวะสะ (2545: 104-116) ศึกษาเรื่องการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า สภาพทั่วไปด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวยังมีปัญหาในหลายด้าน ได้แก่ การขาดความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน การขาดประสิทธิภาพด้านการรองรับของธุรกิจบริการ การขาดความตระหนักของคุณค่าทรัพยากร และการไม่มีการวางแผนแม่บทเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์แบบองค์รวม และได้เสนอแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้ ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยว ศึกษาตลาดท่องเที่ยว และวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้ชัดเจนมากขึ้น

พนารัตน์ ไม่หลงชั่ว (2545: 88-91) ศึกษาเรื่องการปรับปรุงสภาพทางกายภาพของชุมชนในเขตพื้นที่ประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา: การเปรียบเทียบความต้องการระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้อยู่อาศัยในชุมชนย่านบางลำพู กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ทิศนคติของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เห็นด้วยกับการท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เช่าที่ดินเพื่อประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยว และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการท่องเที่ยว เป็นกลุ่มที่ถือครองที่ดินโดยเป็นเจ้าของและใช้เพื่อการพักอาศัย สำหรับนักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ไม่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว โดยรวมนักท่องเที่ยวและชุมชนต้องการให้อนุรักษ์พื้นที่ไว้ ถ้าจะมีการพัฒนาควรเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ เพื่อสอดคล้องกับเอกลักษณ์พื้นที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ นอกจากนั้นควรเพิ่มปริมาณถังขยะ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ คือ ต้นไม้ สวนหย่อม ห้องน้ำสาธารณะ ป้ายบอกทาง เป็นต้น

สุธัญญา ทองวิชิต (2545: 163-170) ศึกษาเรื่องศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในตำบลบางตาเถรในภาพรวมมีศักยภาพค่อนข้างสูง โดยเฉพาะด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านตลาดท่องเที่ยว และด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนด้านความพร้อมของทรัพยากรท่องเที่ยวมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานรองรับการท่องเที่ยว และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล (2545: 224-226) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้ 1) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมหรือจัดสร้างขึ้นใหม่ 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) การส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว รวมถึงมาตรฐาน

ของราคาสินค้าและบริการ 4) สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 5) การจัดองค์การบริหารการท่องเที่ยวภายในชุมชน แล้วนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวแบบใหม่ ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเกาะเกิดตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สุพรรณี สงวนพัฒน์ (2547: 85-90) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อ ตำบลห้วยน อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนเมืองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังมีจุดอ่อนในเรื่องการรักษาความปลอดภัย สำหรับด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมาก แต่การลงทุนและการติดตามประเมินผลยังอยู่ในระดับปานกลาง

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันจะมุ่งไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) กล่าวคือ องค์ประกอบทุกอย่างของการท่องเที่ยวก็ต้องมุ่งสู่ความยั่งยืนเช่นกัน คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยือนอยู่อย่างสม่ำเสมอ การรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจได้ตลอดไป ผู้ประกอบธุรกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีกำไร บนพื้นฐานของการดำเนินงานที่ไม่ทำลายธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม โดยสรุปแล้วการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกรูปแบบจะต้องพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.6.3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นิพล เชื้อเมืองพาน (2542: 174-188) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา วนอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ภูชี้ฟ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โดดเด่นด้านรูปร่างทางธรณีวิทยาและพืชพรรณ และมีชาวเขาเผ่าม้งอาศัยอยู่ แต่ยังมีขาดกระบวนการบริหารจัดการ ยังไม่มีการจัดอบรมความรู้แก่คนในท้องถิ่นและภาคคุเทศก์ ขาดการสื่อความหมาย รวมทั้งประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

จินตนา พงศ์ถิ่นทองงาม (2543: 102-108) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคลองมหาสวัสดิ์และคลองโยงสำหรับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และเจตคติทางบวกต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น และเห็นด้วยว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมมากได้รับประโยชน์และความรู้จากการอบรม โดยมีข้อเสนอแนะคือ ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและสื่อการสอนเช่น วิดีทัศน์เรื่องจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลำคลองสำหรับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

วิทยา เกียรติวัฒน์ (2543: 138-143) ศึกษาเรื่องความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษาอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง แต่นักท่องเที่ยว

ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิชญ์พันธ์ วณิชชาวิวงศ์ (2543: 161-173) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จากผลการศึกษาได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้ 1) การแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 เขต คือ เขตบริการ เขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเขตสงวน 2) ใช้มาตรการควบคุมนักท่องเที่ยว 3) จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาระบบสื่อความหมาย และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 4) จัดตั้งองค์กรระดับท้องถิ่น เพื่อมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว 5) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6) ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 7) ป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

นิฐริน ไส้พันธ์ (2544: 68-73) ศึกษาเรื่องศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสูง เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษามีศักยภาพปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวมีศักยภาพต่ำ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เสนอแนวทางการพัฒนาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้ 1) การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) การให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึก 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น 4) การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว 5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และ 6) การส่งเสริมการลงทุน

อิทธิพล ไทยกมล (2545: 79-82) ศึกษาเรื่องศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยบ่งชี้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ปัจจัยหลัก คือ ด้านลักษณะพื้นที่ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วม จากนั้นเมื่อนำมาประเมินศักยภาพพบว่า ชุมชนตำบลบางหญ้าแพรกมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง ซึ่งข้อจำกัดสำคัญที่พบคือ เรื่องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางเดินศึกษาธรรมชาติ และระบบกำจัดของเสีย

ดารุณี บุญธรรม และคณะ (2546: 96-100) ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยชุมชนชาวม้งบ้านน้ำเค-सानก้วย ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปางงิ้ว จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนชาวม้งบ้านน้ำเค-सानก้วยมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง มีกลุ่มคณะกรรมการที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้สร้างโอกาสให้กลุ่มคนในสังคมทุกกลุ่มให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

รัตนะ บุณยประเสริฐ (2547: 111-121) ศึกษาเรื่องแบบจำลองการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำ กรณีศึกษา ลุ่มน้ำเชิงเขาห้วยโจ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสร้างแบบจำลองเชิงพื้นที่ขึ้นมา 2 แบบจำลอง ผลการศึกษาพบว่า แบบจำลองที่ 1 มีความเหมาะสมที่จะใช้ประเมินการจัดกลุ่มพื้นที่

ความเหมาะสมพื้นที่ในระดับลุ่มน้ำ ซึ่งแบ่งได้ 2 รูปแบบคือ กลุ่มพื้นที่ลุ่มน้ำเป็นพื้นที่ด้านตอนบน และกลุ่มพื้นที่ธรรมชาติเป็นพื้นที่ด้านตอนล่าง ส่วนแบบจำลองที่ 2 มีความเหมาะสมสำหรับประเมินระดับศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและลักษณะเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ จากผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำเชิงเขาห้วยโจ้อยู่ระดับที่มีศักยภาพน้อยไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับพื้นที่ลุ่มน้ำ แต่มีความเหมาะสมในระดับปานกลางที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเฉพาะจุดหรือพื้นที่ในบางส่วนเท่านั้น

โดยสรุปจากผลงานวิจัยต่างๆดังกล่าวข้างต้นจะพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรต่างๆในระบบนิเวศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยองค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็มีลักษณะเหมือนกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นก็คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) นอกจากนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นยังต้องประกอบด้วยองค์ประกอบเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั่นคือ การมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การสร้างรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะของสิ่งแวดล้อมศึกษา และการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว

2.6.4 การท่องเที่ยวทางน้ำ

ปัญญา รอดเชื้อ (2539) ศึกษาเรื่องการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการการท่องเที่ยวทางเรือตามแนวคลองแสนแสบ ผลการศึกษาพบว่าจัดการการท่องเที่ยวทางเรือตามแนวคลองแสนแสบมีความเป็นไปได้ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง โดยมีปัจจัยสนับสนุน 3 ประการ คือ ความมีศักยภาพสูงของแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการของนักท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชน / ผู้ประกอบการ และผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานในด้านต่างๆ คือ ขาดการส่งเสริมการลงทุน และปัญหาด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ คือ การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทางน้ำและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างมีเอกภาพ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางเรือกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ส่งเสริมการลงทุนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างเรือที่ไม่มีสร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม

ประดัด เรียนประยูร (2541) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ตลาดน้ำตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษาพบว่า ตลาดน้ำตลิ่งชันมีศักยภาพด้านคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง ซึ่งแสดงออกถึงวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ แต่กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดน้ำนั้นส่งผลเสียต่อคุณภาพของน้ำในคลอง นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างยังเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อแผนพัฒนา โดยมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ

และความเป็นไปได้ของแผนปฏิบัติการ ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านนโยบายของรัฐ ด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ประหยัด ตะคอนรัมย์ (2544: 189-190) ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษา ตลาดริมน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวคือรสชาติอาหารและความเป็นเอกลักษณ์ของตลาดริมน้ำ ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การบริการการท่องเที่ยว 2) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะแหล่งน้ำ 3) ขาดการบริหารจัดการที่ดีภายในชุมชน 4) การจัดเก็บผลประโยชน์ที่ไม่โปร่งใสและเป็นธรรม 5) ขาดงบประมาณ 6) ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น และ 7) ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ ได้แก่ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบใหม่ ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวข้างเคียง ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ภายใต้หลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิยะดา เสรีวิชัยสวัสดิ์ (2545: 53-61) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการของธุรกิจนำเที่ยวทางเรือล่องแม่น้ำโขง: กรณีศึกษา แม่สลองตัว ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพอใจต่อการบริการในระดับปานกลาง ส่วนความชำนาญของกัปตันเดินเรือและประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างเดินทางเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจมาก และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องของการปรับลดราคาค่าบริการ ปรับปรุงรสชาติของอาหาร การเพิ่มอุปกรณ์ช่วยชีวิต รวมถึงการปรับปรุงห้องน้ำ ห้องพักให้สะอาดและทันสมัย

ธีระศักดิ์ ลอยศักดิ์ (2546: 132-143) ศึกษาเรื่องการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและชุมชนคลองบางเชือกหนัง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า คลองบางเชือกหนังเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อรองรับตลาดการท่องเที่ยวทางน้ำที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยได้นำเสนอปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวและชุมชนไว้ 4 ประการ คือ ด้านสภาพของพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ด้านทิศทางการพัฒนาตามนโยบายหรือกรอบการพัฒนาโดยรวม ด้านความพร้อมของชุมชน และด้านองค์การความร่วมมือในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน

มณีวรรณ ผิวนิม (2546: 2-8) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนตลาดน้ำ โดยทำการศึกษาในพื้นที่ 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี เป็นการพัฒนาจากตลาดขายของทางน้ำของชาวบ้านสู่การเป็นตลาดเพื่อนักท่องเที่ยว และตลาดน้ำตลิ่งชัน จ.กรุงเทพ ฯ ซึ่งไม่ใช่ตลาดดั้งเดิมของชาวบ้าน แต่เกิดจากการสร้างตลาดใหม่ในที่ดินของราชการเพื่อเป็นแหล่งขายสินค้าทางการเกษตรให้แก่ชุมชน จากผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อชุมชนทั้งสองแห่งทั้งในด้านบวกและด้านลบ คือผลกระทบต่อทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายในชุมชน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้กล่าวถึงศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวแบบตลาดน้ำนั้นยังมีอยู่มาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และคนในชุมชนก็ยังต้องการให้มีการท่องเที่ยวแบบตลาดน้ำต่อไป โดยเห็นว่าตลาดน้ำนั้นสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ โดยเฉพาะการให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ รวมทั้งการสร้างกิจกรรมที่มีการนำเสนอมิติทางวัฒนธรรมของวิถีชีวิตริมคลองมากกว่าเน้นด้านการขายของเพียงอย่างเดียว

ธาดา สุทธิธรรม (2547: 122-133) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามเส้นทางลำแม่น้ำมูล ผลการศึกษาพบว่า เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมทางน้ำที่มีศักยภาพสูงและปานกลางมีอยู่ใน 2 จังหวัด คือ นครราชสีมาและอุบลราชธานี ซึ่งเส้นทางดังกล่าวสามารถพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมริมฝั่งน้ำที่น่าสนใจ และเป็นแหล่งธรรมชาติที่อุดมด้วยสัตว์ชาน้ำที่ยังมีชีวิตและแหล่งซากสัตว์ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว แนวทางการพัฒนาควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน การปรับปรุงภูมิทัศน์ และการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำสามารถกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวทางน้ำนับเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมสูงขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวชมสภาพธรรมชาติ การเที่ยวชมตลาดน้ำและสัมผัสกับรูปแบบของวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งการท่องเที่ยวทางน้ำเป็นการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวนอกเหนือจากองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั่วไปก็คือ การใช้เรือเป็นพาหนะการเดินทาง โดยมีลำน้ำต่าง ๆ เช่น คลอง แม่น้ำ ทะเล เป็นเส้นทางสัญจร ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวก็จะแตกต่างกันออกไปตามระยะเวลา ระยะทาง เส้นทางในการเดินทางหรือจุดประสงค์ในการเดินทาง ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำจึงต้องมีการศึกษาทั้งระบบ ได้แก่ ด้านกายภาพของลำน้ำและแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาทางด้านการตลาด การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่ด้วย

2.6.5 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

มุกิตา ปิ่นสุนทร (2542: 143-148) ศึกษาเรื่องการวางแผนเส้นทางจักรยานที่เหมาะสมเพื่อการท่องเที่ยวในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อช่วยแก้ปัญหาการนำรถจักรยานยนต์เข้าไปในเขตพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดแรงสั่นสะเทือนที่เป็นอันตรายต่อโบราณสถาน รวมถึงปัญหาการจราจรและมลพิษทางอากาศ แต่เนื่องจากการส่งเสริมการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องมีระบบสาธารณูปโภครองรับอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะความปลอดภัยของผู้ใช้จักรยาน จากผลการศึกษาผู้วิจัยได้เสนอเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวกรุงรัตนโกสินทร์ ระยะทางประมาณ 13.5 กิโลเมตร โดยจัดทำเป็นแผนที่เส้นทางจักรยาน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานและวัฒนธรรม ย่านหรือชุมชน ร้านค้าต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

ศิริพร สร้อยนาคนพงษ์ (2543: 107-110) ศึกษาเรื่องการพัฒนาและทดลองใช้คู่มือท่องเที่ยวโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) เตรียมการสร้างคู่มือ 2) นำไปพัฒนาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสม แล้วนำไปทดลองใช้กับนักท่องเที่ยว 1 และ 5 คนตามลำดับ และ 3) นำคู่มือที่สมบูรณ์ไปทดลองใช้จริงกับนักท่องเที่ยว 60 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เพิ่มขึ้น และเห็นว่าเป็นคู่มือที่น่าสนใจ ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการคู่มือท่องเที่ยวโบราณสถานเชิงอนุรักษ์ในสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ด้วย

นิตยา พัดเกาะ (2546: 111-114) ศึกษาเรื่องเส้นทางและการใช้จักรยาน ในเขตเทศบาลนครราชสีมา เพื่อศึกษาเส้นทางจักรยาน พฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างต่อการใช้จักรยาน รวมถึงการเสนอ

โครงข่ายเส้นทางจักรยานพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อใช้ในการเดินทางและท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ยังไม่มีการจัดเส้นทางจักรยานที่มีโครงข่ายครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาล และพฤติกรรมในการใช้รถจักรยานของเปลี่ยนไป จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพื้นที่และเส้นทางให้เข้ายุคสมัย โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการเส้นทางจักรยานที่ปลอดภัยและมีสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเหตุผลในการใช้จักรยานส่วนใหญ่ก็เพื่อออกกำลังกาย ชื้อของ ไปโรงเรียน ส่วนนักท่องเที่ยวจะใช้เพื่อการนันทนาการ จึงควรออกแบบเส้นทางและระบบการเดินทางให้เอื้อประโยชน์แก่กิจกรรมดังกล่าว

ปณายุ ไชยรัตนานนท์ (2546: 213-250) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดเส้นทางจักรยาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยรถจักรยานภายในเกาะเมืองอยุธยาเริ่มเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีการจัดโครงข่ายเส้นทางจักรยานอย่างเป็นระบบต่อเนื่องกัน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการใช้รถจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว โดยเส้นทางจักรยานที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยยานพาหนะต่าง ๆ ได้ทุกประเภท และยังสามารถเดินทางผ่านสถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่งภายในเกาะเมืองอยุธยาได้โดยใช้ถนนสายหลักร่วมกับสายรอง นอกจากนั้นยังได้ให้ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกับเส้นทางจักรยาน รวมถึงการจัดทำเส้นทางให้สอดคล้องกับระยะเวลาการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวด้วย

เสาวลักษณ์ จันทราสกุล (2546: 77-78) ศึกษาเรื่องการสร้างและทดลองใช้คู่มือท่องเที่ยวโบราณสถานในเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องโบราณสถานในเขตพระราชวังสนามจันทร์เพิ่มขึ้นจากการอ่านคู่มือท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้สร้างและเผยแพร่ขึ้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นคู่มือที่น่าสนใจ มีความพึงพอใจคู่มือท่องเที่ยวมาก และส่วนใหญ่ระบุว่ามีความต้องการคู่มือท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในสถานที่อื่น ๆ ด้วย และเห็นว่าคู่มือท่องเที่ยวฉบับนี้มีคุณค่าสาระที่เหมาะสมและควรเผยแพร่ต่อไป

สมพร จรูญแสง (2546: 73-76) ศึกษาเรื่องการพัฒนาคู่มือศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวประจำเส้นทางเดินป่า อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ผลการศึกษาพบว่า คู่มือทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติในพื้นที่อุทยาน ฯ มากขึ้น และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจคู่มือมาก โดยเห็นว่าควรที่จะพัฒนาและผลิตคู่มือขึ้นเพื่อเผยแพร่และจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ในโอกาสต่อไป ผู้วิจัยยังได้สรุปไว้ว่าการใช้คู่มือศึกษาธรรมชาตินี้เป็นสื่อที่จะสามารถเพิ่มความรู้ ความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งช่วยให้เกิดการกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อไปในอนาคต

อภิรัตน์ รองโสภณ (2546: 129-130) ศึกษาเรื่องการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า เส้นทางจักรยานที่มีศักยภาพในการใช้เพื่อการเดินทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตเทศบาลเมืองนครปฐมมี 4 เส้นทาง ได้แก่ ถนนหนองขาหย่าง-พระราชวังสนามจันทร์ ถนนหน้าพระ-พระปฐมเจดีย์ ถนนราชดำเนิน-พระปฐมเจดีย์-พระราชวังสนามจันทร์ และสถานีรถไฟนครปฐม-พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งยังได้เสนอแนะให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยจักรยาน และมาตรการต่างๆ ที่สนับสนุนให้เกิดการเดินทางด้วยรถจักรยานอย่างปลอดภัย

การวางแผนและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวนั้นเป็นการศึกษาถึงลักษณะและรูปแบบของการให้บริการ และการประเมินถึงสภาพการณ์ของเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการอยู่แล้ว รวมทั้งการสำรวจหาเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อเสนอแนะเส้นทางการท่องเที่ยวแนวใหม่ โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เป็นเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งยังสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงได้ และต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานตามสมควรและเหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวแต่ละประเภท และที่สำคัญต้องเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัย เนื่องจากความปลอดภัยนับเป็นเหตุผลสำคัญข้อหนึ่งต่อการตัดสินใจไปท่องเที่ยวยังสถานที่ใด ๆ ก็ตาม

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีกระบวนการทดลอง (Experimental Process) เป็นขั้นตอนหนึ่งในการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพัฒนารูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรีในเขตบางกอกน้อยและเขตบางกอกใหญ่ ซึ่งการวิจัยดังกล่าวนี้นอกจากจะเป็นแนวทางสำหรับนำไปใช้พัฒนารูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแล้ว ยังสามารถจะใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยอื่น ๆ ต่อไปในอนาคตด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ กรณีศึกษา “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี” โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- 3.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
- 3.2 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 การพัฒนาและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

จากความมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตตลิ่งชัน และเขตธนบุรีนั้น มีขั้นตอนในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อดีตราชธานีธนบุรี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญ ประเพณีและวันสำคัญต่าง ๆ จากตำรา เอกสาร หนังสือ และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางน้ำจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
- 3) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำบนพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากตำรา เอกสารด้านการท่องเที่ยว และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขา เพื่อนำมากรอบแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ
- 4) ปรึกษาคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและด้านประวัติศาสตร์ เพื่อขอคำแนะนำในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่วิจัย

3.2 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

- 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวจำนวนทั้งหมด 118 แห่ง แบ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตบางกอกน้อย 36 แห่ง (สำนักงานเขตบางกอกน้อย, 2550: ออนไลน์) เขตบางกอกใหญ่ 18 แห่ง (สำนักงานเขต

บางกอกใหญ่. 2550: ออนไลน์) เขตตลิ่งชัน 34 แห่ง (สำนักงานเขตตลิ่งชัน. 2550: ออนไลน์) และเขตธนบุรี 30 แห่ง (สำนักงานเขตธนบุรี. 2550: ออนไลน์)

2) นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร ปี 2549 รวมทั้งหมด 36,172,138 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 23,800,757 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 12,371,381 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550: ออนไลน์)

3) ประชาชนท้องถิ่น ได้แก่ ประชาชนในเขตบางกอกน้อยจำนวน 129,686 คน เขตบางกอกใหญ่จำนวน 81,743 คน เขตตลิ่งชันจำนวน 108,567 คน และเขตธนบุรีจำนวน 133,536 คน รวมทั้งหมด 453,532 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2550: ออนไลน์)

4) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นกลุ่มที่มีใบอนุญาตประเภทต่างประเทศ-ในประเทศ มีที่ตั้งอยู่ในเขตบางกอกน้อยจำนวน 14 แห่ง เขตบางกอกใหญ่จำนวน 9 แห่ง เขตตลิ่งชันจำนวน 9 แห่ง และเขตธนบุรีจำนวน 12 แห่ง รวมทั้งเขตพระนคร 87 แห่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวกับพื้นที่ฝั่งธนบุรีค่อนข้างสูง รวมทั้งหมด 131 แห่ง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550: ออนไลน์)

5) มัคคุเทศก์ ได้แก่ มัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาตประเภททั่วไปต่างประเทศ (บัตรสีบรอนซ์เงิน) และในประเทศ (บัตรสีบรอนซ์ทอง) เฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 16,436 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550: ออนไลน์)

3.2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) รวมทั้งหมด 36 ตัวอย่าง แบ่งเป็น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย 13 ตัวอย่าง ได้แก่ วัดระฆังโฆสิตาราม วัดอมรินทราราม วัดสุวรรณาราม วัดศรีสุธาราม วัดครุฑ วัดสุวรรณคีรี วัดป่าเชิงเลน บ้านบุญ สถานีรถไฟบางกอกน้อย บ้านช่างหล่อ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี ที่นอนบางกอกน้อย วัดหลังและกำแพงวังวัดหลัง เขตบางกอกใหญ่ 8 ตัวอย่าง ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม วัดโมลีโลกยาราม วัดเครือวัลย์ วัดหงส์รัตนาราม วัดสังข์กระจาย วัดประดู่ฉิมพลี พระราชวังเดิม และมัสยิดต้นสน เขตตลิ่งชัน 8 ตัวอย่าง ได้แก่ วัดรัชฎาธิษฐาน วัดกาญจนสิงหาสน์ วัดปากน้ำฝั่งใต้ วัดเกาะ วัดสะพาน ตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลาดน้ำคลองลัดมะยม และสวนกล้วยไม้ เขตธนบุรี 7 ตัวอย่าง ได้แก่ วัดกัลยาณมิตร วัดอินทาราม วัดราชคฤห์ วัดปากน้ำ วัดเวฬุราชิน วัดอัปสรสวรรค์ และศาลเจ้าเกียนอันเกง

2) นักท่องเที่ยว ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการคัดเลือกนักท่องเที่ยวเข้าร่วมการทดลองทั้งหมด 4 กลุ่ม มีการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม (กลุ่มควบคุม X) และกลุ่มตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ครั้งที่ 3 (กลุ่มทดลอง X3) ให้มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน ได้แก่

เพศ อายุ การศึกษา การทำงาน ฯลฯ เพื่อป้องกันปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล อันจะส่งผลต่อผลการทดลองได้ รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 27 ตัวอย่าง แบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

- (1) การท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม (กลุ่มควบคุม X) จำนวน 10 ตัวอย่าง เนื่องจากเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่พอดีและเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวทางน้ำด้วยเรือขนาดบรรทุกไม่เกิน 10 คนต่อลำ
- (2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ครั้งที่ 1 (กลุ่มทดลอง X1) เป็นการทดลองแบบรายบุคคล จำนวน 2 ตัวอย่าง
- (3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ครั้งที่ 2 (กลุ่มทดลอง X2) เป็นการทดลองแบบกลุ่มย่อย จำนวน 5 ตัวอย่าง
- (4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ครั้งที่ 3 (กลุ่มทดลอง X3) เป็นการทดลองแบบกลุ่มใหญ่ จำนวน 10 ตัวอย่าง
- 3) ประชาชน จำนวนทั้งหมด 100 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)
- 4) ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 57 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการส่งจดหมายเก็บข้อมูล
- 5) มัคคุเทศก์ จำนวนทั้งหมด 99 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายสำหรับการเก็บข้อมูล

3.3 การพัฒนาและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ต้องการทราบความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่วิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัยไว้ ดังนี้

3.3.1 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว

แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของทรัพยากรการท่องเที่ยวริมแม่น้ำและลำคลองในพื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิร่วมกัน สำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำฝั่งธนบุรีในพื้นที่ดังกล่าว โดยมีประเด็นหลักของแบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนี้

1) ลักษณะทางกายภาพ

- ที่ตั้ง : สามารถมองเห็นได้อย่างง่ายดาย ลักษณะการใช้พื้นที่ที่เหมาะสมตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว เช่น วัด ชุมชน และการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

- การเข้าถึง : สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ความปลอดภัยในการเดินทาง คุณภาพของเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ มีป้ายบอกเส้นทางชัดเจน
- ความสมบูรณ์ของทรัพยากร : ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ความมีคุณค่าหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้
- การจัดการด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการจัดการด้านสาธารณูปการ ได้แก่ ถนน ทางเดิน ที่จอดรถ สุขา ที่นั่งพักผ่อน ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม

2) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

- การจัดการขยะมูลฝอย : รูปแบบ ลักษณะ และจำนวนของอุปกรณ์รองรับขยะมูลฝอย
- ความสะอาดของน้ำบริเวณแม่น้ำ / ลำคลอง
- อากาศไม่มีฝุ่น ควัน และกลิ่นเหม็น มีการถ่ายเทอากาศได้ดี
- ไม่มีเสียงดังรบกวน

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

- จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น เช่น อบรรมให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนของตนเอง
- เปิดโอกาสสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น เช่น จัดให้มีตลาดชุมชนท้องถิ่น จัดให้มีคฤศก์ท้องถิ่น พนักงานรักษาความปลอดภัย

4) คุณค่าด้านการศึกษาและการเรียนรู้

- การจัดทำป้ายสื่อความหมาย
- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก่อนเที่ยวชม
- แจกหรือจำหน่ายเอกสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

โดยมีตัวอย่างแบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังตาราง 6

ตาราง 6 ตัวอย่างแบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
เขตบางกอกน้อย				
เขตบางกอกใหญ่				
เขตตลิ่งชัน				
เขตธนบุรี				

3.3.2 แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และอาชีพหลัก จำนวนทั้งหมด 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- มากที่สุด คิดเป็นคะแนน 5 คะแนน
- มาก คิดเป็นคะแนน 4 คะแนน
- ปานกลาง คิดเป็นคะแนน 3 คะแนน
- น้อย คิดเป็นคะแนน 2 คะแนน
- น้อยที่สุด คิดเป็นคะแนน 1 คะแนน

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะเป็นคำถามที่ต้องเลือกตอบจากคำตอบ 3 ข้อ คือ ถูกต้อง ไม่ถูกต้อง ไม่แน่ใจ จำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ ประกอบด้วย

- คำถามข้อความเชิงบวก จำนวน 8 ข้อ คือ 9.1), 9.5), 9.7), 9.9), 9.12), 9.13), 9.14)
- คำถามข้อความเชิงลบ จำนวน 7 ข้อ คือ 9.2), 9.3), 9.4), 9.6), 9.8), 9.10), 9.11), 9.15)

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
ถูกต้อง	1	-1
ไม่ถูกต้อง	-1	1
ไม่ทราบ	0	0

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและคำถามเปิด จำนวนทั้งหมด 3 ข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

โครงการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ กรณีศึกษา : ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อัครราชธานีกรุงธนบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

1. เพศ

Δ 1) ชาย

Δ 2) หญิง

2. อายุ (โปรดระบุ) ปี

Δ 1) ต่ำกว่า 20 ปี

Δ 2) 20 - 30 ปี

Δ 3) 31 - 40 ปี

Δ 4) 41 - 50 ปี

Δ 5) 51 - 60 ปี

Δ 6) สูงกว่า 60 ปีขึ้นไป

3.

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี

1. ท่านมีความคิดเห็นต่อภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรีอย่างไรบ้าง

ความพึงพอใจต่อสภาพแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1) ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ					
2) ความสวยงามของทัศนียภาพ					
3)					

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อข้อความดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง	ไม่ทราบ
1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น ต่างๆ ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง			
2) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการตกแต่งและ สร้างใหม่ เพื่อให้ดูทันสมัยและมีความสะดวกสบายเสมือนอยู่ในเมือง			
3)			

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

3. ท่านคิดว่า ปัจจุบันนี้ภาพรวมของพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหาด้านการท่องเที่ยวหรือไม่

Δ 1) ไม่มี

Δ 2) มี ได้แก่

-
-

4. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ฝั่งธนบุรีอย่างไรบ้าง

Δ 1)

Δ 2)

3.3.3 แบบสอบถามประชาชนท้องถิ่น

แบบสอบถามประชาชนท้องถิ่นแบ่งประเด็นที่ต้องการจะสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก / เสริม รายได้ ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน และการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน รวมทั้งสิ้น 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ ประกอบด้วย

- คำถามข้อความเชิงบวก จำนวน 9 ข้อ คือ ข้อ 10.1), 10.3), 10.4), 10.8), 10.9), 10.10), 10.11), 10.14) 10.15)

- คำถามข้อความเชิงลบ จำนวน 6 ข้อ คือ ข้อ 10.2), 10.5), 10.6), 10.7), 10.12), 10.13)

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

	เกณฑ์การให้คะแนน	
	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่มีความเห็น	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในภาพรวมและในรายข้อใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้ความเข้าใจมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้ความเข้าใจน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวนทั้งสิ้น 10 ข้อ ประกอบด้วย

- คำถามข้อความเชิงบวก จำนวน 6 ข้อ คือ ข้อ 11.1), 11.3), 11.4), 11.7), 11.9), 11.10)

- คำถามข้อความเชิงลบ จำนวน 4 ข้อ คือ 11.2), 11.5), 11.6), 11.8)
โดยเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

	เกณฑ์การให้คะแนน	
	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่มีความเห็น	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในภาพรวมและในรายข้อใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีส่วนร่วมมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีส่วนร่วมมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีส่วนร่วมปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีส่วนร่วมน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close ended question) และคำถามเปิด (Open ended question) รวมทั้งสิ้น 5 ข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถามของประชาชนท้องถิ่น

แบบสอบถามประชาชนท้องถิ่น	
โครงการวิจัย	
การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ กรณีศึกษา : ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อัครราชธานีกรุงธนบุรี	
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	
1. เพศ	
Δ 1) ชาย	Δ 2) หญิง
2. อายุ (โปรดระบุ) ปี	
Δ 1) ต่ำกว่า 20 ปี	Δ 2) 20 - 30 ปี
Δ 3) 31 - 40 ปี	Δ 4) 41 - 50 ปี
Δ 5) 51 - 60 ปี	Δ 6) สูงกว่า 60 ปีขึ้นไป

3.

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

10. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
10.1) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม					
10.2) รายได้จากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้ เสริมของครอบครัวเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญ มากนัก					
10.3)					

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

11. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
11.1) เมื่อเกิดปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จะต้อง ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขและป้องกันต่อไป					
11.2) การดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่ง ท่องเที่ยวของชุมชน เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น					
11.3)					

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ผังรนบุรี

12. ท่านคิดว่า ชุมชนของท่านเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

△ 1) เหมาะสม เพราะ

△ 2) ไม่เหมาะสม เพราะ

13. ท่านคิดว่า ชุมชนของท่านควรมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยดำเนินการอย่างไร

△ 1) ชุมชนดำเนินการเอง

△ 2) บุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาดำเนินการ

△ 3) ชุมชนร่วมดำเนินงานกับบุคคลภายนอก

14.

3.3.4 แบบสอบถามผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

แบบสอบถามผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวแบ่งประเด็นที่ต้องการจะสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาการทำงาน ประเภทของธุรกิจหลักและเสริม ลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close ended question) และคำถามเปิด (Open ended question) รวมทั้งหมด 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตผังธนบุรี มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตามลำดับก่อนหลัง (Ranking item) จำนวน 1 ข้อ และ

คำถามแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 13 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- มากที่สุด คิดเป็นคะแนน 5 คะแนน
- มาก คิดเป็นคะแนน 4 คะแนน
- ปานกลาง คิดเป็นคะแนน 3 คะแนน
- น้อย คิดเป็นคะแนน 2 คะแนน
- น้อยที่สุด คิดเป็นคะแนน 1 คะแนน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรีทั้งในภาพรวมและในรายข้อ ใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเรื่องนโยบายและความคิดเห็นต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะเป็นคำถามที่ต้องเลือกตอบจากคำตอบ 3 ข้อ คือ ปฏิบัติ ไม่ปฏิบัติ ไม่ทราบ จำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ ประกอบด้วย

- คำถามข้อความเชิงบวก จำนวน 8 ข้อ คือ 9.1), 9.2), 9.4), 9.6), 9.7), 9.11), 9.14), 9.15)
- คำถามข้อความเชิงลบ จำนวน 7 ข้อ คือ 9.3), 9.5), 9.8), 9.9), 9.10), 9.12), 9.13)

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ผังธนบุรี โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวนทั้งหมด 3 ข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถามผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

แบบสอบถามผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

โครงการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ กรณีศึกษา : ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อัครราชธานีกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

△ 1) ชาย

△ 2) หญิง

2. อายุ (โปรดระบุ) ปี

△ 1) ต่ำกว่า 20 ปี

△ 2) 20 - 30 ปี

△ 3) 31 - 40 ปี

△ 4) 41 - 50 ปี

△ 5) สูงกว่า 50 ปีขึ้นไป

3.

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

7. ท่านคิดว่า แหล่งท่องเที่ยวใดในฝั่งธนบุรีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด (โปรดเรียงลำดับใน 5 ลำดับแรก)

△ 1) วัดระฆังโฆสิตาราม

△ 2) กำแพงวังหลัง

△ 3) สถานีรถไฟบางกอกน้อย

△ 4) คลองบางกอกน้อย

△ 5) ชุมชนบ้านช่างหล่อ

△ 6) พิพิธภัณฑ์เรือพระราชพิธี

△ 7) วัดอรุณราชวราราม

△ 8) พระราชวังเดิม

△ 9) ภูมิสถาปัตย์

△ 10) มัสยิดต้นสน

△ 11) วัดสุวรรณาราม

△ 12)

8. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี

ความพร้อมของปัจจัยด้านการท่องเที่ยวใน เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8.1) ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ					
8.2) ความสวยงามของทัศนียภาพ					
8.3)					

ส่วนที่ 3 นโยบายของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

9. หน่วยงานหรือองค์กรของท่านมีนโยบายและการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไรบ้าง

นโยบาย	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ทราบ
9.1) จัดระเบียบถูกต้องตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พุทธศักราช 2535			
9.2) มีนโยบายเรื่องการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน			
9.3)			

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

10. ท่านคิดว่า พื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

☐ 10.

△ 1) เหมาะสม เพราะ.....

△ 2) ไม่เหมาะสม เพราะ.....

11. ท่านคิดว่า ปัจจุบันนี้ภาพรวมของการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร

□ 11.

Δ 1) ไม่มี

Δ 2) มี ได้แก่

-
-

12.

3.3.5 แบบสอบถามมัคคุเทศก์

แบบสอบถามมัคคุเทศก์แบ่งประเด็นที่ต้องการจะสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของมัคคุเทศก์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประเภทบัตรมัคคุเทศก์ ประสบการณ์การทำงาน จำนวนทั้งหมด 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตามลำดับก่อนหลัง (Ranking item) จำนวน 1 ข้อ และ

คำถามแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 13 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- มากที่สุด คิดเป็นคะแนน 5 คะแนน
- มาก คิดเป็นคะแนน 4 คะแนน
- ปานกลาง คิดเป็นคะแนน 3 คะแนน
- น้อย คิดเป็นคะแนน 2 คะแนน
- น้อยที่สุด คิดเป็นคะแนน 1 คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีทั้งในภาพรวมและในรายข้อ ใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ความพร้อมของปัจจัยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราประเมินค่าตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวนทั้งหมด 15 ข้อ โดยประกอบด้วย

- คำถามข้อความเชิงบวก จำนวน 8 ข้อ คือ ข้อ 9.1), 9.3), 9.7), 9.8), 9.10), 9.11), 9.14), 9.15)

- คำถามข้อความเชิงลบ จำนวน 7 ข้อ คือ ข้อ 9.2), 9.4), 9.5), 9.6), 9.9), 9.12), 9.13)

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในภาพรวมและในรายข้อ โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ เห็นด้วยมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ เห็นด้วยมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ เห็นด้วยปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ เห็นด้วยน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ เห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close ended question) และคำถามเปิด (Open ended question) จำนวนทั้งหมด 3 ข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถามมัคคุเทศก์

แบบสอบถามมัคคุเทศก์		
โครงการวิจัย		
การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ กรณีศึกษา : ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี		
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		
1. เพศ		
Δ 1) ชาย	Δ 2) หญิง	
2. อายุ (โปรดระบุ) ปี		
Δ 1) ต่ำกว่า 20 ปี	Δ 2) 20 - 30 ปี	
Δ 3) 31 - 40 ปี	Δ 4) 41 - 50 ปี	
Δ 5) 51 - 60 ปี	Δ 6) สูงกว่า 60 ปีขึ้นไป	
3.		
ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี		
7. ท่านคิดว่า แหล่งท่องเที่ยวใดในฝั่งธนบุรีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด (โปรดเรียงลำดับใน 5 ลำดับแรก)		
Δ 1) วัดระฆังโฆสิตาราม	Δ 2) กำแพงวังหลัง	Δ 3) สถานีรถไฟบางกอกน้อย
Δ 4) คลองบางกอกน้อย	Δ 5) ชุมชนบ้านช่างหล่อ	Δ 6) พิพิธภัณฑ์เรือพระราชพิธี
Δ 7) วัดอรุณราชวราราม	Δ 8) พระราชวังเดิม	Δ 9)

8. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อความพร้อมของปัจจัยต่างๆด้านการท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี

ความพร้อมของปัจจัยด้านการท่องเที่ยวใน เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8.1) ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ					
8.2) ความสวยงามของทัศนียภาพ					
8.3)					

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของมีคฤศก์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
9.1) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม					
9.2) รายได้จากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมของครอบครัวเท่านั้น					
9.3)					

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

10. ท่านคิดว่า พื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ☐ 10.

Δ 1) เหมาะสม เพราะ.....

Δ 2) ไม่เหมาะสม เพราะ.....

11. ท่านคิดว่า ปัจจุบันนี้ภาพรวมของการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร ☐ 11.

Δ 1) ไม่มี

Δ 2) มี ได้แก่

-

12.

วิธีการหาคุณภาพของแบบสอบถาม

วิธีการหาคุณภาพของแบบสอบถามทุกชุดใช้วิธีการตรวจสอบความเป็นปรนัย โดยดูจากความชัดเจนของข้อคำถามและคำตอบ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการพิจารณาจากนิยามเชิงทฤษฎีและนิยามเชิงปฏิบัติการ โดย ดร. มนัส บุญประกอบ รศ. สุภาพร สุกสีเหลือง และ ผศ. สาวิตรี พิสนุพงศ์ ทำการตรวจสอบโดยการพิจารณาจากนิยามเชิงทฤษฎี นิยามเชิงปฏิบัติการ และตารางแสดงประเด็นหลักควบคู่กับข้อคำถามว่าแบบสอบถามนั้นมีความครบถ้วนสมบูรณ์ ครอบคลุมเนื้อเรื่องทั้งหมดหรือไม่ รวมถึงการพิจารณาความเป็นปรนัย (Objectivity) ในความชัดเจนของคำถามและคำตอบว่าเข้าใจตรงกันหรือไม่ ถ้ายังไม่สมบูรณ์ก็จะนำข้อเสนอแนะ

ของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขก่อนจะนำไปทดลองใช้ในขั้นตอนต่อไป เมื่อผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มประชากรของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินงานดังต่อไปนี้

3.4.1 การเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว

- 1) ศึกษาข้อมูลภูมิของพื้นที่ฝั่งธนบุรีก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล
- 2) กำหนดพื้นที่ วัน เวลา ที่จะลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล
- 3) เมื่อถึงวันที่กำหนด ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์ตามวัตถุประสงค์และขอบเขตที่กำหนดไว้ โดยใช้การสังเกตอย่างละเอียด มีขั้นตอน และเป็นระบบ รวมทั้งต้องจดบันทึกและความลำเอียง และระมัดระวังความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นได้
- 4) ตรวจสอบข้อมูลจากแบบสำรวจว่า ครบถ้วนเพียงพอ และตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้ายังไม่สมบูรณ์ก็ทำการสำรวจเพิ่มเติม หรือถ้าไม่สามารถเก็บข้อมูลในวันนั้นได้ให้นำมาพิจารณาเพื่อกำหนดวันในการเก็บข้อมูลสำหรับครั้งต่อไป

3.4.2 การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

- 1) เตรียมหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย เอกสารแสดงความเป็นนิติจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อแสดงให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบถึงหัวข้องานวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย และข้อมูลที่ต้องการสอบถาม
- 2) กำหนดวัน เวลา ในการลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถาม
- 3) ผู้วิจัยลงพื้นที่ตามวัน เวลา ที่กำหนดไว้
- 4) ในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยต้องชี้แจงวิธีการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบว่า การตอบแบบสอบถามจะถูกปกปิดเป็นความลับ และจะนำไปวิเคราะห์ทางวิชาการเท่านั้น
- 5) ตรวจสอบคำตอบของแบบสอบถาม หากผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบไม่สมบูรณ์ คือ ตอบไม่ได้ หรือไม่คำตอบที่ต้องการ หรือไม่มีความคิดเห็นในเรื่องที่จะถาม ผู้วิจัยต้องถามผู้ตอบแบบสอบถามอีกครั้ง แต่ถ้ายังไม่ได้คำตอบที่สมบูรณ์อีก ผู้วิจัยจะรวบรวมข้อจำกัดเหล่านี้ เพื่อนำไปปรับปรุงสำหรับการสร้างแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นต่อไป
- 6) แสดงการขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกครั้งที่จบการเก็บข้อมูล

3.5 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Pattern matching) กับแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative data) และเชิงคุณภาพ (Qualitative data) มาวิเคราะห์ โดยข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้เทคนิคทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล และข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งวิธีการทางสถิติที่นำมาใช้ได้แก่

(1) การแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) โดยนำเสนอข้อมูลทั้งในแบบคำบรรยาย (Text presentation) แบบตารางแจกแจงความถี่ (Tabular presentation) และแบบแผนภูมิ (Graphic or chart presentation)

(2) การจัดตำแหน่งเปรียบเทียบ ได้แก่ ร้อยละ (Percent)

(3) การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง (Central tendency) ได้แก่ มัชฌิมเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) และฐานนิยม (Mode)

(4) การวัดการกระจาย (Measure of variation) ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4) นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดมาสรุปและอภิปรายผล เพื่อนำเสนอแนวทาง “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี”

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะนำเสนอข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วเป็น 3 ตอน ดังนี้

- 4.1 รูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชธานีกรุงธนบุรี”
- 4.2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำของนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลอง
- 4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี
- 4.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์

4.1 รูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ เป็นการพัฒนาและออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว เป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มต้นจากวัดอรุณราชวราราม เดินทางเข้าสู่คลองบางกอกใหญ่ ผ่านคลองต่าง ๆ ได้แก่ คลองมอญ คลองบางเชือกหนัง คลองบางน้อย คลองบางพรหม คลองบางระมาด คลองชักพระ คลองบางกอกน้อย แล้วสิ้นสุดที่แม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณวัดระฆังโฆสิตารามและวังหลัง
- 2) ระยะเวลาการเดินทางท่องเที่ยว ใช้ระยะเวลาเต็มวัน คือ ตั้งแต่เวลา 09.00 น. ถึง 15.00 น. โดยงานวิจัยครั้งนี้เลือกจัดในวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์
- 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยว การกำหนดจุดท่องเที่ยว จะใช้วิธีโดยการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากแบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น ได้แก่
- 4) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของอติตราชธานีกรุงธนบุรี และการนำเที่ยวชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึกหรือสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
- 5) มัคคุเทศก์ มีการเลือกใช้มัคคุเทศก์ที่มีประสบการณ์และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ฝั่งธนบุรี รวมถึงเรื่องราวและเกร็ดความรู้ต่างๆของประเทศไทยเป็นอย่างดี

นอกจากนั้น ยังต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุม ส่งเสริมพฤติกรรม และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นที่ไปเยือนได้

6) การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก โดยการจัดพิมพ์ “คู่มือท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ-เส้นทางย้อนรอยประวัติศาสตร์ดีตราชธานีกรุงธนบุรี” เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงเรื่องราวต่างๆของพื้นที่ในเขตอดีตราชธานีกรุงธนบุรี เช่น ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกต่างๆ

7) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมในกิจกรรมการผลิตสินค้าของที่ระลึก การให้บริการเกี่ยวกับที่พักและร้านอาหาร เป็นต้น

8) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยการจัดมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน ดังนี้

- การใช้เรือที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ทั้งด้านอุปกรณ์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เช่น จำนวนชูชีพที่มีเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว คนขับเรือที่มีใบขับขี่เดินเรือและมีความชำนาญในพื้นที่ รวมถึงการป้องกันปัญหาด้านมลภาวะทางเสียงด้วยการเลือกใช้เรือที่ไม่มีเสียงดังรบกวน และขับเรือด้วยความเร็วขนาดพอเหมาะ เพื่อเป็นการช่วยลดผลกระทบของน้ำที่เข้าไปชนตลิ่ง ทำให้ตลิ่งริมน้ำทรุดพังอย่างรวดเร็ว

- การป้องกันน้ำเน่าเสียและการทิ้งขยะมูลฝอยในลำน้ำ โดยการจัดให้มีภาชนะสำหรับรองรับขยะในเรือให้เพียงพอ และรวบรวมขยะนำไปทิ้งในที่ที่เหมาะสม รวมถึงการส่งเสริมและให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้ยั่งยืน

ตัวอย่าง เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์ดีตราชธานีกรุงธนบุรี”

เส้นทางทดลอง X 1

09.00 – 09.30 น. ออกเดินทางสู่คลองบางกอกน้อย ซึ่งอดีตเคยเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า แล้วแวะชมภาพจิตรกรรมฝาผนังฝีมือชั้นเอกของครูคงเปื้อและครูทองอยู่จิตรกรที่มีชื่อเสียงในสมัยรัชกาลที่ 3 ที่ วัดสุวรรณาาราม

09.30 – 10.45 น. เดินเท้าต่อไปยังชุมชนบ้านบุ ชุมชนเก่าแก่ที่มาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่เสียกรุงครั้งที่ 2 ซึ่งมีอาชีพทำขนมลงหินหรือขนม ซึ่งทำจากโลหะ 3 ชนิด คือ ทองแดง ดีบุก และทองมัลล่อ โดยมีขั้นตอนในการผลิตที่ยุ่งยาก ปัจจุบันจึงมีผู้ผลิตเหลือเพียงรายเดียวในประเทศไทยที่ จากนั้นเดินทางผ่านชุมชนบ้านบุไปชมที่เก็บหัวจักรรถไฟของสถานีรถไฟธนบุรี

10.45 – 11.30 น. จากนั้น เดินทางต่อไปยังตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลาดน้ำแห่งแรกของเขตตลิ่งชัน เพื่อแวะชมและเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน

11.30 – 12.00 น. เดินทางเข้าสู่คลองชักพระ เพื่อแวะชมวัดป่าเชิงเลน วัดโบราณที่มีความร่มรื่นโดยสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ของวัดตั้งอยู่ท่ามกลางต้นไม้และบ่อน้ำขนาดใหญ่

12.00 – 12.30 น. ล่องเรือผ่านคลองบางระมาด คลองบางพรหม เพื่อชื่นชมวิถีชีวิตชาวบ้านที่มีความผูกพันกับสายน้ำตั้งแต่อดีต

12.30 – 13.00 น. แวะชมและเลือกซื้อกล้วยไม้จากสวนกล้วยไม้ของชาวบ้านในท้องถิ่น

13.00 – 13.30 น. จากนั้น เดินทางต่อไปยังวัดสะพาน เพื่อแวะนมัสการพระพุทธรูปศิลปะสมัยอยุธยา โดยสิ่งที่น่าสนใจคือ พระวิหารของวัดนี้หันด้านหลังออกสู่ลำคลอง ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากวัดริมน้ำอื่น ๆ นอกจากนี้ ที่นี่ยังตลาดน้ำพื้นบ้านที่มีความคึกคักน่าสนใจให้เที่ยวชมอีกด้วย

13.30 – 14.10 น. เดินทางผ่านคลองบางน้อย คลองบางเชือกหนัง แล้ววนเข้าสู่คลองบางกอกใหญ่ซึ่งเป็นแม่น้ำอ้อมเจ้าพระยาในสมัยอดีต แล้วแวะฟังประวัติที่น่าสนใจของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีที่วัดอินทาราม

14.10 – 14.40 น. แวะชมพระปรมาภิไธย วัดอรุณราชวราราม ซึ่งเป็นวัดที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเคยเสด็จชลมารคจากกรุงศรีอยุธยามาถึงวัดแห่งนี้ในตอนเช้า จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ แล้วเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “วัดแจ้ง”

14.40 – 15.00 น. เดินทางกลับสู่แม่น้ำเจ้าพระยาสายปัจจุบัน

เส้นทางทดลอง X 2

09.00 – 09.40 น. เดินทางเข้าสู่คลองบางกอกน้อย แล้วแวะชมความสวยงามและประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธีซึ่งสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อใช้เก็บเรือพระที่นั่งและเรือรบ

09.40 – 10.10 น. ล่องเรือต่อไปยังคลองบางระมาด คลองชักพระ และคลองบางพรหม เพื่อชื่นชมวิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำที่มีความผูกพันอยู่กับสายน้ำมาตั้งแต่อดีต

10.10 – 10.40 น. แวะชมและเลือกซื้อดอกกล้วยไม้ราคาถูกจากสวนกล้วยไม้ของชาวบ้านท้องถิ่นเป็นของฝากกลับบ้าน

10.40 – 11.40 น. แวะพักผ่อนที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยม ตลาดที่มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ชาวบ้านท้องถิ่นมาจำหน่ายในราคาพิเศษ รวมทั้งชม “พิพิธภัณฑ์เรือจำลอง” ซึ่งท่านสามารถซื้อหรือฝากประกอบเรือจำลองได้ด้วยตนเองอีกด้วย

11.40 – 12.10 น. ล่องเรือไปตามคลองบางน้อยและคลองบางเชือกหนังซึ่งเป็นคลองเก่าแก่ในอดีต แล้วยังคงมีวิถีชีวิตริมน้ำแบบดั้งเดิมให้พบเห็นได้อยู่

12.10 – 12.50 น. เดินทางต่อไปยังคลองบางกอกใหญ่ เพื่อแวะชมวัดอินทาราม วัดที่นับได้ว่าเป็นวัดประจำพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

12.50 – 13.30 น. จากนั้นเดินทางเข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมที่มีสยิดต้นสน แล้วเดินเท้าต่อไปยังวัดโมลีโลกยาราม ซึ่งเป็นวัดที่อยู่ในเขตพระราชฐานและเป็นที่เก็บนางเกลือในสมัยกรุงธนบุรี

13.30 – 14.00 น. เดินทางเข้าไปยังวัดกัลยาณมิตร เพื่อชมมัสการหลวงพ่อดำหรือข้าปอกซึ่งเป็นที่นิยมอย่างยิ่งของชาวจีน

14.00 – 14.45 น. แวะชมความงามของพระปรางค์ วัดอรุณราชวราราม ซึ่งเป็นวัดที่อยู่ในเขตพระราชฐานในสมัยกรุงธนบุรีเช่นเดียวกับวัดโมลีโลกยาราม และเป็นวัดแห่งแรกที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต หลังจากที่เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) อัญเชิญกลับมาจากกรุงเวียงจันทน์

14.45 – 15.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

เส้นทางทดลอง X 3

09.00 – 09.40 น. เดินทางเพื่อเข้าชมวัดอรุณราชวราราม วัดเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นวัดในเขตพระราชฐานในสมัยกรุงธนบุรี จึงไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่เช่นเดียวกับวัดพระแก้วในปัจจุบัน

09.40 – 09.50 น. ออกเดินทางสู่ปากคลองบางกอกใหญ่

09.50 – 10.50 น. แวะนมัสการ “หลวงพ่อดำ หรือ ข้าปอก” ที่วัดกัลยาณมิตรริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วเดินเท้าเลียบริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อไปนมัสการ “เจ้าแม่กวนอิม” ที่ศาลเจ้าเกียนอันเกง

10.50 – 11.40 น. เดินข้ามคลองบางกอกใหญ่ตรงประตูกันน้ำบริเวณปากคลอง ฯ ทำให้ท่านได้เห็นแม่น้ำเจ้าพระยาในมุมมองที่แตกต่างออกไป แล้วแวะเที่ยวชมวัดโมลีโลกยารามซึ่งเคยเป็นวัดในเขตพระราชวังสมัยกรุงธนบุรี แล้วเดินเท้าต่อไปยังมัสยิดต้นสน เพื่อสัมผัสกับชีวิตของชาวมุสลิมบริเวณรอบ ๆ มัสยิด ซึ่งอยู่ติดกับวัดโมลี ฯ ทำให้เห็นการใช้ชีวิตร่วมกันของชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

11.40 – 12.10 น. นั่งเรือเข้าสู่คลองบางกอกใหญ่ แวะนมัสการพระบรมอัฐิของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และชมสถาปัตยกรรมสมัยกรุงธนบุรีที่มีอยู่เพียงไม่กี่แห่งในประเทศ ณ วัดอินทาราม

12.10 – 13.30 น. เดินทางเข้าสู่คลองบางเชือกหนัง คลองบางน้อย คลองบางพรหม เพื่อชมวิถีชีวิตชาวบ้านท้องถิ่น แล้วแวะรับประทานอาหารที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยม ตลาดน้ำที่มีสินค้าและอาหารพื้นบ้านมาจำหน่ายในราคาถูก นอกจากนั้น ท่านยังสามารถเช่าเรือและจ้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อพายชมวิถีชีวิตชาวบ้าน และแวะชมบึงดอกบัวหลวงที่สวยงามได้อีกด้วย

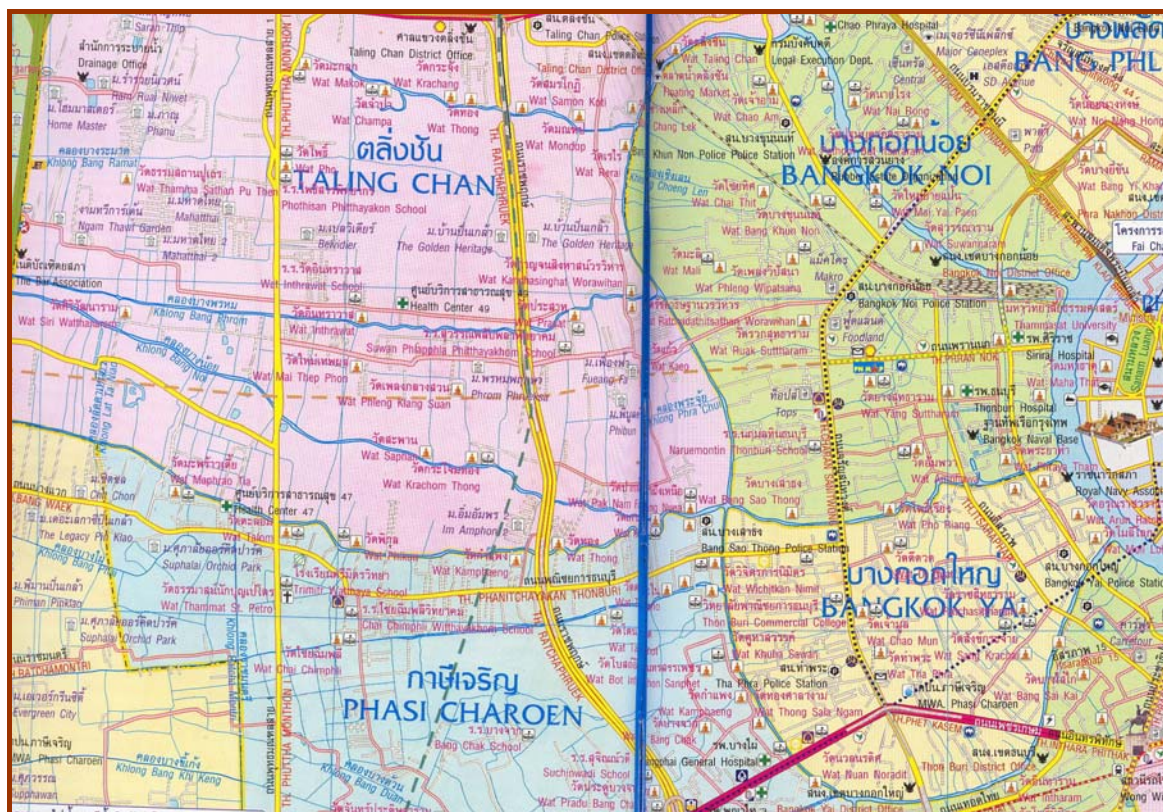
13.30 – 14.00 น. แวะชมสวนกล้วยไม้ / สวนผัก / สวนผลไม้ โดยท่านสามารถเรียนรู้วิธีการปลูก การเพาะพันธุ์ และสามารถซื้อเมล็ดพันธุ์และผลิตภัณฑ์ดีไม้ติดมือกลับบ้านได้

14.00 – 14.30 น. ล่องเรือผ่านคลองบางระมาด คลองชักพระ และคลองบางกอกน้อย เพื่อชื่นชมวิถีชีวิตชาวบ้านในสมัยอดีตที่มีความผูกพันกับสายน้ำ

14.30 – 15.00 น. แวะชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี ซึ่งสร้างในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ปัจจุบันใช้เป็นที่เก็บเรือพระที่นั่งที่ใช้ประกอบพิธีทางน้ำหรือพระราชพิธีกระบวนพยุหยาตราชลมารค ซึ่งเป็นพระราชประเพณีที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

- 15.00 – 15.30 น. เดินทางสู่ปากคลองบางกอกน้อย แล้ววนเข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เดินทางต่อไปยังวัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งในสมัยกรุงธนบุรี พระเจ้าตากสินมหาราชทรงอาราธนาพระเถระมาประชุมและชำระพระไตรปิฎกที่วัดนี้ พร้อมทั้งยังได้แวะชมหอไตรที่มีความสวยงาม และตำหนักทองซึ่งเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าตากสินด้วย
- 15.30 – 16.00 น. เดินเท้าต่อไปยังบริเวณที่เคยเป็นวังหลัง และแวะชมกำแพงวังหลังที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นกันอยู่
- 16.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

แผนที่เส้นทางท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 7 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ

4.2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักท่องเที่ยวในด้านเพศ ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงจำนวนของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองจำแนกตามสถานภาพทั่วไปในด้านเพศ

เพศ	นักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุม X (คน)	นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลอง X3 (คน)
เพศชาย	5	5
เพศหญิง	5	5
รวมทั้งหมด	10	10

จากตาราง 7 พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย เพศชาย จำนวน 5 คน เพศหญิง จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 10 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักท่องเที่ยวในด้านอายุ ปรากฏผลดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงจำนวนของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองจำแนกตามสถานภาพทั่วไปในด้านอายุ

อายุ	นักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุม X (คน)	นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลอง X3 (คน)
21 - 30 ปี	2	2
31 - 40 ปี	3	3
41 - 50 ปี	2	2
51 - 60 ปี	2	2
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	1	1
รวมทั้งหมด	10	10

จากตาราง 8 พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแต่ละกลุ่มมีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี จำนวน 2 คน อายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 3 คน อายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 2 คน อายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 2 คน และอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 1 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักท่องเที่ยวด้านระดับการศึกษาสูงสุด ปรากฏผล
ดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงจำนวนของนักท่องเที่ยวก่อนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองจำแนกตามสถานภาพทั่วไปในด้านระดับ
การศึกษาสูงสุด

ระดับการศึกษาสูงสุด	นักท่องเที่ยวก่อนกลุ่มควบคุม X (คน)	นักท่องเที่ยวก่อนกลุ่มทดลอง X3 (คน)
ปริญญาตรี	8	8
สูงกว่าปริญญาตรี	2	2
รวมทั้งหมด	10	10

จากตาราง 9 พบว่า นักท่องเที่ยวก่อนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแต่ละกลุ่มมีระดับการศึกษาสูงสุดระดับ
ปริญญาตรี 8 คน และสูงกว่าปริญญาตรี 2 คน รวมทั้งหมด 10 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักท่องเที่ยวด้านอาชีพหลัก ปรากฏผลดังตาราง
10

ตาราง 10 แสดงจำนวนของนักท่องเที่ยวก่อนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองจำแนกตามด้านอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	นักท่องเที่ยวก่อนกลุ่มควบคุม X (คน)	นักท่องเที่ยวก่อนกลุ่มทดลอง X3 (คน)
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	3	3
พนักงานรัฐ / เอกชน	3	3
นิสิต / นักศึกษา	2	2
เจ้าของกิจการ	1	1
ข้าราชการเกษียณ	1	1
รวมทั้งหมด	10	10

จากตาราง 10 พบว่า นักท่องเที่ยวก่อนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแต่ละกลุ่มมีอาชีพเป็นข้าราชการ/
รัฐวิสาหกิจ จำนวน 3 คน พนักงานหน่วยงานรัฐ / เอกชน จำนวน 3 คน นิสิต / นักศึกษา จำนวน 2 คน เจ้าของ
กิจการ จำนวน 1 คน และข้าราชการเกษียณ จำนวน 1 คน

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทางน้ำ

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองต่อการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ ปรากฏผลดังตาราง 11

ตาราง 11 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมต่อการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและกลุ่มทดลองต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ฐานนิยม	
	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
1. ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ต้นไม้ สัตว์น้ำ	0	5	5	5	5	0	0	0	0	0	ปานกลาง	มากที่สุด
2. ความสวยงามของทัศนียภาพ	0	6	7	4	3	0	0	0	0	0	มาก	มากที่สุด
3. แหล่งท่องเที่ยว เช่น ประวัติความเป็นมา ความสวยงาม	0	7	7	3	3	0	0	0	0	0	มาก	มากที่สุด
4. ท่าเรือ เช่น สะพาน ความสะอาด	0	0	0	8	8	2	2	0	0	0	ปานกลาง	มาก
5. เรือ เช่น ความปลอดภัย การเดินทางสะดวกสบาย	0	0	0	8	8	2	2	0	0	0	ปานกลาง	มาก
6. การให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เอกสารเผยแพร่	0	0	0	8	0	2	10	0	0	0	น้อย	มาก
7. ร้านอาหารและร้านค้า เช่น สะพาน ความสะอาด	0	0	0	5	9	5	1	0	0	0	ปานกลาง	มาก / ปานกลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อ การท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ฐานนิยม	
	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
8. ห้องน้ำ ห้องสุขา เช่น ปริมาณ												
ความสะอาด	0	0	0	7	8	3	2	0	0	0	ปานกลาง	มาก
9. การจัดการขยะและความสะอาด											ปานกลาง	
	0	0	0	6	5	4	5	0	0	0	/ น้อย	มาก
10. คุณภาพของน้ำบริเวณชายฝั่ง												
แม่น้ำและลำคลอง	0	0	0	8	8	2	2	0	0	0	ปานกลาง	มาก
11. ความปลอดภัยในชีวิตและ												
ทรัพย์สิน	0	0	0	7	10	3	0	0	0	0	ปานกลาง	มาก
12. ความหลากหลายของกิจกรรม เช่น												
ล่องเรือ ชมวิถีชีวิตท้องถิ่น ร่วม												
กิจกรรมท้องถิ่น	0	3	0	7	3	0	7	0	0	0	น้อย	มาก
13. ระยะเวลาทั้งหมดของการ												
ท่องเที่ยวตลอดเส้นทาง และระยะเวลา												
การหยุดเที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวแต่												
ละแห่ง	0	1	0	8	6	1	4	0	0	0	ปานกลาง	มาก
14. มัคคุเทศก์มีความรู้ความเข้าใจต่อ												
แหล่งท่องเที่ยว	0	2	0	8	6	0	4	0	0	0	ปานกลาง	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อ การท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ฐานนิยม	
	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)
15. ภาพรวมในความพึงพอใจต่อการ ท่องเที่ยวครั้งนี้	0	0	0	10	10	0	0	0	0	0	ปานกลาง	มาก

จากตาราง 11 พบว่า ภาพรวมของนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความพึงพอใจมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม และเมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มควบคุมเช่นกัน เช่น การให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ ความหลากหลายของกิจกรรม ระยะเวลาของการท่องเที่ยว และความรู้ความเข้าใจของมัคคุเทศก์ เป็นต้น

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏผลดังตาราง 12

ตาราง 12 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ถูกต้อง		ไม่ถูกต้อง		ไม่แน่ใจ		ฐานนิยม	
	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)
1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์และ/ หรือแหล่งวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง	9	10	1	0	0	0	ถูกต้อง	ถูกต้อง

ตาราง 12 (ต่อ)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ถูกต้อง		ไม่ถูกต้อง		ไม่แน่ใจ		ฐานนิยม	
	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
2. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการตกแต่งและสร้างใหม่ เพื่อให้ดูทันสมัยและมีความสะดวกสบาย	0	0	9	10	1	0	ไม่ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง
3. ไม่ควรจัดให้มีกิจกรรมที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าคุณชุมชนนั้นยังไม่ได้รับการพัฒนา	0	0	10	10	0	0	ไม่ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง
4. ให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของการจัดการแสดงเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสูงสุด	6	1	4	9	0	0	ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง
5. มีการใช้เครื่องมือสื่อความหมายต่าง ๆ เช่น ป้าย แผ่นพับ สัญลักษณ์ ฯลฯ เพื่อให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว	9	10	1	0	0	0	ถูกต้อง	ถูกต้อง
6. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีหน้าที่ออกแบบและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการลงทุน	2	0	5	8	3	2	ไม่ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง
7. การท่องเที่ยวที่มีการนำรายได้มาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น	10	10	0	0	0	0	ถูกต้อง	ถูกต้อง
8. ส่งเสริมให้มีธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น	6	2	2	8	2	0	ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง

ตาราง 12 (ต่อ)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ถูกต้อง		ไม่ถูกต้อง		ไม่แน่ใจ		ฐานนิยม	
	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
9. มีการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการการท่องเที่ยว ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล	10	10	0	0	0	0	ถูกต้อง	ถูกต้อง
10. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป เพราะมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเดียวกัน	3	0	5	8	2	2	ไม่ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง
11. ไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาหาข้อมูลความรู้ก่อนเดินทาง เนื่องจากเราสามารถหาข้อมูลได้จากมัลติมีเดียหรือภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้	2	0	6	7	2	3	ไม่ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง
12. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศยินดีจ่ายเงินลงในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อช่วยรักษาสีเขียวแวดล้อม เช่น ค่าบริการห้องน้ำสาธารณะ การบริจาค	8	10	2	0	0	0	ถูกต้อง	ถูกต้อง
13. เป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่กับความเพลิดเพลิน โดยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด	9	10	1	0	0	0	ถูกต้อง	ถูกต้อง
14. นักท่องเที่ยวคณะใหญ่ (Mass Tourism) หรือนักท่องเที่ยวที่จ่ายเงินมาก หรือนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย สามารถจัดเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ถ้าสามารถปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3	8	5	1	2	1	ไม่ถูกต้อง	ถูกต้อง
15. จะต้องคำนึงถึงความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจำเป็นต้องตัดต้นไม้เพื่อปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บ้านพัก เป็นต้น	1	0	9	9	0	1	ไม่ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง

จากตาราง 12 พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม ตัวอย่างเช่น ข้อ 4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของการจัดการแสดงเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสูงสุด ข้อ 8) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งเสริมให้มีธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และ ข้อ 14) นักท่องเที่ยวคณะใหญ่ (Mass Tourism) หรือนักท่องเที่ยวที่จ่ายเงินมาก หรือนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย สามารถจัดเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ถ้าสามารถปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเกี่ยวกับความเหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏผลดังตาราง 13

ตาราง 13 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองต่อความเหมาะสมของการพัฒนาพื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาพื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	นักท่องเที่ยว	
	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)
เหมาะสม	6	10
ไม่เหมาะสม	4	0

จากตาราง 13 พบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองมีความเห็นว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 6 คน และ 10 คน ตามลำดับ เนื่องจากธนบุรีมีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน เคยเป็นเมืองหลวงเก่าของประเทศ และยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและวัดสำคัญเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยาตลอดเส้นทางท่องเที่ยวริมน้ำ ส่วนนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมที่มีความเห็นว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 4 คน เนื่องจากมีปัญหาเรื่องน้ำเน่าเสีย วิถีชีวิตเปลี่ยนไป ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำต่อภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ปรากฏผลดังตาราง 14

ตาราง 14 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองต่อภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

ภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี	นักท่องเที่ยว	
	กลุ่มควบคุม (คน)	กลุ่มทดลอง (คน)
มีปัญหา	9	1
ไม่มีปัญหา	7	3

จากตาราง 14 พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมจำนวน 9 คน และนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองจำนวน 7 คน คิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรียังมีปัญหาด้านการท่องเที่ยวทางน้ำ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับเรือท่องเที่ยวที่ขับเร็วและมีเสียงดังเกินไป คนขับเรือไม่ค่อยมีมารยาทและไม่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ลำคลองค่อนข้างสกปรก มีกลิ่นเหม็น และการเอาเปรียบของผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางน้ำบางราย เช่น เส้นทางหรือสถานที่ท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามข้อตกลง แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่เป็นที่รู้จัก

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองเรื่องการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ได้แก่ การดูแลรักษาความสะอาดของแม่น้ำลำคลอง จัดอบรมให้กับคนขับเรือเกี่ยวกับวิธีการเป็นผู้นำเที่ยวที่ดี สร้างมาตรฐานทั้งด้านคุณภาพและราคาของผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว

ตาราง 15 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
1) สถานีรถไฟบางกอกน้อย	- ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยาริมคลองบางกอกน้อย - ปัจจุบันถูกมอบให้กับโรงพยาบาลศิริราช โดยมีแผนการก่อสร้างศูนย์การแพทย์ขนาดใหญ่ (ปี พ.ศ. 2551)	- สถานีรถไฟบางกอกน้อยกำลังก่อสร้าง	- มีท่าเรือข้ามฟากจากท่าพระจันทร์มาจอดที่ท่าเรือสถานีรถไฟบางกอกน้อย	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย
2) ที่นอนบางกอกน้อย	- เป็นชุมชนอยู่ริมปากคลองบางกอกน้อย - การเดินทางเข้าถึงต้องใช้ทางเดินเท้าเข้าไปภายในชุมชน เนื่องจากไม่มีท่าเรือสำหรับเรือให้นักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชม - ปัจจุบันมีจำนวนผู้ผลิตเหลือเพียงไม่กี่รายและผลิตตามคำสั่งซื้อเท่านั้น	- สภาพพื้นที่โดยรวมสะอาดดี - บริเวณที่ทำที่นอนเป็นห้องค่อนข้างเล็กและแคบ	- แต่ละครอบครัวในชุมชนจะทำหน้าที่ในการผลิตแตกต่างกันและมีความชำนาญเฉพาะในแต่ละกระบวนการผลิตที่นอน เช่น ยัดนุ่น เย็บปลอกที่นอน	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย
3) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี	- ตั้งอยู่เชิงสะพานอรุณอมรินทร์ริมคลองบางกอกน้อย สามารถเข้าถึงได้ 2 ทาง คือทางเดินเท้าซึ่งต้องเดินผ่านชุมชนและทางเรือซึ่งสะดวกสบายกว่า	- น้ำบริเวณคลองด้านหน้าพิพิธภัณฑ์สะอาด บรรยากาศภายในก็โล่งโปร่ง	- เปิดร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม	- มีป้ายสื่อความหมายเกี่ยวกับเรือพระที่นั่งแต่ละลำ

ตาราง 15 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
3) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธี (ต่อ)	- เป็นสถานที่เก็บเรือพยุหยาตราชลมารคที่มีความสำคัญมาแต่โบราณ มีความสวยงามของฝีมือช่าง และทรงคุณค่าต่องานศิลปกรรมมาก - มีบริการโทรศัพท์ ที่นั่งพักผ่อน ห้องน้ำ ร้านขายเครื่องดื่มและของที่ระลึก - บริเวณด้านในค่อนข้างมืด ทำให้มองรายละเอียดได้ไม่ชัดเจน			- มีการจัดมุมให้ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์และพระราชพิธี ฯ ผ่านวีดิทัศน์โดยบรรยายเป็นภาษาไทยและพิมพ์คำบรรยายภาษาอังกฤษไว้ได้ภาพ
4) วัดอมรินทราราม	- สามารถเข้าถึงได้ทั้งทางถนนสุทราวาสและทางน้ำบริเวณท่าเรือฝั่งตรงข้ามพิพิธภัณฑ์เรือพระราชพิธี แต่ไม่ค่อยมีผู้นิยม เนื่องจากต้องเดินข้ามถนนเพื่อเข้าไปในวัด - มีหลวงพ่อบุญน้อยเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนชาวบางกอกน้อย - สภาพบรรยากาศโดยรวมดูแลได้ค่อนข้างดี	- มีถังขยะรองรับอยู่โดยรอบของบริเวณวัด - ทางเข้าวัดบริเวณติดกับโรงพยาบาลศิริราชมีฝุ่นควันและค่อนข้างวุ่นวาย เนื่องจากกำลังมีการก่อสร้างตึกของโรงพยาบาล (พ.ศ. 2551)	- ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในงานเทศกาลประจำปีของวัดโดยการตั้งร้านจำหน่ายสินค้าหรือการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม.
5) ชุมชนบ้านบุ	- ตั้งอยู่ในชุมชน เป็นทางเดินค่อนข้างเล็กมีเพียงจักรยานหรือรถจักรยานยนต์ที่สามารถผ่านได้เท่านั้น หากจะเดินทางโดยทางเรือสามารถขึ้นเรือได้ที่ท่าเรือ 2 ท่า คือ ท่าเรือวัด	- บริเวณเตาไฟที่ใช้หลอมเนื้อชันท่อนข้างร้อน - มีเสียงดังจากการตีชันทให้เข้ารูป	- ชาวบ้านบางคนในพื้นที่และนอกพื้นที่สามารถหารายได้จากการรับจ้างผลิต โดยทำตามความชำนาญในกระบวนการผลิต เช่น ช่างตี ช่างเจียร ช่างขัด ช่างกลึง ช่างเขียนลาย	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม. และป้ายบอกเส้นทางเดินก่อนถึงชุมชนบ้านบุทั้งเส้นทางจากวัดสุวรรณารามและวัดอมรินทราราม

ตาราง 15 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
5) ชุมชนบ้านบุ (ต่อ)	อมรินทร์ารามแล้วเดินผ่านโรงเก็บหัวรถจักรของการรถไฟ ฯ เข้าสู่ชุมชน หรือขึ้นเรือที่ท่าเรือวัดสุวรรณารามแล้วเดินผ่านสำนักงานเขตบางกอกน้อยเข้าสู่ชุมชน ผ่านตลาดบ้านบุก็จะถึงบ้านเจียม แสงสัจจา บ้านหลังสุดท้ายที่ยังคงผลิตชันลงหินอยู่ - มีงานผลิตชันลงหินเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย - สภาพแวดล้อมของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป - ปัญหาเรื่องการปรับภูมิทัศน์ของชุมชนกับหน่วยงานราชการที่ไม่สามารถตกลงและปฏิบัติตามนโยบายได้		- การปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตจากชันลงหิน มาเป็นการผลิตสแตนเลสแทนที่ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดมากกว่า เนื่องจากราคาถูกกว่าผลิตภัณฑ์ประเภทชันลงหิน	- ที่บ้านคุณเจียม แสงสัจจา มีห้องแสดงผลงานและเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการผลิต
6) วัดสุวรรณาราม	- อยู่ริมฝั่งคลองบางกอกน้อย และสามารถเดินทางท่องเที่ยวต่อไปยังชุมชนบ้านบุได้ - สามารถเข้าถึงได้ทางถนนบริเวณตัดกันระหว่างถนนบางขุนนนท์และถนนจรัญสนิทวงศ์ - เป็นวัดโบราณที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังของจิตรกรชื่อดังในสมัยรัชกาลที่ 3 คือ อาจารย์ทองอยู่และอาจารย์คงแป๊ะ	- บริเวณที่จัดเก็บขยะรวมอยู่ริมคลองบางกอกน้อยใกล้ท่าขึ้นเรือ ทำให้เสียบรรยากาศการท่องเที่ยวชมบัว - น้ำบริเวณคลองหน้าวัดค่อนข้างสะอาด	- จัดสถานที่ให้ประชาชนท้องถิ่นขายของขบเคี้ยวและเครื่องดื่ม - ทหารายได้โดยการจัดที่จอดรถสำหรับผู้ที่มาวัดและมาติดต่อราชการเขตบางกอกน้อย เนื่องจากอยู่ติดกัน	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม. ทั้งเฉพาะของวัดเอง และแหล่งท่องเที่ยวของเขตบางกอกน้อยด้วย - มีห้องสมุดประชาชนให้เข้ามาศึกษาหาความรู้ได้

ตาราง 15 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
6) วัดสุวรณาราม (ต่อ)	- ห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวไม่สะอาดและไม่เพียงพอ			
7) ชุมชนบ้านช่างหล่อ	- ซอยบ้านช่างหล่ออยู่ริมถนนพราณนก ซึ่งปัจจุบันไม่มีโรงหล่อเหลืออยู่ในชุมชนแล้ว เนื่องจากการออกกฎหมายให้บริเวณข้างทางหล่อเป็นพื้นที่อยู่อาศัย หากจะทำโรงงานอุตสาหกรรมต้องทำกำแพงอย่างมิดชิด ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนอย่างสูง ทำให้โรงหล่อเดิมจึงเหลือเพียงสำนักงานติดต่อก่อน - ซอยตรงข้ามซอยบ้านช่างหล่อพบว่า มีโรงงานหล่อพระ 1 แห่ง ซึ่งยังคงรับผลิตพระและรูปหล่ออื่น ๆ ตามคำสั่งผลิต สภาพภายในพื้นที่เปิดโล่ง	- เนื่องจากเป็นพื้นที่เปิดโล่ง ทำให้เกิดมลภาวะเรื่องกลิ่น ควันของขี้เถ้า และเปลวไฟจากการหล่อ	- ชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบันไม่ต้องการให้มีโรงหล่ออยู่ภายในชุมชน เนื่องจากก่อให้เกิดมลภาวะด้านต่าง ๆ	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย แต่ผู้ที่ดูแลโรงงานสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตในกระบวนการหล่อพระได้
8) วัดศรีสุदारาม	- ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อย สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางถนนบางขุนนนท์และคลองบางกอกน้อย - มีจุดเด่นที่น่าสนใจคือ รูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ขนาดใหญ่อยู่ติดริมฝั่งคลอง และมีเขตอภัยทานให้อาหารปลาบริเวณหน้าวัด	- มีถังขยะรองรับอยู่โดยรอบวัด - น้ำในคลองหน้าวัดสะอาด	- ประชาชนท้องถิ่นสามารถเข้าที่วัดเพื่อจำหน่ายของขบเคี้ยว เครื่องดื่ม และอาหารปลาสำหรับจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม.

ตาราง 15 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
8) วัดศรีสุธาราม (ต่อ)	ริมคลองบางกอกน้อย จึงมีเรือนักท่องเที่ยวแวะ ให้อาหารปลาอยู่เสมอ - มีที่จอดรถกว้างขวาง - มีห้องน้ำจำนวนมากและสะอาด			
9) วัดสุวรรณคีรี	- ตั้งอยู่บริเวณทางสามแพร่งแยกริมคลอง บางกอกน้อย คลองสายหนึ่งแยกไปยังคลองชัก พระ อีกเส้นหนึ่งไปยังคลองบางกรวย และ สามารถเข้าถึงได้ทางถนนชัยพฤกษ์ - มีพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรเป็นเครื่องกัน อาถรรพณ์สำหรับทางสามแพร่ง	- การดูแลความสะอาดในบริเวณวัดดี - คลองบริเวณหน้าวัดสะอาดดี ไม่มี ขยะมูลฝอย	- เด็ก ๆ ในชุมชนร่วมกันทำความสะอาด บริเวณวัดเป็นประจำ	- มีป้ายสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดและ คลองบางกอกน้อยที่จัดทำโดย กทม.
10) วัดป่าเชิงเลน	- อยู่ริมฝั่งคลองชักพระ สามารถเดินทางเข้าถึง ได้เพียงทางเรือ หากจะเดินทางด้วยรถยนต์ จะต้องจอดรถและเดินเท้าผ่านที่ส่วนบุคคล - บรรยากาศในวัดร่มรื่นเต็มไปด้วยต้นไม้ จึง เหมาะแก่การพักผ่อนทางใจเป็นอย่างมาก - ห้องน้ำสำหรับชำระร่างกายเป็นสัดส่วนสะอาด	- ความสะอาดของน้ำบริเวณคลองหน้า วัดและภายในวัดสะอาดดี - มีการจัดการด้านขยะมูลฝอยเป็น อย่างดี	- ประชาชนที่อยู่บริเวณรอบวัดซึ่งมีเรือ สามารถรับจ้างจัดการท่องเที่ยวทางเรือ ได้	- มีการจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐาน และเทศนาสั่งสอนประชาชนและ นักท่องเที่ยวทั่วไป
11) วัดครุฑ	- ตั้งอยู่ริมคลองมอญ สามารถเข้าถึงทางน้ำ และทางถนนอิสรภาพโดยผ่านเข้าทางวัดชินโร ราม	- ความสะอาดของลำคลองบริเวณหน้า วัดค่อนข้างสะอาด	- เป็นทางเข้าของชุมชนวัดครุฑ จึงเป็น ส่วนหนึ่งของชุมชน	- ไม่มีป้ายสื่อความหมายหรือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ตาราง 15 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
11) วัดครุฑ (ต่อ)			- บริเวณหน้าวัดเป็นที่ตั้งของอาสน์มัสการบรรพชาสาธยายหน่วยวัดครุฑ - มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มของชาวบ้านท้องถิ่น	
12) วัดระฆังโฆสิตาราม	- อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจึงสามารถมองเห็นได้ง่าย และอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอื่น ๆ เช่น วัดหลังและกำแพงวัดหลัง - สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกโดยทางถนน อรุณอมรินทร์และทางแม่น้ำเจ้าพระยา - เป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น หอพระไตรปิฎก - มีการจัดการด้านสาธยายปโบคและสาธยายการค่อนข้างดี	- มีถึงขยะรองรับตั้งอยู่บริเวณต่าง ๆ - แม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหน้าวัดค่อนข้างสะอาด และเป็นเขตอภัยทาน - บริเวณสถานที่ขายของค่อนข้างวุ่นวายและอึดอัด	- มีการจัดสถานที่ขายของให้กับประชาชนท้องถิ่น - ประชาชนสามารถหารายได้จากการให้บริการที่จอดรถ	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม. และของวัด
13) กำแพงวัดหลัง	- ตั้งอยู่ในซอยเล็ก ๆ ระหว่างภัทราวดีเธียเตอร์และโรงพยาบาลศิริราช - มีลักษณะเป็นกำแพงอิฐสีแดงเก่า ๆ ยาวประมาณ 10 เมตร สันนิษฐานว่าน่าจะมีคาม	- สภาพทั่วไปยังคงถูกรักษาไว้อย่างดี แต่บางครั้งจะมีรถเข็นขายสินค้ามาตั้งอยู่ด้านหน้าบริเวณกำแพงบ้าง เช่น รถเข็นขายไถ่ย่าง ซึ่งทำลายทัศนียภาพและ		- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม. เกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณวัดหลัง

ตาราง 15 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
13) กำแพงวังหลัง (ต่อ)	เกี่ยวข้องกับพระตำหนักที่ประทับของกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข กรมพระราชวังหลัง	ทำให้เกิดคว้นจากเตาอย่าง		
14) วังหลัง	- ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางถนนพรานนกและทางแม่น้ำเจ้าพระยา - ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของบ้านเรือน ร้านค้า ตลาดนัด และโรงพยาบาลศิริราช	- บริเวณที่เป็นบ้านเรือน ร้านค้า และตลาดนัดเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นและมีผู้คนเดินทางผ่านไปมาจำนวนมาก จึงค่อนข้างวุ่นวาย แออัด และเสียงดัง - หลายพื้นที่ในโรงพยาบาลศิริราช กำลังมีการก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม ทำให้มีตึก และมีผู้คน	- ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของชุมชนวังหลังในหลายด้าน เช่น การเดินทาง การจับจ่ายใช้สอย ที่พักอาศัย - โรงพยาบาลศิริราชนับเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ที่สำคัญของประชาชนในพื้นที่ฝั่งธนบุรี	- โรงพยาบาลศิริราชมีพิพิธภัณฑ์ศิริราชที่ให้ความรู้เกี่ยวกับร่างกายของมนุษย์และด้านการแพทย์

ตาราง 16 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตบางกอกใหญ่

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
1) วัดอรุณราชวราราม	- ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สามารถเข้าถึงได้ทั้งทางถนนอรุณอมรินทร์และทางแม่น้ำเจ้าพระยา	- การจัดการด้านความสะอาดภายในวัดดี มีการจัดเตรียมถังรองรับขยะไว้โดยรอบ	- ชาวบ้านสามารถเช่าที่ภายในวัด เพื่อเปิดร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก หรือรับถ่ายรูปให้กับนักท่องเที่ยว	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม. ได้แก่ ป้ายเกี่ยวกับวัด และป้ายแสดงเส้นทางท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา

ตาราง 16 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
2) วัดโมลีโลกยาราม (ต่อ)	กัลยาณมิตร นอกจากนั้นตรงถนนทางเข้าวัดก็เป็นถนนเดียวกับทางเข้ามัสยิดต้นสน - บรรยากาศภายในวัดเงียบสงบ ไม่วุ่นวาย			
3) วัดเครือวัลย์	- สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทางถนนอรุณอมรินทร์และริมคลองมอญ - มีการจัดการด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการดี เนื่องจากเป็นสถานที่ของกองทัพเรือ เช่น ที่จอดรถสะดวกสบาย	- ภายในวัดสะอาดเรียบร้อยดี - คลองมอญที่ติดกับวัดสะอาดดี ไม่มีขยะมูลฝอย	- เป็นสถานที่ของกองทัพเรือ	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม. ตั้งอยู่บริเวณริมถนนหน้าวัด
4) วัดหงส์รัตนาราม	- ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางคลองบางกอกใหญ่และทางถนนอรุณอมรินทร์ รวมทั้งยังสามารถทางเดินต่อไปยังกุฏิเจริญพาศน์ได้ - มี “หลวงพ่อแสน” เป็นพระพุทธรูปโลหะเนื้อสัมฤทธิ์ ประทับนั่งขัดสมาธิราบปางมารวิชัย ซึ่ง - มี “ศาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี มหาราช”	- การจัดการความสะอาดภายในวัดดำเนินการได้ดี - บรรยากาศภายในวัดเงียบสงบ	- ชาวบ้านที่อยู่บริเวณโดยรอบ มีการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยว	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม.
5) วัดสังฆะกระจาย	- ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางเรือและทางรถยนต์ผ่านถนนข้างวิหาร (ซอยตรงข้ามกุฏิเจริญพาศน์) - มี “พระสังกัจจายน์” ที่ขุดพบเมื่อครั้งขุดพระ	- สภาพแวดล้อมภายในวัดสะอาดดี - บรรยากาศเงียบสงบ - คลองบางกอกใหญ่บริเวณหน้าวัดสะอาดดี	- มีชุมชนวัดสังฆะกระจายตั้งอยู่บริเวณปากทางเข้าวัดด้านที่ติดกับถนน - ชาวบ้านที่เช่าที่วัดเพื่อพักอาศัย ตั้งร้านขายสินค้า อาหาร เครื่องดื่มให้กับ	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม. - มีห้องสมุดประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศาลาการเปรียญ

ตาราง 16 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
5) วัดสังข์กระจาย (ต่อ)	อุโบสถ ซึ่งได้เก็บไว้รักษาไว้อย่างดี		ประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วไป	
6) วัดประดู่ฉิมพลี	- ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางคลองบางกอกใหญ่และทางถนนเพชรเกษม จากวัดประดู่ฉิมพลีสามารถเดินผ่านสะพานข้ามคลองบางกอกใหญ่ไปยังวัดปากน้ำได้ - มี “หลวงปู่โต๊ะ” อดีตเจ้าอาวาสที่ประชาชนให้ความเคารพนับถืออย่างสูง	- ภายในวัดสะอาดเรียบร้อย - คลองหน้าวัดสะอาด ไม่มีขยะมูลฝอย	- ประชาชนที่มีบ้านเรือนอยู่ข้างวัด มีการตั้งร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม - มีชาวบ้านทั้งที่ร่างกายปกติและพิการนำสลากกินแบ่งรัฐบาลมาขาย	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย
7) พระราชวังเดิม	- ตั้งอยู่ภายในกองทัพเรือริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ปากคลองบางกอกใหญ่ สามารถเดินทางเข้าถึงโดยถนนอรุณอมรินทร์ และท่าเรือของกองทัพเรือ - การเข้าชมภายในพระราชวังเดิมต้องแจ้งเป็นหนังสือล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ และมาเป็นกลุ่มอย่างน้อย 30 คน - มี “ป้อมวิไชยประสิทธิ์” เป็นสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้จากแม่น้ำเจ้าพระยา	- สถานที่ภายในสะอาด เงียบสงบ เนื่องจากอยู่ภายในบริเวณกองทัพเรือ ซึ่งเป็นสถานที่ราชการ - แม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหน้ากองทัพเรือสะอาดดี	- ไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการภายในพระราชวังเดิม แต่มีการจัดตั้งเป็น “มูลนิธิอนุรักษโบราณสถานในพระราชวังเดิม” โดยมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นองค์ประธานที่ปรึกษา	- มีห้องสมุดมูลนิธิ ฯ สำหรับสืบค้นข้อมูลให้กับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป - มีการจัดพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสิน และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกรุงธนบุรีเพื่อทราบดีให้มูลนิธิ
8) มัสยิดต้นสน	- ตั้งอยู่ใกล้ปากคลองบางกอกใหญ่ สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทางคลองบางกอกใหญ่และทาง	- สภาพพื้นที่ภายนอกโดยรวมสะอาดดี	- เป็นศูนย์กลางสำคัญทางศาสนาของชุมชนชาวมุสลิมในย่านนั้น	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม. ตั้งอยู่บริเวณริมถนนก่อนทางเข้ามัสยิด

ตาราง 16 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
8) มัสยิดต้นสน (ต่อ)	ถนนอรุณอมรินทร์ได้สะพานข้ามคลองบางกอกใหญ่ ซึ่งเป็นทางเข้าเดียวกับวัดโมลีโลกยาราม - มัสยิดเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน โดมเป็นทรงอียิปต์สีเขียว สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน		- ชาวบ้านเปิดร้านขายอาหาร ขนม และเครื่องดื่มอยู่รอบ ๆ	

ตาราง 17 แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตตลิ่งชัน

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
1) วัดราษฎร์ฐาน (วัดเงิน)	- ตั้งอยู่ริมคลองบางพรหม ตรงข้ามวัดกาญจนสิงหาสน์ สามารถเดินทางเข้าถึงทั้งทางคลองบางพรหม และทางถนนชัยพฤกษ์เข้าถนนวัดแก้ว-พุทธมณฑลสาย 1 เส้นทางเดียวกับวัดกาญจนสิงหาสน์ - เป็นวัดใหญ่โตและโอ่อ่าในย่านนั้น พระอุโบสถและพระวิหารมีมาแต่สมัยโบราณ ตั้งชนานอยู่กับคลองบางพรหม - หอไตรมีขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนสระน้ำ มี	- บริเวณภายในวัดมีการรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี - คลองบริเวณหน้าวัดสะอาด ไม่มีเศษขยะ	- ประชาชนเข้ามานั่งเล่นพักผ่อน บริเวณริมน้ำ	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย

ตาราง 17 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
1) วัดราษฎร์ฐาน (ต่อ)	ลักษณะเป็นเรือนใหญ่ 4 ห้องมีข้อฟ้า ใบระกา หน้าบันเขียนลายทอง			
2) วัดกาญจนสิงหาสน์ (วัดทอง)	- ตั้งอยู่ริมคลองบางพรหม สามารถเดินข้ามสะพานข้ามคลองไปยังวัดราษฎร์ฐานได้ การเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางคลองบางพรหมและทางถนนชัยพฤกษ์เข้าถนนวัดแก้ว-พุทธมณฑลสาย 1 - พระอุโบสถมีความเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยา และมีปรางค์ใหญ่ตั้งอยู่ในมุมกำแพงแก้วทั้ง 4 มุม มีเจดีย์รายด้านละ 2 องค์ รวม 12 องค์ - มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ตั้งขนานอยู่กับริมคลองบางพรหม	- การจัดการด้านความสะอาดภายในวัดดี	- ประชาชนเข้ามานั่งเล่นพักผ่อนบริเวณริมน้ำ	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย
3) วัดปากน้ำฝิ่งใต้	- ตั้งอยู่ริมคลองมอญใกล้สถานีตำรวจบางเสาธง ตรงข้ามวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางคลองมอญและทางถนนจรัญสนิทวงศ์ 13 - พระอุโบสถตั้งอยู่บนเนินสูง ขนานกับลำคลอง ทิศหน้าสู่ทิศตะวันออก พระประธานและใบเสมาเป็นลักษณะช่างสมัยอยุธยาตอนปลาย	- ภายในบริเวณวัดสะอาดเรียบร้อยดี	- ชาวบ้านสามารถมาช่วยขายอาหารปลาให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนเพื่อหารายได้บำรุงวัด	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย

ตาราง 17 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
3) วัดปากน้ำผิงใต้ (ต่อ)	- มีพระวิหารเล็กประดิษฐานพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ บริเวณวัดที่ติดกับคลองเป็นที่ให้อาหารปลาสำหรับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป			
4) วัดเกาะ	ตั้งอยู่บริเวณคลองมอญ เชื่อมต่อกับคลองบางน้อยและคลองบางเชือกหนัง การเดินทางเข้าถึงสามารถทำได้โดยทางเรือหรือเดินผ่านตรอกในชุมชนเข้าไป ไม่สามารถนำรถยนต์เข้าไปถึงได้ - บรรยากาศภายในวัดร่มรื่น เนื่องจากมีต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก รวมทั้งยังมีสถานที่นั่งพักผ่อนที่จัดไว้ต้อนรับประชาชนทั่วไปด้วย	- เนื่องจากวัดอยู่ห่างไกลจากถนนและภายในบริเวณวัดก็มีต้นไม้จำนวนมาก จึงไม่มีมลพิษของฝุ่นควันและเสียงอีกทีใด ๆ เข้ามารบกวน	- ชาวบ้านท้องถิ่นเข้ามาช่วยทำความสะอาดสถานที่ สก๊อป เจริญ - ชาวบ้านตั้งร้านขายอาหารและเครื่องดื่มบริเวณทางเข้าวัด	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย
5) วัดสะพาน	- ตั้งอยู่ริมคลองบางน้อย สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางเรือและทางถนนจรัญสนิทวงศ์ 31 หรือถนนพหลโยธิน-พุทธมณฑลสาย 4 - มีพระวิหาร 3 หลังตั้งเรียงกันอยู่ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ส่วนด้านหลังหันออกสู่ลำคลอง พระพุทธรูปในพระวิหารทั้งสามหลังเป็นศิลปะสมัยอยุธยาทั้งหมด ส่วนพระวิหารหลังสุดประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่มีพระ	- เสียงของลำโพงที่ใช้ประกาศเชิญชวนนักท่องเที่ยวมีเสียงดังมาก ทำให้ทำลายบรรยากาศที่ดีภายในวัด	- ความร่วมมือกันระหว่างวัดและชาวบ้านท้องถิ่นในการจัดตลาดน้ำเป็นประจำทุกวันเสาร์และอาทิตย์ - มีการจัดกิจกรรมตามเทศกาล งานประเพณี และงานส่งเสริมการท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น งานประกวดกล้วยไม้	- มีเจ้าหน้าที่ของวัดเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัด ความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปที่ชาวบ้านนับถือให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้ฟังผ่านเสียงตามสาย แต่ข้อมูลยังไม่ละเอียดเท่าใดนัก

ตาราง 17 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
5) วัดสะพาน (ต่อ)	องค์ูลีเสมอกัน เป็นพระศิลาศักดิ์สิทธิ์มีคนนับถือกันมาก			
6) ตลาดน้ำตลิ่งชัน	- ตั้งอยู่ริมคลองชักพระ ติดกับสำนักงานเขตตลิ่งชัน สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางเรือและทางถนนชัยพฤกษ์แล้วเข้าถนนสุขาภิบาล 3 - เป็นตลาดน้ำที่บริเวณด้านหน้าสำนักงานเขตขายสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป แล้วบริเวณที่เป็นสวนก็มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจ	- แม้ว่าจะมีการขายอาหารและเครื่องดื่มบริเวณริมน้ำ แต่ในลำคลองก็ยังคงสะอาด ไม่มีการทิ้งเศษอาหารหรือขยะลงในลำคลอง	- ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการนำผักหรือผลไม้พื้นบ้านมาจำหน่าย - สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำนักงานเขตตลิ่งชันจัดขึ้น เช่น การประกวดพันธุ์ไม้ ดนตรีในสวน การจัดนิทรรศการ	- จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่เขตตลิ่งชันโดยมีมัคคุเทศก์บรรยายตลอดเส้นทางท่องเที่ยว - จัดนิทรรศการและการบรรยายวิชาการด้านการเกษตร
7) ตลาดน้ำคลองลัดมะยม	- ตั้งอยู่ริมคลองลัดมะยม สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางเรือและทางถนน - เป็นตลาดน้ำที่เกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้าน ซึ่งมีการพัฒนามาโดยตลอด	- หัวหน้าชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมใช้แนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน ทำให้บริเวณตลาดน้ำคลองลัดมะยมมีความสะอาดดี การคัดเลือกสินค้ามาจำหน่ายก็จะเลือกสินค้าที่ดี มีคุณภาพ	- ชาวบ้านในชุมชนสามารถนำพืช ผัก ผลไม้ และสินค้าพื้นบ้านที่ผลิตเองในครัวเรือนมาจำหน่ายในราคาถูก - อาหารและเครื่องดื่มที่นำมาจำหน่ายต้องมีคุณภาพดี สะอาด และปลอดภัย	- มีห้องสมุดประชาชนสำหรับชาวบ้านประชาชนทั่วไป และนักท่องเที่ยวเข้ามาค้นคว้าหาข้อมูลที่มีประโยชน์ได้
8) สวนกล้วยไม้	- สวนกล้วยไม้ตั้งอยู่ริมคลองต่าง ๆ จะมีการตัดดอกและเพาะพันธุ์จำหน่าย ส่วนพันธุ์ไม้ดอกของไทย เช่น จันทน์กะพ้อ สารภี กระดังงาไทย ปีป	- ปัญหาเรื่องน้ำที่ใช้เพาะปลูก บางปีน้ำน้อยไม่พอใช้ แต่บางปีน้ำท่วมจนพืชผักผลไม้เน่าเสีย - พื้นที่การทำสวนเริ่มลดลง เนื่องจาก	- ชาวสวนจะรวบรวมกิ่งพันธุ์มาส่งรวมไว้ที่คนกลาง แล้วก็จึงจัดส่งจำหน่าย	- บางสวนมีชื่อพันธุ์กล้วยไม้ ดอกไม้ติดไว้ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก

ตาราง 17 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
8) สวนกล้วยไม้ (ต่อ)		ถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นหมู่บ้านจัดสรร - ปัญหาน้ำเน่าเสียที่ถูกปล่อยออกมา จากหมู่บ้านจัดสรร		

ตาราง 18 แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตธนบุรี

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
1) วัดกัลยาณมิตร	- ตั้งอยู่ริมปากคลองบางกอกใหญ่ สามารถเข้าถึงได้ทั้งทางเรือและทางถนนอรุณอมรินทร์ - มี “พระพุทธรูปรัตนนายก หรือ หลวงพ่อโต หรือ ซำปอกง” เป็นพระประธานในวิหารหลวง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางปาเลไลย์เพียงวัดเดียวในประเทศไทย	- ภายในวัดมีการรักษาความสะอาดอย่างดี	- ชาวบ้านสามารถเข้ามาขายอาหารและเครื่องดื่มภายในและรอบ ๆ บริเวณวัดได้ เช่น เจาก๊วย น้ำดื่ม น้ำอัดลม นอกจากนั้น ยังมีอาหารปลา อาหารนกไว้จำหน่ายสำหรับทำทานอีกด้วย	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย
2) วัดอินทาราม	- ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ สามารถเข้าถึงได้ทั้งทางเรือและทางถนนทอดไทย - เป็นวัดสำคัญในสมัยกรุงธนบุรี เนื่องจากพระเจ้าตากสินมหาราชมีพระราชศรัทธาและ	- การดูแลรักษาความสะอาดภายในวัดดี - น้ำบริเวณคลองหน้าวัดสะอาด ไม่มีขยะและกลิ่นเหม็น	- ชาวบ้านท้องถิ่นสามารถนำอาหาร เครื่องดื่ม รวมทั้งดอกไม้ที่ใช้ในการสักการะบูชาจำหน่ายบริเวณภายในและรอบ ๆ วัดได้	- มีป้ายสื่อความหมายของ กทม. เกี่ยวกับวัดอินทารามและศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน - มีหนังสือประวัติวัดอินทารามแจกอยู่

ตาราง 18 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
2) วัดอินทาราม (ต่อ)	บูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งวัด แล้วสถาปนาเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกพิเศษ และพระองค์ยังเสด็จมาทรงศีลบำเพ็ญพระกรรมฐาน ณ พระตำหนักในวัดนี้ด้วย - มีเจดีย์เหลี่ยมย่อมุม 20 ขนาดใหญ่ สามองค์ เรียงกันสวยงามมาก เป็นศิลปะสมัยรัชกาลที่ 3 ด้านข้างของโบสถ์มีปราสาทสูง ตั้งอยู่บนฐานสูงมีพาไลรอบ - พระวิหารหลังเล็กที่ตั้งอยู่ข้างพระวิหารใหญ่ เป็นลักษณะของสถาปัตยกรรมสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี คือ หน้าบันก่ออิฐเป็นผนังสามเหลี่ยม ทำลวดลายเครือเถา ประดับด้วยจานเคลือบของจีน เป็นลักษณะของอยุธยาตอนปลาย ในพระวิหารมีพระแท่นบรรทมของสมเด็จพระเจ้าตากสินทำด้วยไม้ ลวดลายที่พนักพระแท่นแกะด้วยงาช้าง ลายดอกพุดตานประกอบใบ งดงามมาก - มีเจดีย์ย่อมุม 12 คู่หนึ่งขนาดใหญ่ กล่าวกันว่าเป็นที่บรรจุพระบรมอัฐิของพระเจ้ากรุงธนบุรี และพระมเหสี		- การช่วยดูแล ทำความสะอาดภายในวัด	ภายในวิหารเล็ก โดยสามารถร่วมกันบริจาคเงินเพื่อจัดพิมพ์หนังสือดังกล่าวต่อไปตามจิตศรัทธา

ตาราง 18 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
3) วัดราชคฤห์	- ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองบางกอกใหญ่ สามารถเข้าถึงได้ทั้งทางเรือและทางถนนทอดไทย - พระอุโบสถทรงแบบอยุธยา ฐานเสมาและใบเสมาเป็นของสมัยอยุธยาตอนกลาง - ด้านหน้าวัดที่ติดกับถนนมีภูเขาจำลองขึ้นใหญ่โตและทำเป็นมณฑปทรงยอดปราสาทจตุรมุข ลายหน้าบันรูปสลักไม้নারายณ์ทรงครุฑ - ไม่มีท่าเรือสำหรับขึ้นเรือที่วัดนี้	- บริเวณวิหารใหญ่และภูเขาที่มีมณฑปมี ชยะ เศษขวด เศษแก้วไม่นำชม	- บริเวณวัดที่ติดกับคลองจัดให้เป็นสนามเด็กเล่นและที่นั่งพักผ่อนให้ชาวบ้านท้องถิ่น - ชาวบ้านสามารถเข้ามาจำหน่ายขนมผลไม้ เครื่องดื่มภายในบริเวณวัดได้ - มีชาวบ้านมาตั้งร้านขายอาหารปลาที่บริเวณริมฝั่งคลองให้กับนักท่องเที่ยว	- ไม่มีป้ายสื่อความหมาย
4) วัดปากน้ำ	- เป็นวัดที่ล้อมรอบไปด้วยน้ำถึง 3 ด้านคือตั้งอยู่บริเวณปากคลองด้านที่แยกจากคลองบางกอกใหญ่ ด้านตะวันตกติดคลองภาษีเจริญและทางด้านใต้มีคลองขนาดเล็กแสดงอาณาเขตของวัด - การเดินทางสามารถไปได้ทั้งทางเรือและทางถนนเพชรเกษม 23 - มีหลวงพ่อไตรปิฎกและตู้พระไตรปิฎกทรงบุษบกเป็นฝีมือช่างสมัยสมเด็จพระนารายณ์ - ปัจจุบันมีการปรับปรุงทัศนียภาพและบูรณปฏิสังขรณ์หลายครั้ง เช่น พระอุโบสถ	- การดูแลรักษาความสะอาดดี	- มีพุทธศาสนิกชนจำนวนมาก	- มีป้ายสื่อความหมายของวัดปากน้ำและคลองภาษีเจริญอยู่บริเวณถนนทางเข้าวัด

ตาราง 18 (ต่อ)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
4) วัดปากน้ำ (ต่อ)	พระวิหาร จนกลายเป็นรูปแบบของศิลปะสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ไปแล้ว - มีสุขาจำนวนมากเพียงพอสำหรับรองรับผู้ที่มาเยี่ยมเยือนวัด มีตู้เอทีเอ็มตั้งอยู่ในบริเวณวัดด้วย			
5) วัดเวฬุราชิน	- ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทางถนนเทิดไทย - เนื่องจากวัดใช้ลานกว้างเป็นที่เช่าสำหรับเอกชนให้นำสินค้าขึ้น บริเวณท่าเรือจึงค่อนข้างวุ่นวาย - มีพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรอยู่บริเวณริมคลองบางกอกใหญ่ นอกจากนั้นยังมีศาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตั้งอยู่บริเวณทางเข้าด้านที่ติดกับถนน	- ไม่ค่อยเรียบร้อยเท่าใดนัก เนื่องจากเป็นที่เช่าสำหรับขนถ่ายสินค้าของเอกชน	- มีชาวบ้านท้องถิ่นนั่งดื่มเหล้าบริเวณฐานของพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร ทำให้เสื่อมเสียต่อพุทธศาสนา	- มีป้ายสื่อความหมายของวัดอยู่ที่ด้านหน้าติดถนน
6) ศาลเจ้าเกียนอันเกง	- ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สามารถเดินทางมาจากวัดกัลยาณมิตรและทางเรือที่ทำวัดกัลยาณมิตรหรือท่าเรือข้ามฟาก	- มีการจัดการดูแลเรื่องความสะอาดเป็นอย่างดี - บรรยากาศภายในศาลเจ้าเงียบสงบ	- เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนกุฎีจีน มีความสำคัญมาแต่อดีต	- มีป้ายสื่อความหมายตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าศาลริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

4.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีและความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์

4.4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีและความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของประชาชนท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเพศของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 19

ตาราง 19 แสดงค่าร้อยละสถานภาพทางเพศของประชาชนท้องถิ่น

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศชาย	38	38.0
เพศหญิง	62	62.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 19 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 62 ที่เหลือเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 38

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านอายุของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 20

ตาราง 20 แสดงค่าร้อยละด้านอายุของประชาชนท้องถิ่น

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	5	5.0
21 - 30 ปี	34	34.0
31 - 40 ปี	34	34.0
41 - 50 ปี	16	16.0
51 - 60 ปี	5	5.0
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	6	6.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 20 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี และ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 34 เท่ากัน รองลงมาได้แก่ อายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 16 อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6 และอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดได้แก่อายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุระหว่าง 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 21

ตาราง 21 แสดงค่าร้อยละระดับการศึกษาสูงสุดของประชาชนท้องถิ่น

ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	11	11.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	9	9.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	5	5.0
ปวช.	8	8.0
ปวส. / อนุปริญญา	20	20.0
ปริญญาตรี	40	40.0
สูงกว่าปริญญาตรี	7	7.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 21 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาได้แก่ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง / อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 20 ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 11 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 9 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น คิดเป็นร้อยละ 8 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 7 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพหลักของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 22

ตาราง 22 แสดงค่าร้อยละอาชีพหลักของประชาชนท้องถิ่น

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรรม	1	1.0
เลี้ยงสัตว์	2	2.0
ประมง	1	1.0
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	14	14.0
ค้าขาย	37	37.0

ตาราง 22 (ต่อ)

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	24	24.0
อื่น ๆ	21	21.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 13 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมา ได้แก่ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 24 ส่วนอาชีพอื่น ๆ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุคือ นักเรียน นักศึกษา ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21 นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยอาชีพรับราชการ / รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 14 ที่เหลือประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 2 อาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 1 และอาชีพประมง คิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเสริมของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 23

ตาราง 23 แสดงค่าร้อยละอาชีพเสริมของประชาชนท้องถิ่น

อาชีพเสริม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม	77	77.0
บริการสถานพักแรม	2	2.0
บริการร้านอาหาร / ร้านค้า / ร้านเช่า	12	12.0
บริการด้านการสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต	1	1.0
มัคคุเทศก์ / นำเที่ยว	2	2.0
ขายสินค้า / ของที่ระลึก	2	2.0
อื่น ๆ	4	4.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 23 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 77 รองลงมา ประกอบอาชีพเสริมด้านการบริการร้านอาหาร / ร้านค้า คิดเป็นร้อยละ 12 นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ เช่น รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 4 ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพเสริมด้านการบริการสถานพักแรม คิดเป็นร้อยละ 2 การเป็นมัคคุเทศก์ / นำเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2 การขายสินค้า / ของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 2 และการให้บริการด้านการสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ต่อเดือนของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 24

ตาราง 24 แสดงค่าร้อยละรายได้ต่อเดือนของประชาชนท้องถิ่น

รายได้ต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	10	10.0
5,001 - 10,000 บาท	38	38.0
10,001 - 15,000 บาท	15	15.0
15,001 - 20,000 บาท	16	16.0
20,001 - 25,000 บาท	11	11.0
25,001 - 30,000 บาท	2	2.0
มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	8	8.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 24 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมาได้ 15,001 - 20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 16 ลำดับถัดมาคือมีรายได้ 10,001 - 15,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 15 รายได้ 20,001 - 25,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 11 และรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 10 ส่วนที่เหลือมีรายได้มากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 8 และมีรายได้ 25,001 - 30,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ฝั่งธนบุรีของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 25

ตาราง 25 แสดงค่าร้อยละระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ฝั่งธนบุรีของประชาชนท้องถิ่น

ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 ปี	8	8.0
1 - 5 ปี	22	22.0
6 - 10 ปี	24	24.0
11 - 20 ปี	16	16.0
21 - 30 ปี	10	10.0
มากกว่า 30 ปีขึ้นไป	20	20.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 25 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ฝั่งธนบุรีตั้งแต่ 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมาอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 22 และมากกว่า 30 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนที่เหลือตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 11 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 16 ตั้งแต่ 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 10 และต่ำกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 26

ตาราง 26 แสดงค่าร้อยละการเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมในชุมชนของประชาชนท้องถิ่น

การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เป็นสมาชิก	97	97.0
เป็นสมาชิก	3	3.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 26 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 97 ส่วนที่เหลือเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมของชุมชนมีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้น

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยแสดงเป็นภาพรวม ปรากฏผลดังตาราง 27

ตาราง 27 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่นโดยแสดงเป็นภาพรวม

ความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความรู้ความเข้าใจ		
	X	S.D.	แปลผล
ความรู้ความเข้าใจโดยภาพรวม	3.803	0.353	มาก
1. เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลาย			
ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม	4.63	0.485	มากที่สุด
2. รายได้จากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม			
ของครอบครัวเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญมาก	2.74	0.917	ปานกลาง

ตาราง 27 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความรู้ความเข้าใจ		
	X	S.D.	แปลผล
3. ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และลงสู่ท้องถิ่นโดยตรง	4.05	0.672	มาก
4. ชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวได้โดยดำเนินการสำรวจและกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว	4.16	0.677	มาก
5. ชุมชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของภาครัฐและเอกชนเท่านั้น	3.58	0.890	มาก
6. การแสดงประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นจะจัดขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	2.93	0.998	ปานกลาง
7. การเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนนักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง	3.84	0.982	มาก
8. ชุมชนสามารถติดต่อประสานงานกับบริษัทท่องเที่ยวให้จัดส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนได้เองโดยตรง	3.69	0.837	มาก
9. การจัดอบรมเรื่องภาษาให้กับชุมชนจะช่วยลดปัญหาด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้	4.44	0.574	มากที่สุด
10. รายได้จากการท่องเที่ยวสามารถนำมาพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้	4.38	0.663	มากที่สุด
11. การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ฯลฯ	4.22	0.746	มากที่สุด
12. นักท่องเที่ยวได้จ่ายเงินค่าท่องเที่ยวและบริการแล้ว จึงสามารถทำอะไรก็ได้ตามความต้องการ	3.72	1.036	มาก
13. การส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นหน้าที่ของภาครัฐ	3.55	1.306	มาก
14. ภาครัฐท้องถิ่นสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมวิถีชีวิตวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี	4.35	0.609	มากที่สุด
15. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ตัวแทนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม	4.42	0.535	มากที่สุด

จากตาราง 27 พบว่า ความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.803 สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.74 - 4.63

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยแสดงเป็นภาพรวม ปรากฏผลดังตาราง 28

ตาราง 28 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่นโดยแสดงเป็นภาพรวม

ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น		
	X	S.D.	แปลผล
การมีส่วนร่วมในภาพรวม	3.992	0.491	มาก
1. เมื่อเกิดปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จะต้อง ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขและป้องกันต่อไป	4.54	0.521	มากที่สุด
2. การดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ของชุมชน เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น	3.71	1.018	มาก
3. ท่านสนใจเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการพัฒนาการ ท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง	3.98	0.738	มาก
4. ชุมชนควรรวมกลุ่มกัน เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม และสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน	4.40	0.532	มากที่สุด
5. โครงการด้านการท่องเที่ยวที่ทางภาครัฐจัดขึ้นให้กับ ชุมชนนั้น ท่านไม่จำเป็นต้องสนใจ เพราะเป็นหน้าที่ของส่วน ราชการในการตัดสินใจ	3.63	1.169	มาก
6. การบริจาคเงินทุนเพื่อใช้ในการท่องเที่ยว เป็นหน้าที่ของ ภาครัฐเท่านั้น มีใช้หน้าที่ของประชาชนท้องถิ่น	3.31	1.061	ปานกลาง
7. ประชาชนท้องถิ่นควรติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอยู่เสมอ	4.25	0.557	มากที่สุด
8. การเข้าร่วมประชุมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน นั้น ไม่ควรกระทำ เมื่อท่านไม่มีความรู้เพียงพอ	2.95	1.242	ปานกลาง

ตาราง 28 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น		
	X	S.D.	แปลผล
9. เมื่อมีการบุกรุกทำลายสิ่งแวดล้อมหรือแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนต้องรีบแจ้งให้เจ้าหน้าที่รับทราบทันที	4.59	0.552	มากที่สุด
10. ประชาชนท้องถิ่นต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและป้าย/สัญลักษณ์สื่อความหมายต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน	4.56	0.641	มากที่สุด

จากตาราง 28 พบว่า ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.992 สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.95 - 4.59

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏผลดังตาราง 29

ตาราง 29 แสดงคำร้อยละของความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหมาะสม	61	61.0
ไม่เหมาะสม	39	39.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 29 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่คิดว่าชุมชนของตนเองเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 61 โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีทรัพยากรจำนวนมากและหลากหลายซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวได้ ตัวอย่างเช่น วัดโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา คลองเก่าแก่อย่างเช่นคลองบางกอกน้อย สวนผลไม้ สวนกล้วยไม้ นอกจากนั้น พื้นที่ดังกล่าวยังมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยในอดีตที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น เช่น ชุมชนบ้านชั้นลงหิน ซึ่งหากมีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่แล้ว จะทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชนด้วย

ประชาชนส่วนที่เหลือนึกว่าชุมชนของตนไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 39 เนื่องจากเหตุผลเรื่องในพื้นที่ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจไม่ว่าจะเป็นโบราณสถานหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เหตุผลเรื่องมลภาวะต่าง ๆ เช่น อากาศเป็นพิษ น้ำเน่าเสีย การจราจรคับคั่ง ตรอกและซอยภายในชุมชนคับแคบ รวมถึงความไม่พร้อมของชุมชนเรื่องความต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชน และปัญหาด้านภาษาในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 30

ตาราง 30 แสดงค่าร้อยละของความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

รูปแบบการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชุมชนดำเนินการเอง	23	23.0
บุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาดำเนินการ	8	8.0
ชุมชนดำเนินการร่วมกับบุคคลภายนอก	69	69.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 30 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความเห็นว่า รูปแบบการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเองนั้นควรให้ชุมชนท้องถิ่นร่วมดำเนินการกับบุคคลภายนอก คิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาคิดว่าชุมชนท้องถิ่นควรเป็นผู้ดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนเอง คิดเป็นร้อยละ 23 ส่วนที่เหลือนึกว่า ควรให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 8

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่น ปรากฏผลดังตาราง 31

ตาราง 31 แสดงค่าร้อยละของความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่น

ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยินดีเข้าร่วม	85	85.0
ไม่ยินดีเข้าร่วม	15	15.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 31 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 85 โดยมีเหตุผลว่า เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายระบบนิเวศและ

สิ่งแวดล้อม รวมทั้งประชาชนยังได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายท้องถิ่นของตนเอง เพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อชุมชนทั้งในด้านการรักษาสีงแวดล้อมและการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนอีกด้วย ประชาชนส่วนที่เหลือไม่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 15 เนื่องจากไม่มีเวลา ต้องทำงานทุกวัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ปรากฏผลดังตาราง 32

ตาราง 32 แสดงค่าร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

ภาพรวมของปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	62	62.0
มีปัญหา	38	38.0
รวมทั้งหมด	100	100.0

จากตาราง 32 พบว่า ประชาชนท้องถิ่นที่คิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีไม่มีปัญหาด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 62 ส่วนที่เหลือคิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหาด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 38 ได้แก่ ปัญหาด้านมลภาวะต่างๆ เช่น อากาศเป็นพิษ ขยะตามลำคลองและถนน ปัญหาด้านชุมชน ได้แก่ ยาเสพติด อาชญากรรม นักเรียนตีกัน ความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชน ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ด้านจริยธรรมต่อคนต่างถิ่น เช่น การโกงราคาค่ารถ ค่าเรือ และสินค้าต่าง ๆ ปัญหาด้านสาธารณูปโภคของแหล่งท่องเที่ยว เช่น จำนวนและความสะอาดของห้องน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการรुकล้าแม่น้ำลำคลองของชาวบ้าน การขยายพื้นที่เมืองและการปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการทำลายรูปแบบการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม ส่วนปัญหาในระดับบนได้แก่ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจังในด้านการวางแผนและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไม่เป็นที่รู้จักหรือรู้จักในวงแคบ ปัญหาในส่วนของภาครัฐ เนื่องจากบางครั้งนักท่องเที่ยวเข้าไปไม่ถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน หรือเข้าถึงแล้วแต่ไม่ได้แนะนำจุดท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมทั้งการไม่ได้แนะนำการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและถูกกาลเทศะให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี มีดังนี้ ควรมีการพัฒนาเรื่องสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ป้ายบอกเส้นทาง ห้องน้ำ ฯลฯ และปรับปรุงมลภาวะต่าง ๆ เช่น น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ เสียงดังของเรือ ทศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำ เป็นต้น ในส่วนของภาครัฐควรมีการวางแผนนโยบายด้านการท่องเที่ยวให้ชัดเจน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน

กระบวนการวางแผนและพัฒนากองท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง พร้อมทั้งจัดให้มีเงินกองทุนเพื่อพัฒนากองท่องเที่ยวของชุมชน ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การจัดให้มีศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและจัดทำเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน รวมทั้งควรประสานความร่วมมือกับตำรวจเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และดูแลป้องกันมั่วฉ้อโกงนักท่องเที่ยวที่บ่อนทำลายการท่องเที่ยวน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การอบรมความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวนเชิงนิเวศและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน การอบรมภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ การจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวนภายในชุมชน เช่น ที่พักแบบโฮมสเตย์ การพายเรือชมวิถีชีวิต การเดินชมสวนผักและผลไม้ต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการสร้างตลาดน้ำใหม่ ๆ ภายในชุมชน

4.4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวนในพื้นที่ฝั่งธนบุรีและความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวนเชิงนิเวศของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเพศของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวน ปรากฏดังตาราง 33

ตาราง 33 แสดงค่าร้อยละสถานภาพทางเพศของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวน

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศชาย	30	52.6
เพศหญิง	27	47.4
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 33 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวนส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 52.6 ที่เหลือเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 47.4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านอายุของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวน ปรากฏผลดังตาราง 34

ตาราง 34 แสดงค่าร้อยละด้านอายุของผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้า

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
21 - 30 ปี	18	31.6
31 - 40 ปี	18	31.6
41 - 50 ปี	15	26.3
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	6	10.5
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 34 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี และ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.6 เท่ากัน รองลงมาได้แก่ อายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.3 และกลุ่มอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดได้แก่อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้า ปรากฏผลดังตาราง 35

ตาราง 35 แสดงค่าร้อยละระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้า

ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	3	5.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	5.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3	5.3
ปวส. / อนุปริญญา	3	5.3
ปริญญาตรี	42	73.7
สูงกว่าปริญญาตรี	3	5.3
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 35 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.7 ที่เหลือมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง / อนุปริญญา และระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 5.3 เท่ากัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งปัจจุบันของผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้า ปรากฏผลดังตาราง 36

ตาราง 36 แสดงค่าร้อยละตำแหน่งปัจจุบันของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

ตำแหน่งปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เจ้าของกิจการ	9	15.8
กรรมการผู้จัดการ	6	10.5
ผู้จัดการ	27	47.4
ผู้ช่วยผู้จัดการ	3	5.3
เจ้าหน้าที่ทัวร์ภายในประเทศ	6	10.5
เจ้าหน้าที่ฝ่ายขายและการตลาด	6	10.5
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 36 พบว่าผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งผู้จัดการ คิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมาเป็นเจ้าของกิจการเอง คิดเป็นร้อยละ 15.8 ส่วนที่เหลือมีตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ทัวร์ภายในประเทศ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายขายและการตลาด คิดเป็นร้อยละ 10.5 เท่ากัน และตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการ คิดเป็นร้อยละ 5.3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาการทำงานในตำแหน่งปัจจุบันของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ปรากฏผลดังตาราง 37

ตาราง 37 แสดงค่าร้อยละระยะเวลาการทำงานในตำแหน่งปัจจุบันของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	34	59.6
6 - 10 ปี	14	24.6
11 - 20 ปี	3	5.3
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	6	10.5
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 37 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวส่วนใหญ่มีระยะเวลาการทำงานในตำแหน่งปัจจุบันต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.6 รองลงมาได้แก่ ระยะเวลาทำงาน 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.6 ระยะเวลาทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.5 และช่วงระยะเวลาทำงานที่มีจำนวนน้อยที่สุดได้แก่ระยะเวลา 11 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาของการประกอบธุรกิจขององค์กรของผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้า เทียบ ปรากฏผลดังตาราง 38

ตาราง 38 แสดงค่าร้อยละระยะเวลาการประกอบธุรกิจขององค์กรผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้า

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	21	36.8
6 - 10 ปี	15	26.3
11 - 20 ปี	12	21.1
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	9	15.8
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 38 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าส่วนใหญ่มีระยะเวลาของการประกอบธุรกิจขององค์กร ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมาได้แก่ ระยะเวลาประกอบธุรกิจ 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.3 ระยะเวลาประกอบธุรกิจ 11 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.1 และระยะเวลาประกอบธุรกิจที่มากกว่า 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 15.8

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการนำเข้าของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ปรากฏผลดังตาราง 39

ตาราง 39 แสดงค่าร้อยละรูปแบบการนำเข้าของผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้า

รูปแบบการนำเข้า	ความถี่	ร้อยละ
นำนักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวในประเทศไทย (Domestic)	26	44.8
นำนักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวต่างประเทศ (Out bound)	10	17.2
นำนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย (In bound)	16	27.6
อื่น ๆ	6	10.3
รวมทั้งหมด	58	100.0

จากตาราง 39 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าส่วนใหญ่มีรูปแบบการนำเข้าที่นำนักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 44.8 รองลงมาได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 27.6 การนำนักท่องเที่ยวชาวไทยไปท่องเที่ยวใน

ต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 17.2 และรูปแบบการนำเที่ยวที่มีจำนวนน้อยที่สุดได้แก่ การนำเที่ยวในรูปแบบอื่น คิดเป็นร้อยละ 10.3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนพนักงานในองค์กรของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ปรากฏผลดังตาราง 40

ตาราง 40 แสดงค่าร้อยละจำนวนพนักงานในองค์กรของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

จำนวนพนักงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10 คน	45	78.9
21 - 30 คน	6	10.5
31 - 40 คน	3	5.3
มากกว่า 200 คนขึ้นไป	3	5.3
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 40 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงานในองค์กรน้อยกว่า 10 คน คิดเป็นร้อยละ 78.9 รองลงมาได้แก่ มีจำนวนพนักงาน 21 - 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ที่เหลือมีจำนวนพนักงานในองค์กร 31 - 40 คน และมากกว่า 200 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5.3 เท่ากัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทธุรกิจเสริมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ปรากฏผลดังตาราง 41

ตาราง 41 แสดงค่าร้อยละประเภทธุรกิจเสริมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

ประเภทธุรกิจเสริม	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
ไม่มีธุรกิจเสริม	27	47.4
ร้านอาหาร / ร้านค้า	4	7.0
สถานพักผ่อน เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์	7	12.3
อินเทอร์เน็ต / โทรศัพท์ทางไกล / โทรสาร	2	3.5
ให้เช่าอุปกรณ์และยานพาหนะ เช่น เรือ จักรยาน รถยนต์	11	19.3
สปา / นวด / เสริมสวย	4	7.0
อื่น ๆ	2	3.5
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 41 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวส่วนใหญ่ไม่มีธุรกิจเสริม คิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมามีธุรกิจเสริมด้านการให้เช่าอุปกรณ์และยานพาหนะ เช่น เรือ จักรยาน รถยนต์ คิดเป็นร้อยละ 19.3 ธุรกิจเสริมด้านบริการสถานพักผ่อน เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ คิดเป็นร้อยละ 12.3 ส่วนที่เหลือเป็นธุรกิจเสริมด้านร้านอาหาร / ร้านค้า และด้านสปา / นวด / เสริมสวย คิดเป็นร้อยละ 7.0 เท่ากัน ธุรกิจเสริมด้านอินเทอร์เน็ต / โทรศัพท์ทางไกล / โทรสาร และด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.5 เท่ากัน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด โดยเรียงลำดับใน 5 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1 ได้แก่ วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

ลำดับที่ 2 ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

ลำดับที่ 3 ได้แก่ วัดระฆังโฆสิตาราม พระราชวังเดิม วัดกัลยาณมิตร

ลำดับที่ 4 ได้แก่ ชนลงหินบ้านบุ สถานีรถไฟบางกอกน้อย พิพิธภัณฑ์ศิริราช

ลำดับที่ 5 ได้แก่ ตลาดน้ำตลิ่งชัน มัสยิดต้นสน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรีโดยแสดงเป็นภาพรวมและรายชื่อ ปรากฏผลดังตาราง 42

ตาราง 42 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรี

ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อ ความพร้อมของปัจจัยการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น		
	X	S.D.	แปลผล
ความพร้อมของปัจจัยโดยรวม	2.83	0.62	ปานกลาง
1. ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง	3.05	0.769	ปานกลาง
2. ความสวยงามของทัศนียภาพ	3.34	0.815	ปานกลาง
3. การเดินทางสะดวกสบาย	3.39	0.595	ปานกลาง
4. การให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ เช่น ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว เอกสารเผยแพร่	2.71	0.927	ปานกลาง
5. สถานที่พักผ่อน เช่น รูปแบบ ลักษณะ สภาพ	2.45	0.828	น้อย

ตาราง 42 (ต่อ)

ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อ ความพร้อมของปัจจัยการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น		
	X	S.D.	แปลผล
6. ร้านอาหารและร้านค้า เช่น จำนวน รูปแบบ ความสะอาด	3.11	0.606	ปานกลาง
7. บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ เช่น จำนวน มาตรฐาน	2.87	1.018	ปานกลาง
8. ห้องน้ำห้องสุขา เช่น จำนวน ความสะอาด	2.53	0.893	น้อย
9. น้ำดื่ม เช่น ความเพียงพอ ความสะอาด	2.84	0.886	ปานกลาง
10. การจัดการขยะและความสะอาด	2.61	1.028	ปานกลาง
11. คุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำและลำคลอง	2.47	0.979	น้อย
12. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	2.79	0.664	ปานกลาง
13. ความหลากหลายของกิจกรรม เช่น ล่องเรือ พายคายัค ขี่จักรยาน	2.58	1.154	น้อย

จากตาราง 42 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.39 - 2.45

ส่วนที่ 3 นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ปรากฏผลดังตาราง 43

ตาราง 43 แสดงค่าร้อยละของการดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

การดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ทราบ	
	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
1. จัดระเบียบถูกต้องตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์	51	89.5	0	0.0	6	10.5
2. มีนโยบายเรื่องการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน	24	42.1	28	49.1	5	8.8
3. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ เช่น ชี้อปปี้ง ท่องราตรี	30	52.6	19	33.3	8	14.0
4. มีโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ปรับปรุงถนน แม่น้ำ / ลำคลอง	24	42.1	28	49.1	5	8.8
5. บางครั้งมีการใช้มัคคุเทศก์ที่ไม่มีใบอนุญาต เนื่องจากความจำเป็นบางประการ เช่น มัคคุเทศก์ที่มีใบอนุญาตคิด ราคาแพงหรือป่วย	15	26.3	34	60.5	8	13.2
6. เป็นการนำเที่ยวที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งผิดกฎหมายและผิดจารีตประเพณีทุกประการ	42	73.7	6	10.5	9	15.8
7. กิจกรรมที่ดำเนินการต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และสังคม	48	84.2	9	15.8	0	0.0
8. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเปราะบางทางระบบนิเวศ เพื่อที่จะได้เรียนรู้ว่าควรรักษาและดูแล พื้นที่ได้อย่างไร	33	57.9	21	36.8	3	5.3
9. ไม่มีรายการนำเที่ยวที่มีแนวโน้มจะคุกคามหรือทารุณชีวิตพืชและสัตว์	48	84.2	6	10.5	3	5.3
11. มีการจ้างงานชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน	33	57.9	12	21.1	12	21.1

ตาราง 43 (ต่อ)

การดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรผู้ประกอบการกิจการที่เกี่ยวข้อง	ใช่		ไม่ใช่		ไม่ทราบ	
	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
12. การบริหารจัดการนำเที่ยวบางครั้งบริษัทไม่สามารถทำเองได้ทั้งหมด จึงใช้วิธีตัดค่าหัวคิวให้มัคคุเทศก์บริหารจัดการเอง	15	26.3	33	57.9	9	15.8
13. การจัดโครงการพัฒนาบุคลากรในองค์กรเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะให้รัฐเป็นผู้กำหนดเท่านั้น	21	36.8	18	31.6	18	31.6
14. ประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นที่รู้จักและเข้าใจ ทั้งความหมาย รูปแบบ และกิจกรรม	24	42.1	27	47.4	6	10.5
15. มีการติดตามประเมินผลข้อมูลของนักท่องเที่ยวในเรื่องต่าง ๆ หลังจากการท่องเที่ยว เช่น ความพึงพอใจจากการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้อย่างสม่ำเสมอ	33	57.9	18	31.6	6	10.5

จากตาราง 43 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวส่วนใหญ่จดทะเบียนถูกต้องตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ คิดเป็นร้อยละ 89.5 ส่วนการดำเนินนโยบายเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ปรับปรุงถนน แม่น้ำ / ลำคลอง นั้นมีเพียงร้อยละ 42.1 เท่านั้น ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ดำเนินการจะไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และสังคม รวมทั้งไม่มีรายการนำเที่ยวที่มีแนวโน้มจะคุกคามหรือทำลายชีวิตพืชและสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 84.2 เท่านั้น ส่วนการจ้างงานชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนนั้นมีการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 57.9 โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้รู้จักและเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพียงร้อยละ 42.1

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ผังธนบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเรื่องความเหมาะสมต่อการพัฒนาพื้นที่ผังธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏผลดังตาราง 44

ตาราง 44 แสดงค่าร้อยละของความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเรื่องความเหมาะสมต่อการพัฒนาพื้นที่ผังธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหมาะสม	49	86.0
ไม่เหมาะสม	8	14.0
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 44 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวส่วนใหญ่คิดว่าพื้นที่ผังธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 86.0 เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นชุมชนเก่าแก่และเมืองหลวงเก่าในอดีตของประเทศ และมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติ เช่น คลองบางกอกน้อย โบราณสถาน เช่น วัดอรุณราชวราราม และวิถีชีวิตริมน้ำของคนไทยในอดีต นอกจากนั้น พื้นที่ดังกล่าวยังสามารถเดินทางได้สะดวกทั้งทางน้ำและทางบก และยังอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอื่น ๆ เช่น วัดพระแก้ว ถนนข้าวสาร เป็นต้น ส่วนที่เหลือคิดว่าไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 14.0 เนื่องจากขาดการส่งเสริมและการจัดการด้านการท่องเที่ยวจากภาครัฐอย่างจริงจัง รวมทั้งในพื้นที่ยังมีปัญหาเรื่องความปลอดภัยและความสกปรกในแหล่งชุมชนต่าง ๆ อีกด้วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเรื่องภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรี ปรากฏผลดังตาราง 45

ตาราง 45 แสดงค่าร้อยละความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเรื่องภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรี

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	18	31.6
มีปัญหา	39	68.4
รวมทั้งหมด	57	100.0

จากตาราง 45 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจน้ำที่เกี่ยวกับแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหาด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 68.4 โดยมีภาพรวมของปัญหา คือ รัฐบาลการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น เรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เรื่องการปรับปรุงเมืองและคลองให้สวยงาม เรื่องการดูแลความสะอาดบริเวณรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวทั้งบนบกและในแม่น้ำลำคลองที่มีน้ำเน่าเสีย เรื่องปัญหาการจราจรทางน้ำ เช่น ต้องเสียเวลารอการเปิดปิดประตูน้ำบางแห่ง เรื่องการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จัก รวมทั้งเรื่องการจัดนำเที่ยวยังไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะช่วงฤดูน้ำแล้ง น้ำน้อย น้ำไม่สะอาด นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับบริษัทน้ำเที่ยวต่าง ๆ เช่น การให้ค่าหัวคิวแก่นายหน้าที่ทำลูกค้าให้กับบริษัทท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การจัดนำเที่ยวทางเรือโดยมีเด็กคุมเรือ แต่ไม่มีมัคคุเทศก์ อาจทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องได้ การนำนักท่องเที่ยวไปซื้อของในร้านค้าที่ไม่ยุติธรรม นอกจากนี้ ยังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เช่น การไม่มีท่าเทียบเรือหรือมีแต่ไม่พร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยว การคิดค่าบริการท่าเทียบเรือตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ การวางขายสินค้าในร้านค้าและร้านอาหารไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย สุดท้ายเป็นปัญหาของชาวบ้านภายในชุมชนที่ไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่สนใจทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนผู้ประกอบการที่เหลือนับว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีไม่มีปัญหาด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 31.6

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการธุรกิจน้ำเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ได้แก่ การช่วยดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น การป้องกันการทิ้งขยะลงสู่แม่น้ำลำคลอง การจัดวางถังขยะไว้ในบริเวณที่เหมาะสม รวมทั้งควรมีการจัดอบรมความรู้ต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านในชุมชน เช่น ความสำคัญของการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน เพื่อส่งเสริมให้เกิดมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การอบรมภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปลูกต้นไม้ การจัดระเบียบร้านขายอาหารและสินค้าให้สะอาด มีคุณภาพ และราคาเหมาะสม ควรมีการจัดงบประมาณและวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำ รวมทั้งออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการเดินทางทางน้ำให้ปลอดภัยและรัดกุม เพิ่มจุดรับส่งของท่าเรือ และปรับปรุงให้ได้มาตรฐานระดับสากล รวมทั้งเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งพักผ่อน ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม ควรมีการเพิ่มปริมาณและคุณภาพของเรือบริการท่องเที่ยวทางน้ำ แต่ต้องป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจบริการท่องเที่ยวทางน้ำ รวมทั้งร่วมมือกับตำรวจช่วยกันป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวและชาวบ้าน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมงานเทศกาลทางน้ำ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น จัดตลาดน้ำคลองบางกอกใหญ่

4.4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีและความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมัคคุเทศก์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของมัคคุเทศก์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเพศของมัคคุเทศก์ ปรากฏผลดังตาราง 46

ตาราง 46 แสดงค่าร้อยละสถานภาพทางเพศของมัคคุเทศก์

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศชาย	47	47.5
เพศหญิง	52	52.5
รวมทั้งหมด	99	100.0

จากตาราง 46 พบว่า มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.5 ที่เหลือเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 47.5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านอายุของมัคคุเทศก์ ปรากฏผลดังตาราง 47

ตาราง 47 แสดงค่าร้อยละด้านอายุของมัคคุเทศก์

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
21 - 30 ปี	36	36.4
31 - 40 ปี	35	35.4
41 - 50 ปี	24	24.2
51 - 60 ปี	3	3.0
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	1	1.0
รวมทั้งหมด	99	100.0

จากตาราง 47 พบว่า มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.4 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.4 จากนั้นก็อยู่ในช่วงอายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.2 ส่วนที่เหลืออยู่ในช่วงอายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 3 และช่วงอายุที่มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของมัคคุเทศก์ ปรากฏผลดังตาราง 48

ตาราง 48 แสดงค่าร้อยละระดับการศึกษาสูงสุดของมัคคุเทศก์

ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	6.1
ปวส. / อนุปริญญา	5	5.0
ปริญญาตรี	68	68.7
สูงกว่าปริญญาตรี	18	18.2
อื่น ๆ	2	2.0
รวมทั้งหมด	99	100.0

จากตาราง 48 พบว่า มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.7 รองลงมา ได้แก่ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 18.2 ส่วนที่เหลือเป็น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 6.1 ระดับ ปวส. / อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 5 และอื่น ๆ อีก คิดเป็นร้อยละ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของมัคคุเทศก์ ปรากฏผลดังตาราง 49

ตาราง 49 แสดงค่าร้อยละรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของมัคคุเทศก์

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5,000 - 10,000 บาท	11	11.1
10,001 - 15,000 บาท	42	42.4
15,001 - 20,000 บาท	15	15.2
20,001 - 30,000 บาท	22	22.2
สูงกว่า 30,001 บาทขึ้นไป	9	9.1
รวมทั้งหมด	99	100.0

จากตาราง 49 พบว่า มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 10,001 - 15,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 42.4 รองลงมามีรายได้เฉลี่ย 20,001 - 30,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 22.2 รายได้เฉลี่ย 15,001 - 20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 15.2 ที่เหลือมีรายได้เฉลี่ย 5,000 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 11.1 และ รายได้เฉลี่ยสูงกว่า 30,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 9.1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของบัตรมัคคุเทศก์ที่ใช้ประกอบอาชีพ ปรากฏผลดังภาพประกอบ 50

ตาราง 50 แสดงค่าร้อยละประเภทของบัตรมัลติเทคท์

ประเภทของบัตรมัลติเทคท์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั่วไป (ต่างประเทศ) - สิบรอนซ์เงิน	94	94.9
เฉพาะ (ต่างประเทศ - เฉพาะพื้นที่) - สีมชมพู	2	2.0
เฉพาะ (ไทย - เฉพาะพื้นที่) - สีฟ้า	1	1.0
อื่น ๆ	2	2.0
รวมทั้งหมด	99	100.0

จากตาราง 50 พบว่า มัลติเทคท์ส่วนใหญ่มีบัตรมัลติเทคท์ประเภททั่วไป (ต่างประเทศ) บัตรสิบรอนซ์เงิน คิดเป็นร้อยละ 94.9 ที่เหลือเป็นบัตรมัลติเทคท์ประเภทเฉพาะ (ต่างประเทศ - เฉพาะพื้นที่) บัตรสีชมพู และบัตรประเภทอื่น ๆ อีก คิดเป็นร้อยละ 2 เท่ากัน และบัตรมัลติเทคท์ประเภทเฉพาะ (ไทย - เฉพาะพื้นที่) บัตรสีฟ้า คิดเป็นร้อยละ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานเป็นมัลติเทคท์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตาราง 51

ตาราง 51 แสดงค่าร้อยละเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานเป็นมัลติเทคท์

ประสบการณ์การทำงานเป็นมัลติเทคท์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 - 5 ปี	49	49.5
6 - 10 ปี	23	23.2
11 - 20 ปี	23	23.2
21 - 30 ปี	4	4.0
รวมทั้งหมด	99	100.0

จากตาราง 51 พบว่า มัลติเทคท์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นมัลติเทคท์ระหว่าง 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมา มีประสบการณ์ระหว่าง 6 - 10 ปี และระหว่าง 11 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.2 เท่ากัน ที่เหลือมีประสบการณ์ทำงานเป็นมัลติเทคท์ระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 4

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรี

ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด โดยเรียงลำดับใน 5 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1 ได้แก่ วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

ลำดับที่ 2 ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

ลำดับที่ 3 ได้แก่ วัดระฆังโฆสิตาราม วัดกัลยาณมิตร

ลำดับที่ 4 ได้แก่ พระราชวังเดิม พิพิธภัณฑ์ศิริราช และวัดศรีสุดาราม

ลำดับที่ 5 ได้แก่ พระราชวังหลัง สถานีรถไฟบางกอกน้อย และวัดสุวรรณาราม

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรีโดยแสดงเป็นภาพรวมและรายชื่อ ปรากฏผลดังตาราง 52

ตาราง 52 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรี

ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อ ความพร้อมของปัจจัยการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยท่องเที่ยว		
	X	S.D.	แปลผล
ความพร้อมของปัจจัยโดยรวม	2.92	0.630	ปานกลาง
1. ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง	3.11	0.978	ปานกลาง
2. ความสวยงามของทัศนียภาพ	3.35	0.918	ปานกลาง
3. การเดินทางสะดวกสบาย	3.41	0.833	มาก
4. การให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ เช่น ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว เอกสารเผยแพร่	2.63	0.910	ปานกลาง
5. สถานที่พักผ่อน เช่น รูปแบบ ลักษณะ สภาพ	2.44	0.798	น้อย
6. ร้านอาหารและร้านค้า เช่น จำนวน รูปแบบ ความสะอาด	2.80	0.880	ปานกลาง
7. บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ เช่น จำนวน มาตรฐาน	3.31	0.816	ปานกลาง
8. ห้องน้ำห้องสุขา เช่น จำนวน ความสะอาด	2.62	0.889	ปานกลาง
9. น้ำดื่ม เช่น ความเพียงพอ ความสะอาด	3.21	0.907	ปานกลาง
10. การจัดการขยะและความสะอาด	2.83	0.915	ปานกลาง
11. คุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำและลำคลอง	2.42	1.031	น้อย

ตาราง 52 (ต่อ)

ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อ ความพร้อมของปัจจัยการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยท่องเที่ยว		
	X	S.D.	แปลผล
12. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.16	0.779	ปานกลาง
13. ความหลากหลายของกิจกรรม เช่น ล่องเรือ พายคายัค ขี่จักรยาน	2.68	0.978	ปานกลาง

จากตาราง 52 พบว่า ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.41 - 2.42

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยแสดงเป็นภาพรวมและรายข้อ ปรากฏผลดังตาราง 53

ตาราง 53 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
	X	S.D.	แปลผล
ความคิดเห็นโดยภาพรวม	4.00	0.332	มาก
1. เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม	4.63	0.507	มากที่สุด
2. รายได้จากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมของ ครอบครัวเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญมากนัก	3.43	1.230	มาก
3. ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และลงสู่ท้องถิ่น โดยตรง	4.14	0.783	มาก
4. ชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวได้เพียงแค่การสำรวจและ กำหนดเส้นทางท่องเที่ยว	3.48	1.073	มาก

ตาราง 53 (ต่อ)

ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
	X	S.D.	แปลผล
5. ภาครัฐเป็นหน่วยงานเดียวที่มีหน้าที่ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	3.75	1.100	มาก
6. การแสดงประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นจะจัดขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.29	1.163	ปานกลาง
7. ชุมชนสามารถติดต่อประสานงานกับบริษัทท่องเที่ยวให้จัดส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนได้เองโดยตรง	3.56	1.022	มาก
8. การจัดอบรมเรื่องภาษาให้กับชุมชนจะช่วยลดปัญหาด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้	4.37	0.527	มากที่สุด
9. การเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง	3.19	1.218	ปานกลาง
10. รายได้จากการท่องเที่ยวสามารถนำมาพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้	4.49	0.522	มากที่สุด
11. การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ฯลฯ	4.30	0.692	มากที่สุด
12. นักท่องเที่ยวได้จ่ายเงินค่าท่องเที่ยวและบริการแล้ว จึงสามารถทำอะไรก็ได้ตามความต้องการ	4.29	0.895	มากที่สุด
13. การส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นหน้าที่ของภาครัฐ	4.38	0.976	มากที่สุด
14. มัคคุเทศก์ท้องถิ่นสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี	4.10	0.851	มาก
15. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ตัวแทนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม	4.53	0.578	มากที่สุด

จากตาราง 53 พบว่า ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.19 - 4.63

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ผังธนบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของมัคคุเทศก์เรื่องความเหมาะสมของการพัฒนาพื้นที่ผังธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏผลดังตาราง 54

ตาราง 54 แสดงค่าร้อยละของความคิดเห็นของมัคคุเทศก์เรื่องความเหมาะสมต่อการพัฒนาพื้นที่ผังธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหมาะสม	92	92.9
ไม่เหมาะสม	7	7.1
รวมทั้งหมด	99	100.0

จากตาราง 54 พบว่า มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่คิดว่าพื้นที่ผังธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 92.9 เนื่องจากเป็นย่านประวัติศาสตร์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และยังมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมและทำสวน ซึ่งเป็นอาชีพเก่าแก่ของชุมชนในพื้นที่นั้นด้วย ส่วนมัคคุเทศก์ที่เหลือคิดว่าพื้นที่ผังธนบุรีไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 7.1 เนื่องจากมีคนอาศัยอยู่จำนวนมาก และรูปแบบของวิถีชีวิตก็ได้เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งระบบนิเวศต่างๆ ซึ่งเสียหายจนไม่สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของมัคคุเทศก์เรื่องภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรี ปรากฏผลดังตาราง 55

ตาราง 55 แสดงค่าร้อยละความคิดเห็นของมัคคุเทศก์เรื่องภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรี

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	18	18.2
มีปัญหา	81	81.8
รวมทั้งหมด	99	100.0

จากตาราง 55 พบว่า มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่คิดว่าพื้นที่ผังธนบุรีมีปัญหาด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 81.8 จากเหตุผลต่าง ๆ ได้แก่ การขาดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนท้องถิ่น การขาด

งบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ป้ายบอกทาง ท่าจอดเรือ ปัญหาเรื่องมลภาวะต่าง ๆ เช่น แม่น้ำลำคลองเน่าเสีย เรือหางยาวขับเร็วและเสียงดัง ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงปัญหาเรื่องขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก นอกจากนี้ ยังมีปัญหาจากผู้ประกอบการเรือรับจ้างที่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ไม่สุภาพ และไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนมณฑลเทศาภิบาลที่เหลืคิดว่าไม่มีปัญหาด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 18.2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของมณฑลเทศาภิบาลเรื่องข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ได้แก่ การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐบาล เอกชน และประชาชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งแก้ไขปัญหาเรื่องความปลอดภัยและการหลอกลวงนักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก และจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ขี่จักรยานชมสวน พายเรือชมวิถีชีวิต ที่พักแบบโฮมสเตย์ การจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น แก้ปัญหาเรื่องน้ำเน่าเสียในแม่น้ำลำคลอง การควบคุมและจำกัดความเร็วและเสียงของเรือหางยาว นอกจากนี้ ควรจัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ภาษาต่างประเทศ และสิ่งที่ควรปฏิบัติในฐานะเจ้าบ้านที่ดี

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำบางแห่งเริ่มประสบปัญหาความเสื่อมโทรมจากการขาดการจัดการที่ดี ผังธนบุรีซึ่งในอดีตเคยได้ชื่อว่าเวนิสตะวันออกก็เป็นพื้นที่อีกแห่งหนึ่งที่กำลังประสบปัญหานี้เช่นกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ: กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติราชธานีกรุงธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรีที่เหมาะสมต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติราชธานีกรุงธนบุรี”
- 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์ และประชาชนท้องถิ่น เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ผังธนบุรี และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมต่อการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ติดลำนน้ำในพื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี 2) นักท่องเที่ยว 3) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว 4) มัคคุเทศก์ และ 5) ประชาชนท้องถิ่น โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวนแห่ง และ คน ตามลำดับ ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน แห่ง มัคคุเทศก์ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจำนวน คน และประชาชนท้องถิ่นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตาจำนวน คน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 ประเภท ได้แก่ แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ และประชาชนท้องถิ่น แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำภายในพื้นที่ผังธนบุรี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำภายในพื้นที่ผังธนบุรี รวมทั้งแบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะนำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 14 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าฐานนิยม และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 รูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยว

รูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ โดยการล่องเรือผ่านคลองบางกอกใหญ่ คลองบางเชือกหนัง คลองบางน้อย คลองบางพรหม คลองบางระมาด คลองชักพระ คลองบางกอกน้อย และแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างคลองบางกอกน้อยถึงคลองบางกอกใหญ่ ใช้ระยะเวลาการเดินทางตั้งแต่ 09.00 - 16.00 น. โดยเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์ การเลือกใช้มัคคุเทศก์ที่มีประสบการณ์ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น นอกจากนั้น ยังมีมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน เช่น การใช้เรือหางยาวที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย การป้องกันน้ำเน่าเสียและการทิ้งขยะมูลฝอยในลำน้ำเตรียมถุงขยะสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน

5.1.2 นักท่องเที่ยว

จากผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวทางน้ำของนักท่องเที่ยว พบว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำที่มีความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมที่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยปัจจัยด้านความอุดมสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ ความสวยงามของทัศนียภาพ และสภาพของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความพึงพอใจใกล้เคียงกันคืออยู่ในระดับมากและมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่นักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก คือ การให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ การจัดการขยะและความสะอาด ความหลากหลายของกิจกรรม ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมมีความพึงพอใจในระดับน้อย ส่วนนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เข้าใจได้ถูกต้อง แต่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมเข้าใจไม่ถูกต้อง แต่นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองตอบได้ถูกต้องจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของการจัดการแสดงเพื่อทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสูงสุด 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งเสริมให้มีธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และ 3) นักท่องเที่ยวคณะใหญ่ (Mass Tourism) หรือนักท่องเที่ยวที่จ่ายเงินมาก หรือนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย สามารถจัดเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ถ้าสามารถปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองมีความเห็นว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 6 คน และ 10 คน ตามลำดับ เนื่องจากฝั่งธนบุรีมีประวัติศาสตร์

ความเป็นมายาวนาน เคยเป็นเมืองหลวงเก่าของประเทศ และยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและวัดสำคัญเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยาตลอดเส้นทางท่องเที่ยวริมน้ำ แต่ยังคงมีปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับเรือท่องเที่ยวที่ขับเร็วและมีเสียงดังเกินไป คนขับเรือไม่ค่อยมีมารยาทและไม่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ลำคลองค่อนข้างสกปรก มีกลิ่นเหม็น และการเอาเปรียบของผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางน้ำบางราย เช่น เส้นทางหรือสถานที่ท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามข้อตกลง แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่เป็นที่รู้จัก โดยนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ได้แก่ การดูแลรักษาความสะอาดของแม่น้ำลำคลอง จัดอบรมให้กับคนขับเรือเกี่ยวกับวิธีการเป็นผู้นำเที่ยวที่ดี สร้างมาตรฐานทั้งด้านคุณภาพและราคาของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก

5.1.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวริมลำน้ำของพื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี” เนื่องจากยังคงมีทรัพยากรภายในแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างสมบูรณ์ มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างดี เปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว และมีคุณค่าด้านการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย เขตบางกอกน้อย ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี วัดระฆังโฆสิตาราม วังหลังและกำแพงวังหลัง เขตบางกอกใหญ่ ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม วัดโมลีโลกยาราม และมัสยิดต้นสน เขตตลิ่งชัน ได้แก่ ตลาดน้ำคลองลัดมะยม และสวนกล้วยไม้ และเขตธนบุรี ได้แก่ วัดกัลยาณมิตร ศาลเจ้าเกียนอันเกง และวัดอินทาราม

5.1.4 ประชาชนท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากที่สุด เช่น เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม, มัคคุเทศก์ท้องถิ่นสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ตัวแทนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม การมีความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก เช่น ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และลงสู่ท้องถิ่นโดยตรง ชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวได้โดยดำเนินการสำรวจและกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว

จากผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก โดยมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมมากที่สุด เช่น ชุมชนควรรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน ประชาชนท้องถิ่นต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและป่า/สัญลักษณ์สื่อความหมายต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน และ

ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมมาก เช่น สนใจเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนเองเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวจำนวนมากและหลากหลาย รวมทั้งยังมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ส่วนประชาชนที่คิดว่าชุมชนของตนเองไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ปัญหาเรื่องมลภาวะต่าง ๆ รวมทั้งชุมชนไม่ต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ประชาชนยังได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายท้องถิ่นของตนเอง ส่วนที่เหลือไม่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 15 เนื่องจากไม่มีเวลา

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อภาพรวมของปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีไม่มีปัญหาด้านการท่องเที่ยว แต่มีบางส่วนที่คิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรียังมีปัญหาด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาด้านมลภาวะต่าง ๆ ปัญหาด้านชุมชน ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ปัญหาด้านสาธารณสุขโรค รวมทั้งการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยประชาชนท้องถิ่นได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ได้แก่ การพัฒนาเรื่องสาธารณสุขโรค สาธารณูปการ การปรับปรุงมลภาวะต่าง ๆ ส่วนภาครัฐควรมีการวางแผนนโยบายด้านการท่องเที่ยวให้ชัดเจน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนกรวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชุมชน เช่น การอบรมภาษาต่างประเทศ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์

5.1.5 ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีที่ได้รับความนิยมมากที่สุดใน 5 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร ลำดับที่ 2 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี ลำดับที่ 3 วัดระฆังโฆสิตาราม พระราชวังเดิม วัดกัลยาณมิตร ลำดับที่ 4 ชนลงหินบ้านบุ สถานีรถไฟบางกอกน้อย พิพิธภัณฑ์ศิริราช และลำดับที่ 5 ตลาดน้ำตลิ่งชัน มัสยิดต้น

ส่วนผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยความพร้อมของปัจจัยการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ ความสวยงามของทัศนียภาพ ส่วนความพร้อมของปัจจัยการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ สถานที่พักผ่อน ห้างน้ำ คุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำลำคลอง และความหลากหลายของกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เช่น กิจกรรมที่ดำเนินการต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และสังคม คิดเป็นร้อยละ 84.2 แต่มีนโยบายเรื่องการจ้างงานชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน ร้อยละ 57.9 การประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน การมีโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์ และมีการประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นที่รู้จักและเข้าใจ ทั้งความหมาย รูปแบบ และกิจกรรม เพียงร้อยละ 42.1 เท่านั้น

นอกจากนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวส่วนใหญ่คิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 86.8 และไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 13.2 โดยคิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรียังมีปัญหาด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 68.4 ได้แก่ ปัญหาเรื่องขาดการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐ ปัญหาการจราจรทางน้ำ ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก ปัญหาด้านการบริหารจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาเกี่ยวกับบริษัทนำเที่ยว และปัญหภายในชุมชนท้องถิ่นเอง ส่วนข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ได้แก่ การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว การป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากบริษัทที่ดำเนินธุรกิจบริการท่องเที่ยวทางน้ำ และจัดอบรมความรู้ต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านในชุมชน

5.1.6 มัคคุเทศก์

ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 วัดอรุณราชวรารามวรมหาวิหาร ลำดับที่ 2 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี ลำดับที่ 3 วัดระฆังโฆสิตาราม วัดกัลยาณมิตร ลำดับที่ 4 พระราชวังเดิม พิพิธภัณฑ์ศิริราช วัดศรีสุดาราม และลำดับที่ 5 พระราชวังหลัง สถานีรถไฟบางกอกน้อย วัดสุวรรณาราม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความพร้อมของปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การเดินทางสะดวกสบาย ส่วนความพร้อมของปัจจัยที่อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ ความสวยงามของทัศนียภาพ การให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ การจัดการขยะและความสะอาด และความหลากหลายของกิจกรรม ส่วนความพร้อมของปัจจัยที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ สถานที่พักผ่อน และคุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำและลำคลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของมัคคุเทศก์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากที่สุด เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ควรให้ตัวแทนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนความความรู้ความเข้าใจ

ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่นสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อความเหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่คิดว่าเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 92.9 เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และภูมิทัศน์ที่สวยงาม ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ แต่มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 81.8 คิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหาด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากการขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนท้องถิ่น การขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาเรื่องมลภาวะต่าง ๆ ปัญหาด้านความปลอดภัย ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การเอาเปรียบนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ และปัญหาเรื่องการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก แก้ปัญหาเรื่องความปลอดภัยและหลอกลวงนักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม การจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อม และจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและภาษา

5.2 การอภิปรายผล

5.2.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ดลิ่งชัน และธนบุรี เพื่อคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี” มีเหตุผลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ ตรงหรือใกล้เคียงกับลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วยลักษณะโดดเด่น มีความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทวีเดช ทองอ่อน (2537) ได้เสนอแนวทางการวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองและชุมชนกรุงธนบุรี เพื่อแสดงออกถึงคุณค่าสภาพแวดล้อมเมืองและชุมชนกรุงธนบุรีที่มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ นอกจากนั้น แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวยังมีลักษณะขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่เหมาะสมต่อการเที่ยวชมที่นอกจากจะต้องมีลักษณะโดดเด่นแล้ว ยังต้องมีบรรยากาศและทัศนียภาพเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้สามารถสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้านริมน้ำ และรู้สึกประทับใจกับทัศนียภาพของสองฟากฝั่งริมลำน้ำได้ด้วย ได้แก่

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งที่จะสามารถสื่อให้เห็นถึงความสำคัญของสายน้ำกับคนไทยตั้งแต่อดีต เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ ฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวสมบูรณ์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำ ตู้โทรศัพท์ ร้านขายเครื่องดื่มและของที่ระลึก นอกจากนั้นชาวบ้านท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงยังสามารถหารายได้จากการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มได้อีกด้วย การ

จัดการด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ทั้งบริเวณริมคลองบางกอกน้อยและภายในอุจาดเรือของพิพิธภัณฑ ๑ มีการกันไม่ให้ผักตบชวาและขยะจากภายนอกเข้ามาภายในบริเวณพิพิธภัณฑ ๑ เพื่อรักษาทัศนียภาพไว้ได้อย่างดี

- วัดระฆังโฆสิตาราม เนื่องจากมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถังรองรับขยะ ห้องน้ำ ที่จอดรถ ถนนภายในวัดสะอาด นอกจากนั้น ยังมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายถังสังฆทานและสัตว์สำหรับปล่อยเพื่อทำทาน แต่การปล่อยสัตว์เหล่านี้มีแม่หมูที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากเมื่อประชาชนหรือนักท่องเที่ยวปล่อยสัตว์น้ำลงแม่น้ำแล้ว ยังไม่ได้ออกไปไกลจากฝั่ง ก็จะมีเด็กไปจับสัตว์เหล่านั้นกลับมาขายอีก

- วัดหลังและกำแพงวัดหลัง เนื่องจากเคยมีความสำคัญในอดีต เป็นที่ประทับของกรมพระราชวังหลัง ซึ่งเป็นองค์แรกและองค์เดียวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่เดิมเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ตั้งแต่เหนือวัดระฆังโฆสิตารามไปจนจรดปากคลองบางกอกน้อยหรือโรงพยาบาลศิริราชในปัจจุบัน ร่องรอยที่ยังพอให้เห็นอยู่ได้ในปัจจุบันคือ กำแพงวัดหลัง

- วัดอรุณราชวราราม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่งของฝั่งธนบุรี และมีความพร้อมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีองค์ประกอบต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญตั้งแต่สมัยอยุธยา ผ่านสมัยกรุงธนบุรี จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน รวมทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีความพร้อมอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ ถังรองรับขยะ เป็นต้น ส่วนป้อมตำรวจท่องเที่ยวซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดทำให้เกิดความมั่นใจต่อนักท่องเที่ยว แต่จากการสังเกตพบว่า บางครั้งก็ไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำสถานี ส่วนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า สภาพภายในวัดสะอาด ไม่มีเศษขยะหรือใบไม้ทำลายทัศนียภาพ นอกจากนั้น ทางวัดยังเปิดโอกาสให้ชุมชนทราบดีจากการเข้าพื้นที่เพื่อจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึก รับประทานอาหาร ซึ่งทางวัดควรจะเข้ามาดูแลเรื่องราวของสินค้าเพื่อป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ส่วนเรื่องการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวนั้น ทางวัดมีป้ายสื่อความหมายของวัดอรุณราชวรารามและป้ายบอกเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวของแม่น้ำเจ้าพระยาและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งจัดทำโดยกรุงเทพมหานคร

- วัดโมลีโลกยาราม แม้จะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่โดดเด่นมากนัก แต่เนื่องจากเป็นวัดสำคัญในสมัยกรุงธนบุรี คือ เป็นวัดสำคัญในเขตพระราชวัง จึงไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาคัลยาณมิตรกับวัดพระแก้วในปัจจุบัน มีการสันนิษฐานว่าพระวิหารของวัดโมลีโลกยารามเคยเป็นนางเกลือในสมัยกรุงธนบุรีด้วย จึงมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกรุงธนบุรี และภายในวัดโมลีโลกยารามมีพระบรมรูปของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตั้งอยู่ระหว่างพระวิหารและพระอุโบสถด้วย นอกจากนั้น การเดินทางท่องเที่ยวจากวัดโมลี ๑ ยังสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้อีก คือ มัสยิดต้นสน ซึ่งมีทางเข้าทางถนนอยู่บริเวณเดียวกัน และวัดกัลยาณมิตร ซึ่งสามารถนั่งเรือข้ามฟาก หรือเดินทางข้ามสะพานพระตุ๊กันน้ำบริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ ซึ่งจะเป็นประสบการณ์ที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว ที่จะสามารถมองเห็นคลองบางกอกใหญ่และแม่น้ำเจ้าพระยาในมุมมองที่ต่างไป และเหตุผลในการเลือกวัดโมลีเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำครั้งนี้ก็อย่างหนึ่ง คือ เป็นพื้นที่ที่มีความ

หลากหลายของชุมชนที่มีทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม ซึ่งแม้จะแตกต่างกันด้านศาสนา แต่ชาวบ้านก็สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

- มัสยิดต้นสน เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นในฐานะที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่นั้น แม้การท่องเที่ยวที่มัสยิดต้นสนจะสามารถทำได้เพียงแค่สัมผัสความงามจากภายนอก ไม่สามารถเข้าไปภายในมัสยิดได้ แต่เพียงเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนมุสลิมต้นสน ก็ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมได้เป็นอย่างดี

- ตลาดน้ำคลองลัดมะยม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากตลาดน้ำคลองลัดมะยมเป็นการรวมตัวกันของชาวบ้านในชุมชนคลองลัดมะยม ชาวบ้านเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยมีประธานตลาดน้ำเป็นผู้ดูแลระบบการบริหารจัดการภายในตลาด ซึ่งผลิตภัณฑ์สินค้า อาหาร ขนม และเครื่องดื่มต่าง ๆ ที่นำมาจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ชาวบ้านทำขึ้นเองหรือเป็นของในบ้าน มีการดูแลเรื่องความสะอาดภายในตลาดน้ำเป็นอย่างดี นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังสามารถเช่าเรือเพื่อเที่ยวชมวิถีชีวิตริมคลองแถบนั้นได้อีกด้วย

- สวนกล้วยไม้ เนื่องจากดอกกล้วยไม้มีการออกดอกตลอดปี และการเลือกท่องเที่ยวในสวนกล้วยไม้ ก็เป็นการสร้างความหลากหลายให้กับเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ สำหรับในด้านการให้ความรู้และการศึกษานั้น เจ้าของสวนกล้วยไม้จะมีการอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกและเพาะพันธุ์กล้วยไม้สำหรับผู้สนใจศึกษาหรือลองซื้อกลับไปปลูกเองอีกด้วย ซึ่งเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

- วัดกัลยาณมิตร เป็นส่วนหนึ่งที่เรียกว่า ภูมิถิ่น และเนื่องจากมีประชาชนและนักท่องเที่ยวมาเคารพสักการะหลวงพ่อโตในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ทำให้บางครั้งการดูแลเรื่องความสะอาดยังไม่ทั่วถึง รวมทั้งบริเวณลานกว้างหน้าพระวิหาร ควรจะมีการจัดระเบียบที่จอดรถและปรับปรุงภูมิทัศน์ เช่น ปลูกต้นไม้ เพื่อเพิ่มศักยภาพให้เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากยิ่งขึ้น ข้อดีของสถานที่ตั้งวัดกัลยาณมิตรคือใกล้แหล่งท่องเที่ยวอื่น สามารถเดินทางได้ถึงอีกหลายแห่ง ทั้งศาลเจ้าเกียนอันเกง วัดโมลีโลกยาราม และมัสยิดต้นสน นอกจากนี้ ชุมชนท้องถิ่นที่อยู่บริเวณรอบ ๆ วัดยังสามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวด้วย

- ศาลเจ้าเกียนอันเกง เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนภูมิถิ่นเช่นเดียวกับวัดกัลยาณมิตร เมื่อประชาชนหรือนักท่องเที่ยวมาไหว้สักการะหลวงพ่อโตที่วัดกัลยาณมิตรแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะเดินทางมาไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่ศาลเจ้าเกียนอันเกงด้วย ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ สถาปัตยกรรมภายในศาลเจ้ายังคงถูกรักษาไว้เป็นอย่างดี เนื่องจากตระกูลของผู้ที่ดูแลศาลเจ้านี้ตั้งแต่อดีตยังคงสืบทอดการดูแลศาลเจ้าแห่งนี้ต่อมาโดยตลอด

- วัดอินทาราม เป็นวัดที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงบูรณปฏิสังขรณ์มากที่สุด และพระองค์ยังเสด็จมาทรงศีลบำเพ็ญพระกรรมฐาน ณ พระตำหนักในวัดนี้ด้วย นับเป็นวัดประจำพระองค์ก็ว่าได้ ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์กับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีอย่างมาก ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัดยังสมบูรณ์อยู่มาก ตัวอย่างเช่น เจดีย์คู่หน้าพระวิหารหลังเก่า ที่กล่าวกันว่าใช้บรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและพระ

มเหสี พระวิหารหลังเล็กข้างพระวิหารหลังใหญ่ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นตำหนักที่พระองค์ใช้สำหรับฝึกพระกรรมฐานนั้น นับเป็นสถาปัตยกรรมของสมัยกรุงธนบุรีซึ่งไม่สามารถหาชมได้ทั่วไป เนื่องจากมีระยะเวลาของราชธานีเพียง 15 ปี โดยมีลักษณะเฉพาะ คือ หน้าบันก่ออิฐเป็นผนังสามเหลี่ยม ทำลวดลายเครือเถา ประดับด้วยงานเคลือบของจีน และหน้าพระวิหารหลังนี้มีพระบรมรูปทรงม้าตั้งอยู่เป็นที่สักการบูชาของผู้ที่นับถือทั่วไป การจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อมภายในวัดดี ไม่มีเศษขยะ หรือฝุ่นควันรบกวน นอกจากนั้นชุมชนท้องถิ่นสามารถหารายได้จากการขายดอกไม้และเครื่องดื่มให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มายังวัดด้วย สำหรับเรื่องการให้การศึกษาในทางวัดมีป้ายสื่อความหมายของกรุงเทพมหานครติดตั้งไว้อยู่บริเวณหน้าวัดที่ติดกับถนน รวมทั้งยังมีการแจกหนังสือประวัติวัดอินทารามเป็นวิทยาทานในพระวิหารหลังเล็ก โดยตั้งกล่องรับบริจาคตามกำลังศรัทธาเพื่อผลิตหนังสือต่อไป

5.2.2 ประชาชนท้องถิ่น

จากผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับคำจำกัดความของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอยู่ในระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด หมายความว่าอย่างน้อยที่สุดประชาชนท้องถิ่นก็เข้าใจในความหมายพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก เช่น ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และลงสู่ท้องถิ่นโดยตรง, ชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวได้โดยดำเนินการสำรวจและกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว, ชุมชนสามารถติดต่อประสานงานกับบริษัทท่องเที่ยวให้จัดส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนได้เองโดยตรง, การจัดอบรมเรื่องภาษาให้กับชุมชนจะช่วยลดปัญหาด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้, รายได้จากการท่องเที่ยวสามารถนำมาพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้, การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาต่าง ๆ, มัคคุเทศก์ท้องถิ่นสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ตัวแทนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม

ความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก แต่เป็นข้อความเชิงลบ ได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของภาครัฐและเอกชนเท่านั้น, การเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง, นักท่องเที่ยวได้จ่ายเงินค่าท่องเที่ยวและบริการแล้ว จึงสามารถทำอะไรก็ได้ตามความต้องการ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นหน้าที่ของภาครัฐ เหตุผลที่ประชาชนท้องถิ่นมีความเข้าใจเรื่องดังกล่าวในแง่ที่ผิด อาจเนื่องมาจากการขาดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ เมื่อเกิดปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จะต้องร่วมกันหาแนว

ทางแก้ไขและป้องกันต่อไป, เมื่อมีการบุกรุกทำลายสิ่งแวดล้อมหรือแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนต้องรีบแจ้งให้เจ้าหน้าที่รับทราบทันที และประชาชนท้องถิ่นต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและป้าย/สัญลักษณ์สื่อความหมายต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน, ท่านสนใจเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง และชุมชนควรรวมกลุ่มกัน เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งความคิดเห็นเหล่านี้สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชนตั้งแต่การให้ข้อมูลของท้องถิ่น การเตรียมการ การวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้ประโยชน์จากการบริการ โดยชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ที่จะต้องไม่เป็นการเบียดบังและทำลายสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม ยังมีความคิดเห็นที่ประชาชนท้องถิ่นยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตัวอย่างเช่น ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น, โครงการด้านการท่องเที่ยวที่ทางภาครัฐจัดขึ้นให้กับชุมชนนั้น ท่านไม่จำเป็นต้องสนใจ เพราะเป็นหน้าที่ของส่วนราชการในการตัดสินใจ และการบริจาคเงินทุนเพื่อใช้ในการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของภาครัฐเท่านั้น มิใช่หน้าที่ของประชาชนท้องถิ่น จะพบว่าประชาชนท้องถิ่นยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของรัฐและชุมชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างแท้จริง จึงควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจถึงบทบาทขององค์กรในชุมชน ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนและมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้องค์กรดังกล่าวเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง ดังงานวิจัยของ ดารุณี บุญธรรม และคณะ (2546: 96-100) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของชุมชนชาวม้งบ้านน้ำเคแสนก้วย ที่มีคณะกรรมการที่เป็นส่วนผลักดันกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมทุกกลุ่มให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการมีส่วนร่วมนั้นจะเกิดขึ้นอย่างมากมาย ทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม การเกิดจิตสำนึกต่อการรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อมและความภาคภูมิใจต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง

5.2.3 ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวให้ความคิดเห็นสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวที่คัดเลือกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ 5 แห่ง จากทั้งหมด 10 แห่ง ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม พิพิธภัณฑ์เรือพระราชพิธี วัดระฆังโฆสิตาราม วัดกัลยาณมิตรวรวิหาร และมีสยัดตันสน ซึ่งเป็นเหตุผลเดียวกับการคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ได้ถูกคัดเลือก ได้แก่ พระราชวังเดิม ชนลงหินบ้านบุ สถานีรถไฟบางกอกน้อย พิพิธภัณฑ์ศิริราช และตลาดน้ำตลิ่งชันด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังนี้

- พระราชวังเดิม เนื่องจากอยู่ในกองทัพเรือ ซึ่งเป็นสถานที่ราชการ จึงมีข้อจำกัดในการเข้าชม คือ ต้องแจ้งความประสงค์ในการเที่ยวชมเป็นหนังสือก่อนอย่างน้อย 7 วัน และต้องเดินทางมาเป็นกลุ่มอย่างน้อย 30 คน ทำให้เกิดปัญหาในการเข้าชม

- ชนลงหินบ้านบุ ต้องเข้าไปท่องเที่ยวในวันธรรมดา เนื่องจากวันเสาร์-อาทิตย์เป็นวันหยุดทำงาน แต่การทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำจัดขึ้นในวันเสาร์หรืออาทิตย์ ซึ่งเป็นวันทำงานที่ไม่สอดคล้องกัน

- สถานีรถไฟบางกอกน้อย เนื่องจากปัจจุบันการรถไฟแห่งประเทศไทยได้มอบพื้นที่บริเวณสถานีรถไฟบางกอกน้อยให้กับโรงพยาบาลศิริราชเพื่อก่อสร้างศูนย์การแพทย์นานาชาติระดับประเทศ และกำลังก่อสร้างอยู่ จึงไม่สามารถเข้าชมได้

- พิพิธภัณฑ์ศิริราช เนื่องจากอยู่ในโรงพยาบาลศิริราช ซึ่งเป็นสถานที่ราชการ ทำให้การเข้าไปเที่ยวชมค่อนข้างลำบาก และไม่ได้ยุติติริมน้ำมากนัก

- ตลาดน้ำตลิ่งชัน เป็นตลาดน้ำที่มีผู้นิยมและรู้จักอย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประดับ เรียงประยูร (2541) ซึ่งพบว่า ตลาดน้ำตลิ่งชันมีศักยภาพด้านคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง ซึ่งแสดงออกถึงวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ แต่กิจกรรมที่จัดขึ้นในตลาดน้ำนั้นส่งผลเสียต่อคุณภาพของน้ำในคลอง ผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอตลาดน้ำที่เพิ่งเปิดใหม่ได้ไม่นาน และยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก เพื่อเป็นการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ

ผู้ประกอบการและภาคีคู่เทศก์มีความเห็นเรื่องภาพรวมของความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ฝั่งธนบุรีอยู่ในระดับปานกลาง และระดับความคิดเห็นรายข้อเหมือนกันทุกข้อ ซึ่งปัญหาที่ทั้งสองกลุ่มเห็นว่ามีความพร้อมของปัจจัยน้อย คือ ที่พักและคุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำลำคลอง ในส่วนของการพักที่มีจำนวนน้อย อาจเนื่องมาจากพื้นที่ฝั่งธนบุรีส่วนใหญ่เป็นชุมชนเก่าแก่ ดั้งเดิม นักลงทุนอาจจะไม่สนใจลงทุนเพื่อสร้างที่พักเพื่อการท่องเที่ยว เพราะกลัวจะไม่คุ้มค่า เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีจะมาเที่ยวแบบวันเดียว ไม่มีการพักค้างคืน ส่วนเรื่องคุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย โดยเฉพาะเส้นทางคลองบางกอกน้อย คลองชักพระ และคลองบางกอกใหญ่ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งที่ปล่อยของเสียลงแม่น้ำลำคลอง

ส่วนความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อการดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่ยังไม่ชัดเจน ดูได้จากผลการวิเคราะห์ เช่น การดำเนินนโยบายในเรื่องการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศมีเพียงร้อยละ 42.1 ซึ่งยังน้อยมาก อาจเนื่องมาจากเหตุผลต่อเนื่องจากเรื่องปัจจัยความพร้อมด้านการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับปานกลาง ตัวอย่างเช่น ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความสวยงามของทัศนียภาพ การให้บริการด้านความรู้ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือปัจจัยความพร้อมด้านการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับน้อย ตัวอย่างเช่น คุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำลำคลอง ปัจจัยด้านความพร้อมต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวไม่มีนโยบายการประกอบธุรกิจในพื้นที่ฝั่งธนบุรี แต่ถ้าเป็นนโยบายเรื่องการท่องเที่ยวที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และสังคม จะมีความชัดเจนมาก คือ มีผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องนี้ถึงร้อยละ 84.2 อาจจะเป็นเนื่องจากการดำเนินการที่สามารถปฏิบัติได้ง่ายและชัดเจนไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใด ส่วนการดำเนินนโยบายอื่นที่เป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เรื่องการมีโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟู

สิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์ การจ้างงานในชุมชนท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นที่รู้จัก คำตอบที่ได้ส่วนใหญ่จะมีการดำเนินนโยบายเรื่องเหล่านี้ไม่มากนัก อาจเนื่องมาจากนโยบายเหล่านี้เป็นองค์ประกอบย่อยของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งทำได้ยากและทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น วิธีการดำเนินงานจึงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง

ส่วนความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวที่คิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แม้ยังคิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีเองก็ยังมีปัญหาด้านการท่องเที่ยว อาจจะหมายความว่า พื้นที่ฝั่งธนบุรียังมีศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ฝั่งธนบุรีเป็นชุมชนเก่าแก่และเป็นเมืองหลวงเก่าในอดีต และมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และวิถีชีวิตท้องถิ่น ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอาจมองว่าเป็นปัญหาที่สามารถหาทางแก้ไขได้

5.2.4 มัคคุเทศก์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของมัคคุเทศก์ต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยคัดเลือกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ 5 แห่ง ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี วัดระฆังโฆสิตาราม วัดกัลยาณมิตร และพระราชวังหลัง ซึ่งก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงสุดของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว จะมีเพิ่มเติมมาคือ พระราชวังหลัง หรือปัจจุบันคงเหลือเพียงวังหลังและกำแพงวังหลัง อาจเนื่องด้วยเหตุผลของความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างวัดระฆังโฆสิตารามและบวกกับประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่และน่าค้นหา ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มัคคุเทศก์ให้ความนิยมเพิ่มเติมจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว แต่ผู้วิจัยไม่ได้เลือกใช้ในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำนั้น ได้แก่ วัดศรีสุธาราม และวัดสุวรรณาราม ด้วยเหตุผลว่าวัดศรีสุธารามที่มัคคุเทศก์กล่าวถึงไม่ได้หมายความว่าถึงการหยุดเข้าชมภายในวัด แต่เป็นเพียงการแวะให้อาหารปลาบริเวณหน้าวัดที่ติดกับคลองบางกอกน้อยเท่านั้น ส่วนวัดสุวรรณารามยังขาดความพร้อมในด้านสาธารณูปการ เช่น ห้องน้ำ ที่มีน้อยและไม่สะอาดเพียงพอ

ส่วนผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ปัจจัยด้านความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ ความสวยงามของทัศนียภาพ การให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ ห้องน้ำห้องสุขา การจัดการขยะและความสะอาด และความหลากหลายของกิจกรรม ส่วนความพร้อมของปัจจัยที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ สถานที่พักผ่อน และคุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำลำคลอง จะเห็นว่าปัจจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ อาจเนื่องมาจากเส้นทางท่องเที่ยวที่มัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยวไปเที่ยว นั้น เป็นเส้นทางที่มีความเจริญของสังคมสมัยใหม่เข้ามาสู่ชุมชนดังกล่าวแล้ว ดังงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ (2545: 190-193) ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางธรรมชาติและ

โดยฝีมือมนุษย์ ยกตัวอย่างเช่น การตั้งโรงงานริมแม่น้ำลำคลอง ทำให้มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ ซึ่งเป็นการทำลายคุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำลำคลองให้หมดสิ้นไป ส่วนการสร้างหมู่บ้านหรืออาคารสูงริมลำน้ำก็นับเป็นการทำลายทัศนียภาพของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไป โดยในส่วนของปัจจัยด้านการท่องเที่ยว เช่น การให้บริการด้านข้อมูล และความรู้ ความหลากหลายของกิจกรรม และสถานที่พักผ่อน เหล่านี้น่าจะเป็นผลมาจากการขาดความร่วมมือกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

ส่วนความรู้ความเข้าใจของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งระดับความรู้ความเข้าใจที่มีระดับความเข้าใจมากที่สุดมี 2 ข้อ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อาจเนื่องมาจากเหตุผลว่า การท่องเที่ยวที่ดีทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใด จะต้องอยู่บนพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น เช่นเดียวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ควรให้ตัวแทนของชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม น่าจะมาจากเหตุผลว่าปัจจุบันนี้กระแสของเรื่องการรักษาธรรมชาติเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีมาก จึงส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเรื่องดังกล่าวนี้ก็ได้ ส่วนความรู้ความเข้าใจของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อยู่ในระดับปานกลางและน่าสนใจ คือ เรื่องการแสดงผลประโยชน์และวัฒนธรรมของชุมชนจะจัดขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งหากมีการปฏิบัติดังกล่าว อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการแสดงอย่างแท้จริง จนอาจกลายเป็นการแสดงเพื่อสร้างความพึงพอใจและประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ทำให้การแสดงขาดเสน่ห์และความเป็นธรรมชาติ รวมทั้งความเป็นเอกลักษณ์ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มากขึ้น เนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นตัวกลางที่จะประสานความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวไปในทิศทางที่ถูกต้อง ส่วนความรู้ความเข้าใจเรื่องการเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นนั้น นักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง เนื่องจากมัคคุเทศก์มักคิดว่าตนมีความรู้เพียงพอในการนำเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ แต่การเที่ยวชมและศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะมีจุดเด่นเฉพาะตัว การใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นจะทำให้ได้ความรู้เฉพาะท้องถิ่น และเป็นการช่วยกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นโดยตรงด้วย

5.2.5 นักท่องเที่ยว

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระหว่างนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลอง พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวและมีความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยได้ปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ โดยใช้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั่วไปให้กลายมาเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบค่อยเป็นค่อยไป แทรกซึมความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าไปในกระบวนการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศนอกจากจะเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังคงต้องการหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่เป็น

เอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมเยือน ซึ่งทำให้กระบวนการในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำแตกต่างไปจากนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม ดังต่อไปนี้

- ก่อนการเดินทาง จะมีการให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก่อนเดินทาง รวมทั้งมีการเตรียมคู่มือแนะนำเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถหาความรู้ได้ระหว่างการเดินทาง และธงขยะเพื่อป้องกันการทิ้งขยะในแหล่งท่องเที่ยว

- ขณะเดินทาง นักท่องเที่ยวจะต้องสนใจใฝ่หาความรู้ขณะมีทัศนคติบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนั้นจะต้องสนใจและให้ความสำคัญกับข้อมูล กิจกรรม และการสื่อความหมายต่าง ๆ รวมทั้งต้องให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคหรือจ่ายค่าบริการ เช่น ห้างน้ำ ว่าควรเป็นการจ่ายลงสู่พื้นที่ท่องเที่ยวโดยตรง

- หลังการเดินทาง จะมีการให้ความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งจะเป็นการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่ได้รับส่งต่อไปยังผู้อื่นได้อีกด้วย เช่น อี-เมลล์

จากกระบวนการดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา เกียรติวัฒน์ (2543: 138-143) ที่ศึกษาเรื่องความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษาอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ที่พบว่านักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีความเป็นนักท่องเที่ยวอยู่ระดับปานกลาง แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเสนอแนะให้มีการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้นำเสนอการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจะเห็นได้จากผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวทางน้ำและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองดังกล่าวข้างต้น

นักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมมีความเห็นว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 6 คน ขณะที่คิดว่าไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 4 คน อาจจะเนื่องมาจากเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมเป็นเส้นทางที่ไม่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทัศนียภาพไม่ค่อยสวยงาม เช่น การมีอาคารโรงงานริมลำคลอง ขาดการจัดหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลอง ส่วนนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองทั้งหมดมีความเห็นว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจเนื่องมาจากเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตริมน้ำ เช่น สวนกล้วยไม้ วัดอรุณราชวราราม นอกจากนี้พื้นที่ของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำยังเป็นพื้นที่ที่อยู่ลึกเข้าไปด้านในของพื้นที่ฝั่งธนบุรี จึงยังคงมีวิถีชีวิตแบบชาวบ้านดั้งเดิมให้พบเห็น แม่น้ำลำคลองยังสะอาด ดังนั้น จึงน่าจะเป็นเหตุผลที่ทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองเห็นความสำคัญและความโดดเด่นที่จะสามารถพัฒนาให้พื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

นักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหาด้านการท่องเที่ยวทางน้ำจำนวน 9 และ 7 คน ตามลำดับ ภาพรวมของปัญหาจะใกล้เคียงกัน จะแตกต่างกันในบางเรื่อง ซึ่งน่าจะเป็นเพราะเส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ปัญหาที่นักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความเห็นเหมือนกัน คือ ปัญหาเกี่ยวกับเรือหางยาวนำเที่ยวเรื่องขับเร็วและมีเสียงดัง แม้ว่านักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำจำเป็นต้องใช้เรือหางยาวในการท่องเที่ยว เนื่องจากเรือหางยาวเหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวในคลองสายเล็ก ๆ ดังนั้น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำจึงมีลักษณะเฉพาะ โดยเป็นการขับเรือที่ทำให้เกิดผลกระทบหรือมลภาวะน้อยที่สุด คือ การขับเรือด้วยความเร็วต่ำและเบา เพื่อไม่ให้สร้างความรำคาญและทำลายตลิ่งริมน้ำ ส่วนปัญหาของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุม ได้แก่ ลำคลองค่อนข้างสกปรก มีกลิ่นเหม็น การเอาเปรียบของผู้ประกอบการทางน้ำบางราย เช่น ใช้เส้นทางท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ และปัญหาของนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองพบ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่เป็นที่รู้จัก

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลงานการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอแนะ 3 ด้าน ได้แก่

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน รวมทั้งประชาชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2) รัฐควรจัดงบประมาณให้กับผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน ห้องน้ำ ที่จอดรถ ที่นั่งพักผ่อน ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก
- 3) ควรส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นเห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งอธิบายให้ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4) สนับสนุนให้มีการควบคุมคุณภาพของมัคคุเทศก์ โดยออกประกาศนียบัตรรับรองความรู้ความสามารถของมัคคุเทศก์ในการนำเที่ยว และการปฏิบัติตนรวมทั้งการแนะนำนักท่องเที่ยวในการรักษาสีเขียวในแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยว รวมทั้งจัดให้มีการขึ้นทะเบียนมัคคุเทศก์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5) เปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตั้งแต่การค้นหาสาเหตุของปัญหา การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว ภายในท้องถิ่น

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) การส่งเสริมให้มีการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่นโดยตรง เช่น การจ้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การบริจาคเงินให้กับแหล่งท่องเที่ยว การซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นต้น
- 2) จัดตั้งองค์กรท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น ชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ / อนุรักษ์ เพื่อช่วยกันตรวจสอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- 3) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น การจัดอบรมภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ
- 4) จัดอบรมและเปิดให้เจ้าหน้าที่อาสาสมัครประจำท้องถิ่น เพื่อดูแลตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยว และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบทราบ เมื่อเกิดการบุกรุกหรือทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว
- 5) ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การล่องเรือชมวิถีชีวิตริมคลอง การเขียนคำขวัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการนำเสนอการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต่อไป
- 2) ควรขยายขอบเขตการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีเพิ่มเติม เพื่อนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวที่น่าสนใจอื่น ๆ อีก เช่น เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเพิ่มเติม เส้นทางเดินเท้าท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวด้วยจักรยาน และเส้นทางท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ เนื่องจากพื้นที่ฝั่งธนบุรียังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเหลืออยู่อีกจำนวนมาก
- 3) ควรขยายขอบเขตของการวิจัยในหัวข้ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พฤติกรรมการจัดนำเที่ยวของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *ธนบุรีศรีมหาสมุทร*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงฯ.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2547). *ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547 – 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2531). *คู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2533). รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: ----- (2533). รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ ประเภทแม่น้ำลำคลอง 1. กรุงเทพฯ: กองเศรษฐกิจเทคโนโลยี.
- (2533). รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ ประเภทแม่น้ำลำคลอง 2. กรุงเทพฯ: กองเศรษฐกิจเทคโนโลยี.
- (2533). รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ ประเภทแม่น้ำลำคลอง 3. กรุงเทพฯ: กองเศรษฐกิจเทคโนโลยี.
- (2545). เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวฯ.
- (2547). *แผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2548*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวฯ.
- (2547). *เส้นทางแห่งสายน้ำแดนสยาม ล่องเรือท่องเที่ยวไทย เข้าใจผู้คนและแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: คณะทำงานส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ การท่องเที่ยวฯ.
- กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี*. วิทยานิพนธ์ ผ.ม. (การวางผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- คีตติง, ไมเคิล. (2537). *แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน*. แปลโดย มานพ เมฆประยูรทอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ และสมาคมเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม.
- จินตนา พงศ์ถิ่นทองงาม. (2543). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคลองมหาสวัสดิ์และคลองโยงสำหรับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอบางพลี จ.สมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑามาศ ประมูลมาก. (2545). *การเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองท้องถิ่นธนบุรี พ.ศ. 2458-2543*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นันท์ วรรณณอม. (2547). *การวางแผนและจัดรายการน้ำเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้าพรินติ้ง.

- ณรงค์เดช นวลมีชื่อ. (2540, ตุลาคม-ธันวาคม). [อีโคทัวร์ริซึม] Ecotourism ทางออกฤาเพียงแค่กระแส. *จุลสารการท่องเที่ยว*. 16(4): 56-63.
- ณัฐพันธ์ ล้อประดิษฐ์พงษ์. (2546, กรกฎาคม-สิงหาคม). ดัชนีชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *นิตยสาร [โปรดักทิวิตี เวิลด์] Productivity World*. 8(45): 51-57.
- ดวงใจ หล่อธนวิชัย; และ โยชิโร อิวะสะ. (2545). *การศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ดารุณี บุญธรรม. (2543). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม โดยชุมชนบ้านน้ำเค-सानก้วย ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ธาดา สุทธิธรรม. (2547). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามเส้นทางลำแม่น้ำมูล*. ขอนแก่น: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระศักดิ์ ลอยศักดิ์. (2546). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและชุมชนคลองบางเชือกหนัง กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ผ.ม. (การวางแผนเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- น ณ ปากน้ำ. (2542). *ศิลปกรรมในบางกอก*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- นิรุจน์ ไส้พันธ์. (2544). *ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี*. ปรินญาพนธ์ ศษ.ม. (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- นิตยา กมลวทันนิกา. (2546, พฤษภาคม - มิถุนายน). บริบทไทย ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 40(2): 14-20.
- นิตยา พัดเกาะ. (2546). *การศึกษาเส้นทางและการใช้จักรยาน ในเขตเทศบาลนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ คอ.ม. (สถาปัตยกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2548). *การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มติชน.
- (2548). *กรุงแตก, พระเจ้าตากฯ และประวัติศาสตร์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นิพล เชื้อเมืองพาน. (2542). *แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : วนอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การขนส่งผู้โดยสารเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ซี.พี.บุ๊คสแตนดาร์ด.
- ปณยู ไชยรัตนานนท์. (2546). การศึกษาแนวทางการจัดเส้นทางจักรยาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ผ.ม. (การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.
- ประดับ เรียงประยูร. (2554). การศึกษาแนวทางพัฒนาลำโพงแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนตลาดน้ำตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ประหยัด ตะคอนรัมย์. (2544). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษา ตลาดริมน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ผ.ม. (การวางแผนเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: คณะอุตสาหกรรมการบริการ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ปัญญา รอดเชื้อ. (2539). การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวทางเรือตามแนวคลองแสนแสบ. ภาคนิพนธ์ ผ.ม. (วิชาการจัดการการพัฒนาลังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พนรัตน์ ไม่หลงชั่ว. (2545). การปรับปรุงสภาพทางกายภาพของชุมชนในเขตพื้นที่ประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา: การเปรียบเทียบความต้องการระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้อาศัยในชุมชนย่านบางลำพู กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ผ.ม. (การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.
- มณีวรรณ ผิวนิม; และ ประรณ จันทรุพันธ์. (2546). การพัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มุกดา ปิ่นสุนทร. (2542). การวางแผนเส้นทางจักรยานที่เหมาะสมเพื่อการท่องเที่ยวในเขตกรุงรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาทรัพยากร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- มูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทย. (2548). ร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2548-2552). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- มูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิม. (2543). สารานุกรมกรุงธนบุรี. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ.
- รัฐกิจ. (2546, สิงหาคม). ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย. หนังสือพิมพ์อีคอนนิวส์. 13(436): 28-35.

- รัฐติยา หิรัญหาด. (2544). แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษากำแพงเมืองเก่า อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. ปริญญาโท ศึกษ.ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- รัตน์ บุญประเสริฐ. (2547). แบบจำลองการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำ กรณีศึกษา ลุ่มน้ำเชิงเขาห้วยโจ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิชาการจัดการทรัพยากร การเกษตรและสิ่งแวดล้อม). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2549, จาก <http://rirs3.royin.go.th/ridictionary/lookup.html>
- เรืองศิลป์ หนูแก้ว. (2546). ความเป็นสังคมนานาชาติของกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ.2310-2325. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์ไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วงศ์กร ภูทอง; และ อลงกต ศรีเสน. (254?). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). กรุงเทพฯ:
- วรรณพร วณิชชากร; และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต. (2540). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ECOTOURISM. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วิทยา เกียรติวัฒน์. (2543). ความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- วิทยาลัยครูธนบุรี. (2521). ธนบุรี ถิ่นของเรา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย วิทยาลัยครูฯ.
- วิยะดา เสรีวิชัยสวัสดิ์. (2545). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการของธุรกิจนำเที่ยวทางเรือล่องแม่น้ำโขง: กรณีศึกษา แม่ฮ่องสอนทัวร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ศรัณยา วรากุลวิทย์. (2546). ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร สร้อยนาคนพงษ์. (2543). การพัฒนาและทดลองใช้คู่มือท่องเที่ยวโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศึกษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร. (2545). ของดีกรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว.
- สกายบุ๊กส์. (254?). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิชาการ สกายบุ๊กส์.
- สกุณี ธีรพัฒน์. (2542). คลองและเส้นทางเดินเรือในอดีต. กรุงเทพฯ: เอิร์นเอ็ดดูเคชั่น.

สถาบันราชภัฏธนบุรี. (2542). *ประวัติศาสตร์กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏฯ.

----- (2543). *การประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในชุมชนธนบุรีกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏฯ.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2533). *รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ ประเภทแม่น้ำลำคลอง 1*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

----- (2533). *รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ ประเภทแม่น้ำลำคลอง 2*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

----- (2533). *รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ ประเภทแม่น้ำลำคลอง 3*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

----- (2542). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). *นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพร จรูญแสง. (2546). *การพัฒนาคู่มือศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวประจำเส้นทางเดินป่า อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

สาระ มีผลกิจ. (2547). *บทบาทของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). *รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2546 ของ สศช. เรื่อง การพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์; และคนอื่นๆ. (2547). *การประชุมเชิงปฏิบัติการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน : ทางเลือกเครือข่าย และธุรกิจของท้องถิ่น*. เชียงใหม่: โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน.

สินธุ์ สโรบล; และคนอื่นๆ. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ*. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุจิตต์ วงศ์เทศ. (2545). *เวียงวังฝั่งขวา ชุมชนชาวสยาม*. กรุงเทพฯ: มติชน.

----- (2548). *กรุงเทพฯ มาจากไหน?*. กรุงเทพฯ: มติชน.

สุดาราว สุจฉายา. (2543). *ธนบุรี*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สารคดี.

สุธัญญา ทองวิจิต. (2545). *ศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*. ภาคนิพนธ์ ศษ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- สุนทรีย์ อาสะไวย์. (2537, กันยายน-ธันวาคม). พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนบุรีในฐานะส่วนหนึ่งของดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา. *วารสารธรรมศาสตร์*. 20: 108-128.
- สุพรรณิ สงวนพัฒน์. (2547). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อ ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล. (2545). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ ผ.ม. (การวางผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวลักษณ์ จันทราสกุล. (2546). *การสร้างและทดลองใช้คู่มือท่องเที่ยวโบราณสถานในเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อภิรัตน์ รองโสภา. (2546). *การใช้รถจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ (สถาปัตยกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.
- อิทธิพล ไไทยกมล. (2545). *ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การบริหารทรัพยากรป่าไม้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- Cambridge University. (2004). *Cambridge Advanced Learner's Dictionary*. Retrieved January 18, 2006, from <http://dictionary.cambridge.org/>
- Compact Oxford English Dictionary. (2005). Retrieved January 18, 2006, from http://www.askoxford.com/concise_oed/integrate?view=uk
- Elliott, Jennifer A. (1994). *An Introduction to Sustainable Development : The Developing world*. London: Routledge.
- Hall, C. Michael; & Lew, Alan A. (1998). *Sustainable Tourism : A Geographical Perspective*. New York: Addison Wesley Longman.
- Mawhinney, Mark. (2002). *Sustainable Development : Understanding the green debates*. Oxford: Blackwell.
- Moutinho, Luiz. (2000). *Strategic management in tourism*. London. York House Typographic.
- Norman, Douglas; Ngair Douglas; & Ros., Derrett. (2001). *Special Interest Tourism*. Singapore: John Wiley & Sons Australia.
- Samang Hiranburana; Vallipan Stithyudhakarn; & Payom Dhamabutra. (1995). *Proceeding Eco-tourism : Concept, Design and Strategy*. Bangkok: Srinakharinwirot University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย (สำนักงานเขตบางกอกน้อย. 2550: ออนไลน์)

วัด จำนวน 21 แห่ง ได้แก่ วัดโพธิ์เรียง วัดครุฑ วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร วัดอมรินทราราม วัดวิเศษการ วัดสุวรรณาราม วัดมะลิ วัดป่าเชิงเลน วัดรวกสุทธาราม วัดเจ้าอาม วัดไชยทิศ วัดภาวนาภิตาราม วัดศรีสุทธาราม วัดบางขุนนนท์ วัดชินวราราม วัดพระยาทำ วัดดงมูลเหล็ก วัดยางสุทธาราม วัดละครท่า วัดสีห์ไกรสร และวัดอมรทวยิการาม

อื่น ๆ จำนวน 15 แห่ง ได้แก่ ชนลงหินบ้านบุ ที่นอนบางกอกน้อย เรือกสวนไร่นา นิवासสถานเดิมของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กำแพงวังหลัง ศาลหลวงพ่อบุ ศาลาแดงข้างช้างหล่อ สถานีรถไฟธนบุรี วังหลัง คลองบางกอกน้อย โรงพยาบาลศิริราช ตรอกข้าวเม่า ศาลาต้นจันทร์ สุนทรภู่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตบางกอกใหญ่ (สำนักงานเขตบางกอกใหญ่. 2550: ออนไลน์)

วัด จำนวน 14 แห่ง ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม วัดหงส์รัตนาราม วัดโมลีโลกยาราม วัดเครือวัลย์วรวิหาร วัดนาคกลาง วัดใหม่พิเรนทร์ วัดราชสิทธิาราม วัดสังข์กระจาย วัดท่าพระ วัดดีดวด วัดเจ้ามูล วัดประดู่ฉิมพลี วัดประดู่ไทรทองธรรม และวัดใหม่วิเชียร

มัสยิด จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ มัสยิดต้นสน มัสยิดดิลฟีลลาห์ และมัสยิดผดุงธรรมอิสลาม

อื่น ๆ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ พระราชวังเดิม

3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตตลิ่งชัน (สำนักงานเขตตลิ่งชัน. 2550: ออนไลน์)

วัด จำนวนทั้งสิ้น 29 แห่ง ได้แก่ วัดชัยพฤกษ์มาลา วัดน้อยใน วัดไก่เตี้ย วัดนครป่าหมาก วัดตลิ่งชัน วัดพุทธจักรมงคลชยาราม วัดช่างเหล็ก วัดเรไร วัดมณฑป วัดสมรโกฏิ วัดทอง (ฉิมพลี) วัดกระจิง วัดจำปา วัดมะกอก วัดโพธิ์ วัดอินทราวาส (ประดู่) วัดกาญจนสิงหาสน์ วัดรัชฎาธิษฐาน วัดประสาธ วัดแก้ว วัดศิริวัฒนา ราม วัดใหม่เทพพล วัดเพลงกลางสวน วัดพิบูล วัดสะพาน วัดกระโจมทอง วัดทอง (บางเข็กหนึ่ง) วัดเกาะ วัดปากน้ำฝั่งเหนือ

ตลาดน้ำ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลาดน้ำคลองลัดมะยม และตลาดน้ำวัดสะพาน

อื่น ๆ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ บ้านจักรยาน สวนผัก / ผลไม้ / ดอกไม้

4) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตธนบุรี (สำนักงานเขตธนบุรี. 2550: ออนไลน์)

วัด จำนวน 25 แห่ง ได้แก่ วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร วัดบุปผารามวรวิหาร วัดประดิษฐาราม วัดราชบุรุษรัตนาราม วัดใหญ่ศรีสุพรรณ วัดหิรัญญีจิววิหาร วัดเวฬุราชิน วัดอินท

รามวรวิหาร วัดราชคฤห์ วัดจันทารามวรวิหาร วัดโพธิ์นิมิตตสถิตมหาสีมาราม วัดกัณทธาราราม วัดบางสะแกนอก วัดกระจับพินิจ วัดบางสะแกใน วัดใหม่ยายนุ้ย วัดราชวรวิหาร วัดสุทธาวาส วัดสันติธรรมาราม วัดบางน้ำชน วัดบุคคโล วัดกลางดาวคะนอง และวัดดาวคะนอง

คริสต์จักร จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วัดซางตาครู้ส (โบสถ์คริสต์กัวจีนิ) และคริสต์จักรที่ 1 สำหรับ

มัสยิด จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ มัสยิดกูฎีขาว (บางหลวง) มัสยิดนูรุลมุบิล (ย่านสมเด็จ) และมัสยิด

สวนพลู

2. ประชาชนท้องถิ่น

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร (ทาโร ยามาเน. 1960: 1088-1089; อ้างอิงจาก สุวิมล ติร กานนท์. 2546. หน้า 172-173)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e คือ ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

จากจำนวนประชากรที่เป็นประชาชนในเขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ตลิ่งชัน และธนบุรี รวมทั้งหมด 453,532 คน และกำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ 10% หรือ 0.10 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะคำนวณได้ ดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \frac{453,532}{1 + 453,532 (0.10)^2} \\ &= 99.97 \text{ หรือ } 100 \text{ ตัวอย่าง} \end{aligned}$$

3. ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

จากจำนวนผู้ประกอบการที่เกี่ยวเฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร เฉพาะในพื้นที่เขตบางกอกน้อย บางกอกใหญ่ คลิ่งชัน ธนบุรี และพระนคร จำนวนทั้งหมด 131 แห่ง โดยกำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ 10% หรือ 0.10 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะคำนวณได้ดังนี้

$$n = \frac{131}{1 + 131(0.10)^2}$$

$$= 56.95 \text{ หรือ } 57 \text{ ตัวอย่าง}$$

จากการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการที่เกี่ยว รวมทั้งหมด 57 ตัวอย่าง

การส่งจดหมายเก็บข้อมูล คำนวณจากอัตราการส่งจดหมายตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 50 ดังนั้น ต้องส่งจดหมายเก็บข้อมูลถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยว ดังนี้

$$n = \frac{57 \times 100}{50}$$

$$= 114 \text{ แห่ง}$$

จากการคำนวณจะได้ จำนวนจดหมายที่ต้องส่งถึงผู้ประกอบการทั้งสิ้น 114 ฉบับ จากการคำนวณอัตรา การส่งจดหมายตอบกลับร้อยละ 50 ซึ่งจะได้จำนวนตอบกลับของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการที่เกี่ยวรวม 57 ตัวอย่าง

4. มัคคุเทศก์

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

จากจำนวนมัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาตประเภททั่วไปต่างประเทศ (บัตรสีบรอนซ์เงิน) และในประเทศ (บัตรสีบรอนซ์ทอง) เฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 16,436 คน โดยกำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ 10% หรือ 0.10 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะคำนวณได้ ดังนี้

$$n = \frac{16,436}{1 + 16,436 (0.10)^2}$$

$$= 99.39 \text{ หรือ } \mathbf{99} \text{ ตัวอย่าง}$$

จากการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่างของมัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาตประเภททั่วไปต่างประเทศ (บัตรสีบรอนซ์เงิน) และในประเทศ (บัตรสีบรอนซ์ทอง) เฉพาะที่จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งหมด 99 ตัวอย่าง

ภาคผนวก ข
แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทางท่องเที่ยว
“ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี”

คำชี้แจง

1. แบบประเมินความพึงพอใจฉบับนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว
 - ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจต่อรูปแบบ เส้นทาง และสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ
 - ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน Δ ที่ตรงกับคำตอบของท่าน และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

(สำหรับเจ้าหน้าที่) ชุดที่ ☐ ☐

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

1. เพศ ☐ 1.
 - Δ 1) ชาย Δ 2) หญิง
2. อายุ ☐ 2.
 - Δ 1) ต่ำกว่า 20 ปี Δ 2) 20 – 30 ปี
 - Δ 3) 31 – 40 ปี Δ 4) 41 – 50 ปี
 - Δ 5) 50 – 60 ปี Δ 6) สูงกว่า 60 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพสมรส ☐ 3.
 - Δ 1) โสด Δ 2) สมรส
 - Δ 3) หย่า Δ 4) หม้าย
 - Δ 5) แยกกันอยู่
4. ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ 4.
 - Δ 1) ประถมศึกษา Δ 2) มัธยมศึกษาตอนต้น
 - Δ 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย Δ 4) ปวช.
 - Δ 5) ปวส. / อนุปริญญา Δ 6)ปริญญาตรี
 - Δ 7) สูงกว่าปริญญาตรี Δ 8) อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6. รายได้ต่อเดือน

☐ 6.

△ 1) 5,000 – 10,000 บาท

△ 2) 10,001 – 15,000 บาท

△ 3) 15,001 – 20,000 บาท

△ 4) 20,001 – 25,000 บาท

△ 5) 25,001 – 30,000 บาท

△ 6) มากกว่า 30,000 บาท

7. ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดใด

☐ 7.

△ 1) กรุงเทพฯและปริมณฑล

△ 2) ภาคกลาง (โปรดระบุ)

△ 3) ภาคเหนือ (โปรดระบุ)

△ 4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (โปรดระบุ)

△ 5) ภาคตะวันตก (โปรดระบุ)

△ 6) ภาคตะวันออก (โปรดระบุ)

△ 7) ภาคใต้ (โปรดระบุ)

△ 8) ต่างประเทศ (โปรดระบุ)

8. ท่านมีอาชีพอะไร

☐ 8.

△ 1) นักเรียน / นักศึกษา

△ 2) ข้าราชการ / อาจารย์

△ 3) พนักงานหน่วยงานรัฐ / เอกชน

△ 4) นักธุรกิจ

△ 5) ลูกจ้าง

△ 6) แม่บ้าน

△ 7) เกษียณ

△ 8) อื่นๆ (โปรดระบุ)

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำในเส้นทางท่องเที่ยว “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชนิกรูธนบุรี”

11. ท่านมีความคิดเห็นต่อภาพรวมของรูปแบบ เส้นทาง และแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยว

☐☐☐☐☐

“ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชนิกรูธนบุรี” อย่างไรบ้าง

11.

ความพึงพอใจต่อรูปแบบ/เส้นทาง/แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชนิกรูธนบุรี”	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
11.1) ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ต้นไม้ สัตว์น้ำ						☐ 11.1)
11.2) ความสวยงามของทัศนียภาพ						☐ 11.2)
11.3) แหล่งท่องเที่ยว เช่น ประวัติความเป็นมา ความสวยงาม						☐ 11.3)
11.4) ท่าเรือ เช่น สภาพ ความสะอาด						☐ 11.4)
11.5) เรือ เช่น ความปลอดภัย การเดินทางสะดวกสบาย						☐ 11.5)
11.6) การให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ เช่น ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว เอกสารเผยแพร่						☐ 11.6)
11.7) ร้านอาหารและร้านค้า เช่น สภาพ ความสะอาด						☐ 11.7)
11.8) ห้องน้ำห้องสุขา เช่น ปริมาณ ความสะอาด						☐ 11.8)
11.9) การจัดการขยะและความสะอาด						☐ 11.9)

ความพึงพอใจต่อรูปแบบ/เส้นทาง/แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์วัดราชธานีกรุงธนบุรี”	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
11.10) คุณภาพของน้ำบริเวณชายฝั่งแม่น้ำและลำคลอง						☐ 11.10)
11.11) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน						☐ 11.11)
11.12) ความหลากหลายของกิจกรรม เช่น ล่องเรือ ชมวิถีชีวิต ชาวบ้าน ร่วมกิจกรรมท้องถิ่น						☐ 11.12)
11.13) ระยะเวลาทั้งหมดของการท่องเที่ยวตลอดเส้นทาง และ ระยะเวลาการหยุดเที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง						☐ 11.13)
11.14) มัคคุเทศก์ มีความรู้ความเข้าใจต่อแหล่งท่องเที่ยว						☐ 11.14)
11.15) ภาพรวมในความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้						☐ 11.15)

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

12. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไรบ้าง

☐☐☐☐☐ 11.

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง	ไม่แน่ใจ	
12.1 เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์และ/หรือแหล่ง วัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง				☐ 12.1
12.2 เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการตกแต่งและสร้างใหม่ เพื่อให้ดูทันสมัยและมีความสะดวกสบาย				☐ 12.2
12.3 ไม่ควรจัดให้มีกิจกรรมที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของ ชุมชนท้องถิ่น เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าคุณชนนั้นยังไม่ได้รับการพัฒนา				☐ 12.3
12.4 ให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบ ส่วนหนึ่งของการจัดการแสดงเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสูงสุด				☐ 12.4
12.5 มีการใช้เครื่องมือสื่อความหมายต่างๆ เช่น ป้าย แผ่นพับ สัญลักษณ์ ฯลฯ เพื่อให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว				☐ 12.5
12.6 ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวมีหน้าที่ออกแบบและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวใน แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการลงทุน				☐ 12.6
12.7 เป็นการท่องเที่ยวที่มีการนำรายได้มาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น				☐ 12.7
12.8 ส่งเสริมให้มีธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่ง ท่องเที่ยวให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น				☐ 12.8
12.9 มีการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการท่องเที่ยวตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล				☐ 12.9
12.10 นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป เพราะมาเที่ยวใน แหล่งท่องเที่ยวเดียวกัน				☐ 12.10

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง	ไม่แน่ใจ	
12.11 ไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาหาข้อมูลความรู้ก่อนเดินทาง เนื่องจากเราสามารถหาข้อมูลได้จากมัลติมีเดียหรือภายในแหล่งท่องเที่ยววันนั้นเอง				☐ 12.11
12.12 นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศยินดีจะจ่ายเงินลงในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อช่วยรักษาสีเขียวดั่งเดิม เช่น ค่าบริการห้องน้ำสาธารณะ การบริจาค				☐ 12.12
12.13 เป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่กับความเพลิดเพลิน โดยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด				☐ 12.13
12.14 นักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ (Mass Tourism) หรือนักท่องเที่ยวที่จ่ายเงินมาก หรือนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย สามารถจัดเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ถ้าสามารถปฏิบัติตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				☐ 12.14
12.15 จะต้องคำนึงถึงความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจำเป็นต้องตัดต้นไม้เพื่อปลูกสร้างอำนวยความสะดวก เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บ้านพัก เป็นต้น				☐ 12.15

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

13. ท่านคิดว่า พื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ☐ 13.
- Δ 1) เหมาะสม เพราะ.....
- Δ 2) ไม่เหมาะสม เพราะ.....
14. ท่านคิดว่า ปัจจุบันนี้ภาพรวมของการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร ☐ 14.
- Δ 1) ไม่มี
- Δ 2) มี ได้แก่
-
-
-
15. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรีอย่างไรบ้าง
- Δ 1)
- Δ 2)
- Δ 3)
- Δ 4)
- Δ 5)

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค

แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ประเด็นการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว			
	ลักษณะทางกายภาพ	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	คุณค่าด้านการศึกษาและเรียนรู้
เขตบางกอกน้อย				
เขตบางกอกใหญ่				
เขตตลิ่งชัน				
เขตธนบุรี				

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามประชาชนท้องถิ่น
งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทางท่องเที่ยว
“ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี”

คำชี้แจง

3. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ส่วน
- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนท้องถิ่น
- ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ฝั่งธนบุรี
4. กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน Δ ที่ตรงกับคำตอบของท่าน และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

(สำหรับเจ้าหน้าที่) ชุดที่ ☐ ☐ ☐

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนท้องถิ่น

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

1. เพศ ☐ 1.
- Δ 1) ชาย Δ 2) หญิง
2. อายุ ☐ 2.
- Δ 1) ต่ำกว่า 20 ปี Δ 2) 20 – 30 ปี
- Δ 3) 31 – 40 ปี Δ 4) 41 – 50 ปี
- Δ 5) 51 - 60 ปี Δ 6) สูงกว่า 60 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพสมรส ☐ 3.
- Δ 1) โสด Δ 2) สมรส
- Δ 3) แยกกันอยู่ Δ 4) หย่าร้าง
- Δ 5) ม่าย
4. ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ 4.
- Δ 1) ประถมศึกษา Δ 2) มัธยมศึกษาตอนต้น
- Δ 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย Δ 4) ปวช.
- Δ 5) ปวส. / อนุปริญญา Δ 6)ปริญญาตรี
- Δ 7) สูงกว่าปริญญาตรี Δ 8) อื่นๆ (โปรดระบุ)

5. อาชีพหลักของท่าน

☐ 5.

△ 1) เกษตรกรรม (ทำไร่ / ทำนา / ทำสวน)	△ 2) เลี้ยงสัตว์ (โปรตรระบุ)
△ 3) ประมง	△ 4) รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ
△ 5) ค้าขาย	△ 6) รับจ้างทั่วไป
△ 7) อื่นๆ (โปรตรระบุ)	

6. ท่านประกอบอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยวประเภทใด

☐ 6.

△ 1) ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม	△ 2) บริการสถานพักแรม
△ 3) บริการร้านอาหาร / ร้านค้า / ร้านเช่า	△ 4) บริการด้านการขนส่ง เช่น ขับรถสองแถว / เรือ
△ 5) บริการด้านการสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต	△ 6) มัคคุเทศก์ / นำเที่ยว
△ 7) ขายสินค้า / ของที่ระลึก / OTOP	△ 8) อื่นๆ (โปรตรระบุ)

7. รายได้ทั้งหมดต่อเดือน (ก่อนหักค่าใช้จ่าย)

☐ 7.

△ 1) ต่ำกว่า 5,000 บาท	△ 2) 5,000 – 10,000 บาท
△ 3) 10,001 – 15,000 บาท	△ 4) 15,001 – 20,000 บาท
△ 5) 20,001 – 25,000 บาท	△ 6) 25,001 – 25,000 บาท
△ 7) 25,001 – 30,000 บาท	△ 8) มากกว่า 30,000 บาท

8. ระยะเวลาที่ท่านเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่

☐ 8.

△ 1) ต่ำกว่า 1 ปี	△ 2) 1 – 5 ปี
△ 3) 5 – 10 ปี	△ 4) 11 – 20 ปี
△ 5) 21 – 30 ปี	△ 6) มากกว่า 30 ปี

9. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมต่างๆในชุมชนบ้างหรือไม่

☐ 9.

△ 1) ไม่เป็น	
△ 2) เป็นสมาชิก (โปรตรระบุ) กลุ่ม.....	

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

10. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

☐☐☐☐☐ 10.

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
10.1) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม						☐ 10.1)
10.2) รายได้จากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมของครอบครัวเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญมากนัก						☐ 10.2)
10.3) ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และลงสู่ท้องถิ่นโดยตรง						☐ 10.3)
10.4) ชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวได้เพียงแค่การสำรวจและกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว						☐ 10.4)
10.5) ภาครัฐเป็นหน่วยงานเดียวที่มีหน้าที่ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน						☐ 10.5)
10.6) การแสดงประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นจะจัดขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว						☐ 10.6)
10.7) ชุมชนสามารถติดต่อประสานงานกับบริษัทท่องเที่ยวให้จัดส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนได้เองโดยตรง						☐ 10.8)
10.8) การจัดอบรมเรื่องภาษาให้กับชุมชนจะช่วยลดปัญหาด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้						☐ 10.9)
10.9) การเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง						☐ 10.7)
10.10) รายได้จากการท่องเที่ยวสามารถนำมาพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้						☐ 10.10)
10.11) การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาต่างๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ฯลฯ						☐ 10.11)
10.12) นักท่องเที่ยวได้จ่ายเงินค่าท่องเที่ยวและบริการแล้ว จึงสามารถทำอะไรก็ได้ตามความต้องการ						☐ 10.12)
10.13) การส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นหน้าที่ของภาครัฐ						☐ 10.13)
10.14) ภาครัฐท้องถิ่นสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี						☐ 10.14)
10.15) การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ตัวแทนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม						☐ 10.15)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

11. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

☐☐☐☐☐ 11.

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
11.1) เมื่อเกิดปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จะต้องร่วมกันหาแนวทางแก้ไขและป้องกันต่อไป						☐ 11.1)
11.2) การดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น						☐ 11.2)
11.3) ท่านสนใจเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง						☐ 11.3)
11.4) ชุมชนควรรวมกลุ่มกัน เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน						☐ 11.4)
11.5) โครงการด้านการท่องเที่ยวที่ทางภาครัฐจัดขึ้นให้กับชุมชนนั้น ท่านไม่จำเป็นต้องเข้าใจ เพราะชุมชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามเท่านั้น						☐ 11.5)
11.6) การบริจาคเงินทุนเพื่อใช้ในการท่องเที่ยว เป็นหน้าที่ของภาครัฐและเอกชน มีใช้หน้าที่ของประชาชนท้องถิ่น						☐ 11.6)
11.7) ประชาชนท้องถิ่นควรติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอยู่เสมอ						☐ 11.7)
11.8) การเข้าร่วมประชุมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ท่านไม่จำเป็นต้องเข้าร่วม เมื่อท่านมีความรู้เพียงพออยู่แล้ว						☐ 11.8)
11.9) เมื่อมีการบุกรุกทำลายสิ่งแวดล้อมหรือแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน ท่านไม่จำเป็นต้องทำอะไร เนื่องจากเป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ						☐ 11.9)
11.10) ประชาชนท้องถิ่นต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และป้าย / สัญลักษณ์สื่อความหมายต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน						☐ 11.10)

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

12. ท่านคิดว่า ชุมชนของท่านเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ☐ 12.
- △ 1) เหมาะสม เพราะ
- △ 2) ไม่เหมาะสม เพราะ
13. ท่านคิดว่า ชุมชนของท่านควรมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยดำเนินอย่างไร ☐ 13.
- △ 1) ชุมชนดำเนินการเอง
- △ 2) บุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาดำเนินการ
- △ 3) ชุมชนร่วมดำเนินงานกับบุคคลภายนอก
14. ถ้ามีการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านจะเข้าร่วมหรือไม่ ☐ 14.
- △ 1) ยินดีเข้าร่วม เพราะ
- △ 2) ไม่ยินดีเข้าร่วม เพราะ
15. ท่านคิดว่า ปัจจุบันนี้ภาพรวมของพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีปัญหาด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร ☐ 15.
- △ 1) ไม่มี
- △ 2) มี ได้แก่
-
-
-
-
-
16. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ฝั่งธนบุรีอย่างไรบ้าง
- △ 1)
- △ 2)
- △ 3)
- △ 4)
- △ 5)

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาของท่านในการตอบแบบสอบถาม

10. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธนบุรี

☐☐☐☐☐ 10.

ความพร้อมของปัจจัยด้านการท่องเที่ยว ในพื้นที่ผังธนบุรี	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
10.1) ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง สวนสาธารณะ						☐ 10.1)
10.2) ความสวยงามของทัศนียภาพ						☐ 10.2)
10.3) การเดินทางสะดวกสบาย						☐ 10.3)
10.4) มีการให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ (เช่น ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว เอกสารเผยแพร่)						☐ 10.4)
10.5) สถานที่พักผ่อน เช่น รูปแบบ ลักษณะ สภาพ						☐ 10.5)
10.6) ร้านอาหารและร้านค้า เช่น จำนวน รูปแบบ ความสะอาด						☐ 10.6)
10.7) บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ เช่น จำนวน มาตรฐาน						☐ 10.7)
10.8) ห้องน้ำห้องสุขา เช่น จำนวน ความสะอาด						☐ 10.8)
10.9) น้ำดื่ม เช่น ความเพียงพอ ความสะอาด						☐ 10.9)
10.10) การจัดการขยะและความสะอาด						☐ 10.10)
10.11) คุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำและลำคลอง						☐ 10.11)
10.12) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน						☐ 10.12)
10.13) ความหลากหลายของกิจกรรม (เช่น ล่องเรือ พายคายัค ขี่จักรยาน ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน)						☐ 10.13)

ส่วนที่ 3 นโยบายของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

11. หน่วยงานหรือองค์กรของท่านมีนโยบายและการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไรบ้าง

☐☐☐ 11.

การดำเนินนโยบายขององค์กร	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ทราบ	
11.1) จัดระเบียบถูกต้องตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535				☐ 11.1)
11.2) มีนโยบายเรื่องการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน				☐ 11.2)
11.3) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ เช่น ชีอปปิ้ง ท่องราตรี				☐ 11.3)
11.4) มีโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ ประโยชน์ เช่น ปรับปรุงถนน แม่น้ำ-ลำคลอง				☐ 11.4)
11.5) บางครั้งมีการใช้มัคคุเทศก์ที่ไม่มีใบอนุญาต เนื่องจากความจำเป็นบางประการ เช่น มัคคุเทศก์ที่มีใบอนุญาตคิดราคาแพงหรือป่วย				☐ 11.5)
11.6) เป็นการนำเที่ยวที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งผิดกฎหมายและผิดจารีตประเพณีทุกประเภท				☐ 11.6)

การดำเนินนโยบายขององค์กร	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ทราบ	
11.7) กิจกรรมที่ดำเนินการต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และสังคม				☐ 11.7)
11.8) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเปราะบางทางระบบนิเวศ เพื่อที่จะได้เรียนรู้ว่าควรจะรักษาและดูแลพื้นที่ได้อย่างไร				☐ 11.8)
11.9) ไม่มีรายการนำเที่ยวที่มีแนวโน้มจะคุกคามหรือทารุณชีวิตพืชและสัตว์				☐ 11.9)
11.10) การทำประกันภัยให้นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องทำทุกครั้ง หากต้องทำก็มีวงเงินเอาประกันภัยรายละไม่เกิน 50,000 บาท				☐ 11.10)
11.11) มีการจ้างงานชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน				☐ 11.11)
11.12) การบริหารจัดการนำเที่ยวบางครั้งบริษัทไม่สามารถทำเองทั้งหมด จึงใช้วิธีระบบตัดค่าหัวคิวให้มัคคุเทศก์บริหารจัดการเอง				☐ 11.12)
11.13) การจัดโครงการพัฒนาบุคลากรในองค์กรเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะให้รัฐเป็นผู้กำหนดเท่านั้น				☐ 11.13)
11.14) ประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นที่รู้จักและเข้าใจ ทั้งความหมาย รูปแบบ และกิจกรรม				☐ 11.14)
11.15) มีการติดตามประเมินผลข้อมูลของนักท่องเที่ยวในเรื่องต่าง ๆ หลังจากการท่องเที่ยว (เช่น ข้อมูลส่วนตัว ความพึงพอใจจากการนำเที่ยว) รวมถึงการส่งข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้อย่างสม่ำเสมอ				☐ 11.15)

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ผังธรบุรี

12. ท่านคิดว่า พื้นที่ผังธรบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ☐ 12.

Δ 1) เหมาะสม เพราะ.....
.....

Δ 2) ไม่เหมาะสม เพราะ.....
.....

13. ท่านคิดว่า ปัจจุบันนี้ภาพรวมของการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธรบุรีมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร ☐ 13.

Δ 1) ไม่มี

Δ 2) มี ได้แก่

-
-
-
-
-

14. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ผังธรบุรีอย่างไรบ้าง

- Δ 1)
- Δ 2)
- Δ 3)
- Δ 4)
- Δ 5)

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามมัคคุเทศก์

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทางท่องเที่ยว

“ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี”

คำชี้แจง

7. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ส่วน
ส่วนที่ 1	ข้อมูลทั่วไปของมัคคุเทศก์
ส่วนที่ 2	ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี
ส่วนที่ 3	ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ส่วนที่ 4	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ฝั่งธนบุรี
8. กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน Δ ที่ตรงกับคำตอบของท่าน และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

(สำหรับเจ้าหน้าที่) ชุดที่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมัคคุเทศก์

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

1. เพศ

☐ 1) ชาย

☐ 3) 31 - 40 ปี

☐ 5) 51 - 60 ปี

☐ 2) หญิง

☐ 4) 41 - 50 ปี

☐ 6) สูงกว่า 60 ปีขึ้นไป
 2. อายุ

☐ 1) ต่ำกว่า 20 ปี

☐ 3) 31 - 40 ปี

☐ 5) 51 - 60 ปี

☐ 2) 20 - 30 ปี

☐ 4) 41 - 50 ปี

☐ 6) สูงกว่า 60 ปีขึ้นไป
 3. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1) มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ 3) ปวส. / อนุปริญญา

☐ 5) สูงกว่าปริญญาตรี

☐ 2) มัธยมศึกษาตอนปลาย

☐ 4) ปริญญาตรี

☐ 6) อื่นๆ (โปรดระบุ)
 4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ 1) ต่ำกว่า 5,000 บาท

☐ 3) 10,001 - 15,000 บาท

☐ 5) 20,001 - 30,000 บาท

☐ 2) 5,000 - 10,000 บาท

☐ 4) 15,001 - 20,000 บาท

☐ 6) สูงกว่า 30,001 ขึ้นไป

5. ประเภทของบัตรมัคคุเทศก์

□ 5.

- △ 1) มัคคุเทศก์ทั่วไป (ต่างประเทศ) - บัตรสีบรอนซ์เงิน
 △ 2) มัคคุเทศก์ทั่วไป (ไทย) - บัตรสีบรอนซ์ทอง
 △ 3) มัคคุเทศก์เฉพาะ (ต่างประเทศ-เฉพาะพื้นที่) - บัตรสีชมพู
 △ 4) มัคคุเทศก์เฉพาะ (ไทย-เฉพาะพื้นที่) - บัตรสีฟ้า
 △ 5) อื่นๆ (โปรดระบุ)

6. ประสบการณ์ในการทำงานเป็นมัคคุเทศก์.....ปี

□ 6.

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

7. ท่านคิดว่า แหล่งท่องเที่ยวใดในพื้นที่ฝั่งธนบุรีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด (โปรดเรียงลำดับใน 5 ลำดับแรก) □□□□□ 7.

△ 1) วัดระฆังโฆสิตาราม	△ 2) วัดอมรินทราราม	△ 3) วัดสุวรรณาราม
△ 4) วัดป่าเชิงเลน	△ 5) วัดศรีสุดาราม	△ 6) วัดหงษ์
△ 7) สถานีรถไฟบางกอกน้อย	△ 8) วัดอินทาราม	△ 9) ชุมชนบ้านช่างหล่อ
△ 10) ชนลงหินบ้านบุ	△ 11) ศาลเจ้าเกียนอันเกง	△ 12) ที่นอนบางกอกน้อย
△ 13) พิพิธภัณฑ์เรือราชพิธี.....	△ 14) พิพิธภัณฑ์เขตบางกอกน้อย	△ 15) พิพิธภัณฑ์ศิริราช
△ 16) วัดอรุณราชวราราม	△ 17) วัดกัลยาณมิตร.....	△ 18) พระราชวังเดิม
△ 19) วัดหงส์รัตนาราม	△ 20) วัดประดู่ฉิมพลี	△ 21) วัดโมลีโลกยาราม
△ 22) วัดเครือวัลย์	△ 23) ภูมิเจษฎาพาศน์	△ 24) มัสยิดต้นสน
△ 25) วัดราชคฤห์	△ 26) ตลาดน้ำตลิ่งชัน	△ 27) อื่นๆ (โปรดระบุ)

8. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี

□□□□□ 8.

ความพร้อมของปัจจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
8.1) ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง สวนสาธารณะ						□ 8.1)
8.2) ความสวยงามของทัศนียภาพ						□ 8.2)
8.3) การเดินทางสะดวกสบาย						□ 8.3)
8.4) มีการให้บริการด้านข้อมูลและความรู้ (เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เอกสารเผยแพร่)						□ 8.4)
8.5) สถานที่พักผ่อน เช่น รูปแบบ ลักษณะ สภาพ						□ 8.5)
8.6) ร้านอาหารและร้านค้า เช่น จำนวน รูปแบบ ความสะอาด						□ 8.6)
8.7) บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ เช่น จำนวน มาตรฐาน						□ 8.7)

ความพร้อมของปัจจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรี	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
8.8) ห้องน้ำห้องสุขา เช่น จำนวน ความสะอาด						☐ 8.8)
8.9) น้ำดื่ม เช่น ความเพียงพอ ความสะอาด						☐ 8.9)
8.10) การจัดการขยะและความสะอาด						☐ 8.10)
8.11) คุณภาพของน้ำบริเวณแม่น้ำและลำคลอง						☐ 8.11)
8.12) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน						☐ 8.12)
8.13) ความหลากหลายของกิจกรรม (เช่น เดินท่องเที่ยว ล่องเรือ พายคายัค ขี่จักรยาน ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน)						☐ 8.13)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของภาคีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

☐☐☐☐☐ 9.

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
9.1) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม						☐ 9.1)
9.2) รายได้จากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมของครอบครัวเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญมากนัก						☐ 9.2)
9.3) ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และลงทุนท้องถิ่นโดยตรง						☐ 9.3)
9.4) ชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวได้เพียงแค่การสำรวจและกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว						☐ 9.4)
9.5) ภาครัฐเป็นหน่วยงานเดียวที่มีหน้าที่ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน						☐ 9.5)
9.6) การแสดงประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นจะจัดขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว						☐ 9.6)
9.7) ชุมชนสามารถติดต่อประสานงานกับบริษัทท่องเที่ยวให้จัดส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนได้เองโดยตรง						☐ 9.8)
9.8) การจัดอบรมเรื่องภาษาให้กับชุมชนจะช่วยลดปัญหาด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้						☐ 9.9)
9.9) การเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง						☐ 9.7)
9.10) รายได้จากการท่องเที่ยวสามารถนำมาพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้						☐ 9.10)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
9.11) การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา ด้านต่างๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ฯลฯ						☐ 9.11)
9.12) นักท่องเที่ยวได้จ่ายเงินค่าท่องเที่ยวและบริการแล้ว จึง สามารถทำอะไรก็ได้ตามความต้องการ						☐ 9.12)
9.13) การส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบ ต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นหน้าที่ของภาครัฐ						☐ 9.13)
9.14) ภาครัฐท้องถิ่นสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิถี ชีวิตวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี						☐ 9.14)
9.15) การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ตัวแทนชาวบ้านเข้ามา มีส่วนร่วม						☐ 9.15)

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ผังธรบุรี

10. ท่านคิดว่า พื้นที่ผังธรบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ☐ 10.
- Δ 1) เหมาะสม เพราะ.....
- Δ 2) ไม่เหมาะสม เพราะ.....
11. ท่านคิดว่า ปัจจุบันนี้ภาพรวมของการท่องเที่ยวในพื้นที่ผังธรบุรีมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร ☐ 11.
- Δ 1) ไม่มี
- Δ 2) มี ได้แก่
-
-
-
12. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ผังธรบุรีอย่างไรบ้าง
- Δ 1)
- Δ 2)
- Δ 3)

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ช

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย

1) วัดระฆังโฆสิตาราม

ภาพประกอบ 8 ป้ายสื่อความหมายและบรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยาของวัดระฆังโฆสิตาราม

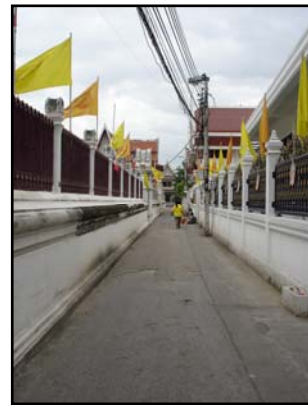
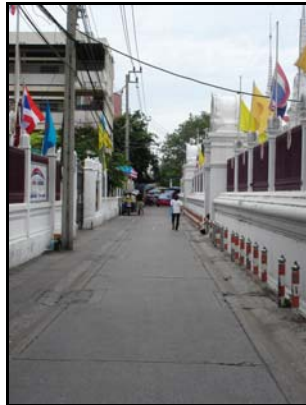
ภาพประกอบ 9 บรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยาและเขตอภัยทานของวัดระฆังโฆสิตาราม

ภาพประกอบ 10 บรรยากาศสถานที่ขายสัตว์น้ำเพื่อทำทานสำหรับปล่อยลงแม่น้ำ

ภาพประกอบ 11 ถังรองรับขยะและป้ายบอกทางไปห้องน้ำภายในวัดระฆังโฆสิตาราม

ภาพประกอบ 12 เส้นทางเดินบริเวณรอบวัดระฆังโฆสิตาราม

ภาพประกอบ 13 หอระฆังจัตุรมุขพร้อมระฆัง 5 ลูก และพระปรางค์ภายในวัดระฆังโฆสิตาราม

ภาพประกอบ 14 พระอุโบสถภายในและพระประธานยืนรับฟ้าภายในพระอุโบสถวัดระฆังโฆสิตาราม

ภาพประกอบ 15 หอพระไตรปิฎกหรือตำหนักจันทรภายในวัดระฆังโฆสิตาราม

2) วัดอมรินทรารามวรวิหาร

ภาพประกอบ 16 ป้ายสื่อความหมายวัดอินทรารามวรวิหารของกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 17 ท่าเรือและทางเข้าวัดอินทารามวรวิหาร

ภาพประกอบ 18 ถนนทางเข้าวัดอินทารามวรวิหาร

ภาพประกอบ 19 แสดงประตูทางเข้าวัดในด้านต่าง ๆ

ภาพประกอบ 20 บรรยากาศของวัดอินทราธรรมารวิหารในวันปกติและช่วงวันจัดงานประจำปี

ภาพประกอบ 21 ที่รองรับขยะและห้องน้ำภายในวัดอินทราธรรมารวิหาร

ภาพประกอบ 22 พระอุโบสถและหลวงพ่อบุสผนน้อยวัดอินทราธรรมารวิหาร

3) วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร

ภาพประกอบ 23 ป้ายสื่อความหมาย ป้ายชื่อ และท่าเรือวัดสุวรรณารามริมคลองบางกอกน้อย

ภาพประกอบ 24 พระอุโบสถ พระประธานในพระอุโบสถ และพระวิหาร วัดสุวรรณาราม

ภาพประกอบ 25 ภาพเขียนฝาผนังที่มีชื่อเสียงของวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร

4) วัดศรีสุदारาม

ภาพประกอบ 26 ป้ายสื่อความหมายและถนนทางเข้าวัดศรีสุदारาม

ภาพประกอบ 27 บรรยากาศภายในวัดศรีสุदारาม

ภาพประกอบ 28 ห้องน้ำและถังรองรับขยะของวัดศรีสุदारาม

ภาพประกอบ 29 รูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์โตริมฝั่งคลองบางกอกน้อยของวัดศรีสุदारาม

5) วัดครุฑ

ภาพประกอบ 30 ถนนทางเข้าวัดครุฑผ่านซอยวัดชีโนรสาราม

ภาพประกอบ 31 ทำน้าวัดครุฑบริเวณคลองมอญและทางเดินเข้าสู่ชุมชนวัดครุฑ

ภาพประกอบ 32 พระพุทธรูปด้านหน้าทางเข้าวัดและที่ตั้งของอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยหน่วยวัดครุฑ

ภาพประกอบ 33 พระอุโบสถภายในวัดครุฑ

6) วัดสุวรรณคีรี

ภาพประกอบ 34 ป้ายสื่อความหมายและป้ายชื่อวัดสุวรรณคีรี

ภาพประกอบ 35 ท่าเรือและพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรตั้งอยู่บริเวณทางแยกของคลอง 3 สาย หน้าวัดสุวรรณคีรี

ภาพประกอบ 36 พระอุโบสถและบรรยากาศภายในวัดสุวรรณคีรี

7) บ้านบุ

ภาพประกอบ 37 ป้ายสื่อความหมายชุมชนบ้านบุของกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 38 ทางเดินจากสำนักงานเขตบางกอกน้อยสู่ชุมชนชั้นลงหินบ้านบุ

ภาพประกอบ 39 ทางเดินจากสถานีโรงรถจักรของการรถไฟแห่งประเทศไทยสู่ชุมชนบ้านบุ

ภาพประกอบ 40 ผลิตภัณฑ์โอลูมิเนียมที่ถูกนำมาทดแทนผลิตภัณฑ์ชิ้นลงหินในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 41 ขั้นตอนการผลิตชิ้นลงหิน

ภาพประกอบ 42 บรรยากาศภายในบ้านช่างลงหินบ้านบุ

ภาพประกอบ 43 ผลิตภัณฑ์ชิ้นลงหิน

8) สถานีรถไฟบางกอกน้อย

ภาพประกอบ 44 ท่าเรือสถานีรถไฟธนบุรี

ภาพประกอบ 45 สถานีรถไฟบางกอกน้อยก่อนถูกรื้อถอนเพื่อก่อสร้างศูนย์การแพทย์ของโรงพยาบาลศิริราช

ภาพประกอบ 46 สถานีรถไฟบางกอกน้อยขณะกำลังถูกรื้อถอนเพื่อก่อสร้างศูนย์การแพทย์ของโรงพยาบาลศิริราช

9) บ้านช่างหล่อ

ภาพประกอบ 47 ซอยบ้านช่างหล่อในปัจจุบันที่ไม่มีโรงหล่อเหลืออีกแล้ว

ภาพประกอบ 48 โรงหล่อที่ตั้งอยู่ในซอยฝั่งตรงข้ามซอยบ้านช่างหล่อที่ยังหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง

ภาพประกอบ 49 รูปหล่อที่อยู่ในกระบวนการผลิต

ภาพประกอบ 50 รูปหล่อที่ใกล้เสร็จสมบูรณ์แล้ว

10) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือราชพิธี

ภาพประกอบ 51 ด้านหน้าและท่าเรือของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธีริมฝั่งคลองบางกอกน้อย

ภาพประกอบ 52 เรือพระที่นั่งภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

ภาพประกอบ 53 เรืออนันตนาคราชภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

ภาพประกอบ 54 เรือพระที่นั่งภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

ภาพประกอบ 55 เรือครุฑเหินเห็จและเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

ภาพประกอบ 56 เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

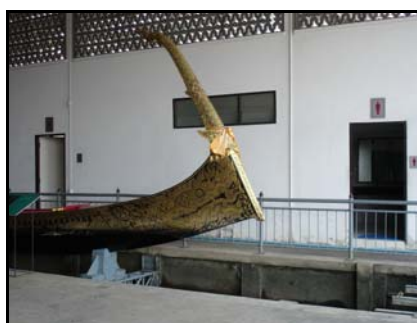
ภาพประกอบ 57 เรือกระป๋ปราบเมืองมารภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

ภาพประกอบ 58 เรือพระที่นั่งภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี

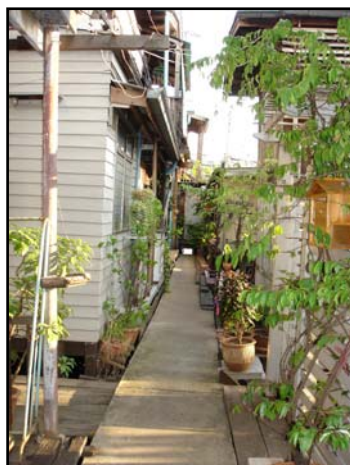

ภาพประกอบ 59 มุมให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชพิธีกระบวนพยุหยาตราศลมารคผ่านสื่อวีดิทัศน์โดยบรรยายเป็นภาษาไทยและมีคำบรรยายใต้ภาพเป็นภาษาอังกฤษ

ภาพประกอบ 60 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี ได้แก่ มุมขายสินค้าและนั่งพักผ่อน ห้องน้ำ และโทรศัพท์ ตามลำดับ

11) ที่นอนบางกอกน้อย

ภาพประกอบ 61 ทางเดินเข้าสู่ชุมชนที่นอนบางกอกน้อย

ภาพประกอบ 62 ห้องบรรจุนุ่นและนุ่นสำหรับใส่ที่นอน

ภาพประกอบ 63 ที่นอนบางกอกน้อยของแท้

12) วังหลังและกำแพงวังหลัง

ภาพประกอบ 64 วังหลังเมื่อมองจากฝั่งท่าพระจันทร์

ภาพประกอบ 65 บริเวณตรอกวังหลัง

ภาพประกอบ 66 แผนที่วังหลังและกำแพงวังหลังของกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 67 บริเวณกำแพงวังหลัง

2. เขตบางกอกใหญ่

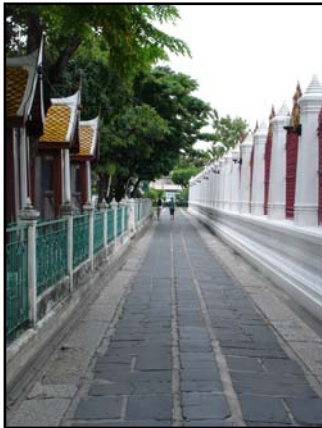
1) วัดอรุณราชวราราม

ภาพประกอบ 68 ป้ายสื่อความหมายวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

ภาพประกอบ 69 ท่าเรือท่องเที่ยว ท่าเรือข้ามฟาก และพระปรางค์วัดอรุณราชวรารามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

ภาพประกอบ 70 บรรยากาศภายในวัดอรุณราชวราราม

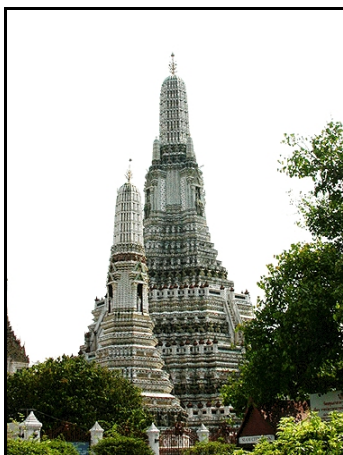
ภาพประกอบ 71 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัดอรุณราชวราราม - ที่จอดรถ ห้องน้ำ และที่รองรับขยะ

ภาพประกอบ 72 แผนที่ท่องเที่ยวทางน้ำและสถานีตำรวจท่องเที่ยวประจำวัดอรุณราชวราราม

ภาพประกอบ 73 บรรยากาศร้านค้าภายในวัดอรุณราชวราราม

ภาพประกอบ 74 พระปรางค์ มณฑป และพระพุทธรูปจำลองของวัดอรุณราชวราราม

ภาพประกอบ 75 พระอุโบสถ ซุ้มประตูยอดมงกุฎ และพระอรุณหรือพระแจ้งภายในวัดอรุณราชวราราม

ภาพประกอบ 76 พระระเบียงหรือพระวิหารคด และรูปปั้นยักษ์ตีสหัสเดชะภายในวัดอรุณราชวราราม

2) วัดโมลีโลกยาราม

ภาพประกอบ 77 ป้ายสื่อความหมายวัดโมลีโลกยารามราชวรวิหารของกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 78 ถนนทางเข้าสู่วัดโมลีโลกยาราม

ภาพประกอบ 79 ท่าเรือมัสยิดต้นสนและวัดโมลีโลกยารามบริเวณริมคลองบางกอกใหญ่

ภาพประกอบ 80 พระวิหาร และพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีภายในวัดโมลีโลกยาราม

ภาพประกอบ 84 พระวิหารและพระเจดีย์ 3 องค์ภายในวัดเคี้ยววัลย์

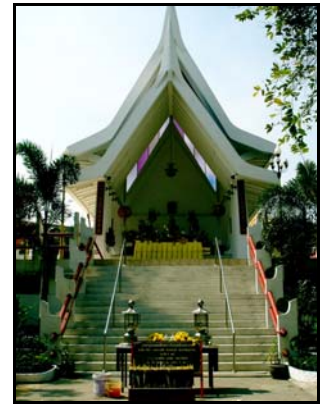
4) วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร

ภาพประกอบ 85 ป้ายสื่อความหมายของกรุงเทพมหานครและป้ายชื่อวัดหงส์รัตนารามริมคลองบางกอกใหญ่

ภาพประกอบ 86 ท่าเรือและพระอุโบสถวัดหงส์รัตนารามเมื่อมองจากท่าเรือ

ภาพประกอบ 87 ทางเข้า ศาลเดิม และศาลใหม่ของศาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราช บริเวณวัดหงส์รัตนาราม

ภาพประกอบ 88 บรรยากาศภายในวัดหงส์รัตนาราม

5) วัดสังข์กระจาย

ภาพประกอบ 89 ป้ายสื่อความหมายและท่าเรือ วัดสังข์กระจาย

ภาพประกอบ 90 ถนนทางเข้าและบรรยากาศภายในวัดสังข์กระจาย

ภาพประกอบ 91 หลวงพ่อพระกัจจายน์และหอพระไตรปิฎก

6) วัดประดู่ฉิมพลี

ภาพประกอบ 92 ท่าเรือ พระอุโบสถ และรูปหล่อหลวงปู่โต๊ะภายในวัดประดู่ฉิมพลีบริเวณริมคลองบางกอกใหญ่

ภาพประกอบ 93 พระเจดีย์ทรงรามัญ

7) พระราชวังเดิม

ภาพประกอบ 94 ท่าเรือและป้อมวิชัยประสิทธิ์ภายในของกองทัพเรือบริเวณปากคลองบางกอกใหญ่

ภาพประกอบ 95 รูปหล่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีหน้าพิพิธภัณฑสถานพระราชวังเดิมภายในกองทัพเรือ

8) มัสยิดตันสน

ภาพประกอบ 96 ป้ายสื่อความหมายและท่าเรือมัสยิดตันสนริมคลองบางกอกใหญ่

ภาพประกอบ 97 ถนนทางเข้ามัสยิดตันสน

ภาพประกอบ 98 มัสยิดตันสนจากมุมต่าง ๆ

3. เขตดลิ่งชัน

1) วัดรัชฎาธิฐานราชวรวิหาร

ภาพประกอบ 99 ประตูถนนทางเข้า พระอุโบสถ และหอไตรกลางน้ำ วัดรัชฎาธิฐานราชวรวิหาร

ภาพประกอบ 100 บรรยากาศภายในวัดรัชฎาธิฐานราชวรวิหาร

2) วัดกาญจนสิงหาสน์

ภาพประกอบ 101 ประตูทางเข้าและพระอุโบสถ วัดกาญจนสิงหาสน์

ภาพประกอบ 102 บานประตูพระอุโบสถ ใบเสมา และพระปรางค์ภายในกำแพงแก้ว วัดกาญจนสิงหาสน์

ภาพประกอบ 103 โรงเรียนพระปริยัติธรรม และท่าน้ำวัดกาญจนสิงหาสน์ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองมอญ

3) วัดปากน้ำฝ่งใต้

ภาพประกอบ 104 สะพานทางเชื่อมระหว่างวัดปากน้ำฝ่งเหนือ-วัดปากน้ำฝ่งใต้ และประตูทางถนนเข้าวัดปากน้ำฝ่งใต้

ภาพประกอบ 105 ศาสนสถานสำคัญภายในวัดปากน้ำฝ่งใต้

ภาพประกอบ 106 วัดปากน้ำฝ่งใต้บริเวณริมคลองมอญ

4) วัดเกาะ

ภาพประกอบ 107 วัดเกาะที่ล้อมรอบไปด้วยคลองมอญ คลองบางเชือกหนัง และคลองบางน้อย

ภาพประกอบ 108 ป้ายชื่อวัดและบรรยากาศภายในวัดเกาะ

ภาพประกอบ 109 วิหารหลวงพ่อดำและเจดีย์ภายในวัดเกาะ

5) วัดสะพาน

ภาพประกอบ 110 พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดสะพาน

ภาพประกอบ 111 บรรยากาศภายในตลาดน้ำวัดสะพาน

6) ตลาดน้ำตลิ่งชัน

ภาพประกอบ 112 ตลาดน้ำตลิ่งชัน

ภาพประกอบ 113 บรรยากาศภายในตลาดน้ำตลิ่งชัน

7) ตลาดน้ำคลองลัดมะยม

ภาพประกอบ 114 ทางเข้าตลาดน้ำคลองลัดมะยม และบ้านหัตถกรรมเรือจำลอง

ภาพประกอบ 115 บรรยากาศภายในตลาดน้ำคลองลัดมะยม

ภาพประกอบ 116 สินค้าพื้นบ้านที่ชาวบ้านนำมาจำหน่ายด้วยตนเอง

8) สวนกล้วยไม้

ภาพประกอบ 117 บรรยากาศภายในสวนกล้วยไม้

4. ทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตธนบุรี

1) วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร

ภาพประกอบ 118 ป้ายสื่อความหมายวัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหารของกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 119 ท่าเรือและถนนทางเข้าวัดกัลยาณมิตรวรวิหารริมคลองบางกอกใหญ่

ภาพประกอบ 120 พระอุโบสถวัดกัลยาณมิตร ก่อสร้างเลียนแบบศิลปะจีน

ภาพประกอบ 121 พระวิหารหลวง และหลวงพ่โต หรือ ซำปอกง หรือ พระพุทธรู้ไตร่ตนาถ พระประธานภายใน
วิหารหลวงวัดกัลยาณมิตร

ภาพประกอบ 122 ศิลปะจีนบริเวณทางเข้าพระวิหารหลวง วัดกัลยาณมิตร

ภาพประกอบ 123 เจดีย์เหลี่ยมย่อมุม 12 ตั้งบนฐาน 8 เหลี่ยม เป็นที่บรรจุอัฐิของเจ้าพระยานิกรบดินทร์ (โต) ผู้สร้างวัดกัลยาณมิตร

ภาพประกอบ 124 “กะ” หรือเจดีย์หินทำจากเมืองจีนมีความสวยงามมาก

ภาพประกอบ 125 ท่าเรือและที่ให้อาหารนกของวัดกัลยาณมิตรริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

2) วัดอินทาราม

ภาพประกอบ 126 ป้ายสื่อความหมายวัดอินทารามและประตูทางเข้าวัดอินทาราม

ภาพประกอบ 127 ท่าเรือวัดอินทาราม

ภาพประกอบ 128 ป้ายสื่อความหมายศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินภายในวัดอินทาราม พระเจดีย์กู่ชาติ เจดีย์องค์
ขาวบรรจุพระบรมอัฐิสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี องค์ซ้ายบรรจุพระบรมอัฐิพระอัครมเหสี บริเวณหน้าพระอุโบสถหลัง
เก่าวัดอินทาราม

ภาพประกอบ 129 พระรูปทรงม้าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีหน้าพระวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสิน พระพุทธรูปและ
พระแท่นบรรทมภายในพระวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดอินทาราม

ภาพประกอบ 130 พระมาลา พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และพระขรรค์ที่ประดิษฐานอยู่ในพระแท่น
บรรทมภายในพระวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดอินทาราม

ภาพประกอบ 131 พระบรมรูปจำลองสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงวิปัสสนากรรมฐานในพระวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสิน วัดอินทาราม

ภาพประกอบ 132 พระอุโบสถภายในวัดอินทาราม

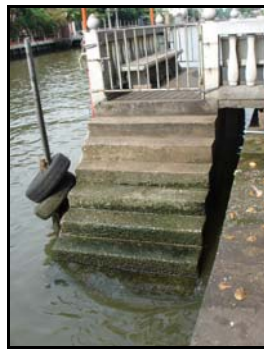

ภาพประกอบ 133 พระวิหารใหญ่ก่อทึบมีหน้าต่างโดยรอบ เป็นศิลปะสมัยธนบุรี สังกัดได้จากหน้าบันมีการเจาะเป็นหน้าต่าง

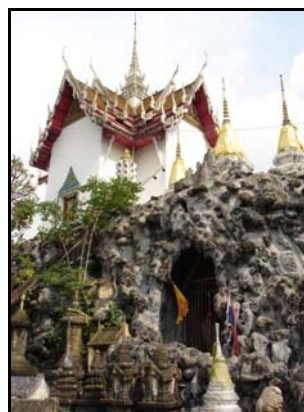

ภาพประกอบ 134 เจดีย์เหลี่ยมย่อมุม 20 ขนาดใหญ่ สามองค์เรียงกันสวยงามมาก เป็นศิลปะสมัยรัชกาลที่ 3 และปรางค์สูง ตั้งบนฐานสูงมีพาล์วรอบในวัดอินทาราม

3) วัดราชคฤห์

ภาพประกอบ 135 ทำน้าวัดราชคฤห์บริเวณริมคลองบางกอกใหญ่

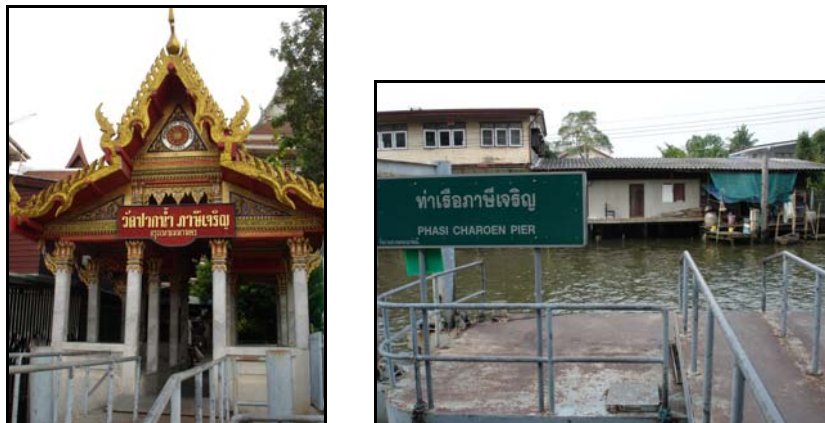

ภาพประกอบ 136 พระวิหารใหญ่ และภูเขาจำลองเป็นที่ตั้งของพระมณฑป ประดิษฐานพระพุทธรูปจำลอง วัดราชคฤห์

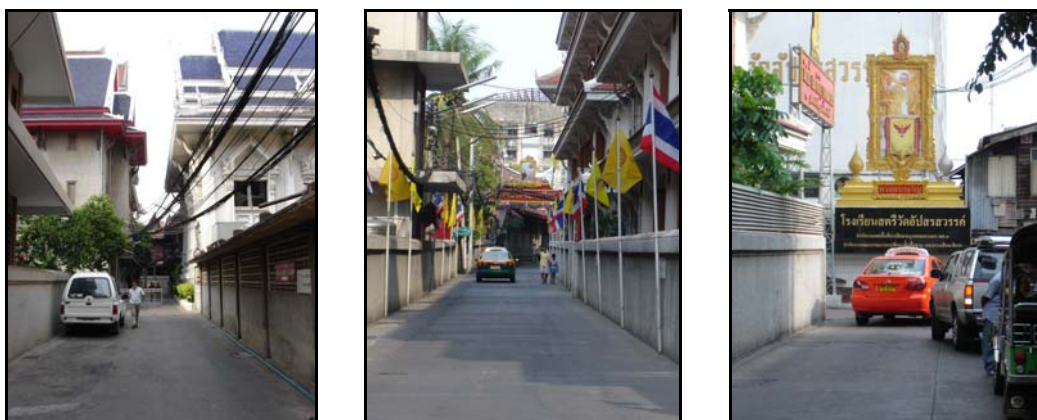
4) วัดปากน้ำ

ภาพประกอบ 137 ป้ายสื่อความหมายวัดปากน้ำและคลองภาษีเจริญ

ภาพประกอบ 138 ท่าเรือวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

ภาพประกอบ 139 ถนนทางเข้าสู่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

ภาพประกอบ 140 ที่ประดิษฐานศพหลวงพ่อสด วัดปากน้ำ

ภาพประกอบ 141 พระอุโบสถและพระปรางค์ที่กำลังมีการก่อสร้างต่อเติม วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

ภาพประกอบ 142 ที่จอดรถและห้องน้ำภายในวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

5) วัดเวฬุราชิน

ภาพประกอบ 143 ป้ายสื่อความหมายวัดเวฬุราชิน

ภาพประกอบ 144 ท่าเรือและพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรบริเวณริมคลองบางกอกใหญ่ วัดเวฬุราชิน

ภาพประกอบ 145 บรรยากาศภายในวัดเวฬุราชิน

ภาพประกอบ 146 พระอุโบสถ และเจดีย์สมัยรัชกาลที่ 4 วัดเวฬุราชิน

ภาพประกอบ 147 ศาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี วัดเวฬุราชิน

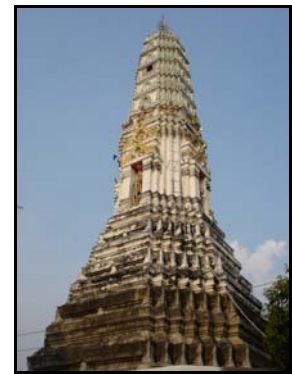
6) วัดอัปสรสวรรค์

ภาพประกอบ 148 ป้ายสื่อความหมายวัดอัปสรสวรรค์วรวิหาร

ภาพประกอบ 149 ท้าหน้า และหอไตร วัดอัปสรสวรรค์

ภาพประกอบ 150 พระอุโบสถ พระประธาน 28 องค์ภายในพระอุโบสถ และปรางค์สมัยรัชกาลที่ 3
วัดอัปสรสวรรค์

7) ศาลเจ้ากวนอันเก้ง (ศาลเจ้าแม่กวนอิม)

ภาพประกอบ 151 ป้ายสื่อความหมายศาลเจ้ากวนอันเก้ง (ศาลเจ้าแม่กวนอิม)

ภาพประกอบ 152 ท่าเรือข้ามฟากบริเวณศาลเจ้าแม่กวนอิม

ภาพประกอบ 153 ทางเดินจากวัดกัลยาณมิตรไปยังศาลเจ้าแม่กวนอิม

ภาพประกอบ 154 บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าแม่กวนอิม

ภาพประกอบ 155 ไม้แกะสลักด้านหน้าศาลเจ้าแม่กวนอิม

ภาพประกอบ 156 ประติมากรรมทางเข้าศาลเจ้าแม่กวนอิม

ภาคผนวก ซ
ตัวอย่างแผนพื้บนำเที่ยว

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาว วิภาวี พลรัตน์
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2519
สถานที่เกิด	อำเภอพญาไท จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	3/2468 ซ.สายหยุดอุทิศ ถ.พหลโยธิน 48 ต.อนุสาวรีย์ อ.บางเขน จ.กรุงเทพมหานคร 10220
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2540	บริหารธุรกิจบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2544	ประกาศนียบัตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2551	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ